Francis Carco

ROMANUL LUI FRANÇOIS VILLON

COLECTIA
CLEPSIDRA

Coperta colecției de
Andrei Olsufiev
Ilustrația reprezintă o reproducere
după o stampă din cartea „Opera
și viața lui François Villon"
de Pierre Champion

București, 1972

Francis Carco

ROMANUL LUI FRANÇOIS VILLON

Traducere de
Gheorghe Popescu-Telega

Editura Eminescu

PRIMA PARTE

CAPITOLUL I

După o nesfîrşită zi de octombrie, ceţoasă şi posomorîtă, un vînt jilav porni să sufle spre seară, asupra Parisului. Era vîntul din apus. Ca la o poruncă, sfîrlezele de fier de pe acoperişuri începură să se învîrtească toate în aceeaşi direcţie, Sena să se întunece şi să rostogolească, pe sub poduri, valuri tulburi şi înspumate.

Era încă lumină.

Lîngă Châtelet, îngrămădiţi în faţa porţii grele şi butucănoase, cîţiva gură-cască priveau o ceată de oşteni călări, care veneau de pe Podul Cel Mic. Potcoavele cailor făceau caldarîmul să răsune. Curioşii şi-i arătau pe sergenţii pe care-i recunoşteau, îi urmăreau cu ochii şi-n scurt timp, spectacolul acesta atrăgînd şi alţi trecători, mica piaţă străjuită la dreapta de cele trei turnuri înalte ale temniţei şi la stînga de portalul Zalhanalei Mari, se umplu de o mulţime care-şi vorbea în şoaptă şi care se întreba ce fel de răufăcători erau duşi astfel.

— Puşlamale, zise un tîrgoveţ din primele rînduri. Bună pradă !

— Puşlamale şi trişori, adăugă vecinul său.

— Da, reluă satisfăcut primul tîrgoveţ. Priviţi-i ! Iată cum sfîrşesc cei ce apucă pe drumuri rele.

Şi arătă cu degetul, în mijlocul escortei, opt sau zece tîlhari, dintre care unul se numea probabil Jaquet Legrant, căci fu strigat din mulţime, de două sau de trei ori, de oameni care nu aveau curajul să se arate.

— Ce-au făcut ? întrebă un al treilea tîrgoveţ.

O voce strigă :

— Scoica ! Scoica ! Ţine-ţi muia, Jaquet !

Dar fără îndoială că Jaquet nu auzi, pentru că nu întoarse capul, ci trecu, la fel ca şi ceilalţi, cu mîinile legate la spate.

În clipa aceasta izbucni un rîs zglobiu şi cineva grăi cu vioiciune :

— E mai bine să fii aici, decît acolo !

— Sigur ! Cred şi eu ! exclamă tîrgoveţul.

— Privitul e de-ajuns ! i se răspunse. Dacă ar fi să se întîmple aşa ceva, Dumnezeu să mă ferească, simt că mi s-ar muia picioarele...

Cel care vorbise astfel era un tinerel firav, oacheş şi sprinten, de aproape şaptesprezece ani, care se numea François de Montcorbier. Locuia în strada Sfîntul Iacov, la unchiul său Guillaume Villon, capelanul bisericii Sfîntul Benedict-Cel-Rău-Înturnat. Capelanul îl crescuse în casa lui, zisă de la Poarta Roşie, într-o chilioară cu o masă, o policioară, un lighean, cîteva scăunele şi nişte cărţi groase. Patul, acoperit cu scoarţe, era îngust şi tare, iar odihna pe care o gustai pe el nu era tocmai plăcută, dar capelanul voia ca băiatul să trăiască astfel, pe motivul că un tînăr nu trebuie să trîndăvească prea mult. Strada, cu întîmplările ei, era de ajuns pen-

tru François, care, culcat pe acest pat, uneori îmbrăcat, se gîndea numai la distracțiile care-l așteptau afară și-n loc să învețe, mai toată ziua căsca

Asta și pentru faptul că François de Montcorbier simțea că trăiește mai cu plăcere atunci cînd se întîlnea cu prietenii săi. Cînd se făcea seară, toată lumea trecea liniștită, printre dughene și pe Podul Schimbului, pe lîngă ferestrele în dosul cărora, notarii și slujbașii înnegreau hîrtia la lumina opaițului, pînă noaptea tîrziu.

Cînd clopotele sunau de vecernie, bărbați, neveste, fete, negustori se salutau, se opreau să schimbe cîteva cuvinte, copiii care se duceau după vin, treceau cu ulcelele, cîntînd.

Prin case, gospodinele pregăteau mîncarea. În aer pluteau mirosuri de slănină și de varză și cînd caraulele se răspîndeau prin mahalale vestind rondul al doilea, oamenii se despărțeau și se îndreptau agale spre casele lor.

Doar cei mai în vîrstă, pentru că tinerii care pîndeau slujnicele, nu se prea grăbeau să se despartă de ele. Mare parte dintre ei se cunoșteau, alcătuiau cete vesele care se țineau după fete, rîzînd, vorbind tare și punînd plăcerea mai presus de orice. Printre acești zvăpăiați, Régnier de Montigny, care se trăgea dintr-o familie nobilă din Bourges, era un tînăr distins. Îmbrăcămintea. din postav scump și croită la modă, îi dădea o înfățișare plăcută. Cu boneta de catifea pe cap, încălțat cu pantofi eleganți, hoinărea toată ziua și toată noaptea, liber și fără nici o grijă. Prietenii îl invidiau ; pînă și cei mai înstăriți, căci Montigny, care nu prea avea parale. nici nu se sinchisea de așa ceva.

Nu o dată François de Montcorbier îl auzise pe Montigny explicînd cum se pot aranja lucrurile și învățăcelul cel atît de sărac, care era François, în straiele lui ponosite, era bucuros că un asemenea ins de seamă îi căuta prietenia.

Cei doi tineri se întîlneau seară de seară pe ulița ovreiască și-n timp ce se plimbau, un al treilea tovarăș, venind către ei, îi saluta :

— Noroc ! Vă căutam !

Acesta se numea Colin de Cayeux. Era fiul unui lăcătuș din mahalaua Sfîntul Benedict. Scund, puternic, cu miini butucănoase, avea un fel al lui de a se uita la femei, care le făcea să-i evite privirea. Însă Colin, știa mai bine ca oricine, cîte parale fac fetele și precupețele din Paris și cînd François voia cîteodată să vorbească despre ele, Colin îi poruncea :

— Taci ! Nici nu ți-a picat cașul de la gură ! Hei ! Ca să te pricepi la hîrjoană, trebuie timp și obișnuință...

— Asta-i tot ?

— Mai trebuie să știi să desparți răul de bine, răspundea Colin cu vocea lui aspră.

— Și care-i binele ? întreba François.

Colin se uita la el și afirma :

— Biștarii.

— Biștarii ?

— Da, pui laba pe ei, puștiule !

— Și răul ?

Colin înălța din umeri și scuipînd mormăia ceva în dușmănie.

Uneori, Colin vorbea într-un grai ciudat, pe care se părea că-l folosea și Montigny, fapt care-l uimea pe François.

De exemplu, ținea minte că, pentru ei, justiția se numea „roata". În graiul acesta, a înșela justiția însemna a „albi roata". Și cînd Colin se jura că niciodată nu va îndura să fie „albit", François îl aproba cu tărie, căci nici el nu simțea nici o poftă să fie înșelat. De pe acum, în ideile lui, pe care nu le scotea din cărți, tînărul François admitea cu ușurință că trebuie să iei ceea ce n-ai, îi lipsea însă experiența și-l oprea frica. Cu tot aerul său dezghețat, era fricos din fire, nesigur pe forțele lui. Totul îl înspăimînta : mai ales femeile. Dacă vreuna răspundea prea fățiș privirilor lui insistente, se roșea. Apoi se necăjea că se tulbura astfel.

— Știi că-mi placi ? îl batjocorea Colin. Trebuie să mai aștepți.

— Să aștept ? Păi văd că numai asta fac ! riposta François supărat.

În primul rînd vedea că locuind la unchiul său, nu era liber să iasă noaptea, cum ar fi dorit și oricît de îngăduitor putea fi capelanul Guillaume, în privința asta nu glumea. Ca să ia masa în oraș François trebuia să aibă încuviințarea lui și să se întoarcă acasă la ora nouă, căci la ora aceasta capelanul încuia ușa și după aceea venea el însuși să deschidă. Așa stînd lucrurile cum ar fi putut să-i înșele vigilența ? Mai bine renunța. În al doilea rînd, în fiecare dimineață, înainte de a porni spre strada Fouarre, unde urma cursurile cu ceilalți învățăcei, trebuia să repete lecțiile în fața unchiului său.

— Așa că eu nu am nici o bucurie, se plîngea François cînd Montigny îl întreba cum îl dăscălește capelanul Guillaume ca să învețe pe dinafară *Doctrinalul* și gramatica lui Donat.

— Dar vei fi magistru...

— Puțin îmi pasă.

Îndată Colin începea să spună că François nu știa ce vorbește, date fiind avantajele de orice fel, care sînt legate de titlurile universitare. El, care nu știa cine știe ce, era cleric.

— Și la ce bun ?

— O să afli într-o zi, afirma Colin arătîndu-și capul tuns în creștet. Ce face clericul cel mai ticălos ? Cere ajutorul episcopului de care ține și atunci cînd alții mor de moarte năpraznică, el trăiește adesea nestingherit... Asta merită un pic de osteneală...

Și vorbea, dădea exemple...

— Are dreptate Colin, își dădea cu părerea Montigny.

Însă François se gîndea numai la plăceri.

*

În seara aceea, imediat ce-l văzu, Régnier propuse lui François să mănînce împreună și apoi să se întîlnească cu Colin într-un anume loc știut.

— Vom merge să cerem voie unchiului tău, zise Régnier.

Și începu să rîdă.

— Ce-am făcut de-ți bați astfel joc de mine ? întrebă timid François.

— Lasă, răspunse Régnier pe un ton misterios. Jur că acolo unde ne vom întîlni astă-seară, îți vei începe...

— Ce ? zise François. Ce voi începe ?

— Nu-ţi spun, răspunse tovarăşul său.

Şi apucîndu-l de braţ, îl duse spre podul Sfîntul Mihail, o luă la stînga şi ajunse la Poarta Roşie fără să-i fi dat altă explicaţie.

Régnier ştia să se prezinte şi, prin vorba lui plăcută, să obţină totdeauna cîştig de cauză. Înrudirea lui cu Étienne de Montigny, care locuia tot în parohia bisericii Sfîntul Benedict, i-a fost de mare ajutor în ochii capelanului.

— Bună ziua, magistre Guillaume, începu el curtenitor.

În timp ce-şi scotea boneta, ploconindu-se, Régnier îi înşiră minciuna ticluită cu măiestrie, că deoarece primise de la una din surorile lui friptură de vînat şi o plăcintă, voia să le mănînce cu François, dacă el, capelanul, nu se opunea.

— Vom fi singuri. Vă făgăduiesc, zise el.

— Vezi că mîine François nu va avea deloc poftă de învăţătură, zise numaidecît capelanul Guillaume, pe care această propunere îl lua prin surprindere.

— Ba da ! zise François.

Pe chipul capelanului apăru un zîmbet.

— Auzi colo ! exclamă el ! Cum se mai teme că n-am să-i dau voie !

— Şi eu mă tem. Mă veţi refuza ? reluă Montigny surîzînd şi trăgîndu-l pe François de mînecă, pentru a-l determina să stea liniştit.

Apoi încetînd să mai zîmbească şi privindu-l cu nevinovăţie prefăcută pe capelan, aşteptă ca acesta să ia o hotărîre, fără să mai adauge vreun cuvînt.

— Uite ce, dacă-i dau voie lui François să meargă, îl vei întovărăşi la întoarcere ? zise atunci capelanul mişcat de purtarea frumoasă şi de discreţia lui Montigny.

— Da. Pe la ora unsprezece. Ca să avem timp să mîncăm în tihnă, zise Régnier.

— Deh !

— De ce vă temeţi ? Să nu avem vreo întîlnire neplăcută ? întrebă Montigny cu voce calmă.

— Chiar aşa. Se întîmplă destul de des, răspunse capelanul.

— Ba nu, uliţele sînt sigure cînd îţi vezi de drum fără să cauţi gîlceavă nimănui, zise Montigny. Să nu vă fie teamă... Chiar dacă ne vom întoarce ceva mai tîrziu, nu ni se va întîmpla nimic rău.

Zicînd acestea, Régnier îl salută politicos pe capelan care, luîndu-l deoparte pe François, îi dădu cheia de la poartă, o dată cu sfaturile de cuviinţă.

Cina a fost din cele mai modeste şi nu-l costă nimic pe Montigny care ceru să i se treacă cheltuiala în cont, dar vinurile care o întovărăşiră erau alese cu grijă. François dădu pe gît o mulţime de ulcele în timp ce Montigny, care-l îndemna mereu, se prefăcea că-l admiră.

— Cînd eram de vîrsta ta nu puteam goli atîtea ulcele !

— Dacă e bun !

— Ştiu, răspundea Montigny.

Cînd ieşiră, la Notre Dame se sunase de mult stingerea, însă celelalte biserici din Paris, care-şi puneau clopotele în mişcare cu o oră mai tîrziu, tocmai îşi începeau dangătul.

— Drace ! exclamă Montigny.

Montigny îl conduse pe François într-o a doua cîrciumă, unde cheltuiala fu iarăși trecută la răboj. Régnier nu se calicea deloc, comanda numai vinuri alese, ceea ce pe François îl uimea. Ce vin ! Niciodată nu băuse altul mai bun. Asta îl fermeca, îl făcea limbut, vesel și zgomotos. Dar cîrciumarul trebuia să tragă obloanele și cînd ajunseră în stradă clopotul de la Sorbona începu să sune într-o dungă.

— Ah ! Asta-mi place ! murmură François. Ding ! Dang ! Sună cît poți de tare ! Nu-i pentru mine noaptea pe care-o chemi. Aud și nu aud !

— Pe aici, zise Régnier.

Uneori vîntul ducea zgomotele atît de departe incît nu te-ai fi crezut în josul străzii Sfîntul Iacov, unde bătea acest clopot ; firmele, scîrțiind din balamalele lor de fier, se loveau una de alta. Vîntul le zgîlțîia cu putere, gemea și se tînguia și cu toate că François știa bine că la cele din urmă sunete ale clopotelor toate luminile trebuiau să fie stinse, îi trecu deodată prin gînd că numai datorită vîntului, violenței lui, le vedea pretutindeni stingîndu-se una după alta.

Într-adevăr, luminile mureau prin case și din pricina asta noaptea părea mai neagră, mai compactă.

— Ia-o la stînga și dă-mi mîna, zise din nou Montigny.

— Unde ești ? întrebă François.

Apucă mîna prietenului său mai în vîrstă și strîngînd-o cu teamă înaintă prin întunericul dens care nu-i plăcea și-l făcea să se întoarcă la cel mai mic zgomot.

— Ce este ? Ți-e frică ? întrebă Montigny.

— Nu, zise François.

— Minți ! Simt cum îți tremură mîna...

— Auzi ? șopti pe neașteptate François, lipindu-se de tovarășul său.

Montigny ciuli urechea și deodată izbucniră niște înjurături furioase, ieșite din gura vreunui bețiv care se încurcase printre tarabe.

— Doamne Sfinte ! Ce mai ghiers ! exclamă Montigny. Vreau să-l cunosc pe cel care știe să rostească astfel de vorbe ! Hei ! Mă auzi ?

Și-n același timp începu să caute, pe dibuite, prin întuneric, pentru că întîmplarea il înveselea.

— Cine te-a pus să te vîri în asemenea încurcătură ? Hei prietene, ajută-mă dacă vrei să te ajut. Nu știu cine ești...

— Sînt Jehan Lupul, zise atunci omul care încerca anevoie să se ridice în picioare, și care, bălăbănind un felinar ce nu se vedea, dar se auzea cum se ciocnește de tarabe, repeta într-una : „Jehan... Lupul ! Poate că m-am luat după vînt..."

— Și vîntul l-a trîntit ! zise François.

— Da. Cine bea cînd bate vîntul tare... cade ! răspunse bețivul care continua să rămînă nevăzut, dar a cărei prezență se ghicea după duhoarea puternică de vin.

— Da' unde te duci ? întrebă Montigny.

— Mă duc în strada Ha-a-a-a-rpei, mărturisi Jehan lovind cu felinarul în toate părțile.

— Atunci vino încoace, porunci Montigny. Și noi tot acolo mergem.

François era tare mirat. Acest Jehan Lupul, pe care-l cunoștea destul de bine, pentru că era edecar și măsura sarea, și avea grijă să nu se arunce murdării pe maluri, să fie beat în așa hal ? Nu se putea dumiri. Ce descoperiri ciudate se pot face noaptea ! De exemplu... Jehan Lupul ! De-acum

n-are să-i mai fie frică de el, cînd îl va întîlni seara, făcîndu-și rondul, învelit în gluga-i de sac și hoinărind pe malurile Senei.

Montigny se opri.

— Mișcă-te ! îi strigă el bețivului.

Și fiindcă acesta nu răspundea :

— Ce faci ? Hai ?... întrebă Montigny.

— Mă ușurez, răspunse cu gravitate Jehan.

Dealtfel se putea auzi destul de bine zgomotul neîncetat pe care-l făcea lichidul ce stropea caldarîmul.

CAPITOLUL II

Surprizele de acelaşi fel se ţinură lanţ, toată noaptea, căci după ce se despărţiră de Jehan Lupul, ca să ajungă în strada Macon, cei doi prieteni se ciocniră cu alţi indivizi ciudaţi, cu care Montigny stătea de vorbă. Se mişcau fără să poată fi văzuţi, apoi îi tîra vîntul şi atunci Montigny recita versuri pe care François le auzea pentru prima oară :

„Prieteni sînt, ce vîntu-i poartă",

declama el mergînd.

— Da, dar nu totdeauna acelaşi şi nici acelaşi vînt... observă François. Versurile astea îmi plac...

Şi strîngînd mîna prietenului său, întrebă :

— Nu mai ştii şi altele ?

Montigny nu răspunse şi François, care repeta într-una aceste versuri ciudate ca să nu le uite, se simţi cuprins de o neaşteptată tristeţe, amestecată cu dorinţa de a le înţelege, cînd deodată, ajunşi în dreptul unei uşi, aceasta se deschise şi Colin se ivi.

— Colin !

— Întîi intră. Ce ai ?

— Régnier... explică François.

Montigny, împingîndu-l pe François, pătrunse în odăiţa strîmtă în care Colin şi trei femei, ce păreau că-i aşteaptă, îi primiră cu veselie.

— Guillemette, vino şi mă sărută, zise Régnier.

Guillemette se ridică.

— Ah ! Ştiu că nu-ţi pierzi vremea ! zise ea agăţîndu-se de gîtul lui Régnier.

— Şi eu pe care din voi trei îl voi avea ? întrebă una din cele două femei care, apropiindu-se de François îi şi cuprinse mijlocul.

Toţi izbucniră în rîs, apoi Colin umplînd paharele, grăi :

— E al tău, Marion, dar bagă de seamă să nu-l sperii. Ar fi în stare să te lase şi să fugă...

— Ce ştii tu ? Eu să fug ? replică François, care simţind că se înroşeşte, aruncă asupra lui Colin o privire furioasă.

— Hai ! Nu te supăra !

— M-ai văzut vreodată fugind ?

— Bine ! aprobă Montigny, ce cauţi aia ai să găseşti. Hai mai bine să bem... François, vorba ta e de aur, ca şi a lui Colin, dar ia vezi tu ce vrea Marion...

— Ah ! Eu nu vreau decît să-mi cîştig plăcerea, zise ea cu glas mîngîietor.

Şi-n acelaşi timp, atrăgîndu-l pe François lîngă ea, îi dădu o sărutare care-l scuti de răspuns.

Marion era o fată oacheşă, puţin trupeşă, cu sînii rotunzi şi tari şi foarte pricepută la mîngîieri, pentru cei care veneau să i le ceară. Cine voia s-o aibă, o avea. Lacomă de cîştig, se dădea fără mofturi, în odăiţa ei, lîngă foc, fără să se gîndească la altceva, în timp ce-şi făcea meseria, decît la felul cum să-i jupoaie mai bine pe bărbaţi. Toată ziua îi pîn-

dea de la fereastră, şi-i atrăgea făcîndu-le ochi dulci, însă noaptea era numai a ei şi atunci ciudata fiinţă devenea altă femeie, bună şi dezinteresată.

Colin şi Montigny puteau oricînd mărturisi asta. Şi unul şi altul o cunoşteau de multă vreme şi de aceea se înţeleseseră în privinţa alegerii ei, pentru tînărul lor prieten.

— În sănătatea ta, François ! făcu ştrengăreşte Montigny.

Petrecerea începu. Perechile îmbrăţişate stăteau pe laviţe în jurul mesei ; fetele rîdeau şi goleau paharele ori de cîte ori vreunul dădea semnalul. Le goleau dintr-o singură înghiţitură, apoi, cu tot felul de giugiuleli, se cuibăreau la piepturile celor trei băieţi, care în acest timp mîncau vîrtos.

Marion, aşezată pe genunchii lui François, îl ţinea îmbrăţişat. El se lăsa sărutat, dar nu putea s-o sărute decît atunci cînd îi îngăduia ea, căci cu acest tinerel plăcerea ei consta tocmai în tulburarea pe care i-o provocau mîngîierile sale.

În zadar încerca François să-i prindă buzele între-ale lui, ea şi le ţinea strînse clipe întregi, care lui i se păreau nesfîrşite, apoi îl săruta pătimaş pînă ce-i lua răsuflarea. François îşi pierduse capul. Mîinile, pe care uneori Marion i le apuca în joacă, pentru a-l împiedeca să ajungă acolo unde, se îndreptau, din instinct, îi ardeau. Îi era cald. Tremura ca şi cum ar fi fost bolnav de friguri şi cînd tovarăşa lui îl ruga să mănînce şi-l silea să ia vreo înghiţitură, profita de faptul că mîinile ei erau ocupate, ca s-o pipăie în voie.

— Astîmpără-te ! zicea ea. Mai pe urmă... Aşteaptă puţin...

— Pentru ce ?

— Numai puțin...

— Uită-te la ceilalți, răspundea François. Nu mi-e foame, Marion.

— Ba da!

Atunci François se ridică în picioare și arătîndu-i pe tovarășii săi și pe cele două femei care se îmbrățișau, unii la masa încărcată cu mîncăruri și cu pahare cu vin, ceilalți pe o laviță, o împinse încet pe Marion spre fundul camerei. Marion nu se mai împotrivi... Din contră, lipindu-se de el, șopti, schimbată cu totul :

— Haide ! Vino ! Poate că ai dreptate. Joaca e mai plăcută în pat.

Noaptea era mai puțin întunecoasă cînd Montigny, Colin și tînărul lor discipol se despărțiră de cele trei femei și strecurîndu-se pe lîngă ziduri ajunseră la Poarta Roșie. Din cînd în cînd, cîte o lumină bolnăvicioasă plutea pe străzi, dar dispărea repede din cauza vîntului care gonea norii, smulgea bucăți de ardezie de pe acoperișuri și făcea firmele să se ciocnească cu zgomot.

— Unde-i ușa ? întrebă Colin încet.

— Vino încoace, șopti François ducîndu-l la broasca ușii. Uite cheia.

Montigny îi făcu semn să tacă, îl trase de mînecă pentru a-i face loc lui Colin, apoi privi aplecat peste umărul acestuia.

— Nu are nevoie de cheie ? întrebă mirat François.

Colin îl trimise la dracu.

— Nu-i nevoie, zise Montigny, apoi adresîndu-se lui Colin care vira un şperaclu în broasca uşii : „Umblă cu băgare de seamă, îi recomandă el în şoaptă. Dacă ai fi prins forţînd uşa casei preacinstitului capelan Guillaume, cine ar crede că ai făcut-o numai ca să nu-l scoli din somn ?"

Colin se întoarse cu faţa spre ei.

— Vreau să vezi şi tu, zise el.

— Dar văd !

— Hai ! Apropie-te şi învaţă, zise Colin după ce împinsese puţin uşa şi-o deschisese fără zgomot.

— Ah !

— François ! zise Colin care părea foarte mulţumit şi ţinea uşa de teamă să n-o zgîlţîie vîntul... Vino încoace !

— Ce-i asta ? Cine a descuiat uşa ? întrebă François.

Montigny arătă şperaclul din mîna lui Colin şi cercetînd strada cu privirea făcu un gest de nerăbdare.

— Aşa, acum ştiţi secretul, vorbi rar Colin. La revedere François. Du-te la culcare. Dar — puse un deget pe buze — ai înţeles ?

— Da.

— Atunci trebuie să juri că niciodată nu vei vorbi despre asta.

— Jur ! zise François.

— În faţa lui Dumnezeu ?

— Vino o dată ! protestă Montigny.

După un scurt salut, se despărţiră, iar François, după ce-i privi cum se furişau cu paşi de lup şi cum coteau după colţul străzii Mathurins, se strecură şi el în casa bunului său unchiu, încuie uşa şi se urcă în camera lui ca să se culce.

Era sfîrșit. Amintirea femeii îl hărțuia și, cu toate că era rupt de oboseală, în loc să se dezbrace căzu într-o visare moleșitoare și prostească. Deși nu era prea cald, ca să stea așa, între cei patru pereți, François nu băgă de seamă frigul decît atunci cînd, la biserica vecină, începu să sune clopotul de utrenie, risipindu-și chemarea în zorile care se iveau. Alte clopote îi răspunseră, dîrdîind de frig și amorțite pe jumătate, cu dangăte egale, încăpățînate, repetate, cu tot vîntul care bătea.

— Aaaah ! căscă François.

Întristat, își scoase hainele, se vîrî în așternut și cu ochii mari, deschiși, privea cum se luminau ochiurile de sus ale ferestrei. Se făcea ziuă. Pe nesimțite, în cameră pătrundea o lumină palidă și mohorîtă. François nici nu observa. Se gîndea la Marion, o căuta lîngă el și-n același timp și-l amintea pe Colin în momentul în care descuia ușa de jos, cu speraclul, pe care cu siguranță că-l găsise în atelierul tatălui său, lăcătușul. Da, da ! Sigur ! Dar ce motiv îl îndemnase să se folosească de el ? François nu găsea niciunul. Nu mai înțelegea nimic, gîndul i se întorcea la Marion și pe nesimțite alunecă într-un somn greu, imaginile se confundară una cu alta, nu mai aveau nici un sens pentru el.

În cursul dimineții, străduindu-se să nu se dea de gol în fața capelanului Guillaume, care-l observa întrebîndu-l cum își petrecuse noaptea, nu prea dădu dovadă de sîrguință. În timpul lecției de gramatică moțăi, iar la masă se așeză fără poftă de mîncare. Figura-i obosită, de care toți se mirau, îl trăda. Era palid. Ochii îi luceau ca în friguri și cînd nu-și mai putea stăpîni înfiorarea, dacă simțea că este observat, dădea din umeri și mormăia

cuvinte neînțelese. Mult mai aveau de gînd să-l plictisească ? Nu cerea nimănui nimic. El, care de obicei se purtă așa de frumos cu capelanul Guillaume, acuma nu-i răspundea, întorcea capul în altă parte și la urmă nemaiștiind cum să-și ascundă sentimentele, necăjit, își lăsa privirea în jos.

Bărbierul Flastrier, care era puțin rudă cu el și care, în timpul zilei, venise să-l viziteze pe capelanul Guillaume, nu putu scoate nici un cuvînt de la el. Din care cauză bietul om era tare necăjit. Atunci capelanul Guillaume îl trimise pe François să învețe în camera lui și de îndată ce tînărul plecă, zise :

— Este greșeala mea. L-am lăsat să iasă aseară în oraș...

— După ora nouă ?

— După ora nouă.

— Hei ! Nu sînt eu în drept să te judec !

— Ba da, mărturisi capelanul Guillaume. Tu, ca și oricare altul. N-am fost în toate mințile.

În ce-l privea, François era și el tare nemulțumit și-și reproșa amarnic că lăsase atît de prostește să i se ghicească starea sufletească. Deschise o carte și, cu fruntea în palme, se strădui să înțeleagă ce citea. Dar literele îi jucau pe dinaintea ochilor, se încălecau și-n locul lor se ivea imaginea plăcută a frumoasei Marion, pe care bietul băiat nu putea s-o alunge. Unde era în ceasul acesta ? Ce făcea ? La drept vorbind nu-și putea da seama, pentru că ce știa despre ea și despre starea ei socială îi era scîrbă să-și mărturisească. Dar la ce bun să nege ceea ce era evident ? O femeie mai puțin nerușinată, s-ar fi dat oare așa, de față cu alte persoane, de la prima întîlnire ? Ar fi fost caraghios să te

gîndești serios la una ca asta. Caraghios de-a binelea... Și dovada...

— François ! zise o voce de bărbat în spatele lui. Era capelanul Guillaume.

— Învățai ? întrebă el.

— Da. Ca să mă pedepsesc, răspunse François fără să clipească.

— Bietul meu copil ! zise capelanul. Să te pedepsești ? Nu mă gîndeam la așa ceva...

— S-ar cuveni să fiu pedepsit, protestă François care, văzînd că unchiul său era înduioșat, voia să-i capete iertarea.

— Pentru ce ?

— Știi destul de bine.

Capelanul Guillaume clătină din cap.

— Ascultă François, zise el apoi. Dacă e cineva vinovat, apoi acela nu ești tu, ci eu. Mă înțelegi ?

— Te înțeleg, unchiule.

— Bine.

— Și... ce hotărăști ? Astăzi e joi, întrebă el c-un aer de falsă sinceritate.

François își ridică privirea și după aceea, apropiindu-se de unchiul său, pe care-l simțea dezarmat, îi luă repede mîna și i-o sărută.

— Ah ! Pungașule ! exclamă atunci capelanul. Vezi ! N-ar fi trebuit să vin să te văd. Cui i-ar fi dat prin gînd așa ceva ? Te vei pierde băiețele, tot încercînd mereu să mă convingi... Ești prea deștept...

— Totuși, unchiule, joia...

— Bine, du-te, șopti bunul om. Știu. E ziua în care te așteaptă mama ta și nu vreau s-o necăjesc. Dar cel puțin făgăduiește-mi că te vei duce repede. Du-te ! Salut-o din partea mea. Și o dată cu această

salutare du-i și o bucată din pateul din care n-ai vrut să mănînci la prînz, ți-o va pregăti Huguette...

— Mulțumesc! exclamă François. Unchiule, îți făgăduiesc să și alerg dacă va trebui.

— Oh! Nu-ți cer chiar atît, zise rîzînd capelanul Guillaume punînd mîna lui mare pe capul nepotului și strîngîndu-l la piept. numai să iei drumul cel mai drept și să te înapoiezi la ora cinei.

— Da, da, răspunse iute François, în timp ce-și închidea cu bucurie terfeloagele și-și înșfăca boneta jerpelită.

Coborî treptele cîte patru deodată, luă de la bucătărie pateul pregătit de Huguette pentru mama lui și dintr-un salt se pomeni afară.

Ploua. Mergînd grăbit pe lîngă zidurile caselor, François ajunse la poduri, trecu apa, apoi luînd-o la dreapta, prin îmbulzeala de pe străzile unde caii alunecau pe caldarîmul ud, ajunse în piața Grève și-și continuă drumul fără să se oprească. Din prăvălii ajungeau pînă la el mirosuri de pește sărat, de lemne aduse pentru iarnă, de pînzeturi, de piele și de vin. Mirosurile acestea îi produceau o bună dispoziție, sporită de strigătele negustorilor care le pofteau pe femei să le vîndă marfa. La geamuri se vedeau tot felul de mărfuri, atîrnate pe sfori, amestecate unele cu altele, din belșug. Ce ușor s-ar fi putut lua! gîndea François. Dar de ce să ia cînd în casa capelanului Guillaume nu lipsea nimic? Își văzu de drum uitîndu-se ștrengărește la trecători și la cei care duceau poveri, ciocnindu-se, din zăpăceală, cu unii, sau ferindu-se de alții, ca să facă loc, ținînd în mînă bucata de pateu. Numai de dragul măicuței sale se însărcinase s-o ducă și o

ţinea cu atîta grijă... Altminteri ce însemnătate avea pentru el o bucată de pateu ?

Pentru biata femeie însemna o masă minunată, pentru care l-ar fi binecuvîntat pe capelanul de la Sfîntul Benedict, aşa de bun cu ea şi cu copilul ei.

— Sărmana ! şopti François.

Îşi iubea cu duioşie mama, care locuia acolo, departe, la Cordelieri, o bătrînică ce mulţumea într-una Domnului, cu tot puţinul pe care-l avea, pentru că-i scăpase fiul şi-l dăduse în pază bună. Biata femeie nu trăia decît pentru el ; îl admira, îşi făcea o sărbătoare din clipele în care-l vedea şi cînd, din neînsemnatele ei cîştiguri de muncitoare, agonisea cîţiva bănuţi, toţi erau pentru François, iar François, cît se poate de mulţumit, nu-i refuza niciodată.

În fiecare joi, îl aştepta în pragul casei, împletind cu andrelele ca să nu stea degeaba şi cînd îl vedea venind, de departe, se agita în fel şi chip cuprinsă de veselie, în timp ce François o lua la fugă ca să se arunce mai degrabă în braţele ei.

— Vai ! Dumnezeul meu ! exclama ea. Micul meu François, dragul meu copil ! Ce cuminte eşti !

François o săruta şi-i spunea cu o mîndrie copilărească :

— Ştii, măicuţă, învăţ să vorbesc latineşte, am ajuns învăţat.

— Învăţat ! Doamne Isuse !

Bătrîna îi atingea hainele, cu teamă, mirată şi recunoscătoare, îşi împreuna mîinile, adresa Fecioarei o rugă fierbinte şi apoi emoţionată suspina :

— Dacă te-ar vedea tatăl tău !

Însă tatăl lui murise muncind şi sărăcia dăduse tîrcoale multă vreme casei lor, ca lupii din iarna

anului 1438 cînd se năpusteau pe străzile Parisului asupra oamenilor fără apărare și sfîșiau copilașii. Ah! Ce vii erau aceste amintiri în mintea bietei femei!

— Plîngeai, povestea ea adesea ținîndu-l pe François în brațe, ca și cum s-ar fi temut ca vremurile acelea să nu se reîntoarcă. Țipai! Ți-era foame... Și eu n-aveam ce să-ți dau...

— Dar capelanul Guillaume m-a luat la el, mi-a dat învățătură, m-a hrănit, răspundea François.

— Blagoslovit om!

La vederea pateului izbucni:

— Nu-l primesc! Ce să fac cu el? Pateu! Nu! Nu! Nu știu cum se mănîncă...

— Ah! răspunse François. Ia-l. Ți l-am adus din partea unchiului.

— Îl vei duce înapoi.

— Se va simți jignit, răspunse François. Și eu voi fi făcut drumul de două ori, în zadar.

— Ah! Ștrengarule!

— Știu cu ce mi-a spus unchiul, afirmă el punînd bucata de pateu pe masă. El ți-a trimis-o, cu dragă inimă, și dumneata trebuie s-o primești tot așa.

Dar în timp ce vorbea astfel, simțea privirea mamei sale ațintită asupra lui și asta îl stingherea. Biata femeie clătină din cap.

— Ce ai? întrebă François.

— Apropie-te, zise ea. Ești palid.

— Găsești?

— Da, răspunse nevinovata femeie.

— Ei! zise cu nepăsare François. Te necăjești degeaba. Nu sînt bolnav. Dimpotrivă. Poate mi-a fost frig pe drum cînd am venit, dar ia privește...

Și ca să alunge neliniștea pe care-o vedea pe chipul mamei sale, își frecă obrajii pînă se înroșiră și izbucnind într-un rîs forțat, zise :

— Uite, mai zici și-acum că am obrajii gălbejiți ? grăi el repede, dar fără să îndrăznească să-și oprească privirea în ochii bietei femei, care-i luă mîinile și-l strînse la pieptul ei.

CAPITOLUL III

Se întoarse acasă, pe înserat, cu privirile în pămînt, săltînd în palmă cei cîțiva gologani pe care-i primise de la mama lui, la plecare, și pentru prima oară nu mai găsi nici o plăcere în hoinăreală. Era trist. Îl durea că fusese nevoit să ascundă ceva bunei sale mame și din cauza asta se simțea rușinat, oarecum plictisit. În acest timp, în jurul său, pe drum, bărbații și femeile care se întîlneau, treceau unul înaintea altuia, își aruncau ochiade și chiar el însuși, cu tot nesfîrșitul regret care-i stăpînea sufletul, se uita la slujnice și la fete cu o privire caldă și cuminte. Le urmărea cu ochii, fără să se gîndească la ceva rău și în mod mecanic, încurajat de felul plăcut în care-i erau primite privirile, își recîștigă veselia. Era vina lui că totdeauna simțea nevoia să se uite după fete ? Asta era în firea lui, în pornirea pe care o avusese totdeauna, de a-iubi, în dorința de a fi iubit, mîngîiat și alintat. Copilăria lui trecuse prea repede : se vedea băiețaș, crescut de un preot, care, orice ar fi făcut, nu-i putuse înlocui mama. Asta era cauza tuturor relelor și tot aceeași cauză îl făcea să-și iubească atît de mult mama.

Era în el ceva nespus de gingaş, din care pricină suferise îndelung, în odăiţa de la Sfîntul Benedict, în posomorîtele după-amiezi de iarnă, cînd, cu nasul lipit de geam, se uita la copiii care se jucau pe lîngă zidurile caselor. Doamne! Ce lungi, pustii, monotone şi de nesuferit i se păruseră acele zile! Le număra mereu pînă joia, cînd buna femeie venea să-l vadă, îl lua cu ea, îl săruta şi-i spunea poveşti. Şi le amintea bine. Minunate poveşti. Şi imediat regăsea în mintea lui, printre celelalte amintiri, culoarea cerului, a caselor, vara cu miresmele care se înălţau din grădină.

— Ia te uită! constata el frămîntînd aceste gînduri absurde. Cum trec zilele... De ce?

Nimeni nu-i putea răspunde la această întrebare şi nici el nu se oprea prea mult asupra ei. Pe neaşteptate, în mijlocul tristeţii, datorită unei alte laturi a firii lui, devenea iar vesel. Nu mai era acelaşi care fusese cu cîteva clipe mai înainte, îşi bătea joc de proasta dispoziţie care-l stăpînise şi se trata de nebun.

Poate că şi era. Dacă nu nebun, cel puţin capricios, nestatornic şi în stare, după ce se gîndise la zilele care trec în zadar una după alta, să se întrebe:

— Unde se duc? Şi cine le ia?

Hm! Nici asta nu ştia. Ca şi pe acei „prieteni ce vîntu-i poartă", fără îndoială că tot vîntul gonea zilele una după alta, pentru ca apoi soarele să strălucească din nou, cerul să fie iar albastru şi fetele întîlnite pe străzi să zîmbească. Oare trebuiau certate? François avea pentru aceste fete o înclinare atît de puternică, încît numai gîndindu-se la ele se simţea consolat. Explice cine o vrea astfel de sen-

timente. François nici nu se sinchisea. Iar astăzi, mai puţin ca oricînd. Azi era bărbat în toată firea. Cunoştea joaca şi departe de a simţi pentru Marion o umilire ipocrită, ştiind că putea a fi a oricui, se simţea oarecum mîndru că era o femeie de moravuri proaste.

Cu toate acestea, dezgustat de biata lui aventură, nu mai părăsi odăiţa de la Sfîntul Benedict. Gîndindu-se mai bine, Marion i se părea prea ordinară şi josnică. O dispreţuia şi se jura să n-o mai revadă niciodată, pînă într-o dimineaţă cînd, întîlnindu-l pe Montigny, vorbiră despre ea ca şi cum nici unul din aceste gînduri nu i-ar fi trecut prin minte.

— Biata fată ! zise Montigny. Este neliniştită, întreabă mereu de tine.

Puţin mai tîrziu intră şi Colin în camera lui şi se jură — pe Cristos — că o asemenea femeie trebuia să rămînă în miinile lor.

— Pentru care motiv ? întrebă François cu naivitate.

— Pentru gologani. Înţelegi ?

Colin începu să rîdă în timp ce François îşi lăsă privirea în pămînt.

— Cum ? făcu Colin. Nu îndrăzneşti ?

— Nu ştiu... Cum ? În ce chip ? şopti François, pe care această conversaţie îl punea în mare încurcătură.

— Alţii îl cunosc, mormăi băiatul de lăcătuş. Au scos de la Marion mai multe parale, decît cîte planuri şi proiecte ai scos tu din dovleacul tău necopt. Asta e ceva !

Apoi clătină din cap. François zise cu tristeţe :

— Trebuie timp să te deprinzi.

— Mai întîi trebuie să vrei, ripostă Colin cu hotărîre. Tu poţi alege.

— Aş vrea eu...

— Priveşte-te ! zise neînduplecat Colin, arătîndu-i straiele-i jerpelite ca şi încălţămintea. Şi-n pungă ce ai ? Nimic. Vînt...

— E adevărat, trebui să recunoască François.

— Ei bine ! Eşti un prost ! Crezi tu că Montigny ar fi aşa de bine înţolit, dacă n-ar fi Guillemette ? E uşor să iei de la femei : dau cu uşurinţă. Plăcerea lor e să dea ce iau de la tîrgoveţi. Nu face pe neghiobul.

— Şi tu ?

— Eu sînt acela care l-a dădăcit pe Montigny, l-a făcut ceea ce este, zise Colin încrucişîndu-şi braţele, cu satisfacţie.

Apoi începu să umble prin cameră atît de degajat, încît François se simţi convins.

Totuşi îl dezgusta să urmeze sfaturile acestui ciudat dascăl. Era peste puterile lui să ceară bani de la Marion. Nu se putea hotărî. Era prea curînd.

— Prea curînd ? reluă Colin. Sigur. E mai uşor să bei la cîrciumă, pe socoteala prietenilor. Cu atît mai rău pentru ei dacă riscă, nu-i aşa ? Ei plătesc.

— Umbli de colo pînă colo, vorbeşti...

— Cum ?

— Vreau să spun că nu-ţi măsori cuvintele şi mă cerţi fără să mă asculţi, încercă François o lămurire vrednică de milă. Pot eu să-mi schimb situaţia într-o singură zi ? Ar trebui să ies noaptea.

— Fie.

— Şi cu ce mijloace ? Capelanul Guillaume mă ţine aici, veghează...

Colin se îmblînzi.

— Chiar aici voiam să ajungi, răspunse el.

François înțelese că argumentul lui nu făcea prea multe parale și că, dacă-i îngăduia lui Colin să-l ajute, se sfîrșea cu liniștea lui.

Pentru un moment se sperie, apoi hotărîndu-se brusc, bolborosi :

— Am să fac așa cum zici tu.

Imediat Colin se apropie, scoase din buzunar un cocoloș de ceară din acelea cu care se ia tiparul broaștelor de uși, pentru a se face chei. Nimic mai ușor. Coborînd, se vor opri puțin în fața ușii, vor sta de vorbă și-n acest timp Colin va opera ia repezeală. A doua zi îi va da o cheie, numai a lui.

— Ne-am înțeles ? întrebă Colin.

François îl apucă pe Colin de braț și ducîndu-l spre scară, îl întovărăși pînă la ușă, unde, tot ce hotărîseră, fu executat grabnic.

— Pe diseară. Vii ? zise atunci Colin.

— La Marion, răspunse François și se întoarse în camera lui, își aranjă cărțile și așteptă să se apropie ora cînd ar fi putut să iasă fără să atragă atenția unchiului său.

Dar ce emoționat și neliniștit era ! Și ce idei caraghioase îi treceau prin minte, în timp ce străbătea grăbit străzile ! O lua cînd pe una, cînd pe alta, privind mereu înapoi de teamă să nu fie urmărit. Colin îl înspăimînta. De pe acum, datorită lui, se vedea amestecat în tot felul de aventuri, pentru care, oricît de hotărît ar fi fost, nu era deloc pregătit. Ce aventuri ? N-ar fi putut să le definească. Natural că numai femeia aceasta le va provoca. François se temea să-și mai pună întrebări. Un fel de fasci-

nație îl atrăgea spre Marion, spre Colin și Montigny, spre prietenele lor, de pe urma cărora trăiau. Era posibil ? Îi venea să-și plîngă de milă. Cu cît se apropia de odăița amantei sale de unde aceasta îi pîndea pe trecători, cu atît mai mult își reproșa slăbiciunea. Îi era rușine. Îi era frig și cald în același timp. Și de îndată ce se găsi în cămăruța unde Marion i se aruncă în brațe, prima lui grijă fu să încuie repede ușa și să tragă oblonul de la fereastră.

— De ce te temi ? îl certă Marion.

François o privi, zîmbi și grăi repede :

— Colin și Montigny mi-au spus că m-ai chemat. Este adevărat ?

Marion îl sărută pe gură. Dacă era adevărat ! Nu vedea ? Ce întrebare ! Revenindu-și, Marion îl îndepărtă ușurel pe François, care-o strîngea în brațe s-o înăbușe, și-l întrebă :

— Colin ți-a spus ?

— Da, răspunse tînărul.

Apoi reluă :

— Chiar acum trebuie să mă întîlnesc aici, cu el. Va veni și Régnier. Știai ?

— Nu, zise Marion.

— Atunci uite, te-am prevenit, răspunse el fîstîcit.

Și fără să se mai intereseze de altceva, suspinînd, acoperi cu sărutări chipul amantei sale.

— Sînt nenorocit departe de tine, Marion... Viața mea nu mai e viață, sînt nebun și trist mereu, mă chinuiesc...

— Dar nu trebuie !

— Pot oare ?

— Şi acum te chinuieşti ? întrebă duios Marion, cu o voce pe care nu i-o cunoştea. Vreau să ştiu...

— Ah ! Acum... zise François cu patimă.

— Deloc ?

— Marion !

Atrăgîndu-l spre pat îl mîngîia şi-l mustra, îl săruta şi-i reproşa că nu are încredere, în timp ce el, împietrit, o asculta fără să înţeleagă, cînd deodată Montigny bătu la uşă, iar Colin le strigă să deschidă.

— Ce i-a apucat ? Arde ? A luat foc ? protestă Marion.

Odată intraţi, cei doi răspunseră :

— Focul dragostei trebuie să-l căutaţi la voi...

— Pentru că pe mine nu mă mistuie acelaşi foc, reluă Régnier care părea foarte înfierbîntat.

— Ai băut ?

— Da, am băut venin, afirmă el. Guillemette m-a înşelat şi am chelfănit-o.

Colin explică liniştit :

— Régnier a prins-o cu unul care-i lua gologanii, în loc să i-i dea.

— Nu zău ! exclamă François.

— Aşa că Régnier l-a aruncat afară pe bietul ins, gol puşcă, iar ţoalele i le-a azvîrlit în apă, continuă Colin. Pe Guillemette a bătut-o.

— Aşa-i trebuie, găsi de cuviinţă Marion.

— A chelfănit-o zdravăn.

— Da, zise Régnier.

Urmă o clipă de tăcere, în care toţi patru se observau, apoi izbucniră în hohote de rîs. Mai ales Colin rîdea să se prăpădească. Se ţinea cu mîinile de burtă şi ghiontindu-l uşor pe François, îl sili să rîdă

și el de această întîmplare și s-o înțeleagă cum trebuia.

— Acum vezi ce ai de făcut dacă într-o bună zi Marion te-ar lucra... Bătaia numaidecît...

— Dar nici vorbă nu-i să mă port atît de urît, ripostă Marion, pe care întîmplarea aceasta o făcea să rîdă din tot sufletul. Ce zici, Colin ? Tot așa crezi și tu ?

François, ținînd-o de mînă pe Marion, declară :

— Dacă, din întîmplare, s-ar ivi ocazia, știu care-i leacul.

— Ah ! François ! Mă vei bate ? murmură Marion încîntată.

— Sigur că da.

— Nu-i așa că-i dau învățătură bună ? zise Colin care-și freca mîinile de mulțumire, mîndru de elevul lui. Îl învăț, îl instruiesc... Toate au un început. Restul...

Și făcu cu ochiul.

— Nu-i nevoie de tine ! o scrută Marion.

Și întorcîndu-se către François, îl strînse cu drag la piept, apoi întinzîndu-i buzele, gemu cuprinsă de dorință :

— Arată-le că spun adevărul. Vor fi martori amîndoi.

— Ajunge, zise atunci Colin care puse mîna lui grea pe umărul lui François. Ne ducem la „Mărul", să bem un pahar de vin și pe urmă ți-l trimitem înapoi.

— Da, să bem, întări Montigny.

François se împotrivi.

— Mișcă ! zise Colin.

Marion strigă :
— Cel puţin întoarce-te cît mai repede, François...
Şi pentru că Colin întrebă fără ruşine, în faţa ei, dacă François avea cu ce să plătească, Marion se duse la ascunzătoarea unde-şi ţinea banii, scoase un scud de aur şi i-l întinse lui François rîzînd.
— Ţine ! Ia-l ! zise ea.
Dar pentru că François se dădu în lături, Colin băga banul în buzunar.

CAPITOLUL IV

Mai mult nici nu trebuia. Colin, care luase moneda, o păstră ca să plătească cheltuiala, iar pe François îl batjocori așa de rău, încît acesta se hotărî să-și uimească profesorul și să-l dezarmeze. Cheia dată de Colin îi întări hotărîrea. O întrebuință chiar în seara următoare și vesel, alergă la Marion, care, pentru că nu-l aștepta, îl primi tocmai în momentul în care se pregătea de plecare. François era în culmea fericirii. Nu observă de loc că amanta lui îi ascundea ceva, nici că de mai multe ori pîndise să vadă dacă nu dă cineva tircoale locuinței, și că asculta cu urechea lipită de ușă, fără să scoată un cuvînt.

Atunci și François trebuia să tacă. Îl făcea să se oprească, pe neașteptate, din vorbă, în timp ce cu palmele acoperea flacăra opaițului stînd nemișcată și fără să dea vreo explicație.

— Nu-i nimeni, spunea tînărul. Ce asculți ?

Apoi, pe jumătate liniștită îi zîmbea, dar François care se gîndea numai la bani, o zorea. Nu știa cum să se facă înțeles. Îi era rușine și nu avea curajul să vorbească deschis despre așa ceva.

— Marion... începea el.

Dar imediat se oprea. Însă amintirea chipului batjocoritor al lui Colin, care-l obseda, îl făcea ca, o clipă mai tîrziu, să revină la planul său.

— Ce vrei ? întrebă Marion.

Fie că era obișnuită cu asemenea cereri stîngace, fie că François, fără să-și dea seama, procedase destul de bine, Marion ghici despre ce era vorba.

— E adevărat, nu ești bogat, zise ea.

— Da. De ce să te mint ? replică François.

— Văd eu, răspunse Marion.

Și lipindu-se de pieptul tînărului care o privea umilit, grăi înduioșată :

— Bietul băiat ! Cere ceea ce alții pretind.

— Cine ?

— Colin... și Régnier.

— Nu le este rușine ? întrebă François care se simțea mai puțin stînjenit. Colin mi-a dat această idee. El nu se jenează deloc...

— Știu, zise Marion.

Era gata să înceapă să vorbească despre Colin, cînd, tresărind la strigătele unui bețiv, frica o făcu să se ridice dintr-o săritură.

— Unde te duci ? întrebă François.

Marion se opri, apoi arătînd lada în care-și ținea banii cîștigați, izbucni într-un rîs care-l făcu pe François să înlemnească.

— Nu-i nici o grabă, zise el.

— Ba da, fiindcă pentru tine e mai bine să mă părăsești acum. E tîrziu.

— Cum ? Așa de curînd ?

Marion se întoarse spre el și foarte iute, ca și cum s-ar fi temut să nu fie prinsă strecurînd în mîna firavului învățăcel doi scuzi de aur, aproape noi, îl

sărută, îl forţă să se dea jos din pat şi-l ajută să se îmbrace fără ca el să se împotrivească şi fără să înţeleagă bine de ce era şi vesel şi trist în acelaşi timp.

Plecarea aceasta absurdă îl miră, dar nu se împotrivi. Banii pe care-i strîngea în palmă îl împiedicau să se împotrivească înfricoşatei Marion care se grăbea. Ce avea? De ce îl alunga în felul acesta, mai înainte de a-i fi mulţumit? Era supărată? Nicidecum. François îşi dădea seama că nu e. Pe măsură ce-l ajuta să se îmbrace, ciudata femeie părea şi mai neliniştită, arunca spre uşă priviri atît de speriate, că la urmă, ca s-o liniştească, îi zise:

— Bine. Voi pleca.

— Umblă cu grijă. Eşti gata? şopti ea.

Marion crăpă uşa, cu mare fereală şi cînd François voi s-o prindă în braţe pentru o ultimă sărutare, grăi în pripă:

— Nu. Şi ia seama să nu spui cuiva de unde vii. Nu ţi-ar merge bine. Pleacă repede.

— Pe mîine?

Marion clătină din cap.

— O să-ţi trimit eu vorbă cînd să vii, şopti ea şi împingîndu-l afară din cameră, puse zăvorul la uşă imediat ce-o închise în urma lui.

— Pe legea mea, mare deştept trebuie să fie ăl de le-o înţelege pe femei, constată François.

Era noapte neagră, care abia îţi îngăduia să distingi forma acoperişurilor şi a firmelor. Nici o lumină nicăieri. Noroiul de pe caldarîm se lipea de încălţăminte. François era nevoit să înainteze orbeşte, nu era obişnuit cu o asemenea întunecime. Nimic nu se mişca în jurul lui, nimic nu-i dădea impresia că în casele de pe cele două laturi ale stră-

zii, oamenii dormeau adînc, sforăiau, sau se răsuceau în culcuşurile lor. Liniştea era desăvîrşită, părea că formează un desiş prin care se strecura şi liniştea aceasta îl impresiona.

— Drace ! înjură el oprindu-se.

Pipăind banii din pungă şi pentru că nu era prea departe de odăiţa în care Marion poate că regreta că l-a dat afară pe o astfel de noapte, se simţi ispitit să se înapoieze, cînd o voce aspră îi strigă :

— Hei ! Mă !

François se feri să-i răspundă.

— O să pun cu mîna pe tine, reluă glasul, cu furie. Şi o să-ţi rup oasele. Unde eşti ?

Un pietroi, aruncat din fugă, se rostogoli pe pămînt, cu zgomot şi François ghici că în urma lui alerga un individ de temut, judecînd după puterea aruncăturii. Aşa că, iuţind paşii, o luă la goană fără să se mai ocupe de altceva şi ajunse în curînd, tot alergînd, pe drumul cel mai scurt, la încrucişarea străzii Harpei cu strada Păpuşei, unde socotindu-se scăpat de ticălosul care-l urmărise, respiră cu putere.

A doua zi fu trezit de strigătul unui negustor : „Haine vechi !" Ploua. Alţi negustori ambulanţi treceau cu ochii aţintiţi la ferestre, anunţînd prin strigăte ascuţite, preţurile cu care-şi ofereau marfa. Treceau, cînd un bătrîn pe care François îl recunoscu după glasul lui rebegit : „Scrumbii, scrumbii...", cînd o ţaţă trupeşă, cu voce bărbătească şi care după fiecare cincisprezece paşi, împingîndu-şi căruciorul, striga : „Brînză bună !", arătînd în acelaşi timp, pe straturi de paie, brînza de Brie, pe care o tăia în bucăţi mai mari sau mai mici, după dorinţa cumpărătorului.

François simți că-i era foame. Coborî la bucătărie, tăie o bucată de șuncă, rupse un colțuc de pîine și fără să țină seamă de Huguette, care-l certa pentru dezordinea făcută, se urcă în camera lui, se închise acolo și începu să mănînce. Era foarte bine dispus. Toate strigătele acestea, ale străzii, îl înveseleau. Cu toată ploaia care bătea în geamuri și amorțeala provocată de vizita la Marion, simțea că mintea îi era limpede și că are o mare poftă de viață, de muncă.

Era atît de fericit că luă de pe policioară o carte groasă, o deschise și citi cîteva paragrafe lungi al căror sens i se păru foarte clar. De obicei nu-și prea dădea silința. Nu înțelegea deloc cum poate cineva să-și umple capul cu asemenea formule, pe care el abia le memora și pe care, din lene, le încurca. Deși greoi, textul *Doctrinalului* i se părea limpede; închizînd o clipă ochii, îl reciti cu ușurință, felicitîndu-se pentru un astfel de succes.

— Cine m-a schimbat? se întrebă el cu mirare. Iată că pot învăța. Unchiul va fi mulțumit.

Dar el era și mai mulțumit, era surprins că poate fi atît de silitor și înțelegător. Într-adevăr, unui băiat care a hoinărit toată noaptea sintaxa nu-i poate oferi nici o plăcere și cu toate astea nu obosea de loc. Trecea de la un capitol la altul, oprindu-se la exemple ca să poată reține mai bine regula, mergea mai departe, reîncepea dacă citea greșit, își încerca memoria, apoi ridicîndu-se de pe scaun, se plimba prin cameră frecîndu-și, cu bucurie, mîinile.

Încălzit de învățătură și găsind în ea plăceri pe care nu le-ar fi bănuit, François se hrănea cu texte din *Doctrinal*, cînd unchiul său, mirat că nu-l zărește

coborînd la masă, se urcă în camera lui să vadă ce face.

— Ia te uită! exclamă capelanul. Ai uitat cît e ceasul?

François stătea năucit.

— A trecut de prînz, zise unchiul său, care, apropiindu-se de cartea deschisă și neputînd să-și creadă ochilor, întoarse cîteva pagini ca să se convingă că printre ele nu se ascundea ceva mai distractiv. Cum? Erai la sintaxă?

— Da, răspunse François.

Obrajii aprinși, ochii scînteietori și însuflețirea răspîndită pe trăsăturile feței, îl mișcară pe bietul om. Privindu-l cu atenție și dîndu-și seama că era cuprins de o mîndrie copilărească, el clătină din cap și zise:

— Copilul meu, toate la vremea lor. Acum haide la masă. Huguette are să țipe dacă o faci să aștepte. Auzi-o!

— O aud, zise vesel François.

Într-adevăr și unui surd i-ar fi spart urechile vocea pițigăiată care umplea casa de strigăte.

— Capelane Guillaume, n-ai de gînd să cobori? O să se răcească mîncarea. Celălalt, care nu-i bun de nimica, a mîncat.

— Cînd? întrebă capelanul.

— De dimineață, răspunse François izbucnind în rîs. Însă numai de dragul cărții... dar acum, mi-e foame...

În tot timpul zilei, François fu atît de sîrguincios, că bunul său unchi, știindu-l excesiv în tot ce făcea, se feri să-i domolească sîrguința prin vreo observație.

Ce băiat și acest François ! Cînd leneș ca un motan, cînd vioi, neastîmpărat, năvalnic.

În zadar încerca el să-i afle firea, nu reușea niciodată, îl descuraja mereu. Cum să-l călăuzească ? Bietul om era tare necăjit din cauza asta, căci de îndată ce încerca ceva, băiatul, care mai înainte fusese atît de cuminte și dornic de învățătură, recădea în nepăsare, părea că nu mai înțelege nimic. Totuși era foarte inteligent. Ah ! Dacă ar fi vrut ! Dar nu ! Sforțarea de care era capabil nu se repeta decît la intervale foarte rare pentru ca să-i fie folositoare și capelanul, în sinea lui, departe de a se bucura că băiatul urcă în camera sa, sărind cîte patru trepte deodată de cum isprăvea masa, se gîndea cu tristețe că trebuia să se aștepte la orice de la un astfel de temperament.

Ce-i rezerva viitorul ? Ca orice om înțelept și cu judecata sănătoasă, se temea de viitorul nepotului său. Fără îndoială că puțina lui avere, pe care o agonisise cu greu, la moartea lui avea s-o moștenească François.

Era firesc. Dar de acum și pînă atunci cîte necazuri, cîte dezamăgiri nu-și pregătea acest copil ! Cîți ani risipiți degeaba ! Și sănătatea se duce o dată cu ei dacă nu bagi de seamă. Sănătatea ? Dorința de a face bine... Sărmanul François !

— Ah ! Dar Dumnezeu îl va ajuta, zise deodată capelanul, revenindu-și din gîndurile care-l preocupaseră. Nici nu mă îndoiesc de asta. Dumnezeu știe că e cinstit și bun.

Și ridicîndu-se în picioare, îi strigă Huguettei să-i aducă mantia și părăsi camera în care focul se stingea, pentru ca să se ducă la treburile lui, în timp ce

François, cufundat în cărţi nici nu ridică nasul din ele la scîrţîitul uşii.

Era prin noiembrie, într-una din acele zile posomorîte, care pe la ceasurile trei nu mai au putere şi cînd lumina abia se mai zăreşte. De pe acoperişurile caselor vecine plăcile de ardezie răsfrîngeau lumina pîcloasă ce venea dintr-un cer plin de apă, de un cenuşiu închis ce părea că îneacă totul. Grinzile de la faţadele caselor păreau un fel de vine, în jurul cărora se întindea umezeala. Pe lespezile ude paşii răsunau înăbuşit, iar scîrţîitul roţilor, cînd vreo căruţă trecea la vale pe strada Sfîntul Iacov, nu avea nici un ecou.

— Se face seară ! gîndi François.

Ţinînd cartea în mînă, se apropie de fereastră şi privi afară. Se înserase de-a binelea. Ici şi colo, prin dughene, licăreau lumini. În contrast cu casele, străzile şi pereţii uzi, cerul se limpezi pentru puţin timp, apoi se întunecă din ce în ce mai mult, în vreme ce geamurile dughenelor începură să arunce dîre înguste şi oblice de lumină gălbuie.

François se reculese. Se întinse ca fiarele care în timpul zilei dormitează, atente la visul lor lăuntric şi care, adulmecînd noaptea ca pe un stăpîn, se trezesc dintr-o dată.

— Bine ! Bine ! Mă duc să-l caut pe Colin şi să-i arăt că învăţătura lui a dat roade. Măcar atît. Ce-o să mai rîdă ! Ha ! Ha ! Banii sînt ai mei. Eu i-am cîştigat.

Punînd deci *Doctrinalul* la locul lui, îşi înhăţă boneta şi plecă în grabă, cu cei doi scuzi de aur daţi de Marion, în buzunarul stîng, iar în celălalt, cu cheia făurită de prietenul său.

Nu simțea nici un scrupul, ci dimpotrivă, un fel de seninătate care-l făcea să găsească foarte firesc ca o femeie de moravuri ușoare să-i dea bani.

— Așa-i obiceiul, reflecta el pe drum, prins cu totul de gîndul că avea să-l întîlnească pe Colin și să-i aducă la cunoștință isprava săvîrșită. — Marion i-a luat de la un tîrgoveț și eu îi am de la ea. Trec așa, de la unul la altul, din mînă în mînă, pînă ce se întorc tot la același tîrgoveț, pentru ca Marion să-i ia din nou... Ah ! Frumos cerc ! E minunat !

Ajunse, în curînd, în fața porții unei căsuțe sărăcăcioase, cu o curticică în față, unde își avea atelierul tatăl lui Colin.

— Colin este acasă ? întrebă el.

Un om, îndoit de șale, cu chipul întunecat și trist, răspunse :

— Colin ? Să-l ia dracu !

— De ce ?

— D-aia.

— Credeam că-l voi găsi aici, zise François.

Omul, care ridicase capul ca să răspundă, își reluă lucrul, în tăcere. Se aplecă asupra menghinei și o strînse mai tare. Acesta era tatăl lui Colin de Cayeux. François îi zise :

— Astă-seară se va întoarce... Nu-i așa ? E trimis undeva ?

Dar cum aceste întrebări păreau că nu-l interesează deloc pe cel căruia i le adresa, înălțînd din umeri, François trecu Sena și răzbi în ulița ovreiască, unde îl aștepta, ca de obicei, Montigny.

— Hei ! François !

François se întoarse.

— Bună seara, Montigny.

— Bună seara.

— Colin ? Se informă François care ardea de nerăbdare să-i povestească acestuia neasemuita lui ispravă. Montigny făcu un gest nelămurit.

— Totuşi trebuie să-l văd, zise François.

Şi privindu-l ţintă în ochi, pe Montigny, pentru prima dată constată că acesta era neliniştit.

— Ce-i ? Vorbi el fără să ridice tonul. Ce s-a întîmplat ? Nu ai încredere în mine ?

— Ba da, mormăi Montigny. Şi pentru că François insista, răspunse cu neplăcere :

— Să nu mai vorbim de asta. Haide să bem.

— La „Mărul" ?

— Alege, zise Montigny.

François scoase atunci din buzunar unul din cei doi bani de aur şi-l arătă lui Montigny, cu mîndrie.

— Priveşte ! exclamă el, e rîndul meu să plătesc.

— Un scud ?

— Nu numai unul, îi răspunse François cu însufleţire, ci doi.

— Cum aşa ?

— Îţi voi explica.

Şi ducîndu-l pe Montigny la cîrciuma pomenită, de îndată ce se aşezară la masă, în sala din fundul tavernei, strigă : „Hei ! Ulcele !", cu o voce atît de sigură că însuşi patronul alergă să-i servească, întrebînd ce fel de vin doreau.

— Ambrozie, răspunse François.

Montigny tăcea. Părea îngîndurat, privea întristat la toate, nu dădea povestirii lui François decît o foarte mică atenţie.

François îl zgîlţîi.

— Eşti îngrijorat din cauza lui Colin, nu-i aşa? întrebă el.

În acest moment tînărul Turgis, care era cam de aceeaşi vîrstă cu François şi pretindea că-şi ajută părintele şi slujnicele, se apropie de ei. Era burtos, greoi, cu pielea veştedă. Montigny îl primi cu răceală.

— Aduce vinul? întrebă el supărat.

— Îndată, răspunse celălalt cu nepăsare. Şi bătu din palme ca să grăbească serviciul, în timp ce François şi Régnier, iritaţi de prezenta acestui ins, care încerca să-şi dea importanţă, deşi în fond nu făcea nimic, stăteau tăcuţi şi se uitau la ceilalţi clienţi. La ora aceasta, mesele erau ocupate de o mulţime de băutori şi jucători de zaruri. Aceştia erau obişnuiţii localului. Ceilalţi vorbeau tare, plini de insufleţire, încheiau afaceri aşa cum se obişnuieşte în asemenea cîrciumi, unde cei şmecheri nu se uită la cheltuială, ci imediat ce văd paharele goale cer să li se aducă băutură. Negustorii discutau aprins, băteau cu ulcelele în masă, încercau să se înşele unul pe altul, la cumpărături de lînă sau de grîu. Slujbaşii tribunalului, în haine soioase, răsfoiau dosare, se agitau într-una, îşi dădeau aere de oameni cu vază. Jucătorii aruncau zarurile şi-n jurul lor, pe scaune sau în picioare, chibiţii, haimanale şi beţivi, calculau şansele... François recunoscu pe Jehan Lupul, beat mort. Bolborosea un cîntec, rezemat de un perete.

Lîngă el, Jehan Rosay, chiorul care, ca să mai poată bea, îşi vîra degetele pe gît să verse, discuta cu Taillelamine asupra unui plan complicat, judecînd după lămuririle pe care i le dădea... Acest

Taillelamine își arăta, cu nerușinare, ciorapii uzi de urină și, pungaș binecunoscut, în timp ce tovarășul său scuipa mereu, fără rost, stătea c-un ochi la zaruri, iar cu celălalt la banii care se rostogoleau pe pămînt. Casin Cholet, căruia îi plăceau scandalurile, bea de unul singur, într-un colț, dintr-o carafă uriașă, își sugea mustățile și se scobea în dinți. În sfîrșit, micul Guy Tabary, bucălat și roșcovan, umbla de la o masă la alta, ca să i se dea de băut.

— Aici, François ! se tîngui el, plăcut impresionat de vederea nectarului care umplea paharul lui François. Mi-e sete.

Înșfăcă o ulcică din mîna unei fete și, întinzînd brațul, cît era de lung, ceru :

— Toarnă !

François se execută și Tabary, dînd pe gît, dintr-o singură înghițitură, conținutul ulcelei, se depărtă satisfăcut.

Tînărul Turgis dispăruse și el.

— Régnier, zise încet François, îți jur că voi păstra secretul, dar nu mă lăsa în nesiguranță. Vreau să știu unde-i Colin. A părăsit Parisul ?

— Da, răspunse Montigny. Ieri seară. L-am condus pe drumul Senei.

— Și cînd trebuie să se întoarcă ?

— Depinde.

— Dę ce depinde ?

— El singur știe, făcu Montigny, izbucnind într-un rîs forțat, în timp ce, pe sub masă, cu piciorul, făcu semn prietenului său, ca să-i atragă atenția că cei doi inși, de la masa alăturată, se apropiaseră cam prea mult, ca să audă mai bine.

CAPITOLUL V

Această primă absență a lui Colin n-a durat prea mult, însă datorită ei, pentru cîteva săptămîni, François scăpă de sub influența acestui tînăr stricat. Nici aceea a lui Régnier nu era mai pricopsită, dar ea se exercita cu oarecare nepăsare, căci în fond, puțin îi păsa lui dacă François ajungea rău, sau nu. Pe el, care se ticăloșise de tot, nu-l mai interesa nimic. Se împăcase cu viața lui destrăbălată, găsea plăcere în ea și uneori cînd această viață îi lăsa un pic de răgaz, nu simțea nici un regret că ajunsese atît de jos.

— Hei ! își spunea în glumă, dacă ți se întîmplă să cazi, cel puțin să nu-ți spargi capul.

François îl admira. Mai mult decît pe Colin, care era lipsit de delicatețe și jignea mereu cu grosolănia lui, pe cînd Régnier îți cîștiga ușor simpatia. Obîrșia lui îi dădea un aer de noblețe, de îndrăzneală, de obrăznicie și chiar cu femeile avea un fel de a fi, care le subjuga pe toate. Așa că Régnier profita de pe urma lor, realizînd o prosperitate satisfăcătoare. Se știa că tatăl său, Jean de Montigny, pitarul regelui, ales de obștea Parisului, fusese jefuit de

burgunzi și din cauza asta, la moartea lui nu lăsase nimic, sau atît de puțin, încît era mai bine să nu se vorbească despre așa ceva. Acest fapt mărea prestigiul lui Régnier, care de altfel nu ascundea nimănui că surorile sale își împărțiseră modesta moștenire rămasă de pe urma „nobilului om" fără să se sinchisească de el.

— A trebuit să mă veselesc și eu pentru ele, povestea el cu nepăsare, apoi să dispar din ochii lor, ca să nu le dau prea mult de cheltuială.

— Și n-ai regretat niciodată ?

Așa ceva nu era în firea lui. Nici regret, nici invidie. La ce i-ar fi folosit ? La douăzeci și doi de ani să se frămînte pentru asemenea fleacuri ? În locul surorilor, îl scoteau din încurcătură fetițele din Paris și, cînd una, cînd alta, îl ajutau cu plăcere să-și satisfacă numeroasele sale nevoi. De la întîmplarea cu Guillemette, pe care o bătuse zdravăn, Régnier de Montigny se căpătuise mult mai bine. Avea acum ca prietenă pe o oarecare Jeanneton, la care locuia și cînd cineva se mira că poate trăi pe socoteala acestei fete, fluiera și nu răspundea nimic.

— Rămîne de știut, zicea atunci François celor care puneau întrebări plictisitoare, cine are dreptate, el sau voi ?

Dar Régnier îl potolea.

— Ține-ți gura, piciule, îi spunea el liniștit.

Apoi îl ducea prin strîmta uliță ovreiască la cîrciuma „Poama de pin", sau alteori, cînd aici răbojul era prea încărcat, la o altă cîrciumă, de pe strada Féves, care se numea „Beuca Perrettei". Taverna aceasta era un fel de pivniță, cu pereții goi și fără dușumea, unde, în loc de mese, se bea direct pe bu-

toaie, cidru cald, rachiu şi un vin renumit, de Arbois ; clientela însă era adesea aşa de pestriţă, că nu rareori se iscau încăierări şi straja chemată în grabă, sosea în fugă. Atunci fiecare o ştergea cum putea, printre fierăriile afumate care se înşirau în tot lungul străzii şi, cu paşi mari, în salturi, se îndreptau spre altă cîrciumă, unde creditul încă nu murise.

— Nu-ţi fie teamă, îl îmbărbăta Régnier care vedea bine că, în asemenea momente, François tremura din tot trupul. Mai bine gustă vinişorul acesta. Are mirozna de struguri şi de piatră, măi băiete.

— Ai dreptate, răspundea François.

Şi în timp ce golea paharul, ca să-şi ascundă frica ce-l stăpînise, se gîndea la unchiul său şi se tulbura la ideea că dacă ar fi fost prins, acesta ar fi aflat cum îşi petrece nopţile.

În acelaşi timp, amintirea acelei Marion, de la care aştepta veşti, îl umplea de o nelinişte surdă.

Nu-şi dădea seama dacă o iubeşte şi nici nu îndrăznea să se destăinuie cuiva. Însă amintirea acestei fiinţe îi făcea sîngele să clocotească şi-i părea rău că Montigny, în loc să-l facă să golească mereu ulcele cu vin şi-apoi s-o tulească, nu-l ducea în strada Macon, la Marion, ca să petreacă în voie.

Dar Montigny, care acum trăia cu o femeie dintr-una din acele case ocupate, pînă noaptea tîrziu, de negustori bogaţi, n-avea nici o poftă să se lase văzut în tovărăşia altei femei, căci Jeanneton ar fi aflat imediat. Era credincios acestei Jeanneton, cel puţin în aparenţă, ca să nu-i lipsească nimic şi cum din fragedă tinereţe nu se mai lăsa călăuzit de simţuri, ci numai de foloase, nu înţelegea deloc de ce adesea François îl privea oarecum necăjit.

— Uite că i-e somn, spunea el bine dispus. Şi zgîlţîindu-şi prietenul îl striga cu glas tare şi vesel : Hei François ! Dormi ?

— Nu, răspundea celălalt.

— Ba da ! Trezeşte-te !

Şi sculîndu-se, îi propunea :

— Haide ! Merg şi eu cu tine. E timpul să plecăm.

François mergea în urma lui Régnier cu capul plecat, încercînd să prelungească drumul, cu speranţa că ar putea-o întîlni pe Marion, dar niciodată aceasta nu se ivi în calea lor, aşa că François nu mai ştia ce să creadă.

În toate zilele, sculat devreme, ca să nu se trădeze faţă de unchiul său, François nu se gîndea decît la această femeie şi cînd se ducea în strada Fouarre, la cursurile pe care le ţinea Jean de Conflans, profesorul său, ca şi al atîtor altora care studiau logica, pe Aristot, gramatica şi sintaxa, nu făcea altceva decît să viseze cai verzi pe pereţi şi să nu înveţe nimic. Era pe la sfîrşitul lui noiembrie şi nu-i mai rămîneau decît patru luni pînă la primele examene. François nici nu se sinchisea. La întrebările profesorului, răspundea alene, din bancă, uneori bine, deseori rău, confundînd şi puţinele noţiuni pe care le căpătase de la unchiul său, rămînea nepăsător la mustrări ca şi la orice laudă. Nu mai putea suferi sala neaerisită din strada Fouarre. Mirosul acru de murdărie, de paie împrăştiate pe podea, de mucegai şi sudoare, îl sufoca, şi de scîrbă încerca să-şi aducă aminte de un alt miros, plăcut, pe care nu-l uitase, al fetei pe care o iubea. Căci o iubea. N-o iubea decît pe ea. O dorea cu patimă şi afară de ea nimic pe lume nu-l mai interesa.

Tocmai în vremea asta, Colin, care se întorsese la Paris, întîlnindu-l pe François constată că avea o înfățișare proastă.

— Ce ai ? întrebă el. Ești bolnav ?

François povesti tot ce i se întîmplase.

— Bine ! Am să intervin eu, încheie Colin, pornind spre odăița din strada Macon, întovărășit de François. Stai pe aproape și dacă te strigă, aleargă.

După mai puțin de un sfert de ceas Colin se întoarse singur și, înfuriat pe François, îi zise :

— Ai lăsat pe altul să-ți ia locul, nătăfleață !

— Ce spui ?

— Da. Da. Altul, mormăi Colin. Chiar așa e. Și înjurînd de Cristos, scuipă cu atîta dispreț, încît bietul François, plouat, îl urmă fără să deschidă gura, pînă-n momentul în care-l găsiră pe Régnier.

— Poți să crezi că... începu Colin, arătîndu-l cu degetul, lui Montigny, ca să-l umilească.

Însă François se burzului ; se săturase să-l tot asculte pe Colin cum îl beștelea, tratîndu-l ca pe un mucos. Și pentru ce ? Pentru Marion... Nostimă treabă ! Ce însemna o asemenea femeie ? Nimic, mai puțin decît nimic. El nici nu se sinchisea. Marion, odată pierdută, o putea înlocui ușor. Oricînd voia. Nu era prea complicat.

— Hm ! îl luă în rîs Colin, dacă o să procedezi tot ca și cu Marion, mă îndoiesc c-ai să reușești.

— Bine. O să vedem noi, răspunse scurt François.

Régnier îl potoli. Să se certe la prima întîlnire ? Cum puteau face una ca asta ? Sigur că Colin avea ceva mai bun de făcut, decît să-l certe pe François pentru o femeie ! Pentru care motiv se înfuriase așa ?

— Şi mai întîi, zise François, de la Marion am scos doi galbeni... întreabă...

— Numai atît ? îi reproşă Colin.

Şi întinzîndu-i o mînă bătătorită şi neagră :

— Bate laba ! zise el, în timp ce privirea lui aspră se înfigea în ochii lui François, obligîndu-l să răspundă gestului său.

Odată pacea făcută, Colin şi Régnier începură să vorbească despre alte lucruri, în jargonul pe care-l întrebuinţau cînd voiau să nu fie înţeleşi de alţii. Ascultîndu-i, François, care prindea numai crîmpeie din conversaţia lor, al cărui sens îi scăpa, sfîrşi prin a-i întreba :

— Ce jargon e ăsta ?

La puţin timp după întrebarea asta, cei doi prieteni îl părăsiră, aşa că el se întoarse acasă, necăjit, fără să ştie bine dacă suferea din cauza trădării iubitei, sau din cauza scenei care avusese loc între el şi Colin. Scena aceasta îi devenise un fel de obsesie nesuferită, îl irita, îi lua orice iniţiativă, căci se hotărîse să facă în aşa fel ca să merite lauda, nu batjocura, omului acestuia care niciodată nu-şi alegea cuvintele.

„Asta-i bună ! reflectă François. Sînt eu de vină că s-a supărat ?"

Era ceva nedrept şi într-adevăr prostesc. Pe lîngă asta, după ce-l lăsase ca pe-un caraghios, plecase cu Régnier fără ca măcar să-i spună bună seara. Aşa trebuia să se poarte ? François se simţi umilit. Nu dormi toată noaptea şi-n zilele care urmară nu avu poftă de nimic. Ce viaţă ! O săptămînă întreagă se scurse astfel, oră cu oră, în nelinişte şi descurajare. François nu mai ieşea din cameră, decît ca să se ducă în strada Fouarre, la cursurile Universităţii,

dar atît de plictisit, atît de netrebnic, încît unchiul său se alarmă. François însă nu voia să-i aducă la cunoștință răul de care suferea. Refuza să-i răspundă, îl ocolea, n-avea poftă de mîncare, pînă cînd într-o dimineață, zicîndu-și că poate nu datorită lui Colin era așa de amărît, se porni pe plîns, din pricina iubitei, pentru ca după aceea să-și vină în fire.

„Sigur! gîndea el, cu obrajii încă scăldați în lacrimile de care îi era rușine. Sînt nebun..." Și chiar în aceeași seară, la cîrciumă, se apropie de Colin și, cu toată sinceritatea îi zise:

— Colin, știu că nu fac multe parale, dar faptul că mi-ai spus-o, verde, în față mi-a fost de mare folos.

Și Colin îi răspunse:

— Faci mai multe parale decît gîndești, piciule.

— Da, dacă mă ajuți.

Colin zîmbi, apoi făcîndu-i loc, lîngă el, mulțumit de răspuns, îi zise cu vocea lui aspră:

— Te voi ajuta. Ți-o făgăduiesc. Și strigă: „Hei! Vin pentru prietenul meu, François de Montcorbier. Îi e sete". În aceeași clipă privirile tuturor se îndreptară spre ei.

Datorită acestei primiri, François recăpătă gust de viață, începu să-și petreacă nopțile în tovărășia băiatului de lăcătuș, învăță să-l cunoască bine, pentru că împreună cu el și cu Régnier, colinda toate cîrciumile unde beau fără să plătească o para. Pentru bani de cheltuială, Colin juca zaruri și-n orice tavernă s-ar fi găsit, la „Scroafa care fuge" sau la alta, cine juca cu el pierdea și plătea consumația. François nu mai știa ce să creadă: dar o dată, cînd

miza de pe masă se ridică la suma de patrusprezece scuzi de aur, nu putu să-și rețină un strigăt de uimire, din care cauză Colin îi arse una la țurloaie, care-l făcu să nu mai insiste. Zarurile erau trucate.

— Ah ! Minunat, zise el puțin mai tîrziu, ca să arate că înțelesese. Ai alte perechi de zaruri la fel și cînd trebuie, le schimbi...

— Și apoi culeg biștarii, zise simplu Colin.

În timpul acestor hoinăreli, uneori Colin se întîlnea cu indivizi suspecți, cu care stătea de vorbă în ascuns, despre isprăvi la care François nu lua parte. Toți erau niște vagabonzi, hoți, golani cu chipurile scofîlcite și cu hainele jerpelite. Colin le vorbea în limba aceea pe care o întrebuința, discutînd cu Régnier, și toți îi răspundeau în aceeași limbă încîlcită și grosolană, care pentru François nu avea nici un înțeles.

— Vrăjești jergul ? îl auzi el într-o seară pe Colin întrebîndu-l pe un oarecare ce le ieșise-n cale și care-l strigase pe Colin, Colin de l'Escailler.

— De l'Escailler ? întrebă François pe Régnier. Ce-i cu acest nume ?

— E numele care i s-a dat de către scoicari, răspunse Régnier.

— În ce limbă ?

— În jerg.

— Ah ! murmură François. Și ce l-a întrebat Colin ?

— L-a întrebat, zise Régnier, dacă vorbește jergul, dacă-l vrăjește... E tot aia. Ai înțeles ?

— Încep să-nțeleg, răspunse François. Dar ciulind urechile la vorbele pe care Colin le schimba cu necunoscutul, mărturisi : Vorbesc prea repede și-mi scapă cuvintele...

Régnier clătină din cap.

— Ai destul timp să te inițiezi, zise el, întinzîndu-se. Colin îți vrea binele. Are să te-nvețe el. Ai să vezi. E o limbă ușor de înțeles, dacă cineva te-nvață și care-i ajută pe oameni să nu se înșele deloc...

— În ce privință ?

— În privința pețitorului, zise Régnier pe șoptite.

Și-și întovărăși cuvintele cu un gest care semnifica funia și cu strîmbătura celui căruia i se trece această funie, în jurul gîtului, înainte de a fi spînzurat ; toate acestea îl făcură pe François să ghicească, să înțeleagă că „pețitorul", în limba aceasta ciudată, trebuia să fie călăul ; un fior îi scutură trupul.

Începînd din această zi, orice-ar fi făcut pentru a se stăpîni, François, care se străduia să învețe limba secretă a lui Colin și a lui Montigny, nu se putea împiedeca să nu se înfioare, ori de cîte ori cuvîntul „pețitor" revenea în discuție. Călăul îi inspira o scîrbă neobișnuită și îl uimea insistența cu care se pomenea mereu de el. Ce treburi învîrteau prietenii săi, de-i făceau să se ocupe mereu de el ? Nici jocurile de noroc, nici codoșlîcul nu justificau folosirea atît de deasă a acestui cuvînt. Sigur că nu. Pungașii și peștii nu se pedepsesc cu spînzurătoarea. François nu-și dădea seama de ce mai totdeauna călăul era amestecat în combinațiile lor și din cauza asta era stăpînit de o frică neînțeleasă. Probabil că aici se ascundea un secret, în privința căruia cei doi prieteni nu voiau să-l inițieze, de teamă să nu-i trădeze, fiind prea tînăr. Dar ce secret ? Călătoriile lui Colin, de care el nu vorbise niciodată, întîlnirile acelea ciudate, noaptea.

cu oameni cu înfățișare îndoielnică și cu purtări mai mult decît suspecte, îi dădeau de gîndit. Își spunea că numai zarurile nu l-ar fi putut îndemna pe Colin să se împrietenească cu asemenea ticăloși. Nici femeile. Toți aceștia erau niște vagabonzi, poate și mai rău, bandiți dintr-aceia care fuseseră arestați în primăvară și supuși la tortură, pentru a-și mărturisi crimele. François nici nu se mai îndoia. Și cum toată lumea aflase că furaseră copii, scoseseră ochii unora, iar altora „le tăiaseră picioarele, făcîndu-i să îndure multe rele", François, care deși știa că o astfel de acuzație i-ar fi atras moartea rușinoasă, prin spînzurătoare, nici nu se sinchisea că era întîlnit în tovărășia semenilor acestora.

— Ascultă Colin, zise el într-o seară, nu te-ai gîndit la primejdia care te pîndește ?

— Da, răspunse Colin fără să se arate mișcat. Și ce-i cu asta ?

— Asta-i nebunie ! exclamă François.

Colin făcu cu ochiul și-apoi, ca un om de treabă, explică :

— Nu poți avea nimic, fără risc, flăcăiașule. Totul se plătește. Totul e numai joc și uneori acest joc face să-ți pui pielea în primejdie.

— Oh ! Vorbește mai încet !

— Da, pielea, repetă cu îndrăzneală Colin. Crezi că țin la ea ?

Și-l lăsă pe François cu sufletul chinuit de îndoiala provocată de teama de a nu-i displace și de frica de a nu plăti scump prietenia cu el, dacă nu-l părăsea.

Dintre toți aceștia, o huidumă de om, prost îmbrăcat, totdeauna murdar și mai împuțit ca un țap. îi inspira lui François un atît de puternic dezgust,

încît numai simplul fapt că-l întîlnea alăturea de Colin şi Montigny îl năucea. Acest om întrebuința o limbă îngrozitoare, pe care cuvintele împrumutate din dialectele provinciale, sau ale țărilor din Nord o făceau adesea cu neputință de tradus. Totdeauna își întovărășea vorbele cu anumite gesturi, care le dădeau un sens ce-l prostea. Între timp, află că acest individ dezgustător, care răspundea la porecla de Picior Alb, ca o aluzie la obîrșia lui străină, sau la murdăria-i respingătoare, era un bandit de temut. Era căpitanul unei bande de tîlhari care opera în pădurile și cîmpiile din preajma Orléans-ului. Cînd vorbea, accentul cu care scîlcia cuvintele, avea o asprime neobișnuită. Îl înjura pe Dumnezeu într-o mulțime de dialecte englezești și germane, nu rîdea niciodată, dar cînd era bine dispus făcea să se audă un fel de scrîșnet care amintea pe acela al uriașelor porți de fier ale închisorilor, cînd se învîrteau în balamale. Spînatec, fără sprîncene, cu fire rare de păr roșcat sub boneta îmblănită, taciturn, mîndru de mîinile-i butucănoase, Picior Alb fusese soldat. Asta se vedea imediat, căci toate gesturile lui, felul său de a umbla, de a se comporta cu lumea, purtau pecetea vechiului său meșteșug.

Uneori, cînd se întrecea cu băutura, începea să urle, cu o voce de stentor :

— Drepți ! Înainte ! Înainte !

Sau intona cîntece obscene, pe care le scanda în felul marchidanilor de pe drumuri.

Alteori, se fălea cu un inel de aur masiv, pe care-l purta la mîna stîngă și pe care erau săpate armele și numele aceluia de la care-l jefuise.

Inelul acesta îi amintea de lucruri pe care nu le încredința nimănui, pentru că instinctul de conservare

îl făcea să tacă la timp. În zadar îl întrebai după aceea, te asculta, dar nu-ți răspundea, recădea în mutismul său obișnuit.

— Ai dreptate, îl aproba Colin, care, de cînd îl cunoscuse, îl lua de model. Adesea, cine trăncănește prea mult se curăță.

Și închina paharul în cinstea acestui personaj ciudat, care, cîteodată, scotea la iveală, din căptușeala hainei de piele, o monedă germană, bătută numai pe-o parte și pe care o ascunsese acolo pentru vremuri grele.

François, care nu-l putea suferi și nu avea nici motivele lui Colin ca să-l respecte prea mult, era necăjit de faptul că totdeauna Picior Alb era de față la întîlnirile lor. S-ar fi lipsit bucuros de prezența unui astfel de om. Grosolănia, îndrăzneala și cruzimea care i se citeau în ochi, ca și mirosul rău pe care-l răspîndea, nu erau făcute să-l atragă. Însă nu știa cum să-l convingă pe Colin că o apuca pe căi greșite, luîndu-se după fostul soldat și mereu întîrzia clipa unei lămuriri. Nici Montigny nu avea mai multă simpatie pentru Picior Alb, dar se străduia să-l suporte cum putea mai bine și, fără să meargă pînă acolo încît să-și dezaprobe, fățiș, prietenul, aștepta momentul prielnic pentru a-și spune părerea.

Zilele treceau una după alta și, după lapoviță, începu zăpada care, pe măsură ce cădea, se topea umplînd străzile cu un noroi înghețat. Frigul era atît de puternic, chiar și în taverne, lîngă foc, încît și cei mai rezistenți își încălzeau picioarele direct la vatră ; învăluiți de fum, scuipau, tușeau, și nu aveau poftă de nimic. Numai Picior Alb părea că nu simte nimic. Îl înghesuia pe Colin, prin colțuri, îi tot ex-

plica ceva, apoi după ce-l observa atent, în timp ce acesta-i răspundea, relua lămuririle cu şi mai multă însufleţire. Nici François, nici Montigny nu cunoşteau secretul. De la locul lor, se mulţumeau să interpreteze sensul cuvintelor după atitudinea celor doi oameni. După ochii strălucitori, care aruncau priviri furişe, se părea că Colin era pe cale să fie convins. Fără îndoială că el şi Picior Alb alcătuiau un plan, pe care nu înţelegeau să-l divulge. Apoi Picior Alb dispăru.

— Călătorie sprîncenată ! îi ură François.

— Dumnezeu să-l apere ! glumi şi Montigny pe socoteala lui.

— E un om în toată puterea cuvîntului, zise Colin. A făcut dovada...

— După felul cum îi jefuieşte pe oameni, dincolo de zidurile oraşului, treaba e uşoară...

— Poate !

Montigny dădu din umeri.

— Ştiu, reluă el înţepat, că-ţi plac cei care te sfătuiesc de rău...

— Şi ce-i dacă-mi place să fiu rău sfătuit ?

François încercă să intervină.

— Nu te-amesteca, zise Colin cu glasul său aspru. Cu Régnier discut, nu cu tine.

Dar pentru că la cearta pe care i-o căuta prosteşte Colin, Montigny îi răspunse cu o tăcere dispreţuitoare :

— Eşti martor, grăi Colin întorcîndu-se şi zîmbindu-i lui François, că-n loc să răspundă, tace. Îl vezi ? Îi e frică ! Mai tîrziu, după ce va trece timpul, va regreta.

— Ce timp ? întrebă François.

— De-acum şi pînă mă voi întoarce...

— Ah !

— Du-te ! izbucni atunci Régnier, care asculta totul, deși se prefăcea că nu e atent. Eram sigur ! Du-te ! Te vei căi mai mult ca mine ! Picior Alb poruncește și tu te supui. Singur ți-ai făcut-o !

— Ești supărat ?

— Deloc, zise Régnier. Numai bagă de seamă să nu ajungi sus.

Se sculă repede, îl luă de braț pe François și ieși fără să salute pe nimeni, nici chiar pe Colin, în timp ce François, năucit, îl întreba :

— S-ajungă sus ? Ce vrei să spui cu asta ? Explică-mi ! Vreo nenorocire ?

— Da, o mare nenorocire, răspunse Régnier pe șoptite.

CAPITOLUL VI

Din decembrie pînă în primăvară, Colin își petrecu timpul dincolo de zidurile orașului, pe drumuri, învățînd de la Picior Alb, care-și ducea oamenii să-i jefuiască pe drumeți. Împărțind aceeași viață rătăcitoare, cu baltagul sub braț, în curînd ajunse ca și el, tot un tîlhar. Viața aceasta îi convenea. Adesea, mergea o întreagă parte din noapte peste cîmpuri, pentru ca în zori, ascuns în vreun hățiș, să pîndească momentul cînd femeile, bătrînii și copiii rămîneau singuri acasă, ca să-i poată ataca. Tovarășii săi, dintre care cea mai mare parte erau foști soldați, țărani, vagabonzi, îl învățau meseria. Uneori venea cîte o poruncă de la Picior Alb să înceteze orice treabă și să profite de răgaz, odihnindu-se și chefuind ; alteori, dimpotrivă, sosea pe neașteptate un locotenent de-al lui și-i ducea în graba mare, către vreun sat, care trebuia să fie jefuit cu ajutorul altei bande.

Erau zile grele, în cursul cărora Colin făcea isprăvi uimitoare, dar se ocupa mai mult de felul cum se executa atacul, decît de loviturile pe care le dădea oamenilor fără apărare. Era stăpînit de o idee, despre care nu scotea nici o vorbă, pentru că

socotea că nu era încă momentul s-o pună în practică. Picior Alb, care nu bănuia nimic, dar care era foarte mulțumit de sîrguința pe care-o arăta, îi explica uneori felul în care stăpînea ținutul. De la Orléans la Chartres și de la Vendôme pînă la malul Loarei, el singur poruncea. Dincolo de aceste hotare, alți tîlhari de teapa lui aveau bandele lor care jefuiau satele, fără nici o milă, ducînd o viață veselă, de chefuri și de huzur. Între acești șefi de bandă nu exista nici un fel de legătură, afară de cazul cînd urmărind victimele, pe meleagurile vecinului, își dădeau ajutor, pentru ca apoi să împartă prada. Erau liberi și independenți. Se cotorosiseră de controlul marelui Coesre, căruia, odinioară, îi plăteau anual o dajdie care varia de la cinci soli, la cinci scuzi de aur. De acest mare Coesre, șef suprem al tîlharilor și care locuia la Paris, își băteau joc ca de o momîie, căreia i-a trecut vremea și nu mai sperie pe nimeni. Cu ce drept voia el să ridice această dajdie ? Picior Alb, care era lacom de cîștig, se jura că mai curînd s-ar fi lăsat jupuit, decît să plătească o para chioară marelui Coesre, iar prietenii săi, căpitanii ținuturilor învecinate, se jurau ca și el, să-l facă să dea faliment.

— Să vină aici să-și ia partea, propunea unul. O să i-o dau...

— Cu lovituri de suliță ! completa altul.

Un oarecare Olim Cernay, care făcea pe nobilul și care purta o pălărie cu panaș, în bătaie de joc la adresa bogătanilor pe care-i jefuia, declara :

— Oameni buni, dacă vine, lăsați-l pe mîna mea.

Atunci Colin simțea că ideea lui căpătă ființă, căci el înțelegea, fără s-o spună, că, dacă acest mare Coesre, în loc să stea la Paris și-ar fi vizitat supușii

și i-ar fi condus la ceva de seamă, nici unul nu l-ar mai fi renegat.

— Unde ți-e gîndul ? îl întreba Picior Alb cînd vedea că prietenul său era dus pe gînduri. Regreți viața de altădată ?

— Bați cîmpii, răspundea Colin. Lasă ! Ai să vezi tu...

— Ce să văd ?

— Nimic pînă acum, dar va veni o zi cînd totul se va putea.

Apoi, îmbrățișînd cu privirea cîmpurile și pădurile care se întindeau pînă-n zare, clipea din ochii săi mici și adăuga :

— Sînt sigur de asta.

Nu-și pierdea vremea în zadar, ci se informa de obiceiurile și starea de spirit a conducătorilor acestor tîlhari. Mai destoinic decît Picior Alb, se împrietenea repede cu cei mai îndrăzneți, măgulindu-i, trăia alăturea de ei, le punea tot felul de întrebări și cînd le putea vorbi cu încredere, îi făcea să înțeleagă că de nu se vor ajuta mai mult ca pînă atunci, pînă la urmă riscau să fie bătuți și împrăștiați.

— Haida, de ! replicau ei. De cine ?

Ideea aceasta li se părea atît de caraghioasă, că începeau să rîdă și să-i dea de băut lui Colin, ca să-i mai înveselească gîndurile.

Însă Colin își urmărea ideea cu și mai multă ardoare, povestindu-le că, venind de la Paris, aflase că se iscălise, sau avea să se iscălească, o ordonanță pentru organizarea unei miliții permanente și atunci se va sta de vorbă altfel.

— Dar cine o va conduce ? îl întrebau fără să pună temei pe vorbele lui. Trebuie să fie careva care

se pricepe în meseria asta și care să ne combată unul după altul. A fost găsit ?

— Răbdare ! răspundea Colin.

Olim Cernay, căruia aceste conversații îi provocau o furie prostească, îi răspundea :

— Ești nebun ! S-ar putea să se găsească un astfel de om, dar că va fi în stare să ne scoată de unde sîntem... Mai lesne îl vom goni noi de aici, prietene !

Apoi, fără nici o legătură, trecînd de la mînie la o ciudată neîncredere, îl privea pe Colin drept în ochi și nu-l mai întrerupea.

Colin se hotărî să se întoarcă la Paris numai după ce, în felul acesta, se făcuse înțeles de fiecare și le zdruncinase încrederea pe care o aveau în ei. Dădu baltagul lui Picior Alb și porni la drum, cu popasuri multe, stînd de vorbă cu marchidanii care-și duceau torba în spate, alteori cu tîlharii cărora le vorbea în limba lor, cînd aceștia îi strigau să se oprească. Timpul foarte frumos îi dădea încredere în proiectul său, făcea ca drumul să-i se pară plăcut. Merii erau în floare ; lăstarii erau înmuguriți și pe cîmpurile jilave, în care toată iarna se înfiltrase apa, toporașii alcătuiau desene în culori scînteietoare și variate. Natura întreagă se înnoise. Mireasma cîmpurilor, din care începea să răsară grîul, se îmbina cu aceea a pădurilor și izvoarelor, păsărelele gungureau pe ramuri, zburau de colo pînă colo cu firișoare de paie în cioc. Pînă aproape de Paris, pe care-l zări de departe, Colin merse cu pasul unui om preocupat de un singur gînd. Dar de îndată ce văzu profilîndu-se în aer înaltele ziduri de apărare, începu să se grăbească, își simți inima bătînd de bucurie. Pe stînga, printre plopi, șerpuiau apele Senei, strălucind în soare. De-a lungul malurilor, femeile spălau

rufe, pe care apoi le întindeau pe iarbă să se usuce. Colin era încîntat. După cursul apei printre insule, recunoștea palatul Luvru și Micul Palat Bourbon, cu turnurile sale groase și acoperișurile țuguiate, iar pe dreapta, zidurile crenelate ale cartierului studențesc, depășite doar de turlele bisericilor.

— Voi afla noutăți după aceste cinci luni de zile, își spuse el intrînd pe poarta Saint-Germain, a cărei boltă umedă era tare răcoroasă.

Și gîndindu-se la Régnier, dorea ca el să fie cel dintîi căruia să i le spună.

Cînd Colin își reluă viața de altădată, François era de acum bacalaureat ; faptul acesta îl bucură pe Colin, căci îl iubea și-i dorea binele, însă în felul său. Dar ce importanță are să fii bacalaureat cînd sîngele îți clocotește în vine !

— Să lăsăm asta, zise el. Nu-i vreme de fleacuri. Am ceva mai bun de făcut : trebuie să-i conving și să mi-i apropii. Nici unul nici altul nu e prost. Drace ! Mă vor urma...

Norocul îi zîmbea. În adevăr, în sîmbăta aceea, a optsprezecea zi din aprilie, cînd Colin își lua angajamentul să-i convingă pe Régnier și pe François, *„au fost judecați și condamnați la spînzurătoare, de către curtea Parlamentului*[1]*, doi manglitori sau cerșetori și o hoață și în acest scop s-au ridicat spînzurători dincolo de porțile Sfîntului Iacov și Sfîntului Denis"*. Pretutindeni nu se mai vorbea decît de apropiata execuție, pentru care femeile se pregăteau îndeosebi, deoarece nu văzuseră pînă atunci pe nici una din ele pierind în felul acesta.

[1] Parlamentul Parisului era instanță de judecată, nu îndeplinea funcțiile pe care le îndeplinește azi.

Se discuta, din punct de vedere al dreptului, dacă o femeie — în loc să fie spînzurată — nu trebuia să fie îngropată de vie așa cum cerea tradiția. Bărbații, în cea mai mare parte și mai ales cei tineri, se pronunțau împotriva sentinței, dar li se răspundea că condamnata fiind țigancă trebuia să fie judecată după legile neamului ei. Ea însăși alesese funia. Nu mai era deci nimic de zis împotrivă. Să-ți fie milă că o hoață își dădea sufletul în chinuri ar fi fost o greșeală...

— Bine, aprecie Colin. Asta depinde...

Și se prefăcea că este indignat, pentru ca François, care mai mult decît oricare altul se plîngea de această sentință rușinoasă, în dimineața execuției să se lase în voia firii sale.

Această dimineață veni. Încă din zori, pe cîmpul de lîngă Moara de Vînt, sau drumul Sfîntul Denis, o mulțime nesfîrșită înconjura spînzurătoarea, ai cărei stîlpi siniștri, ce se înălțau peste capetele oamenilor, erau priviți ca și cum atunci ar fi fost văzuți pentru întîia oară. În mijlocul mulțimii, Colin, Régnier și François vorbeau pe șoptite. Colin îi ațîța. Le spunea că femeia aceasta nu ceruse deloc să fie spînzurată, așa cum se vorbea, că nu era vinovată, că în sfîrșit, cîntărind totul, ar fi avut mare poftă să nu asiste la acest spectacol îngrozitor. Dacă era de față, o făcea cu speranța ascunsă că execuția nu va avea loc.

— Da, răspunse François. Dacă vrea Dumnezeu...

— Dumnezeu nu are ce face aici, mormăi Colin.

François, galben ca turta de ceară, reluă :

— Îi urăsc.

— Le este frică, zise Colin tot pe șoptite, să nu se întîmple ceva neplăcut. Frică de o femeie. E caraghios.

François se înfioră. Simțea o atît de mare milă pentru nenorocita pe care călăul avea să pună în curînd mîna, încît sîngele îi bătea, în artere, să i le spargă. I se părea că e strîns de gît. Se înăbușea.

Régnier îi zise :

— Sprijină-te de brațul meu, François.

Dar François nu-l mai auzi. Ce vedea în jurul său, mulțimea, cerul posomorît și în dreapta, înălțimile de la Montmartre, îl readuceau la realitate și această realitate era așa de chinuitoare că-l făcea să-i fie scîrbă că se găsea acolo, ca și ceilalți, neștiind nici el de ce anume era dornic. Peste cîmpia presărată cu arbori mici, plutea o lumină gălbuie, o lumină nereală, așa cum se vedea în vis, nemișcată, care cădea pe echipamentul oștenilor de lîngă eșafod, fără a-i da însă strălucire. Îți dădea o senzație ciudată, ale cărei efecte François le simțea și pe măsură ce în sinea lui se mira, această senzație de vis creștea, îl copleșea de-a binelea.

— Ah ! zise atunci cineva. Clopotele !

François se cutremură.

— Clopotele ! repetă el.

Aceste cuvinte provocară o destindere, dar în același timp și o neliniște așa de ascuțită, că întreaga mulțime se înfioră. Și bărbați și femei așteptau, cu fața întoarsă spre zidurile Parisului, cu privirile ațintite la bolta porții Sfîntului Denis.

— Iată-i, zise Colin bătîndu-l pe umăr pe François.

Pe sub bolta porții Sfîntului Denis ieșea un cortegiu de călăreți, înconjurat pe de lături și precedat

de o atît de mare mulțime de oameni, încît curioșii care se aflau pe cîmpie, se înghesuiră unul într-altul, cuprinși de o ciudată tulburare. Pe drumul pe care urma să-l străbată escorta și unde arcașii împingeau lumea în lături, se vedea apropiindu-se încet, în legănatul cailor, o ceată de călăreți îmbrăcați în veșminte viu colorate. Îi recunoșteau. Erau, în mare parte, oameni ai Parlamentului și sergenți, care, cu chipuri aspre și țepeni în șeile lor, alcătuiau cinci rînduri de oameni în spatele judecătorului regal, îmbrăcat în haine stacojii și al cărui cal era de asemenea acoperit cu un valtrap roșu, lung pînă la copite.

Înaintea acestei trupe frumos aliniate, care uneori se oprea, pentru ca apoi să-și reia mersul cu aceeași mișcare compactă, se ivi, înconjurată de soldați, o căruță în care se afla femeia ce urma să fie spînzurată și unul din cei doi condamnați. Numita femeie, *„despletită și îmbrăcată cu o rochie lungă, peste care era încinsă cu o funie ce-i lega și picioarele pe deasupra genunchilor"*, se ținea cu mîna de marginea căruței, privind, palidă și încordată, în direcția spînzurătorii.

François o văzu trecînd la douăzeci și cinci de pași de el, în mijlocul unor oameni înarmați și împlătoșați, hurducată de făgașurile drumului. Părul negru o făcea să pară și mai lividă, iar ochii, larg deschiși, fără urmă de frică în ei, priveau spînzurătoarea cu o tărie atît de stranie, încît femeile își făceau cruce.

— Vai ! Dumnezeule ! gemeau ele.

François era gata să se năpustească, dar Colin care-l supraveghea, îl ținu de mînecă.

— Stai ! şopti el. Nu poţi împiedica nimic. Fii prudent. Nu-i acum momentul. Ascultă ! Ce vrei să faci ?

— Dă-mi drumul.

— Nu, zise Colin.

François începu să strige :

— Dă-mi drumul ! Dă-mi drumul o dată !

— Opreşte-te ! îl mustră Régnier.

În acelaşi timp, îl ajută pe Colin să-l ţină pe loc pe François, care de nevoie trebui să se astîmpere şi să rămînă între cei doi prieteni. Cum ar fi putut scăpa, ţinut de ei, strîns înghesuit de miile de spectatori care se ridicau în vîrful picioarelor ? François începu să gîfîie. Buimac, ca un om beat, sau ca unul trezit brusc din somn, se uita la eşafodul pe care, într-o clipă, avea să se urce călăul şi ajutorul său pentru a-şi face datoria şi din cauza asta îndura o suferinţă îngrozitoare. Apoi fu cuprins de o tremurătură care creştea şi care-l zgîlţîia atît de tare, încît Colin şi Régnier, după ce schimbară o privire între ei, fură nevoiţi să-l strîngă şi mai tare. François nici nu băgă de seamă. Gemea şi tremura întruna, tînguindu-se cu o voce din care nu se mai înţelegea nimic.

— Ce spune ? întrebă Colin.

Régnier clătină din cap şi François, pe care lunga aşteptare îl făcea să se sfîrşească, începu să clănţăne din dinţi în vreme ce trupul i se făcu rece ca gheaţa.

În sfîrşit, călăul se arătă, ajutîndu-i pe condamnaţi, care acum puteau fi văzuţi de toată lumea, să urce treptele. Din mulţime se ridică un murmur înăbuşit, după care urmă o tăcere de moarte, în timpul căreia un aprod începu să citească actul de

acuzare. Lîngă nefericita femeie, se afla numai unul din cei doi tîlhari, dar acesta nu părea deloc emoționat; celălalt tîlhar trebuia să fie spînzurat în același timp, la poarta Sfîntul Iacov. Călăul îl împinse sub frînghie și printr-un rafinament de cruzime, care-l făcu pe François să se înverzească de spaimă, fu executat cel dintîi. Rămînea femeia care nu se putea mișca din cauza legăturilor. Călăul se apropie de ea, o luă în brațe și o așeză și pe ea sub funie. Acum o puteau vedea toți cît era de frumoasă și de delicată; din cauza asta, unii bărbați își întoarseră privirile, pe cînd alții, dimpotrivă, se înălțau și mai mult în vîrful picioarelor ca s-o vadă mai bine. François închise ochii, îi redeschise, se simți cuprins de groază și privind, cu o stranie fixitate, cum țiganca întindea gîtul ca să i se pună lațul, începu să șoptească repede:

— Trup de femeie... trup de femeie...

— Ce? bombăni Colin supărat. Taci o dată!

Chiar el însuși, care era atît de călit, rămase ca împietrit în clipa în care, pe eșafod, călăul împinse, în gol, victima, al cărei trup se zgîrci și apoi se destinse.

— Haide, să mergem, zise Montigny, după o mare sforțare. Să plecăm... François!

— Trebuie să ne întoarcem, reluă Régnier.

Mulțimea se duse în tăcere.

*

Sergenții călări, care escortaseră pe domnii Parlamentului, își croiau drum, cu brutalitate, prin mulțime. Cîte un cal necheza, sforăia, voia să iasă din rînd, dar omul care-l călărea îi strîngea gura

cu zăbala și-l făcea să-și reia mersul, dînd din cap și sforăind.

— Vezi, atîția oșteni ! zise Colin. Ei și-au cîștigat simbria...

— Da, continuă Régnier, și-au cîștigat-o necinstindu-se.

— Dar în bună pace, zise iar Colin.

Și pentru că François mergea alături de ei, fără să-și descleșteze dinții, nu mai adăugară nici un cuvînt ; intrară astfel în Paris, pe strada Sfîntul-Denis, unde oamenii care stătuseră acasă îi priveau pe cei care veneau.

În dreptul Halelor, Colin apucă la stînga și apoi o luară toți trei, posomorîți, pe strada cea mare, Sfîntul Martin, pînă la malul apei.... Aici, Colin, care-și avea planul său, le propuse să meargă să bea și să mănînce ca să se refacă ; François și Régnier primiră. De altfel François s-ar fi dus oriunde, chiar la capătul pămîntului. Era sub influența unei atît de puternice emoții, încît nu numai că nu avea noțiunea locului unde era dus, dar se credea încă lingă spînzurătoare, în mijlocul mulțimii, privind năuc la trupul care se legăna, atîrnat de frînghie. Nu distingea decît unul singur, atît de frumos și de delicat, încît i se încrîncena carnea pe el. Unul singur. Acela al femeii care avea să rămînă expus astfel, mai multe zile, răcindu-se și înțepenind, mai înainte de a se muia de-a binelea, pe măsură ce seva vieții se scurgea din el. Era hidos trupul acela de femeie, care nu-și încetase convulsiunile și care făcea să se întindă funia sub greutatea lui. Era hidos și revoltător în același timp, dar François nu simțea numai dezgust. Îl stăpînea un fel de

dragoste pentru acest trup torturat, și după cum funia se răsucea și se desrăsucea, cu zbîrnîitul pe care-l auzeai dacă-ți apropiai urechea, i se năzări că acel trup trăia încă, pregătindu-se pentru o muncă ascunsă, care avea să-l umple pe dinăuntru c-un bîzîit ce abia se putea distinge. Era sigur de asta ca și de duhoarea împuțită pe care vîntul o aducea, vara, dinspre Montfauçon și-o amesteca cu celelalte, care veneau din pămînt și din copaci. În adîncul sufletului său asta îl tulbura, pentru că imaginea țigăncii lua locul duhorii și-l făcea să fie deznădăjduit că nu mai era în viață.

Fără să-și dea seama unde se afla, hohotele de rîs ale unor fete ce-și băteau joc de el, îl treziră din aceste gînduri.

— Ce Făt-Frumos ! zise una. Visează...

— Aș vrea să știu la cine ? întrebă alta.

— Nu, ripostă François.

Dar descoperindu-i pe Colin și pe Régnier printre aceste femei, se îmblînzi și privi în jurul său.

— Iată-ți paharul, zise Colin.

— Ah !... Bine...

— Nu ți-e sete ?

— Ba da, bolborosi François care în momentul cînd ducea paharul la gură, se aplecă spre Montigny și-l întrebă unde se află.

— În tractirul durduliei Margot, răspunse Régnier.

— Zău !?

— Și uite-o pe Jeanneton, urmă el, trăgînd de gluga care acoperea capul fetei de lîngă el.

François zîmbi și murmură :

— Régnier mi-a vorbit deseori de dumneavoastră.

— Și de mine ? întrebă o femeie trupeșă, ai că-

ei sîni, rotunzi ca două globuri, ieşeau mai mult de jumătate din corsajul rochiei de catifea. Régnier nu ţi-a spus nimic ?

— Oh ! N-ar fi putut să-mi spună nimic care să fie mai plăcut şi mai încîntător decît ceea ce văd, zise François.

— Auzi colo ! miorlăi ea măgulită. E slab şi urît, dar vorba-i e dulce ca mierea.

— Hei ! Cred că-i dracu gol ! glumi Colin.

— Da, da... Dracu gol !... Ha ! Ha ! izbucni toată ceata. Cît e de drăguţ ! Şi oacheş ! Ce viclean şi şmecher !

— Linişte, ţipă femeia căreia François îi răspunsese atît de dibaci şi care poruncea în toată casa, făcînd să i se supună toţi. Drac sau nu, puţin îmi pasă. Apoi, apropiindu-se, adăugă mîngîind părul tînărului :

— Eu sînt Margot.

— Bravo ! zise atunci Colin. François, dacă ştii să te învîrteşti, locul e bun...

— Cald ?

— Informează-te singur, îl zeflemisi Colin, care nu prevăzuse că patroana s-ar fi putut îndrăgosti de băiat.

François nu se simţea în largul lui. Se întoarse spre Margot şi se lăsă mîngîiat, fără să îndrăznească să-i vorbească, pentru că Margot, care rîdea mereu, mîngîindu-l, era foarte pricepută cu bărbaţii şi nu se sinchisea de nimic.

— Fă-mi loc, zise ea. Vreau să stau lîngă tine. François îi făcu loc.

Însă Colin, care-i adusese pe François şi pe Régnier în acest local, numai cu scopul de a le vorbi de planul lui, începu a povesti cum se purtaseră.

în clipa morții, femeia și bărbatul care fuseseră executați.

Fetele încetară să mai râdă. François îl întrebă :

— De ce ne chinui, Colin ?

— Pentru că, răspunse Colin, dacă ai un pic de cinste, să știi ce ai de făcut.

După ce Anton veni să spună fetelor că erau chemate în altă parte și le făcu să părăsească odaia, precedate de Margot, Colin, vorbind în șoaptă, descrise atît de viu și de puternic scena din dimineața aceea, încît pe François îl prinseră frigurile.

— Trebuie, spunea Colin, ca bărbații să aibă curajul de a se uni împotriva unor astfel de cruzimi. De unde m-am întors — și-l numi pe Picior Alb — vă aduc angajamentul mai multor căpitani hotărîți să nu mai tolereze ca aceștia să se poarte așa cum s-au purtat.

— Dar cum v-aș putea fi eu de folos ? întrebă François.

Régnier zise :

— Treaba asta cere multe parale.

— Într-adevăr, răspunse Colin.

— Și de unde să le iei ? întrebă cu teamă François, căruia această conversație i se părea nesăbuită. Ai tu ?

— Voi avea, afirmă Colin, dacă mă susțineți și mă lăsați să vă explic cum se poate face. Ca să pornească asupra Parisului, fiecare căpitan poate aduce mai mult de două sute de oameni. Și dacă-i vom vizita și pe alții, vom mai ridica încă pe-atît...

— La Dijon ? întrebă Régnier.

— Da, răspunse Colin. Și în Paris de asemenea, căci vom avea nevoie chiar în orașul nostru de tovarăși care să-și unească puterile cu ale noastre. Cînd

e vorba de bani, scoicarii vor bate monedă, numai să-și dea osteneala.

— Puneți mîna, le grăi atunci Colin, pe potirele și artofoarele de aur, care sînt așa de ușor de șterpelit noaptea, din biserici, sau monezile de aur de tot feiul, din sipete. Ne vor ajunge să acoperim cheltuielile. Vasele vor fi topite și transformate în monezi, apoi vor fi ascunse pînă în ziua în care le vom găsi întrebuințarea, pentru a putea strînge cît mai mulți tovarăși. Între timp, eu mă voi duce la oamenii mei și-i voi îndemna să se pregătească să dea împreună lovitura cea mare. Am vorbit cum trebuie ?

— Hm ! răspunse François. Da și nu.

— Tu, Régnier ? întrebă Colin bătînd cu pumnul în masă.

Régnier îl privi și zise :

— Bine. Te voi urma.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL VII

„Colin și-a pierdut mințile, gîndi François, după ce cîntărise totul, pro și contra și înțelesese că apucînd pe această cale risca să-și lase oasele. Însemna să încerci imposibilul. Cu cine vrea el să se măsoare? Eu nu mă amestec. Și Régnier, cînd va adulmeca funia, se va retrage."

Dar în același timp se gîndea și la Margot, țața de la Notre-Dame și avea mare poftă s-o revadă fără știrea celor doi prieteni. Femeia aceasta îl impresionase puternic. Era înaltă și voinică, încă tînără și cu forme atît de îmbietoare, că-i lăsa gura apă. Nu cumva ieri voise să-și bată joc de el? François nu știa ce să creadă. Se privea mereu în oglindă, oftînd că se găsea atît de puțin demn de această femeie frumoasă și bine făcută, reproșîndu-și în același timp că se gîndea prea mult la ea. Pînă atunci, niciodată nu-l dezgustaseră mai mult obrajii lui scofîlciți, gura-i mare și disgrațioasă. Era pirpiriu, urît, prost îmbrăcat și pe deasupra timid și fără parale. Să forțezi broasca acelor sipete mari! Haida de! Colin îi turna gogoși. Cum credea el: că e deajuns doar să vrei să fii bogat? Unde se aflau

aceste sipete ? Și cum să le deschizi ? Auzi vorbă ! Pentru ce mai înșela Colin la zaruri, dacă ar fi știut de unde să ia bani cu pumnii ? François n-ar fi șovăit deloc. Căci fără bani n-ai nici vin, nici femei. Mai ales pe Margot. Ispita ajunse atît de puternică, încît îl făcu să se hotărască. Intră, în plină zi în tractirul unde Margot îl intîmpină zîmbind :

— În sfîrșit ai venit ! exclamă ea.

— Da, răspunse François foarte satisfăcut de această primire. Nu l-ai văzut cumva pe Montigny ?

— E prea devreme.

— Atunci...

— Unde te duci ? întrebă Margot, văzîndu-l că vrea să se întoarcă spre ușă. De-abia ai venit și pleci ?

— Vezi că... se bîlbîi François, arătîndu-i-l, în fundul sălii, pe bărbatul ei, care-i supraveghea pe furiș.

— Ce ? făcu Margot. N-ai nici o grijă. Și cum François șovăia s-o creadă :

— Antoane ! Du-te și adu-ne vin, porunci ea. Anton puse mîna la repezeală pe o bărdacă, înșfăcă un felinar, luă cheia de la pivniță și coborî în fugă. Era obișnuit cu toanele nevestei-si și ca să nu pară caraghios se arăta încîntat că ea avea aceleași gusturi ca și el. Această atitudine îi îngăduia să fie binevăzut de amanții ei, pentru ca mai tîrziu, cînd Margot se despărțea de ei, el să le trîntească mojicii și să-i dea afară dacă încercau să revină. Burduhănos, laș, lingușitor, omul acesta ținea numai la tihna lui. Vinul și femeile îl preocupau mai puțin.

— Zarurile și cărțile le las pe seama șmecherilor, zicea el.

Mai șmecher ca el nu era nimeni, dar pentru bunul mers al afacerilor făcea pe prostul, aducea vin, pîine, brînză, apoi se așeza deoparte, socotea banii încasați, după care se ducea să se culce. Jeanneton, care-l aștepta pe Régnier, stătea singură într-un colț, la masa ei. Régnier sosea tîrziu ; Colin avea ca amantă pe o anume Colette, chiar din același tractir, cu care se purta foarte urît. De față cu François, pe care era supărat pentru că nu-l putuse cîștiga de partea lui, se purta și mai rău cu ea. O certa mereu, nopți în șir nu dădea pe la ea, o înșela, o bătea și la urmă cînd trebuia să se despartă de François, se prefăcea că era supărat din cauza Colettei.

François însă nu se înșela. Își dădea seama că Colin îl invidia pentru motivul că el era mult mai bine tratat. O prostie. Colin gelos și invidios ? Faptul acesta îl amuza și, în pat, în timp ce se giugiulea cu Margot, se fudulea, fără rușine, că ocupa cea mai bună cameră ; se simțea bine dispus. În felul acesta își lua revanșa asupra lui Colin și fără să vrea îl supunea la o grea încercare, pentru că Régnier era martor, ca și fetele care-l admirau...

„Da și nu", îi răspunsese el băiatului de lăcătuș, cînd acesta își dezvăluise planul său absurd. Evenimentele păreau să-i dea dreptate lui François. Cînd da, cînd nu. Așa era viața. Întîmplare. Ce poți să știi ? Totuși François îi era recunoscător lui Colin că-l introdusese în tractir și-l înarmase, ca să poată ieși noaptea, cu o cheie falsă, pe care fără îndoială că nu i-o modelase cu această intenție.

De cînd o cunoscuse pe Margot, cheia aceasta devenise foarte prețioasă pentru el, deoarece, la miezul nopții îi îngăduia să fugă din odaia lui, fără

să-l trezească pe capelanul Guillaume. François făcea treaba asta în felul lui, aparte. Dacă pleca noaptea și se întorcea tocmai în zori, nu se mai dezbrăca, ci se apuca să-și studieze lecțiile pe care le învăța foarte repede. Nu mai era același. Legătura cu Margot îl transformase, îi dădea inițiativă, veselie, spirit și încredere. Îi biciuia sîngele. Făcea din el un tînăr cu totul nou și cînd capelanul Guillaume își mărturisea uimirea pentru transformarea lui, într-un timp atît de scurt, el îi răspundea c-un rîs rare spunea multe.

Mama lui, la care se ducea în fiecare joi, îi repeta zadarnic că n-arată bine. François nu se mai sinchisea de asta.

— E din cauza limbii latine, afirma el cu nerușinare. Îngălbenești dacă înveți la lumina opaițului.

— Auzi acolo! răspundea biata bătrînă. Ce slab ești...

— O să fiu și mai gras, zicea François. Haide, nu fi îngrijată. Ca să-ți fac pe plac, cînd voi lua titlul de magistru, mă voi îngrășa. Îți făgăduiesc.

— Vai! Doamne! Voi trăi eu oare pînă atunci?

— Sigur. Doi ani trec repede.

— Doi ani! exclama buna femeie. Și-n acești doi ani va trebui să înveți mereu, să-ți încarci într-una mintea?

— Fără îndoială!

Atunci, din cauza vîrstei, bătrîna se înduioșa și făcea pe fruntea ștrengarului de băiat semnul crucii, ca să-l apere de rele, îl săruta și-l punea să-i făgăduiască de mai multe ori că va avea grijă de sănătatea lui.

— Mă voi duce să mă rog Fecioarei, suspina ea cu naivitate. Pentru tine. Ca să te ajute la învățătură.

Şi cum François nu mai ştia ce să răspundă, mama lui, care înţelegea poate cît de mult avea el nevoie de rugăciunile ei, recita în gînd un *Ave* adresat Fecioarei şi atrăgîndu-l spre ea îi împreuna cu stîngăcie mîinile, aşa cum îl învăţa odinioară, cînd copilaşul care era François, o urma la biserică, să admire vitraliile.

Vizitele acestea la mama lui îi lăsau o amintire duioasă, care nu-l împiedica totuşi să se ducă la tractirul dolofanei Margot chiar în aceeaşi seară, ca să petreacă în lege. Vorbele bătrînei sale mame nu aveau nici o înrîurire asupra lui. Îşi aducea aminte de ele cînd se întîmpla, fără să le dea prea multă atenţie. Parcă el nu vedea cum se împleteau în jurul său nevinovăţia cu ticăloşenia? Trecea pe lîngă zidul bisericii Notre-Dame şi la doi paşi, în spatele ei, era tractirul lui Margot, frecventat de tot soiul de oameni. Făcea rău că se ducea şi el? Portalul catedralei, cu istoricele-i uşi, cu galeria regilor, nu-l abăteau deloc din drum. Dimpotrivă, îl făceau să se grăbească şi dacă se întîmpla uneori să adreseze o umilă plecăciune Aceleia pe care o rugase atît de mult în copilărie, să-l apere, o clipă mai tîrziu nici nu se mai gîndea la aşa ceva.

Nici mama sa, nici capelanul, unchiul lui, nu puteau face nimic cu dojana împotriva înclinării sale spre plăcere şi nici nu-l puteau ajuta cu sfatul, pentru că de îndată ce începeau să-i vorbească, băiatul devenea ursuz. Capelanul Guillaume nu se mai îndoia că nepotul său îl înşela. Îşi dădea seama de acest fapt după oboseala lui şi după cearcănele de la ochi. Dar neputînd să-şi închipuie în ce anume consta înşelăciunea, îl lua uneori cu el în oraş, la unii prieteni, cărora li-l prezenta, nu ca pe un copil,

ci aşa cum îi dădea dreptul proaspăta diplomă de bacalaureat.

Din aceste vizite François trăgea foloase. Oricît de plictisitoare şi de nesfîrşit de lungi i s-ar fi părut aceste seri, avea cel puţin ocazia să mănînce bine şi să lege prietenii, de care ar fi putut avea nevoie într-o bună zi. Într-adevăr la masa lui Jacques Seguin superiorul mănăstirii Saint-Martin-des-Champs, în afară de prezidenta Scepeaulx şi două doamne numite Davie şi Regnaulde, care înveseleau societatea cu glume pipărate, se întîlneau bărbaţi de seamă, cum erau Jacques Charmolue, Germain Rapine, Guillaume de Bosco, Jean Tillart procurorul camerei criminale, Raoul Crochetel, Pierre Malaisée, chirurgul regelui, Jenilhac, trezorierul de la Sainte-Chapelle şi destul de deseori chiar Jean Turquan, locotenentul lui Robert d'Estouteville. Atît doamnele, cît şi bărbaţii vorbeau pe şleau faţă de nepotul capelanului Guillaume şi nici nu se îndoiau că el dădea atenţie vorbelor lor, numai ca să fie binevăzut de ei. Ah! Dacă ar fi ştiut cum rîdea François de ei pe ascuns şi cum îi imita pe toţi cînd îi povestea lui Margot cum îşi petrecea serile, s-ar fi supravegheat mai mult! Pe Jean Tillart, care era foarte grav, dar care la sfîrşitul mesei devenea de o veselie caraghioasă, François îl imita în chip desăvîrşit şi ca atitudine şi ca voce. Vorbea pe nas ca şi procurorul, privea cruciş spre pieptul bătrînei prezidente, ale cărei ticuri le prinsese minunat de bine şi pe care o prezenta ca pe o cotoroanţă simandicoasă; alteori, înşirînd cu seriozitate prefăcută palavrele pompoase, cu care Pierre Malaisée îşi presăra trăncăneala, privea aşa de comic pe sub gene, încît, nemaiputîndu-se abţine, izbucnea într-un hohot de rîs zgomo-

tos, iar amantei sale îi smulgea strigăte mici și ascuțite.

— Destul ! îi striga ea pe jumătate sufocată de rîs. François, ești prea nebun !

— Și Jean Turquan ? întreba Anton, căruia-i plăceau aceste imitații. Și acum cîntă *„Marionette"* ca și cum ar cînta la mort ?

— Da, da, răspundea François. Apoi se scula repede și începea, dînd ochii peste cap :

„E drăguță și grăsuță
Marionette !"

— *Sufficit !* Chiar cînd cîntă mă îngrozește.

— Ah ! Ah ! Ah !

— Ți-e frică ? se mira Anton.

— Miroase a foc, a spînzurătoare și a caznă ! Nu mint. Și ce om ! Mare (își umfla burta), bogat (scotea din buzunar o para și o cîntărea în palmă ca pe un galben), stricat (îl mîngîia pe Anton), și politicos ! Un om și jumătate ! Ah ! Păcătosul !

Dar în timp ce imita cu gesturi și cu strîmbături pe locotenentul criminal al lui Robert d'Estouteville, François se mustra aspru că-și bătea joc de el în felul acela, pentru că se temea ca mai tîrziu, ghinionul să nu răstoarne rolurile și să-l facă să joace în fața lui Jean Turquan în persoană, vreo farsă mai puțin veselă.

„Mi-e frică !" își spunea el.

Și apoi trecea la alt comesean, cu altă năzdrăvănie.

Cu astfel de caraghioslîcuri o încînta pe Margot.

— Aici nici nu i-ai mai recunoaște. Sînt blînzi ca mieluseii, timizi și prefăcuți. Iar la plată, socotesc pînă la o para.

— Socot că-i jupoi !

— Auzi a. olo! răspundea mieros Anton. Nu-ți fie teamă. Sînt și eu aici.

— Cu atît mai bine! aproba François.

Cu toate acestea nu era rău. Nici bun, nici rău. Un adevărat ștrengar din popor, totdeauna gata să glumească pe seama proștilor care-i dădeau ocazie, cu defectele lor. Nici Margot nu scăpa cînd era bine dispus și în zadar se supăra ea, căci François o descria așa de bine că pînă la urmă rîdea și ea, spunînd:

— Mai zi... Nu-mi găsești și alte cusururi?

— Ba da, răspundea François.

Într-o seară, cînd Colin și Régnier ședeau lîngă amantele lor, începu să declame această baladă:

„Dacă-mi iubesc frumoasa și-o slujesc
Mă socotiți că-s nătărău și ticălos?
Ea are nuri pe gust ales, ce ispitesc.
De dragul ei jungheru-ncing și-s bătăios.
Cînd mușteriii se-mbulzesc dau fuga jos
Și fără multă zarvă, din beci, le aduc vin,
Cu pîine, brînză, poame cu îi îmbii din plin.
„De bine să vă fie, le zic cînd dau pitacu
Și cînd v-apucă pofta, mai dați cîte puțin
Prin ăst tractir unde ne facem vacu."

— Hait! făcu Anton, năucit de-a binelea. Ce-i asta? Înțeleg...

— Urmează, zise Montigny serios.

„Doar cu Margot cea grasă e haiul cel mai mare
Cînd seara, la culcare, nu vine cu parale.
Nu pot s-o văz și-o dușmănesc cu-nverșunare,
Veșmîntu-i smulg, o las fără de țoale
Jur să le pun zălog, o bag în boale.

Ea-şi pune mîna-n şold şi parcă-i dracu,
Răcneşte, blestemă, şi pe Cristos se jură
Că nu le dă — atunci înhaţ ciomagu,
O altoiesc cu sete, i-ard una peste gură,
În ăst tractir unde ne facem vacu."

— De mine-i vorba, zise din nou Anton, pe care această descriere îl încînta. Ce zici Margot? I-ai povestit ceva?

— Taci! răspunse ea. Tu sau altul, ascultă fără să-l întrerupi. Pe urmă vom vedea.

— Ce?

— Continuă! zise ea. Apoi?

— Da! Continuă! exclamă şi Anton, schimbat deodată de răspunsul pe care-l primise.

— Ascultaţi! grăi François.

Adresîndu-se amantei şi imitînd-o, în timp ce Anton rîdea mînzeşte, François ajunse la ultima strofă a baladei, cu o voce ironică, declamă dus de ritm:

„Vînt, ploaie, ger, mi-e traiu-asigurat,
Iar de-s stricat, de tîrfă sînt urmat,
Leiţi sîntem şi soarta ne-a legat.
La şoarece rău, o miţă rea e leacu.
Ocara ne e dragă, ocară ne-a fost dat.
Ne lepădăm de cinste şi ea ne-a lepădat
În ăst tractir unde ne facem vacu."

O clipă toţi încremeniră. Anton se uita la Margot; Colin, Colette, Regnier şi Jeanneton se stăpîneau să spună ce gîndesc, pentru că toţi se recunoşteau în aceste versuri, dar nu ştiau cum să-şi manifeste mirarea.

— Eşti poet? întrebă Regnier.

— Oh ! răspunse François. Am încercat doar să descriu acest loc cum am putut mai bine.

— Și-ai reușit, zise Anton. Mi-e tot una, dar ar fi trebuit să-mi faci un portret mai frumos. Să alergi după vin, asta depinde de mușteriu. E o deosebire.

— 'Mda ! răspunse François. Am reținut ce-i mai principal. Și tu, Margot ?

Dar Margot îi întoarse spatele, iar Colin, care nu arătase ce simțea, se ridică vesel și, ca și cum ar fi vorbit cu el însuși, declară :

— Iac-așa ! Voi îl alintați și el vă mulțumește.

— Auzi ce spune Colin ? i se adresă Margot, care era supărată. Are dreptate. Să mă faci curvă !

François o luă în brațe.

— Nu ! se apără ea. Nu și iar nu.

— Margot ! Margot !

— Sînt supărată !

Și în timp ce Anton și Colin, într-un colț, vorbeau pe șoptite despre această întîmplare, Margot se îndreptă țanțoșă spre culcuș.

François, care era tare încurcat, nu îndrăznea să se ducă după ea, dar nici să plece, de teamă să nu-și piardă tot prestigiul, dacă ar fi cedat locul. Întristat, se apropie de Régnier.

— Am făcut ceva rău ? Mă condamni și tu ?

— Ești prea tînăr, zise Régnier.

— Poate.

— Și Margot, ca orice femeie, ar fi preferat s-o descrii în culori mai frumoase.

— Cum așa ?

— Comparînd-o cu o doamnă din lumea mare, zise Régnier.

— Nu zău !

— Sigur, răspunse Régnier. Femeilor nu le place să le spui adevărul. Lor le trebuie linguşeli.

— Asta n-o pricep, răspunse François serios. Ce fel de linguşeli ? Complimente caraghioase şi învechite ?

— Chiar aşa, afirmă Régnier.

Şi pentru că dezamăgirea lui François îl mişca, adăugă în şoaptă :

— Versurile tale sînt minunate. Au miez, relief, sînt pline de viaţă. Continuă fără să te mai gîndeşti la Margot. Tu eşti poet, ţi-o spun fără glumă. Ai încredere în tine şi într-o zi vei fi sărbătorit.

— Crezi ?

— Da. Toată lumea va cunoaşte numele tău. Poeziile tale vor fi învăţate pe dinafară, doamnele şi tinerii se vor întîlni cu aceste cuvinte: „Îl cunoaşteţi pe François de Montcorbier ?"

— Îţi baţi joc de mine ?

François de Montcorbier ! repetă cu glas tare Régnier.

Atunci François, trăgîndu-l de mînecă, ruşinat că trebuia să mărturisească că se gîndise la asta, îi explică :

— Montcorbier nu mai e numele meu.

— Pentru ce ?

— L-am schimbat, zise el. François de Montcorbier nu sună prea frumos la ureche. Nu poate fi ţinut minte uşor, dar dacă iei prima literă a fiecărui vers din ultima strofă :

„Vînt, ploaie, ger..."

îl găseşti pe cel pe care mi l-am ales.

— Şi care e ?

François recită refrenul baladei astfel că Montigny înțelese.

— Tu ce crezi ? întrebă studentul.

— Ah ! făcu Régnier. Villon ! Ai dreptate piciule. E mult mai bun și se memorează ușor. Dar ce-o să spună unchiul tău ? I-ai luat numele...

— Ei și ! răspunse François. N-are să afle.

CAPITOLUL VIII

În adevăr, ascunzîndu-se de unchiul său, François scrise și alte poezii, pe care le recita numai lui Anton și lui Régnier, pentru că de cînd cu balada, Margot se arăta tot dușmănoasă. Erau versuri foarte nerușinate, pline de umor, în care studentul se lega de aceia pe care-i întîlnea pe străzi și în cîrciumi și care, prin caraghioslîcul lor, îi trezeau ironia. Montigny era încîntat. Anton însă, era prea șmecher ca să nu înțeleagă că supărarea durduliei Margot n-avea să dureze prea multă vreme și că n-avea decît de cîștigat de pe urma faptului că nu-l alunga pe François.

— Răbdare ! îi spunea el cu o nuanță de șiretenie. Las-o să se întoarcă ea la tine.

— Dar se va întoarce ?

— Moare de dorință, afirma burtosul. O cunosc eu bine. Numai teama de disprețul tău o împiedică să revină la tine, așa că ai grijă să nu strici totul, grăbindu-te.

— Da, sfatul tău e bun.

Nu mult după aceea, în adevăr Margot veni să se așeze la masa lui François și fără să facă vreo

aluzie la cearta dintre ei, îi strigă lui Anton să le aducă de băut.

— Nectar, nu ? zise atunci Anton care știa din care butoi să scoată vinul împăcărilor. Îndată.

— Mai repede ! îi porunci Margot.

François o privea cu coada ochiului.

— Ai ceva contra mea ? întrebă ea umilită.

— Nu, răspunse François.

— Atunci apropie-te ! Apropie-te o dată ! șopti ea atrăgîndu-l. Vai ! Ce băiat rău ! Sărută-mă !

François se execută, însă fără prea mult chef și apoi pentru că Margot îl strîngea cu putere în brațe și-i dădea zece sărutări pentru una, o îndepărtă puțin și-i zise, suspinînd prefăcut :

— Cum să te mai cred, Margot ? Cînd mă gonești... cînd mă chemi... Ce joc e ăsta ?

— Jocul dragostei.

— Adevărat ?

— Da, răspunse Margot pe care tertipurile prietenului său o imboldeau să-l recucerească. Nu mă respinge. E rău ce faci !

— Hm ! Hm ! mormăi el. Tu m-ai învățat.

— François !

— Ce François ?

Margot îl îmbrățișă cu dragoste și rezemîndu-și capul de umărul lui, suspină, extaziată :

— Ce vrei să-ți dau, ca să fim ca altădată ?

— Vom mai vorbi noi, zise deodată François.

Și în timp ce Anton cobora în pivniță ca să aducă un ulcior mare cu vin, brînză și pîine, el începu s-o giugiulească pe Margot.

Chiar în aceeași seară în care François se împăcase cu Margot, un om veni să-i dea de știre Colettei că prietenul ei Colin fusese arestat în cîrciuma

„Mărul" și închis la Châtelet. Colette izbucni în țipete și lacrimi, iar Jeanneton, neliniștită în privința lui Régnier, ceru explicații :

— A fost o încăierare, răspunse nelămurit omul care fusese însărcinat de Colin să aducă știrea. Niște sergenți, deghizați în negustori, își încercau norocul cu el la zaruri, pentru plata consumației și Colin a avut încredere în ei. E cumsecade.

— Lăsați-mă ! Lăsați-mă ! se zbătea Colette, pe care ceilalți încercau s-o liniștească. Ce spune de sergenți ?

— L-au prins înșelînd, afirma omul. Și imediat s-au năpustit asupra lui, pentru ca numai cu mare greutate să-l poată ține și să-l lege. Colin i-a bătut întîi el pe ei, apoi ei pe el.

Și adăugă pentru ca Colette să înțeleagă scopul demersului său :

— Asta o să ceară cheltuială.

— Da, zise Colette.

Și întrebă :

— Cît ?

— Pînă ce va fi transportat de la Châtelet în altă temniță, pentru că el, fiind cleric, cere să fie judecat de episcop și bine face, va trebui să aibă cu ce plăti dormitul și hrana... Douăzeci de pistoli... E prea mult ?

— Mă voi duce să-i duc, zise Colette.

— Chiar mîine.

— Și tu ce bei ? întrebă ea ștergîndu-și ochii.

François era în culmea uimirii.

— Douăzeci de pistoli ! socoti el.

— Asta-i prețul, răspunse Jeanneton. Înainte de Régnier am avut un alt amant și m-a costat aceeași sumă cînd am vrut să-l ajut, cît a fost la gros.

În acest timp omul mînca zdravăn, iar Colette îi vorbea și-i umplea mereu paharul, pe măsură ce el îl golea. Era tîrziu. Anton căsca. Margot tocmai voia să se ducă la culcare, cînd sosi Régnier.

— Vii, François ? zise încetișor Margot.

— Da, răspunse el cu părere de rău, căci ar fi dorit ca Régnier să-i confirme știrea. Așteaptă puțin.

Dar Régnier nu era la curent cu această întîmplare și François se apropie de Margot, spunind :

— Dacă aș cădea cum a căzut Colin, m-ai ajuta ?

— Oh ! Mai întrebi ? răspunse Margot.

— Atunci fă așa ca și cum aș fi căzut. E mai bine. Cel puțin voi profita.

— Cum așa ?

— Dîndu-mi cei douăzeci de pistoli, răspunse François cu răceală.

Și niciodată nu simți o plăcere mai mare, ca a doua zi cînd băgă banii în buzunar.

Suma aceasta era aproape o avere pentru el ; o ascunse sub cerceveaua, de la fereastra camerei sale și apoi mulțumit, că are de unde să ia banii de care avea nevoie pentru băutură și distracții, neglijă tractirul dolofanei Margot, în folosul altei cîrciumi, „Borta Perettei", unde cheltuia fără nici o socoteală. Plăcut loc ! Îndată ce se ivea François, toată lumea se înveselea.

— Iată-l ! exclamau toți.

Régnier făcea la fel ca și ceilalți. Un Régnier năucit de dărnicia lui François și care bănuind de unde avea banii ca să-l lingușească :

— Bine faci, aproba el cînd François pe jumătate beat, striga să se aducă băutură. Hai ! Mișcă-te, femeie ! Grăbește-te ! François Villon plătește. Are cu ce !

François adăuga :

— Toţi vor rămîne in circiumă. La dracu !

— Ha ! Ha ! Trăiască Villon ! urlau în cor cei cărora le dădea de băut. Are gologani şi ştie cum să-i întrebuinţeze.

Uneori, provocat de Régnier, care destăinuise tuturor că prietenul său era poet, François işi recita versurile şi toţi il aplaudau. Le recita cu o însufleţire neobişnuită, cu umor şi cu o intensitate care-i uimea pe toţi şi in curind balada durdulici Margot ajunse atit de cunoscută, că nu se mai putea duce nicăieri fără să nu fie rugat s-o recite, spre bucuria tuturor. Intr-adevăr mare bucurie ! Băiatul acesta slab şi oacheş, cu hainele lui ponosite, avea un atit de puternic dar de a însufleţi versurile, încit fără să vrei erai cuprins de emoţie, te simţeai dominat, subjugat. Toţi il simpatizau. Toţi rîdeau, se lăsau cuceriţi de versurile lui şi cînd ajungea la acea mărturisire cinică şi atit de puternic evocatoare a sfirşitului :

„Vînt, ploaie, ger, mi-e traiu-asigurat,
Iar de-s curvar, de tîrfă sînt urmat...,

se părea că şi auzi de-a binelea cum biciuia ploaia afară, ca să te facă să preţuieşti şi mai straşnic viaţa plăcută a prietenilor aşezaţi pe lîngă foc.

În acelaşi timp il admirau şi pentru faptul că, deşi tînăr, François se arăta lipsit de orice prejudecată. Era, şi încă de-a binelea ! El era cel pe care-l descriau propriile-i versuri şi toată lumea înţelegea cum cîştigase banii pe care-i zvîrlea acum cu amîndouă mîinile. Un călugăr bătrîn, care se ţinea după muieri şi căruia i se spunea fratele Baude, îi confirma spusele jurînd pe crucea pe care o purta

la gît și oricît era de deochiat, în circiuma asta i se dădea ascultare. De îndată ce François își termina balada, îi striga cît îl ținea gura că bine făcea, pentru că asemenea învățătură nu se găsea în cărți.

— Tu ești dascălul meu ! îi spunea el lui François. Mă faci să mă întorc la deviza care-mi place. Hei ! Vin ! Poezia în primul rînd ! *Salve !*

Și cu o voce spartă, care psalmodia din obișnuință, începea să cînte, ca să nu rămînă în pagubă față de François, acest cîntec al cărui autor era, atît al versurilor cît și al muzicii deșănțate și care începea cu aceste cuvinte :

„Trage-mă de brăcinar..."

. în timp ce lumea izbucnea în hohote de rîs.

Fratele ăsta, Baude, nu-l mai părăsi pe François, și-l tîrî printr-o mulțime de alte cîrciumi pe care nu le cunoștea. Pe măsură ce vara ajungea în toiul ei, nopțile erau mai calde, mai luminoase, soarele răsărea mai devreme, dar fratele Baude nu avea nici o grijă. Se îmbăta ca și cum aceste nopți ar fi trebuit să dureze o veșnicie, apoi năpustindu-se, cu gura mare, pe sub balcoanele doamnelor unde muzicanții își acordau instrumentele, îi lua la goană, ca să cînte de unul singur serenada lui porcoasă, care le făcea pe doamne să se înfurie. François de-abia mai avea timp s-o tulească, pentru că la cea mai mică insistență li se goleau țucalele în cap, iar straja sosea în goană.

— Iute ! Iute ! striga François. Ia-ți picioarele la spinare !

Și părăsindu-și tovarășul, o lua la fugă pe străduțele întortochiate ca să ajungă mai repede la

tractirul durduliei Margot, care cobora să-i deschidă. Cu cît studentul se arăta mai necredincios, cu atît mai multă dragoste ii arăta ea. Nu-l intreba niciodată de unde venea, nici dacă o înşelase, ci dimpotrivă, grăbită să-l servească, îl ajuta să urce scara, să se dezbrace şi să se urce în pat. François era încîntat. Avea in femeia aceasta o ibovnică pe care n-o crezuse în stare să se poată preta cu atîta uşurinţă la toate capriciile lui. În zadar ii spunea tot felul de minciuni în fiecare noapte, înainte de a se culca, Margot răbda totul şi cînd o striga din stradă, în tovărăşia călugărului, puteai să fii sigur că în seara aceea aveau să se culce toţi trei, chiar dacă dimineaţa, în clipa cînd François îi părăsea, rămînea singură cu fratele Baude.

Fratele Baude nu avea de ce să se plîngă şi nici Margot, dar treburile nu mai mergeau ca înainte, în tractir, pentru că de îndată ce apărea „călugărul posac", după cum îl numeau clienţii, toţi părăseau localul. Anton refuza să-l servească. Călugărul acesta era dracul gol, căci în fiecare dimineaţă se aşeza la masă şi fără ruşine golea o mulţime de ulcele. Cu toată rasa lui vărgată, a ordinului Carmeliţilor din care făcea parte, n-avea deloc înfăţişarea unuia din tagma acestora şi nici felul lor mieros şi ipocrit de a vorbi, care cel puţin salva aparenţele. Înjura de Dumnezeu într-una, se ducea singur în pivniţă să-şi aducă vin şi cînd îi venea poftă se lega de Margot, şi dacă nu s-ar fi apropiat Anton, i-ar fi ridicat pe loc fustele.

— Hei ! Prietene, şterge-o, grăia atunci călugărul ! Îmi strici cheful.

Margot izbucnea în rîs, apoi îl trimitea la plimbare, rugîndu-l să nu-l îndemne pe François să bea prea mult cînd se vor întîlni.

— François se-ndeamnă ușor la băutură. Și pe urmă cu cu ce mă aleg ?

— Vedem noi, îi răspundea el. Mai sînt și cu pe aici.

— Nu-i tot aia ! Haide ! Pleacă !

— Pînă diseară ?

— Pînă vei crăpa, mormăia Anton, care, tușind, după ce scuipa, adăuga în bătaie de joc :

— Na... asta-i pentru tine.

Nenorocirea lui François era că fratele Baude, care-l numea dascălul său, avea o astfel de influență asupra lui, încît se lăsa cărat prin tot felul de cîrciumi, unde femei de moravuri ușoare chefuiau cu dieci de toată mîna. De cum deschideai ușa acestor taverne, te înăbușea atmosfera grea care domnea înăuntru, te asurzeau țipetele și cîntecele urlate în cor, de toți. Cîntecele acestea aveau o mare influență asupra lui François, îl ațîțau. Dădea și el drumul glasului, iar fratele Baude care, în asemenea ocazii, nu trîndăvea, țipa ca un disperat :

„Vin să bem
Și din suflet să cîntăm :
Aleluia ! Aleluia !"

Era melodia obișnuită a bețivilor, melodie care se desfășura fără sfîrșit, într-un ritm în doi timpi, greoi și tărăgănat, pînă cînd toți obișnuiții localului, în picioare, cu paharele ridicate, urlau cît îi ținea gura :

„Slavă celui ce vin bun va bea
Şi de chefuri s-o ţinea..."

— Aleluia ! zbiera fratele Baude.

În acest timp, lui François din suma pe care i-o dăduse Margot, nu-i mai rămăseseră decît şase scuzi, care dispărură şi ei ca prin farmec. În zadar îşi tot scotoci poetul ascunzătoarea. Nu mai găsi nici un gologan şi din pricina asta fu foarte dezamăgit.

— Cum ! îşi zicea el. S-au şi dus ?

— Da, îi răspunse Régnier, banii de la femei, cum îi iei, aşa se duc.

— Unde ?

— Unde se duce tinereţea şi plăcerea, răspundea fratele Baude. În neant.

— Bine ! O să vedem ce-i de făcut, zise atunci François.

În aceeaşi seară, străduindu-se s-o înduplece pe Margot, care, mulţumită că-l vedea fără nici un ban, socotea că acum o să-l ţină pe lîngă ea, o înştiinţă de starea în care se afla.

Însă Margot se prefăcea a nu-l înţelege.

— Totuşi am nevoie de bani, insistă François neînduplecat. Îmi dai ori nu ?

— Nu mai am, răspunse Margot.

— Minţi !

Dar Margot se încăpăţîna.

— Să-ţi dau banii mei ca să te duci cu ei la altele ? Mulţumesc.

— Va să zică ai !

— Am... Am... repeta ea. E un fel de a vorbi.

Uneori, cînd exasperat de aceste răspunsuri prosteşti François începea s-o lovească, ea gemea :

— Zău că nu mai am. Nu... Nu... Nu mai am... Mi-ai luat tot... Ajunge, François... Ajunge...

Fratele Baude, care asista la aceste scene, ferindu-se să intervină, îi dete ideea :

— Dacă Margot refuză, las-o, îl lămuri el cu o demnitate caraghioasă. Să vedem de unde putem obține ce-avem nevoie. Vino, am să te duc eu într-un loc...

— Unde vă duceți ? întrebă Margot.

Porniră de-a lungul străzilor, poposind vreme îndelungată în fața prăvăliilor unde negustorii de pește, fructe, brînză, luîndu-i drept oameni cumsecade, începeau să-și laude marfa.

— Cît ? întreba fratele Baude.

După ce i se spunea prețul, trecea mai departe, tîrîndu-l pe François după el, care, fără să înțeleagă ceva, se uita chioriș la toate bunătățile.

— Frumos pește, grăia serios fratele Baude, către pescăresele de pe Podul cel Mic. Proaspăt ?

Pescăresele răspundeau :

— Aproape viu.

— Dar puii mei ce cusur au ? se auzea o voce ascuțită.

— Da, da, replica fratele Baude strecurîndu-se prin mulțimea care se îngrămădea pe îngustul spațiu rezervat trecătorilor și ghiontindu-l pe François ca să-l facă să înainteze.

Amîndoi făcuseră planul să tragă un chef zdravăn, în cinstea poetului la care trebuiau să fie invitați toți prietenii lui. Un chef pe iarbă verde, așa cum nu se mai văzuse și care avea să dureze de seara pînă dimineața. Régnier, care era la curent cu acest plan, găsea că ideea era minunată.

Vai ! numai că pentru atîţia invitaţi, care trebuiau socotiţi îndoit din pricina femeilor, ar fi trebuit ori ca Margot să-şi dezlege larg băierile pungii, ori prin vreo combinaţie ingenioasă să-şi procure tot ce le trebuia. Aici era greutatea. Iar greutatea părea de neînvins, cînd fratele Baude, după ce-l plimbase pe François pe dinaintea tarabelor, îi zise :

— Acum la treabă ! Ştii unde sînt peştii cei mai mari, fructele cele mai bune. Ai să te duci să le iei.

— Cum aşa ?

— Aşteaptă.

Apoi îl conduse repede la un telal, care făcea parte din cunoştinţele lui şi care-l îmbrăcă în haine bogate, cu făgăduiala că nu le va ţine mai mult de o oră. După aceea porni, în fugă, la cîrciuma „Mărul", unde ştia că se aflau de obicei adunaţi Guy Tabary, Valée, Guillaume Charruau, Phillippe Brunel şi alţii şi le aduse la cunoştinţă că în aceeaşi noapte chiar, dincolo de poarta Sfîntul Denis, va avea loc o petrecere straşnică, însă cu condiţia ca şi ei să-şi dea osteneala să-i ajute.

François înţelese ce anume aşteptau de la el şi izbucni în hohote de rîs.

— Mai stai niţel ! hotărî fratele Baude, care împărţea rolurile. Tabary, tu te vei duce să te postezi lîngă Notre-Dame, unde François te va întîlni primul. Tu, Vallee, în piaţa Grève. Tu, Guillaume, în strada Păpuşii şi tu, Philippe, în strada Sticlăriei. Descurcaţi-vă. Tot ce vă va da François veţi căra repede dincolo de poarta Sfîntul Denis unde mă veţi găsi pe mine cu două, trei femei, care vor pregăti mîncarea. S-a făcut ?

— S-a făcut.

— Pe drum, le recomandă el, spuneți fetițelor pe care le veți întîlni, că e loc destul și pentru ele pe iarbă, pentru mîncare și băutură, ca și pentru rest. Dar numai celor drăguțe! M-ați înțeles? Și vesele, nu pupeze bătrîne...

Și pentru că Francois nu mai avea astîmpăr, fratele Baude îi zise:

— De tine depinde reușita. Du-te repede și întoarce-te cu de toate, din belșug și de bună calitate. Știi cum să procedezi?

— Vei vedea după greutate! răspunse studentul.

— Mai bine mai mult decît mai puțin, nu e așa? adăugă călugărul. Mai bine să rămînă decît să nu fie de ajuns...

François se depărtă cu iuțeală și punîndu-și de acord mersul și chipul cu înfățișarea nobilă pe care i-o dădea îmbrăcămintea, se opri în fața pescăresei indicată de fratele Baude și puse mîna pe un pește.

— Șapte parale, zise biata femeie.

— De ce nu douăzeci? Nu e prima dată cînd cumpăr și pe lîngă asta îmi trebuie un paner întreg. Șapte parale! Îmi vei face o mică reducere la fiecare.

— Pentru că-i iei pe cei mai mari!

— Dacă-i vorba pe ales... zise François.

Nu se putu împiedica să nu rîdă, însă cu bună-cuviință, ca un om bine crescut, pe care nu-l jignesc pretențiile negustorilor, dar în același timp punea deoparte tot felul de pești, numărîndu-i: șaptesprezece... optsprezece...

— Hei, dar mi-i iei pe toți! exclamă pescăreasa încîntată.

— Dacă nu toți, răspunse François, cel puțin o mare parte. Te supără cumva?

— Ah ! Nicidecum.

— În ce să-i pun ? întrebă François arătînd cu degetul peștii pe care-i alesese și pe care voia să-i ia.

— N-aveți nici o grijă, răspunse biata femeie plină de veselie, am eu un om pentru astfel de curse. Și strigă : „Jacquot, ia vino... Ia un paner".

— Foarte bine ! Dar să ia un paner mare, adăugă François. Și banii îi voi da lui Jacquot.

— E departe ? întrebă acesta.

— Lîngă Notre-Dame.

— Bine, răspunse Jacquot. Luați-o dumneavoastră înainte și eu vă voi urma.

Pornind la drum, urmat de cel care ducea coșul cu pește, François se simțea foarte încurcat pentru că nu știa cum să se debaraseze de el fără să-i plătească, cu atît mai mult cu cît omul era un zdrahon cu care era mai bine să nu ai de-a face. Cu toată sarcina pe care o ducea, în tot lungul Străzii Noi, mergea cu același pas ușor, grăind :

— N-aveți grijă. Vedeți-vă de drum !

Guy Tabary, care aștepta cu nasul în vînt, îi văzu venind, dar François trecu pe lîngă el prefăcîndu-se că nu-l cunoaște. Se gîndea cum să-și ajungă scopul, cînd deodată zărind un preot care spovedea o femeie, îl rugă pe Jacquot să stea puțin, iar el apropiindu-se de preot îi șopti :

— Părinte, te rog să te grăbești, ca să nu scapi ocazia pe care ți-o ofer de a aduce pe drumul drept pe un nepot de-al meu care-l mînie pe Dumnezeu cu purtarea lui. Nu e prea rău, ci doar puțin nebun, vorbește într-una de parale...

— Bine, zise preotul... Îl voi asculta.

François se întoarse la omul care ducea panerul.

— Prietene, îi zise el, acest preot îți va plăti ce ți se cuvine. Lasă panerul jos și nu fii îngrijat. O să isprăvească repede. Stai lîngă el ! Mai aproape ! Așa... Stai acolo.

În timp ce-l ducea pe bietul om lîngă preot, îi făcu semn lui Tabary, care înșfăcînd coșul, o luă la sănătoasa.

— Cred că-mi va da și mie cîțiva gologani, îi spuse Jacquot foarte mulțumit de frumoasa purtare de care dăduse dovadă François. Coșul a fost doar destul de greu.

— Îți va da patru gologani, zise François și porni în partea opusă aceleia pe care o apucase Tabary, trecu Sena pe lîngă spital, unde Régnier, care se plimba pe acolo, rămase foarte uimit văzîndu-l așa de bine îmbrăcat.

— Repede ! Repede ! îi strigă François. Întovărășește-mă, am să-ți povestesc tot...

Régnier, bănuind despre ce era vorba, porni în fugă după François pînă la cîrciuma „Catîrca" unde intrară amîndoi și se explicară cît te-ai șterge la ochi.

— Ah ! exclamă Régnier. Am priceput.

— In sfîrșit !

— Și de ce trebuie să mai faci rost ?

— De burtă de vacă.

— Zău că tocmai la așa ceva mă gîndeam și eu.

— Atunci, zise în grabă François, ascultă. Iată cum vom proceda. În timp ce eu am să mă tocmesc asupra prețului, tu să te apropii repede și să-ți arăți, în glumă, dosul.

— Mare șmecher ești François, zise Régnier. Să ne grăbim. Însă ai grijă să nu mă bagi în bucluc.

— N-ai nici o grijă. Mă voi preface că sînt furios și-ți voi arunca bucățile peste fund. Tu le vei aduna și apoi ne vom descurca noi...

— Ha ! Ha ! Ha ! izbucni Régnier.

Ținînd în mînă bucăți de ficat, măruntaie și acele vestite hălci de burtă de vacă ce-i plăceau atît de mult, François discuta cu vînzătoarea în privința sumei pe care-o cerea, cînd deodată Régnier, lăsîndu-și nădragii în jos, se amestecă în vorbă.

— Ce-i asta ? se indignă studentul. Nerușinatule !

Și făcu exact cum spusese, spre deznădejdea negustoresei care refuzînd marfa spurcată, nu mai voi s-o pună în ciuberele ei. François se prefăcu tare mînios. Striga, făcea scandal, dar în acest timp Régnier o luase la fugă, ducînd cu el îndeajuns pentru douăzeci de inși, iar biata femeie țipa cît o ținea gura, privindu-l cum fugea.

Numai că Régnier era acum departe ; Villon scăpă luîndu-și picioarele la spinare pînă în strada Păpușii, unde-l găsi pe Guillaume.

— Aici vom face rost de pîine, hotărî el. Apropie-te, Guillaume și cînd voi ieși din brutărie cu băiatul care va duce pîinile, bagă de seamă să ne urmărești de aproape.

— Pînă unde ?

— Bineînțeles, nu prea departe.

François, urmat de băiatul care ducea pîinile aurite într-un coș mare, se îndreptă spre Guillaume, care imediat se luă după ei. Ajunși în strada Haute Feuille, Villon ajută băiatului să descarce coșul și-i zise :

— Grăbește-te să aduci și restul. Mă vei găsi aici, în casa mea și atunci îți voi plăti totul. M-ai înțeles ?

— Da, domnule.

Dar și Guillaume înțelesese. Înfășură toate pîinile în haină și dispăru.

— Rămîne vinul, își zise François. Fără vin li se vor usca beregățile și Baude mă va trimite să caut vin ! Vin ! Doamne Sfinte ! De unde să-l iau ? E păzit și pe lîngă asta îmi mai trebuie și un ulcior.

Se îndreptă, dus pe gînduri, spre strada Sticlăriei, ca să se sfătuiască cu Philippe, dar pe drum se gîndi că are nevoie de două ulcioare în loc de unul, căci primul urma să-l umple cu apă chioară, ca să-și poată îndeplini planul. Făcu rost de ulcioare de la o cîrciumă, turnă apă într-unul, așa cum își făcuse planul, apoi, ținîndu-l ascuns sub haină și întinzîndu-l pe cel gol, îl rugă pe prietenul Turgis, de la cîrciuma „Mărul", să-i dea vin alb. Așa se și făcu, însă Villon exclamă :

— Cum ? Vin de Bagneux ? Poate că n-ai înțeles. Eu ți-am cerut vin roșu de Beaume.

— Ai cerut vin alb !

— Ba nu, îl contrazise François.

Și schimbă cu dibăcie ulciorul cu vin alb, cu cel care era plin cu apă, pentru ca apoi să i-l strecoare lui Philippe și să-l sfătuiască s-o șteargă cît mai repede. Nițel mai tîrziu, plecă și el în căutarea altei cîrciumi, unde făcu la fel ca și la cea dintîi, pînă ce, făcînd rost de vin pentru toți, trebui să se gîndească la friptură.

François sosi ca o săgeată în piața Grève, unde-l aștepta Vallée și mulțumit că reușise să-i înșele pe toți, își tîrî prietenul spre prăvălia unui negustor de fripturi și începu să discute cu el ca și cum ar fi vrut să cumpere. Atunci Valée, adresîndu-se negustorului și arătîndu-l pe François, îi strigă :

— Ce vrea pungașul ăsta ?

— E treaba mea și a dumnealui, răspunse Villon.

— Dacă-i așa, afirmă Vallée, arată banii mai întîi.

— Banii ?

— Lăsați, zise negustorul, cucerit de înfățișarea și îmbrăcămintea lui François. Nu vă sinchisiți de ticălosul acesta. O să-i dau eu lui !

În timp ce se certau astfel, Vallée îl lovi pe François peste față ; negustorul voind să pună mîna pe Vallée, François profită de ocazie și înșfăcînd cîțiva claponi bine rumeniți, o luă la goană pe stradă, unde se întîlni cu Vallée. Amîndoi, fugind cît îi țineau picioarele, își împărțiră prada și se îndreptară în grabă spre poarta Sfîntul Denis.

CAPITOLUL IX

Cinci sau şase luni mai tîrziu Villon, pe care aceste năzbîtii îl făcuseră vestit, se ducea la Margot, cînd pe drum, fu înconjurat deodată de o ceată de dieci care-l forţară să rămînă cu ei.

— Dar, zise François, nu mă smuciţi aşa.

— Înainte ! Înainte ! îi strigă Tabary.

Se părea că şi el este tot atît de îndîrjit ca şi ceilalţi, care, beţi fiind, dansau ţinîndu-se de mijloc, făcînd o larmă asurzitoare.

— Vom trece apa, zise Tabary, şi pe urmă, dincolo...

— Nu, răspunse Villon. Dacă nu încetaţi gălăgia, vom fi arestaţi pe drum. Mă înţelegeţi ? Guy Tabary, îţi ordon să-i faci să tacă. Dacă nu, nu contaţi pe mine.

— Da ! Are dreptate... Are dreptate... Tăcere ! porunciră cei care erau mai puţin beţi. Ne vorbeşte François Villon. Tăcere ! Ascultaţi !

— Voiţi, zise François, să vă duc la Hale ? Cunosc acolo cîrciumi unde vom fi bine primiţi.

— Da... Da... La Hale ! Haida, François ! Condu-ne...

Dar François îi opri cu un gest.

— Dacă urlați așa de tare, declară el, nu facem nimic. Caraulele se vor amesteca, vă vor alunga și atunci adio petrecere ! Țineți-vă botul pînă la pod și nu mergeți decît cîte trei sau patru. Altfel veți fi obligați să vă întoarceți. Știți și voi asta. Trebuie să trecem fără larmă pe lîngă Châtelet. Hei, Tabary, ce te tot frămînți așa ? Am spus cîte trei sau patru. Sînteți surzi ? Dacă vreți, dacă nu...

— Bine, hai cu mine, zise Tabary. Voi încerca să fiu liniștit...

— Fie, accepta François. Mai întîi noi doi și apoi ceilalți, care o vor lua în direcția „Scroafei care toarce". Haide ! Mișcă, Tabary. Te-ai ghiftuit ?

— Pînă-n gît, răspunse Tabary.

Se agăță, cu greutate, de Villon, care-l făcu să treacă apa fără să-și dea seama. Restul cetei îi urma, așa cum se stabilise și în curînd pe toate străzile nu se mai auzeau decît rîsete, țipete ciudate, căci mergînd spre „Scroafa care toarce", unora dintre acești tineri li se năzări că ar trebui să dea de veste tuturora că vin ei. O parte din ei imitau zbieretele viţelor cînd erau înjunghiate. Alții cîntau cît îi ținea gura :

„VENITE orice bun vecin
Să cîntăm acestui vin,
SALUTARI NOSTROS.
Și de-o fi vinul de soi
N-o să fie rău de noi..."

Îngroziți de strigăte, oamenii ieșeau pe la ferestre și protestau. Dar diecii îi huiduiau, izbeau în obloanele deschise, urlau, făcînd astfel un scandal infernal.

— Fără milă ! Ucideți și jefuiți ! Prieteni... sfîrtecați-i pe toți ! La moarte !...

François îi ațîța.

— Smulgeți firma asta, îi îndemna el...

Și firma, smulsă din balamale de către cei mai hotărîți din ceată, urcîndu-se unul pe umerii celuilalt, se prăbușea la pămînt cu zgomot.

— Pe aici ! îi călăuzea François fără să le dea răgaz. Sfărîmați și rupeți totul. Și veți avea ce bea !

— Vin de Beaume ! bolborosea Tabary mergînd pe două cărări.

— Da ! Da ! De Beaume !

— Să bem pînă vom crăpa.

— Toți !

— Sigur că toți !

Fluierau, loveau ușile cîrciumilor, le zgîlțîiau și alții care dăduseră peste niște ciomege, spărgeau geamurile caselor, bușeau toate firmele.

— Bine, zise François. Acum, la stînga. Ajungem îndată.

În strada în care se găsea cîrciuma „Scroafa", strigătele și cîntecele deveniră mai puternice, dar fie că zgomotul făcut de ei îl neliniștise pe cîrciumar, fie că în adevăr era prea tîrziu, François și prietenii săi găsiră obloanele trase și cînd bătură la ușă nu le răspunse nimeni.

— Măi crîșmare, mă ! N-auzi ? Deschide ! Ne e sete !

Se grămădiră în fața ușii și-l strigară încă o dată.

— Măi crîșmare ! Trezește-te ! Îți vom plăti.

François bătu politicos la ușă și întrebă :

— Nu cumva te-ai culcat ?

— Oh ! Am așteptat destul, mormăi Tabary, vom deschide noi...

Și punînd mîna pe o piatră destul de mare, o zvîrli în obloane.

— Acum auzi ? strigă el. De voie, ori de nevoie...

— Sus ! strigă atunci unul din cei care aveau ciomege. Să-l ia moartea ! Trebuie să bem !

Villon voi să intervină. Prea tîrziu. Tovarășii săi puseră mîna pe pavele și începură să le arunce, cu putere, în obloane, în timp ce amenințau și înjurau de mama focului. Obloanele erau însă solid înțepenite și închise, așa că sforțările studenților nu avură nici un rezultat.

— Mă duc să aduc caraulele, strigă cineva dintr-o casă vecină.

Îl huiduiră. Apoi asediul circiumei fu reluat, fără ca să poată mișca din loc puternicul drug de fier care era înțepenit pe dinăuntru cu piroane și care nu voia să cedeze.

— Toți o dată ! propuse Tabary. Să împingem toți o dată.

Blestemînd ca toți dracii, înjurînd, certîndu-se, împingeau din toate puterile. Drugul de fier rezista. Așa de bine, că unii din ei plictisindu-se, priveau la ceilalți care nu ajungeau să facă nici o ispravă.

— Lăsați-vă păgubași ! ziseră ei.

— Nu !

— Ba da !

— By Good ! înjură François, vă pierdeți vremea degeaba. Nu veți putea clinti oblonul. Mai bine smulgeți firma. Haide ! Cine-i mai sprinten ?

— E prea sus, i se răspunse.

În adevăr, deasupra capetelor lor, o mare placă de fier, tăiată în chip de scroafă, agățată de un braț de fier, părea că-i sfidează.

— Hei, la mine, strigă deodată Tabary.

— Unde, cum ?

— Ajutați-mă.

— Așa ! Bine ! La o parte ! La o parte ! Faceți loc s-o apropie.

— Ce ?

— O scară, anunță cu mîndrie Tabary, care fiind prea beat nu putea s-o ducă. Era aici, sub streașină.

Toată ceata se învălmăși. Toți voiau să ajungă la scară, așa că François trebui să intervină. Porunci ca cei mai voinici s-o apuce cu amîndouă mîinile pentru că era prea scurtă, apoi îl alese pe cel care trebuia să smulgă firma și îmboldindu-l să se urce fără teamă, îl întrebă :

— Ai pus mîna pe ea ?

— Atenție ! Gata ! Feriți-vă. În lături ! E grea. Ferește !

În acest moment, venind spre ei, înarmați cu ghioage și suliți, se iviră caraulele, alergînd din toate puterile. François strigă :

— Dă-te jos. Sîntem prinși.

— Prinși de-a binelea.

— Cărăbăniți-vă !

— Și scara ! Ah ! Dumnezeule ! Scara...

Scara se prăbuși, iar tînărul care nu avusese prezența de spirit să sară, se zdrobi de pămînt c-un zgomot înfundat.

— Fugiți ! urlă François.

Întregul cartier fu cuprins de o asemenea panică, încît toți acești viteji, ce fugeau acum care încotro vedeau cu ochii, nu se mai întrebau dacă cel de alături își frînsese gîtul, fapt pe care-l aflară abia a doua zi, de la oameni care nu asistaseră la toată tevatura, dar care o povesteau cu o mulțime de amănunte. Villon se prefăcu că nu știe nimic. Stătu

ascuns, mai multe zile în camera lui și cînd capelanul Guillaume îi vorbea de băieții ăia prea gălăgioși și-l sfătuia să nu se ia după ei, îl asculta c-un aer nevinovat și-i dădea dreptate.

În vremea asta nu se mai vorbea decît de răutățile diecilor, care, fără teamă că vor fi prinși, furau firmele din tot Parisul, sau le doborau la pămînt. Se părea că au împotriva lor un dispreț inexplicabil, căci, fie aici, fie dincolo, dimineața erau găsite la pămînt, smulse din balamale, sau dispărute cu desăvîrșire. Paza de noapte nu putea face nimic. În mahalaua Inocenților fusese furată firma „Cei Trei Regi din Coulogne", la podul Sfîntul Denis „Piticul care potcovește gîsca", în strada Sfîntul Martin „Omul cu două capete", din piața Grève „Bărdaca", și „Taurul" de lîngă Sfîntul Bon. Pentru ce le furau ? Cu ce scop ? Faptul era foarte caraghios și oamenii cumsecade, indignați de asemenea fapte scandaloase, nu-și ascundeau deloc gîndurile. Hai ! Cum ! Astfel de fapte să fie oare lăsate nepedepsite ? Totuși, la căderea nopții, acești oameni care în timpul zilei își manifestau mai aprins indignarea, se baricadau în casele lor de îndată ce izbucnea scandalul între dieci și caraulele de noapte. Uneori caraulele erau acelea care mîncau bătaie, alteori diecii care erau duși la Châtelet, de unde apoi li se dădea drumul, la cererea rectorului și ciomăgelile reîncepeau.

În afară de firme, negustorii se plîngeau că li se furaseră, unuia treizeci de găini dintr-o dată, altuia butoaie cu vin, arme, ba chiar și un mic tun, haine scumpe, încălțăminte, untură, oale și străchini. Și plîngerile se înmulțeau. În fiecare dimineață veneau din toate colțurile Parisului, se îngrămădeau pe masa lui Robert d'Estouteville, care, cu toate că întărise

paza, nu izbutea să împiedice aceste furturi. În zadar înmulțise rondurile de noapte, căci trecu și iarna și primăvara, fără să se poată constata vreo îmbunătățire oarecare, ba în curînd începu să circule zvonul că o tînără femeie de la Vanves fusese răpită de dieci și că aceștia o țineau ascunsă.

Oricît de necrezut părea această răpire, totuși fusese săvîrșită și François știa ceva în această privință. Împreună cu Guy Tabary, fratele Baude și Regnier, hotărîse să-i năucească pe parizieni cu o seamă de fapte extravagante. Într-o cîrciumă oarecare, anume „Sfîntul Ștefan", de pe dealul Sfînta Genevieva, unde se grămădeau obiectele furate, era ținută prizonieră și tînăra femeie din Vanves. Fratele Baude o păzea, îi aducea mîncare și băutură, și o numea „regina universității". Femeia aceasta era o biată țărancă și i se spusese că hanul în care locuia avea să fie proprietatea ei, dacă primea să stea în pivniță, unde în timpul nopții François și prietenii lui o vizitau în ascuns.

Ca să-i uimească pe oameni, la începutul iernii, François își puse în gînd să facă ceva de pomină : pentru aceasta îi adună pe toți învățăceii și le povesti că, avînd într-un loc ascuns, foarte multe haine, pălării, junghere și butoaie pline cu vin, trebuia să caute în Paris și să pună mîna pe un obiect ciudat, neobișnuit, în jurul căruia să petreacă îmbrăcați ca nobilii. Le făgădui că atunci vor goli toate butoaiele și că o femeie de o neasemuită frumusețe va prezida petrecerea, ce se va desfășura în sunete de flaute și cimpoaie, la care unii dintre ei cîntau.

— Dar ce anume să luăm ? întrebă un oarecare Farcy, care, fiind mic de statură, se foia de colo

pînă colo, pentru a fi luat în seamă. N-ai decît să spui, eu te voi ajuta.
— Şi noi, grăiră ceilalţi.
— Cu condiţia să avem ce bea, reluă Farcy.
— Oh ! N-avea nici o grijă ! răspunse François.
Îi conduse pe malul drept al Senei, în grupuri mici, pînă în strada Martelet Saint Jean, unde, în faţa unei case, le arătă o piatră de o formă ciudată, care semăna cu o băşică.
— Ha ! Ha ! Asta-i Pîrţul Dracului, izbucni Farcy, rîzînd zgomotos.
François îi zise :
— Ai înnebunit ? Dacă ne aude cineva şi dă alarma, am făcut-o boacănă... Aţi înţeles ?
Şi întrebă în şoaptă :
— Unde sînt răngile ?
— Iată-le, răspunse Tabary.
— Bine. Adu-le. Voi, ceilalţi, puneţi mîna pe ele. Încet... Strecuraţi răngile în partea asta. Gata ? Foarte bine. Acum ridicaţi... În acest timp Régnier şi Tabary vor căuta un cărut, din acelea cu două roate, pentru cărat greutăţi.
Piatra fiind legată cu lanţuri de zid, le-a trebuit aproape o oră ca s-o desfacă din lanţuri, apoi s-o mişte din loc.
Abia atunci sosiră Régnier şi Tabary, aducînd căruţul după care îi trimisese François.
Încărcară piatra, cu foarte multă greutate, pentru că era foarte grea, apoi, fiecare străduindu-se cum putea mai bine, porniră în linişte prin mahalaua Grève, podul Notre-Dame, podul de la Spital, piaţa Maubert, strada Saint Jean de Beauvais. Pentru că pe strada aceasta trebuiau să urce la deal, înainte de a merge mai departe, se odihniră puţin ;

François îi încuraja pe dieci care trăgeau din greu și înjurau.

— Înainte ! Încă o dată !

— Ajunge !

— Aici, striga iar François. Toți o dată.

O luară la stînga, pe strada Clos-Bruneau, apoi pe strada Sfîntul Ilariu, însă aici se opriră de-a binelea și François, satisfăcut, nu le ceru să urce mai sus, pentru că în locul acela piatra stătea foarte bine.

A doua zi avu loc petrecerea și diecii, în loc să se ducă la cursuri, se grămădiră în jurul acelei pietre pe care o încoronară cu frunze și flori. François Villon dăduse anumite ordine. În șir cîte unul, cu muzicanții în frunte, străbătură dealul Sfînta Genevieva și întorcîndu-se pe strada Sfîntul Ilariu luară cu ei pe toți aceia pe care-i întîlniră, așa că nu se mai putea circula. Strada era astupată la ambele capete. La ferestre și pe acoperișuri, o mulțime de curioși se mirau de asemenea zarvă și o mai și măreau cu strigătele lor.

Toată ziua nu făcură altceva decît nebunii, să rîdă, să danseze și să cînte, dar la căderea nopții, cu același căruț furat în ajun de Régnier și Tabary, aduseră butoaiele cu vin și le așezară în fața pietrei, așa ca fiecare să-și poată umple ulcica, după poftă. Apoi sosi și „regina universității", pe care fratele Baude, deghizat în herald și beat ca un porc, o întovărășea printre dieci. Beată cum era și ea, smulgea florile cu care era încoronată, le săruta și apoi le zvîrlea credincioșilor ei supuși, în timp ce François, urcat pe piatră, în sunete de trompetă, le făcea primirea.

— Ura ! izbucniră diecii și toți acei gură-cască îngrămădiți acolo. Slavă lui Dumnezeu și reginei.

— Apropiaţi-vă ! strigă François. La picioarele mele. Aranjaţi-vă şi ascultaţi : buum !

Răsună imediat o detunătură neaşteptată, care sperie femeile, mărind la culme zgomotul şi învălmăşeala ; micul tun ascuns sub o grămadă de ramuri, scuipase foc, fără ca nimeni să se aştepte. Ca la un semnal petrecerea se transformă într-o orgie nebună. Înhăţînd fetele, cumetrele şi precupeţele venite să vadă Pîrţul Dracului, diecii le sileau să ţopăie cu ei, le sărutau şi nici ele nu se dădeau in lături. Cîţiva profesori de la universitate, amestecaţi in mulţime, vrînd, nevrînd, trebuiră să bea şi să joace şi ei. Nu li se mai dădea drumul. O întreagă nebunie ! Flautele şi cimpoaiele nu mai conteneau. După un dans, altul ; după o ulcică de vin, alta şi iar alta... Farcy, care era beat mort, vărsa într-un colţ şi cei care se aflau în apropierea lui, îl auzeau zicînd, ca un cunoscător :

— Vinişorul ăsta de Saint-Aulnys e minunat ! Îmi pare rău că nu-l pot ţine. Hîc ! Hîc ! Chiar cînd iese are gust bun !

Pretutindeni, la lumina torţelor, nu mai vedeai decît perechi înlănţuite, înveselindu-se din toată inima, ţopăind, împerechindu-se.

Din locul său, François îi îndemna mereu, poate beat şi el, dar nu atît beat de vin, cît de mulţumire, pentru că petrecerea era opera lui şi aceasta îi provoca o bucurie deşuchiată. Cu toate că nu se putea înţelege nici o boabă din discursurile lui, el improviza mereu, fără să mai sfîrşească. Fie în proză, fie în versuri, adresîndu-se cînd fratelui Baude, care se închina într-una şi-i trimitea sărutări cu degetele, cînd prietenului său Régnier, care tăia pungile de la brîul zăpăciţilor, cînd celorlalţi doi, Tabary şi

Farcy, sau reginei universității, care. mînjită toată cu drojdie de vin, cînta cît o ținea gura, cîntece porcoase. Ce-ar fi putut dori mai mult ! Era aclamat !

— Trăiască François Villon !

Femeile întrebau, privindu-l :

— Cine e ?

Iar el care le ghicea întrebările, își întrerupea frumoasele-i discursuri și le răspundea :

— Un ștrengar, fetițelor ! Sincer și vesel ! Informați-vă...

Și așa s-au tot petrecut lucrurile pînă-n zori, pe strada Sfîntul-Ilariu, spre marele necaz al localnicilor care nu puteau dormi și spre bucuria diecilor, care, fără nici o grijă, se împrăștiau cîntînd, pe străzi. În fruntea alaiului, François o conduse pe regina universității, apoi pentru că frigul începuse să înțepe, se întoarse acasă, la Poarta Roșie, pe drumul cel mai scurt, căindu-se că întîrziase peste ora la care capelanul obișnuia să se scoale.

Era pentru prima oară — gîndea François — cînd avea să fie prins și într-adevăr nici nu cotise bine colțul străzii Sfîntul Iacov pentru a intra pe strada Mathurins, că unchiul Guillaume se și ivi la una din ferestre.

— De unde vii ? întrebă el sever. Răspunde ? De unde vii ?

Coborî înaintea lui François și înșfăcîndu-l de braț îl zgîlții așa de tare, încît François îi răspunse :

— Dacă te porți așa cu mine, zău că voi pleca.

— Unde ?

— Treaba mea, răspunse François. N-ai grijă, nu duc lipsă de locuință.

Se dădu înapoi și arătă strada.

— Aşa e ! exclamă unchiul său. Cam tot aşa gîndeam şi eu. Mi s-au adus la cunoştinţă năzbîtiile dumitale...

— Care năzbîtii ?

— Piatra aceea pe care aţi furat-o din faţa casei prea nobilei domnişoare de Bruyères. În zadar faci pe miratul. Se ştie că faci parte dintre acei zurbagii care smulg firmele în timpul nopţii şi săvîrşesc o mulţime de nebunii. Ai fost denunţat lui Robert d'Estouteville. Da. Tu, căruia i se spune François Villon... Nenorocitule ! Vezi că sînt bine informat. Ieri, în timpul petrecerii voastre, am fost prevenit că domnişoara de Bruyères va înainta o plîngere.

— E nebună !

— Ah ! Taci o dată !

— O bătrînă nebună, reluă François. Şi dacă-i vorba pe-aşa, o să mă duc eu să-i arăt cine sînt. Ca să acuzi, trebuie să ai probe.

— François !

— Nu, nu. Am dreptul să mă apăr.

— Şi Robert d'Estouteville, întrebă capelanul Guillaume, cum a aflat că tu făceai parte dintre cei care au spart obloanele cîrciumei „Scroafa" ? Poţi să-mi explici ?

— Nu discut despre asta, zise François.

Dădu din umeri şi continuă în grabă, c-un aer morocănos :

— Sînt obosit. Lasă-mă, unchiule Guillaume. Mă vei întreba altă dată. Vreau să dorm.

Ridicînd privirea spre cer, capelanul Guillaume nu mai zise nimic.

— Să dorm ! repetă pe înfundate François. Gîndeşte-te. De-o zi şi-o noapte nici unul dintre noi nu s-a odihnit o clipă.

— Şi aţi băut ca nişte porci !

— Cum ! ripostă François... Porci ? Ce porci ?

— N-ai decît să te uiţi la tine, gemu capelanul Guillaume. Tu, pe care te credeam cinstit şi binecrescut, oare tu să fii acest băiat nenorocit care stă aici, în faţa mea, ticăloşit, abătut şi atît de mizerabil ?... Ah ! Mi-e ruşine, sînt deznădăjduit ! Nu, nu se poate !

— Ba da.

— Cum ? Îndrăzneşti ? Mărturiseşti ? Dumnezeule Atotputernic ! Nu ! Nu ! N-ai înţeles... Te-am întrebat doar cu gîndul ca să tăgăduieşti, să protestezi ! Mă înţelegi ? François !...

— Oh ! făcu François neînduplecat. Pentru ce să tăgăduiesc ? Sînt aşa cum m-ai descris. Şi n-ai de ce să fii îngrijat, unchiule. Cînd ai pornit pe un drum, nu mai e nimic de făcut. Ceasul pocăinţei tot vine... Între noi fie zis... se mai întîmplă... uneori în bine... alteori în rău.

— Ce spui ?

François avu puterea să se oprească, şi dîndu-l la o parte pe unchiul său, care-l privea cu spaimă, urcă scara cu paşi greoi, apoi, o dată ajuns în camera lui, trînti uşa cu atîta putere, că unul din ochiurile ferestrei căzu şi se sparse.

„Copilul ăsta un monstru !" îşi spuse bietul om consternat. E pierdut. Au făcut din el un ticălos. Ah ! Cum să-l scap ?"

A doua zi, tremurînd şi abătut, se duse în vizită la Robert d'Estouteville, în bogata-i locuinţă din strada Jouy şi-i aduse la cunoştinţă necazul şi temerile lui.

Robert d'Estouteville, care-l cunoştea pe capelanul Guillaume, îl lăsă să vorbească în voie, ascul-

tîndu-l și luînd note. Apoi îi spuse că numai de hatîrul lui o să aranjeze lucrurile, cu condiția ca François să-și ia angajamentul că se va cuminți.

— Adu-l la mine, zise el aspru. Îl voi dojeni și se va îndrepta.

Însă François refuză să se ducă, sub pretextul că, dacă voia să-i vorbească, n-avea decît să-l cheme el, în persoană. Să dea ascultare acestei invitații, de bună voie, fără nici o garanție că apoi va fi pus în libertate... „Hei ! Hei ! Nu sînt chiar atît de dobitoc !..." Așa că François nici nu voi să audă. Puțin îi păsa de dojenile acestui om de seamă. N-avea ce să facă cu ele. Ce sens aveau asemenea mustrări pentru niște fleacuri ?

— Dar nu-ți vrea răul, îi explică unchiul său, crede-mă. E un om bun și cumsecade.

— Da, da, spuse François.

— Îți este binevoitor, crede-mă...

— Un motiv în plus ca să nu-i stric bunăvoința, răspunse François. S-ar putea să-l supăr cu cine știe ce vorbă și atunci, din bun și de treabă cum e, îl voi face mînios.

— Ah ! Ce înrăit ești !

— Nu, deloc, unchiule, sînt așa cum sînt. N-ai nimic de cîștigat voind să pari mai bun decît ești. Și ca politețea să nu sufere, ai să mă scuzi față de acest nobil domn spunîndu-i că am fost bolnav și că mă voi duce la el altă dată.

— Cînd ?

— Niciodată.

Pentru că povestea pietrei luase proporțiile unui scandal, François nu mai știa ce să creadă. Domnișoara de Bruyères făcea tapaj mare pentru paguba care i se adusese, îl sîcîia mereu pe Robert d'Estoute-

ville cu jalbele ei, cerea ca afacerea să fie judecată de Parlament. Régnier, Guy Tabary și fratele Baude, văzînd că lucrurile merg din ce în ce mai prost, îl sfătuiră pe François să acționeze, pentru că momentul venise. Numele lor, ale tuturor, erau pomenite în jalbele bătrînei domnișoare și ceva și mai grav, în dosar se aflau o mulțime de rapoarte întocmite de sergenții care luaseră informații din toate părțile și care cunoșteau bine cazul.

— Cu ajutorul unchiului tău, trebuie să-l potolim pe Robert d'Estouteville. Altfel ne ducem pe copcă.

— Și fără întîrziere, adăugă fratele Baude.

— Bine, lăsați totul pe seama mea, răspunse François.

— Cum așa ?

— Am eu planurile mele.

În aceeași seară, închis în camera lui, compuse o baladă în cinstea soției lui Robert d'Estouteville și-i scrise primele versuri în acrostih, cu numele ei, ca să fie încîntată citindu-le. Ambroise de Loré era îndrăgostită de poezie. În casa ei dădea petreceri mari, la care lua parte toată lumea bună de atunci, fiind primită cu cea mai grațioasă politețe.

Cu balada în mînă, îngrijit, dar modest îmbrăcat, François se prezentă la ușa bogatei locuințe și spunînd că era așteptat, fu condus prin mai multe camere mari și luxos mobilate, unde Robert d'Estouteville, care stătea de vorbă cu doamnele, la început nu înțelese despre ce era vorba.

— Mi se pare că ar fi trebuit să vii azi dimineață, se adresă el lui Villon cu asprime.

— Vai ! Poate că n-am înțeles eu bine ! răspunse François prefăcîndu-se încurcat.

— Poate! După cum te cunosc, te pricepi ce să faci ca să scapi de mustrări. Așteaptă, n-ai ce pierde... O să vină și asta, piciule! Îți vei primi toată porția, n-ai grijă...

Și prezentîndu-l pe François doamnelor, li se adresă zîmbind:

— Aflați că acest diac e cel mai mare zurbagiu din Paris. El este acela care a furat piatra de la ușa domnișoarei de Bruyères. Vedeți? Nu tăgăduiește...

Zăpăcit, François răspunse:

— Dacă aș fi știut că voi fi nevoit să mă rușinez în fața unei societăți atît de strălucite, n-aș fi făcut-o.

— Da, reluă d'Estouteville. Dacă ai fi știut! Ești iscusit. Și ce-i cu sulul acela de hîrtie? E vreo jalbă?

— Nu îndrăznesc... bîlbîi François.

— Dă-o-ncoace, zise celălalt, aruncînd o privire pe bucata de hîrtie. Ce-i asta? Versuri? Ești poet?

Cu sprîncenele încruntate, citi balada lui Villon, apoi mirat că era așa de bine compusă se uită drept în ochii studentului și zise:

— Unchiul tău nu mi-a șoptit nici un cuvînt despre așa ceva.

— Nu știe, răspunse încet François.

— Ca și restul!

François dădu din cap afirmativ, apoi văzînd că Robert d'Estouteville întindea soției sale hîrtia, ca să citească balada:

— Doamnă, mi-am încercat inspirația cu ajutorul nobilului vostru nume, zise el înclinîndu-se.

— Sînt foarte drăguțe versurile acestea, exclamă surprinsă Ambroise de Loré. Și-mi fac cinste.

— Tot atît cît și mie, declară Robert d'Estouteville. Drăcia dracului! Minunată afacere! Ștren-

garul acesta in timpul zilei scrie poezii, iar noaptea sparge obloanele cîrciumarilor, aleargă după fete, fură, jefuiește... Păcat de unchiul lui. Poet și desfrînat ! Ce ziceți dumneavoastră de asta ?

— Mă voi cuminți, făgădui François care înțelegea, din cuvintele lui Robert d'Estouteville, că nu-l iertase. Vă făgăduiesc din tot sufletul. Am făcut destule nebunii. Sînt de ajuns de pedepsit.

— Adevărat ? Făgăduiești ?

— Da, zise François.

— Bine, vino mîine dimineață aici ca să stăm de vorbă, zise Robert d'Estouteville îmblînzindu-se, dar fără să lase să se observe.

CAPITOLUL X

Dojana lui Robert d'Estouteville a fost foarte aspră, dar datorită ei François reuși să fie primit de Ambroise de Loré la reuniunile ei și să lege prietenie cu tineri bogați, de la care căpătă apucături mai frumoase. Cunoștința spiritualului Jean Raguier i-a fost de foarte mult folos. Tot la Ambroise de Loré l-a cunoscut și pe strălucitul om de lume care era Jean Chappelain, sergent în garda temniței, ca și pe alți cîțiva slujbași de la închisoarea Châtelet, printre care pe Garnier, Jean Mauteint, Nicolas Rosnel, care se bucurau de favoarea lui Robert d'Estouteville și trăgeau foloase de pe urma lui. Toți aceștia erau oameni cu vază, care știau să vorbească doamnelor pe un ton deosebit de plăcut, fapt care-l făcea și pe François să vorbească tot astfel ceasuri întregi, ca să le încînte pe prietenele doamnei de Loré, căci printre acestea, una care se numea Marta, îl cucerise din prima clipă.

Cu toate că era de o tinerețe și de o frumusețe strălucitoare, succesele nu o făceau nici mîndră, nici îndrăzneață.

François nu-i făcea curte, dar pentru că tot timpul o sorbea din ochi, Marta observă prezența lui și fu

încîntată că nu se purta cu ea, așa cum era obișnuită din partea celorlalți. Totuși stîngăcia lui o agasa; o făcea să rîdă. Va să zică acesta era tînărul stricat! Marta cunoștea și pe alții, mai veseli, mai seducători, cum era Pernet de la Barre de exemplu, care, deoarece la Châtelet avea în grijă supravegherea fetelor, nu se sfia să-și povestească aventurile și să se fălească cu ele. Pernet avea haz, era spiritual, în timp ce François, cu îmbrăcămintea lui ponosită, părea extrem de nepriceput și de stîngaci.

— De îndată ce te vede se emoționează, îi spunea Pernet Martei, arătîndu-l pe François. Își pierde cumpătul și nu mai știe ce spune.

— Nu-i de crezut. Pînă-ntr-atît?

— Te asigur.

— Atunci adu-l încoace. Nu vreau ca din cauza mea să fie atît de plouat.

Lui François i se păru că visează. Marta se purtă așa de frumos cu el, că un moment rămase mut de admirație, pentru ca apoi să se dezghețe și să răspundă în felul său vioi și pitoresc pentru o asemenea societate. Pernet îl ațîța la vorbă. Marta îi zîmbi și în curînd, între ei trei, se stabili un fel de prietenie secretă, de care se simțeau încîntați.

— Nu e prost deloc și nici vulgar, îl aprecie tînăra fată.

Și cînd vorbea despre el cu Pernet, acesta, care cunoștea foarte bine viața acestui cirac, spunea:

— Oho! Te va uimi.

De două sau de trei ori, Marta și François se întîlniră pe străzile Parisului și se salutară cu plăcere. François se înroșea, se tulbura, dar tînăra fată se prefăcea că nu bagă de seamă. Uneori Pernet de la Barre o însoțea pe Marta la plimbare și atunci

François mergea cu ei. Se duceau pînă la cimitirul Inocenţilor, unde ascultau predica, sau priveau înfiorătoarele picturi de sub arcade. Locul nu era totuşi prea macabru. Librarii şi corepcarii îşi întindeau marfa pe morminte. Vînzătorii de gogoşi, prăjituri şi bomboane te strigau din toate părţile şi cu toate că pămîntul dintre marile bolniţe în care putrezeau morţii, pămînt gras acoperit de o iarbă bogată, amintea tuturor soarta ce-i aşteaptă, întîlneau aici mult mai puţini oameni îndureraţi, decît fanţi cu damele lor, sau muieruşte, care, sub pretextul că vindeau albituri trecătorilor, îi atrăgeau în odăiţele lor pentru cu totul alt fel de negustorie.

— Priviţi ! exclama François oprindu-se în faţa dansului macabru ce-şi desfăşura lunga-i frescă de personagii mîncate de viermi şi pe jumătate putrezite. E bine să ştii ce-ai să ajungi, pentru ca mai înainte să petreci şi să te distrezi.

Descria apoi grămada groaznică de oase sfărîmate, care se găsea deasupra capetelor lor, în osuarele mănăstirii şi pe care groparii le scoteau din morminte, pentru a face loc altor morţi. Aceste descrieri erau înfiorătoare şi Villon, pe măsură ce se înfierbînta, făcea un tablou atît de cumplit despre grămezile de oseminte, că Pernet de la Barre îi zicea :

— Ce necaz vrei să ascunzi ?

— Eu ?

— Ah ! Nu ! grăia Marta imediat. Ce necaz ? Apoi se uita la François, care citea în această privire o duioşie puţin tristă şi batjocoritoare, neliniştită, încurcată. Ah ! Ce fericit se simţea şi cît de recunoscător îi era acestei fiinţe delicate. Marta înţelegea. Desluşea foarte bine că era sincer şi că tot ce spunea se adresa ei. Dar ce putea spera de la

Marta ? François își dădea seama că Pernet de la Barre îi plăcea fetei și încă de multă vreme, pentru ca să se mai poată schimba ceva. Avea siguranța că între Marta și Pernet de la Barre exista o legătură pe care nu o mărturiseau nici unul, nici celălalt. Această siguranță îl descuraja, îi inspira acele gînduri absurde cărora le dădea glas dinaintea frescei de la cimitirul Inocenților și care-l făceau să fie atît de prost dispus. Dar vai ! Se putea el opri să n-o iubească pe Marta ? În odăița lui, unde acum lucra noaptea la lumina opaițului, se simțea învăluit de farmecul delicat al făpturii ei. Trăia numai cu gîndul la ea, o căuta, o chema, îi scria poeme pe care apoi le rupea și tot amînînd hotărîrea care-i stătea pe suflet, se usca pe picioare și slăbea văzînd cu ochii.

În vremea asta, făcu cunoștință la Marta cu una din cele mai ciudate femei, anume Caterina de Vausselles și care, mai mult cochetă decît frumoasă, dar bine făcută și îmbrăcată cu grijă, îl irită foarte mult pe François, din cauza prieteniei suspecte pe care i-o arăta Martei. La început i se păru nesuferită și nu-i adresă nici un cuvînt, în curînd însă observă că-i făcea avansuri, și că trebuia să se ferească de ea, deoarece i se părea că-l interesa prea mult persoana ei, deși nu-i plăcea.

Marta, care observase tot jocul acesta, îl întrebă pe François :

— Pentru ce-o respingi ? E o prietenă foarte bună.

— Pentru că, răspunse François, croit cum sînt eu, își va bate joc de mine.

— Nicidecum.

— Şi dacă gîndurile mele, replică poetul privind-o drept în ochi, nu s-ar îndrepta spre ea, ce-ai răspunde ?

— Aş răspunde că greşeşti.

Poate că Marta, punînd astfel de întrebări, se făcuse complicea Caterinei de Vausselles, căci aceasta, exact în clipa cînd discutau cei doi, se apropia de ei, îl lua deoparte pe François şi uneori, seara, îl ruga chiar s-o întovărăşească.

— Nu locuiesc prea departe, zicea ea, dar nu pot să alerg noaptea, pe străzile Parisului, singură, fără să risc să nu mă compromit. Vii cu mine ?

François o însoţea în tăcere.

— Vorbeşte, îi cerea tînăra femeie. O iubeşti pe Marta ?

— Eu ?

— Sigur. De ce te fereşti ?

Apoi rîdea şi adăuga :

— Marta nu este liberă.

— Liberă să iubească ?

— Nu. Să iasă, ca noi.

— E adevărat, observă poetul. Văd că nu depinzi de nimeni.

— Absolut de nimeni. Mărturiseşte că aş putea fi chiar invidiată.

— Sigur.

— Şi totuşi, reluă Caterina, la ce-mi serveşte libertatea ? La nimic. Cum mă culc, aşa mă scol. N-am nici o plăcere.

Deoarece această mărturisire îl puse pe François într-o situaţie dificilă, tînăra femeie constată :

— Văd că nu prea eşti vorbăreţ.

Apoi, pe neaşteptate, îşi lua rămas-bun şi se despărţea de el.

Într-o seară, cînd îl părăsise tot așa, cam la repezeală, François se întoarse din drum și, cu ochii țintă la fereastra camerei pe care o credea ocupată de Caterina, stătu la pîndă, în stradă. Geamul era încă luminat, dar în curînd lumina se stinse și, după o clipă, prin ușa întredeschisă se strecură o formă femeiască pe care Villon o recunoscu.

— Încotro ? strigă el apropiindu-se de Caterina și punînd mîna pe ea. Unde te duci ?

— Unde-mi place, i se răspunse.

— Adică unde ?

— Urmărește-mă și ai să afli.

— De ce să te urmăresc ? N-am poftă.

— Atunci lasă-mă să plec, zise Caterina.

Deși François o ținea strîns, fata socotind că nu va insista, încercă să se desprindă din brațele sale, dar el o strînse și mai tare, șoptindu-i printre dinți :

— N-ai să pleci. Cu atît mai rău pentru tine. Jur că n-ai să pleci. Nu încerca să scapi. Ai să rămîi cu mine.

— Dacă vrei... zise Caterina. Fă cum îți place... Cu toate că... să mă oprești astfel... Mă rog și cu ce scop ?

François o strînse mai mult la pieptul său și-i șopti :

— Ca să mă culc cu tine.

— Cum ? întrebă Caterina cu impertinență. Te-ai hotărît în sfîrșit ?

François răspunse rușinat :

— Pe tine te iubesc, nu pe Marta. Ascultă Caterina, la început te-am disprețuit pentru fasoanele tale, dar acum nu mai știu ce se întîmplă. Cu cine voiai să te întîlnești ?

— Cu... amantul meu.

— Cine e ?

Caterina clătină din cap.
— În toate nopţile ţi-ai bătut joc de mine în felul acesta ? întrebă François.
— Să-mi bat joc ! protestă tînăra femeie. Nu fi prost, şi dă-mi drumul ! porunci ea după o scurtă tăcere. Mă doare...
François şovăi o clipă, apoi desfăcînd braţele, fără să vrea şopti :
— Fie. Acum poţi să pleci sau să rămîi. Eşti liberă.
— Da, zise Caterina dîndu-se imediat înapoi. Ştiam că mă vei asculta. Păcat... Dar poate că e mai bine aşa...
— Pentru ce ?
— Pentru că rămînînd împreună cu siguranţă că ni s-ar fi întîmplat ceva neplăcut.
Spunînd aceste cuvinte, Caterina o luă la fugă şi dispăru mai înainte ca François să-şi revină din surpriză şi să-i închidă calea.
— Hai ! zise François. Cu asta învăţ mai mult decît cu altele cîte parale fac femeile. Cînd ai pus mîna pe ele e o nebunie să le asculţi vorbele.
Era furios că fusese păcălit şi se jură s-o întîlnească pentru a-i dovedi că ştiuse să tragă foloase din lecţia pe care i-o dăduse. Dar Caterina se feri să-i iasă în cale. În zadar o aşteptă François mai multe nopţi la rînd, în faţa uşii, plimbîndu-se încoace şi încolo, cu sufletul chinuit de durere. Privea şi la dreapta şi la stînga, ciulea urechile la cel mai mic zgomot, ridica ochii spre fereastra ei şi în zori pleca acasă îngheţat, fără să fi descoperit ceva care să-l lămurească. Frigul înţepător de noiembrie îl pătrundea pînă la oase, îl îngheţa, iar ploaia rece care cădea în tot timpul orelor de pîndă îl uda pînă la piele. Într-una din seri, în care se plictisea pe stră-

dușa pe unde vîntul șuiera ascuțit, fu scos din gîndurile lui de un ropot de pași. Erau diecii. Alergau agitînd armele și ciomegele cu care loveau în obloanele prăvăliilor, urlînd din toate puterile.

— Unde vă duceți ? îi întrebă François.

Diecii răspunseră :

— Ni s-a luat piatra Pîrțul Dracului și ne ducem s-o luăm înapoi.

— Cine v-a luat-o ?

— Bezon de la Châtelet.

— Oho ! făcu François. Dacă vă puneți cu acest om, riscați să vă înhațe.

— Sîntem înarmați, răspunse un foarte tînăr diac.

— Și piatra se află la Palatul de Justiție, zise un altul, așa că o putem lua cu ușurință.

— Credeți ?

— Sigur.

— Atunci, noroc bun, le spuse François și-n loc să-i întovărășească, își reluă hoinăreala prostească pe străzi.

Marta, căreia îi destăinuise dragostea pentru Caterina, se distra pe seama lui. La început se prefăcu că-l compătimește, însă apoi, ca orice femeie, îl făcu să creadă că mai înainte de a-i aparține Caterina voia să-l încerce.

De-acum François nu mai făcea altceva decît să rătăcească prin Paris, în căutarea Caterinei, fie la cimitirul Inocenților, fie pe colinele de la Notre-Dame, unde de obicei se ducea toată lumea să privească arcașii care făceau exerciții de tragere la țintă. Se uita melancolic, la oameni, și se întreba nedumerit pentru ce Caterina nu ieșea la plimbare.

Totuși era plăcut să te plimbi în zilele acelea răcoroase de început de primăvară, pe care soarele le

încropea plăcut. Soarele făcea să strălucească plăcile de ardezie ale acoperişurilor, cerul era de un albastru violet, ca florile de merişor, iar în aer se înălţau aburi care seara se îngroşau, se transformau în nori. Cîteodată, Marta şi Pernet, găsindu-l pe François singur, stînd pe o piatră în spatele mănăstirii, se apropiau şi schimbau cîteva cuvinte cu el. Alteori, fetişcanele care-l cunoşteau, îi zîmbeau, îl chemau, rîdeau de mohoreala lui, dar el le lăsa să rîdă, cu gîndul aiurea, preocupat.

Chiar Anton, care acum atras de soarele de primăvară se ducea după cumpărături pînă pe străzile acelea pline de oameni care nu aveau nimic de făcut şi care alergau după distracţii, străzi de unde se vedea scînteind apa Senei, malurile-i înverzite şi casele ale căror faţade colorate dădeau în piaţa Grève, nu mai avea asupra lui influenţa de altădată. Dacă se oprea şi-l întreba politicos cum o duce cu sănătatea, François nu scotea nici un cuvînt, sau dădea din cap, prefăcîndu-se că urmăreşte mişcările arcaşilor care trăgeau la ţintă într-un stîlp, în vîrful căruia era legat un buchet de flori.

— Ţi-ai pierdut mintea, îi spunea Anton, care nu înţelegea cum poate cineva să umble aşa, hai-hui. Hai cu mine. Am adus vin de Anjou...

— Margot ce mai face ? întreba el. M-ar trimite la plimbare.

— Ba nicidecum. Te iubeşte şi acum ; se gîndeşte mereu la tine. Ultima oară cînd ai trecut prin faţa tractirului, cu nobilul Pernet de la Barre şi cu doamna aceea care vă întovărăşea, Margot ar fi vrut să-ţi facă semne. Jur că e adevărat. A trebuit s-o împiedic...

— De ce să-mi facă semne ?

— E geloasă, zise Anton, luînd o înfățișare de circumstanță, și mototolindu-și între degete marginile șorțului. Știu eu. În toate zilele acelea n-a făcut altceva decît să bombănească. Vezi ? Îți spun adevărul... Haide ! Vino ! În loc să dîrdîi de frig pe lîngă nătărăii și puturoșii ăștia de arcași, pentru care plătim dajdie, mai bine vino cu mine. Vei fi primit ca nimeni altul. Hai ! Te-ai hotărît ?

— Nu încă, răspunse François.

În același timp se ridică brusc în picioare, pentru că zărise înaintînd, prin mulțime, femeia al cărui nume i-l spuse lui Anton.

— Cum ? Pentru asta îți pierzi vremea aici ? zise Anton.

— Da, răspunse François, cu un ton acru. Cară-te acum.

— Nu-i deloc frumoasă.

— E mai mult decît frumoasă, răspunse François.

— Poate.

— Ce știi tu !

— Știu, zise domol Anton, că te poți înșela în privința unei femei împopoțonate în felul ăsta. Ți-ai pierdut mintea ? Ori nu mai ai ochi să vezi ? Are nasul cîrn și niște picioare !... E uscată ca o scîndură... Eh, François ! Gîndește-te... Vino cu mine !

François îl dădu la o parte.

— Hai cu mine, repetă Anton.

— Nu, nu merg.

— Nu vrei ?

— Șterge-o, zise poetul repezindu-se înaintea Caterinei de Vausselles.

Însă Caterina nu era singură și felul în care răspunse la salutul poetului, pînă și ei i se păru atît de rece și de rezervat, încît o făcu să zîmbească și să-l întrebe :

— Mai ești și-acum supărat pe mine ?

— Deloc, răspunse François.

— Totuși mi se pare că da, răspunse ea neglijent. Pentru că nu te-am mai văzut de-atîta vreme, am crezut că-ntr-adevăr ești supărat.

François o contempla. Era îmbrăcată cu o rochie lungă, cu mîneci foarte strîmte, tivite cu o șuviță din aceeași blană care-i garnisea corsajul, făcînd să-i iasă și mai mult în evidență farmecul delicat al gîtului.

— Supărat ! Aș fi putut să fiu, reluă François tulburat.

Luîndu-i mîna și strîngînd-o într-a ei, Caterina grăi :

— Nu-ți dau voie să mă judeci așa de aspru ! Apoi, ca să-și motiveze gestul, îl trase pe Villon spre prietenii ei și-l prezentă.

— Ne cunoaștem, zise unul din ei, care era un obișnuit al petrecerilor de la Ambroise de Loré și care, ca și cea mai mare parte a tinerilor eleganți și de familie bună ce puteau fi întîlniți acolo, făcea parte din garda lui Robert d'Estouteville. Domnul scrie versuri.

Un altul adăugă politicos :

— Foarte frumoase versuri !

François trebui să se ploconească.

— Da, zise un al treilea ins bărbos, o anumită baladă a durduliei Margot a făcut faima autorului ei. Personajul era preot ; apoi adăugă adresîndu-se Caterinei : „Dar este o baladă scîrboasă și cinică".

În timp ce vorbea se uita la mîna poetului, pe care tînăra femeie o ţinea încă într-ale ei şi expresia chipului său se crispă, deveni aproape aspră şi plină de ură.

— Ah, credeţi ?

— În mod sigur, răspunse el. Pentru a o cînta pe dolofana Margot, care are în apropiere un tractir, domnul — şi-l arătă pe François — n-a neglijat nimic.

François zîmbi.

— Domnule, sfîrşeşte cu rîsul, ori plec, i se adresă Sermoise cu mînie.

— Sermoise ! îl mustră Caterina.

— E greşeala dumitale că i-ai dat nas, ca să-şi bată joc de mine. Şi asta te mai şi distrează. Ştiu ce-mi rămîne de făcut. Adio...

— Ba nu, zău ! zise François. Pleci ?

— O să ne mai vedem noi, mormăi Sermoise şi întorcîndu-i spatele, plecă furios.

Plecarea acestuia îi înveseli grozav pe prietenii Caterinei şi François, care era cauza, nu-şi mai încăpea în piele.

— Are un caracter urît, zise el făcînd aluzie la Sermoise. Să te superi aşa de rău pentru un fleac ! E un nătărău !

Mîndru de succesul său, socotea acum că are drepturi asupra Caterinei, cînd aceasta luînd braţul unuia dintre tinerii care o însoţeau, şopti :

— Robert, du-mă te rog lîngă jucătorii aceia. Vreau să-i privesc mai de-aproape, pe urmă ne vom plimba de-a lungul apei.

François îi urmă. Nu avea ochi decît pentru felul natural şi elegant în care Caterina se sprijinea de

brațul acestui rival. Făcea așa ca să-l necăjească? Villon o disprețui. Îi părea rău că o iubește, dar mai ales fiindcă îndura să-l trateze cu atîta neobrăzare. Suferea. Îi venea s-o ia și el la fugă, fără să mai salute pe nimeni, să se ducă departe de femeia asta care simțea o plăcere răutăcioasă să-i arate că nu însemna nimic pentru ea, rîdea de toate nimicurile pe care i le spunea Robert, se fandosea și chicotea mereu. Ce urîtă și nesuferită îi deveni plimbarea! Deodată se opri din mers, stătu o clipă pe gînduri, apoi se întoarse din drum, cu capul plecat. În jurul lui perechile se plimbau și se zbenguiau pe iarbă. Fetele zîmbeau crailor, îi pîndeau, își încercau norocul. În aerul limpede se auzea zgomotul sec al mingiei lovită de jucători și uneori chiar zbîrnîitul săgeților pe care le trăgeau arcașii. Perechi de porumbei gungureau pe pajiște, și-și luau zborul, în fîlfiit de aripi. Apa fluviului scînteia în soare. Vînzătorii de bomboane și de prăjituri ademeneau clienții cu strigătele lor, soarele care apunea învăluia mulțimea, înaltele turnuri patrate ale bisericii Notre-Dame, fațadele și acoperișurile caselor într-o lumină arămie, care împurpura seara.

„Anton avea dreptate, gîndi François zîmbind dureros. Sînt pedepsit că nu l-am ascultat. Dar puteam să mă aștept la atîta perfidie?"

Ajuns aproape de biserică, François nu se putu abține să nu se mai întoarcă o dată, și căutînd-o cu privirea pe Caterina, în mulțime, o zări stînd între cei doi tineri. Imediat privirea i se întunecă. O luă la stînga, făcu vreo cîțiva pași și se pomeni în fața tractirului durduliei Margot.

— În sfîrșit, zise Anton care stătea afară, pe pragul ușii, te-ai întors...

— Da, răspunse François.
— Intră ! zise Anton.
Apoi o strigă pe Margot și ea se apropie de François, și-l luă de braț.
— Ce vrei ? o întrebă François.
— Nimic, răspunse Margot. Ia loc. Stai jos. Ne mai recunoști ?
François clătină din cap afirmativ și șopti :
— E greșeala mea. N-ar fi trebuit să te părăsesc.
Dînd cu ochii de Colette și de Jeanneton, care beau singure la o masă, le salută discret și tot pe șoptite o întrebă pe Margot ce făcea Colin.
— Oh ! E departe de Paris, răspunse ea.
— Și Régnier ?
— Régnier mai vine și acum.
— Bun ! grăi François. Cel puțin el știe ce vrea, în timp ce eu...
Aroma vinului care se înălța din pivnița unde coborîse Anton îl însufleți. Se uită la Margot, căscă, își trecu mîna peste frunte, suspină și deodată, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis urît, bolborosi :
— Mă simt mai bine aici. Mi se pare că renasc. Toate sînt la locul lor și tu, Margot, ești lîngă mine, ca odinioară...
Încerca un sentiment ciudat și încet, încet decorul sălii, prezența fetelor ca și a lui Anton, a fostei lui amante, îi treziră mii de amintiri pe care le credea pierdute. O emoție neașteptată îi aduse lacrimi în ochi. Se stăpîni însă și pentru că tocmai atunci Anton punea pe masă ulcica plină cu vestitul său vin de Anjou, François îl pofti :
— Vrei să bei cu noi, Antoane ?

Anton nu se lăsă prea mult rugat şi mulţumind politicos tînărului care-l poftea, apropie paharul, ciocni şi plescăi din limbă.

— Ai dreptate, declară François după ce gustase vinul. Minunat vin ! Te consolează de femei.

Margot clătină din cap şi zise :

— Depinde de ce femei.

— E adevărat, aprobă François. Sînt femei şi femei.

Şi, ca să glumească, zărind o creatură scîrnavă, cu chipul vestejit, zbîrcit, care de cîteva clipe stătea în picioare lîngă uşă, fără să îndrăznească să înainteze, îi făcu semn să se apropie şi zise :

— O să ne răspundă ea.

— Ştie mai multe decît noi, zise Margot.

— Cine e ?

— O cunoşti destul de bine. E Magdalena, aceea care a fost armurăreasă. Cel puţin aşa pretinde.

Bătrîna se apropie, cu teamă, de masă.

François începu să rîdă.

— Cît valorează cea mai bună dintre femei ? întrebă el.

— Tot atîta cît şi un bărbat.

— Şi altfel ?

— Nu mai face nici o para cînd timpul a adus-o în halul meu. Priveşte ! Te cuprinde mila... Nu rîde, micuţule, căci dacă azi vorbesc aşa, mă plîng tuturor că sînt săracă, slabă şi neputincioasă, a fost o vreme cînd eram şi eu frumoasă şi toţi mă iubeau. Ce-a mai rămas acum...

— Aşa e, tare puţin, glumi François.

— Nici atît, zise bătrîna gemînd. La drept vorbind... nimic... mai nimic ! — Ah ! Tu eşti vesel şi cu care odinioară te-aş fi cucerit cum îi cuceream pe

toți, dieci, negustori, soldați, călugări, și pe mulți alții ce mai pot face? Am avut și eu un bărbat ca tine, însă a murit după ce împlinise abia treizeci de ani. Auzi tu? Mă batjocorea. Mă bătea. Ha! Ha! Toți bărbații sînt la fel.

— Cîteodată! mormăi Anton. Hei! Cotoroanțo ai început să bați cîmpii.

— Las-o în pace! zise François.

Nenorocita schimonosi un zîmbet, apoi, în timp ce Anton se scula ca să întîmpine un client către care se grăbeau și fetele, șopti repede:

— Dă-mi ceva, drăguțule... Dă-mi pînă nu se întoarce burtosul... Ca să am ce mînca.

Supărată, Margot zise:

— Să mănînce? Crezi?... Ca să se îmbete... asta vrea. Cu gologanii tăi.

Și o goni pe biata bătrînă, după ce, în ascuns, François îi strecurase, pe sub masă, puținii bani pe care-i avea.

CAPITOLUL XI

Timp de mai multe săptămîni, ca s-o uite pe Caterina, de care se simțea îndrăgostit, François își reluă vechile obiceiuri în tractirul durduliei Margot și toți păreau încîntați, dar el nu mai avea însuflețirea de altădată. Venea seara și se așeza la masă, stătea cu bărbia rezemată în palme și se vedea bine că nu are poftă de nimic. Pînă și Marta i se părea lipsită de farmec. De aceea nici nu se mai ducea pe la el. La sindrofiile de la Ambroise de Loré renunță cu necaz, pentru că numai la gîndul de a apărea în hainele lui ponosite, printre atîția tineri bogați, îl cuprindea dezgustul și nici nu-i mai venea să se privească. Mîhnit, stătea toată ziua închis în casă și uneori, sătul de viața tristă pe care o ducea, încerca să găsească alinare în învățătură, dar cărțile nu-i mai erau de nici un ajutor. După ce buchisea toată ziua în cărți, trebuia să se ducă la Margot să se ticăloșească și mai mult, să-și simtă decăderea. Cu cît se ducea mai des la ea, cu atît își simțea mai mult ticăloșirea. Însă ce-ar fi putut face fără această femeie, ca să nu se mai gîndească la Caterina? N-avea putința alegerii și cînd, în tractirul durduliei Margot, observa acel

du-te-vino al fetelor, era nevoit să se socotească fericit că-l primeau acolo.

O dată cu venirea frumoaselor nopţi de primăvară, ferestrele rămîneau deschise în dosul obloanelor, şi zgomotele străzii pătrundeau în casă atît de lămurit, ca şi cum te-ai fi crezut afară. Din cînd în cînd auzeai straja de noapte, făcîndu-şi rondul, cîte un beţiv care trecea clătinîndu-se, sau tineri care făceau serenade. Într-o seară din acestea, pe la miezul nopţii, Régnier sosi în goană, bătu la oblon şi ceru să i se deschidă îndată. Trebuia să fi fost cu mai mulţi tovarăşi, căci se auzea cum rîd, cum bat în obloane din ce în ce mai tare şi cum îl strigă pe Anton.

Jeanneton se ridică şi răspunse din dosul uşii :

— Îndată ! Îndată !

Însă Anton, în momentul în care se pregătea să vîre cheia în broasca uşii, se răzgîndi şi întrebă :

— Cîţi sînteţi ?

— Luate-ar dracu ! se răsti Régnier. Grăbeşte-te. O să vezi tu cîţi sîntem !

— Nu deschid, răspunse Anton. Vreau să ştiu cîţi sînteţi.

— Ticălosule ! zise o voce. N-ai de gînd să deschizi ?

Chiar în acest moment, în stradă, între Régnier şi sergenţii din straja de noapte, izbucni o ceartă aprinsă. Se auzea zăngănit de arme, lovituri şi gemete înăbuşite. Urmară apoi înjurături, zgomotul căderii unui trup şi alte lovituri precipitate, în timp ce Jeanneton, ca o nebună repeta :

— Jupîne Anton ! Jupîne Anton ! Pentru numele lui Dumnezeu ! Ai milă de mine ! Ai milă ! Dă-i drumul înăuntru ! N-auzi ? E Régnier ! Te roagă !

François asculta cu urechea la pîndă. Jeanneton îi spuse :

— De ce nu mă ajuți, domnule François ?

— Hei ! răspunse el ca un netrebnic. Mai întîi să se termine bătaia.

— O să-l omoare !

— N-avea nici o grijă.

— Ah ! exclamă ea. Ce lașitate ! Îți păzești pielea ! O să-i spun eu lui Régnier ! Da, o să-i spun ce fel de om ești ! O să-ți mulțumească el !

Dar scandalul se terminase brusc și în fața ușii nu mai rămăsese decît amantul lui Jeanneton, care zguduia obloanele din nou, striga la Anton, prevenindu-l c-avea să-l snopească în bătaie dacă nu-i deschidea imediat. Se părea că furia îl înăbușea. Înjura și urla mereu, fără încetare.

— Cum ! izbucni el aproape nebun de furie cînd îl văzu pe François că-i deschide. Erai aici și n-ai sărit să ne dai ajutor ?

— I-a fost frică, explică Jeanneton.

— Lasă-mă ! făcu Régnier respingînd-o. Mai pe urmă !

Și scuturîndu-și mîna însîngerată, mai înainte de a și-o șterge pe haine, adăugă :

— Frică ! Hai ! Văd eu ce nădejde se poate pune în tine !

— Régnier !

— Cară-te ! răspunse brutal Régnier. Ajunge ! Am să te învăț eu... Am...

Régnier avea la umăr o rană adîncă din care curgea sînge. Jeanneton îl făcu să stea liniștit și să se lase oblojit.

— Nu-i nimic, zise Régnier.

— Unde s-au dus prietenii tăi ? întrebă mieros Anton.

Margot, care se afla în stradă unde cerceta stricăciunile făcute, strigă cu o voce limpede :

— Veniţi încoa ! Mai repede !

— Ce este ? întrebă François.

Margot strigă din nou.

— Antoane ! Adu apă ! Trebuie spălate treptele.

— Margot ! grăi François. Pot să te ajut şi eu ?

— Vezi-ţi de treabă, răspunse Margot.

— De ce ?

— Să nu leşini la vederea sîngelui.

Şi trecu pe dinaintea lui François, care fîstîcit, se aplecă, ridică un junghier ce rămăsese pe jos şi neştiind ce să facă cu el, îşi atrase din partea lui Régnier următoarea glumă :

— Atenţie, vă rog ! Musiu Villon vrea să ne spintece pe toţi.

— De nu s-ar răni ! adăugă Jeanneton.

François se înroşi, aruncă junghierul, se uită cu ură la Régnier, dar fiindcă toţi rîdeau, plecă fără să mai scoată nici un cuvînt.

A doua zi se află că Régnier, fiind descoperit în tractirul durduliei Margot, fusese dus la Châtelet şi că tractirul fusese închis din ordinul lui Robert d'Estouteville. Un oarecare Jehan Rosay, care împreună cu Régnier, se bătuse cu straja de noapte, fusese şi el arestat şi se căuta un al treilea ins, al cărui nume era tăinuit. Temîndu-se să nu fie vorba de el, François nu mai ieşi din casă. Îi era frică să nu fie amestecat în acest scandal şi cu toate că se felicita că nu luase parte în nici un fel, socotea că venise vremea să-şi schimbe felul de viaţă. Frica

ce-l chinuia făcu să-i treacă pofta de Caterina, și-i aduse gînduri mai sănătoase.

— Mai întîi, își zicea el, să ne scăpăm pielea și pe urmă vom mai vedea.

Studiind în chilioara lui pînă la masa de seară, nu mai îndrăznea să se plimbe decît prin fața bisericii Sfîntul Benedict, din strada Sfîntul Iacov. Se purta cu băgare de seamă, stătea liniștit. Trecură zile îndelungate, după care veni vara, apoi toamna cu vremea examenelor și François, care, de teama unui denunț, învățase cu stăruință, se prezentă la examenul de magistru și reuși. Capelanul Guillaume dădu în cinstea lui un ospăț bogat, i se adresă cu noul său titlu și el, fericit, se simțea alt om, mai ales că între timp Margot deschisese din nou tractirul și nu se mai vorbea de supărătoarea afacere, care pentru Régnier de Montigny se încheiase de curînd cu o sentință de surghiun.

— Bine-ai făcut, îi spuse într-o dimineață Anton prietenului său François. Dacă te amesteci în buclucuri, o pățești ; asta-i regulă. Încărcat cu coșuri și cu tot felul de tîrguieli, Anton, care cumpăra pește de la pescăresele de pe Podul Cel Mic, pentru că la el acasă Vinerea se postea, adăugă :

— Ce-am cîștigat că l-am primit pe Régnier ? A trebuit să ne răscumpărăm licența. Dacă nu te socotești bine și te iei după prima pornire, o scrîntești.

— Cum merg treburile ?

— Bine. Vreau să zic că nu ne putem plînge, continuă Anton cu gravitate. Margot a schimbat totul. Ai să vezi, dacă vii. Sînt multe prefaceri. Avem cinci fete, toate drăguțe și binecrescute. Cînd vii ?

— În curînd, răspunse François.

— Te vom sărbători, făgădui Anton. Măcar atît să facem. Magistrul François Villon ! Nu oricine poate ajunge magistru. Trebuie să ai cap solid, băiete !

— Și picioare !

— Picioare ? De ce ?

— Așa ! Ca să te scape din încurcături, zise François.

Și rîzînd, îl lăsă pe Anton zăpăcit, că nu se făcuse deloc mai serios.

Cu toate acestea era adevărat că picioarele îi făcuseră bune servicii. Își aducea bine aminte și se mai bizuia pe ele, deși acum le întrebuința doar pentru scurte plimbări prin Paris. Îl duceau cîteodată la Cordelieri, la bătrîna lui mamă, la cimitirul Inocenților, sau în vecinătatea bisericii Sfîntul Benedict și cînd nu mai avea unde să se ducă se plimba agale, pe străzi, gustînd farmecul vieții. Alteori se încumeta, cu prudență, pe dealul Sfînta Genevieva și cobora pe strada Sfîntul Ilariu, unde piatra numită Pirțul Dracului își reluase locul. Vederea ei îl înveseli și pentru că diecii care o păzeau porunceau trecătorilor s-o salute, se descoperi și el. Într-o zi, unul din aceștia îl recunoscu. Era Farcy, bețivul care-și luase rolul în serios și care-i oprea, amenințînd cu bătaia, pe toți aceia care treceau și nu salutau.

Adresîndu-se lui François, Farcy zise :

— O păzim și ziua și noaptea. Sîntem cîțiva, hotărîți să nu lăsăm pe nimeni să ne-o mai ia.

— Sînteți nebuni.

— Nebuni ? Cum așa ? Mai bine întreabă dacă în mahalaua noastră și-a îngăduit cineva să discute poruncile noastre.

Un tîrgoveț burtos urca strada și ajungînd în dreptul lor, Farcy îi strigă să-și scoată pălăria, iar tîrgovețul se execută.

— Oho ! Te pricepi de minune ! zise François.

— Trebuie ! reluă Farcy. Altfel nu facem nimic. Au mai venit o dată sergenții. Ne-au luat piatra, dar noi am pus din nou mîna pe ea și de atunci nu mai îndrăznesc să vină.

— Zău ?

— Dacă-ți spun eu ! afirmă Farcy.

Și ducîndu-l pe François, într-o stradă alăturată, îi arătă o a doua piatră, aproape de aceeași mărime ca și aceea care se afla în paza lui.

— Privește ! zise el cu mîndrie. Baba de la care am luat piatra a pus s-o înlocuiască cu asta, dar nici asta nu a rămas multă vreme la locul ei.

— Foarte bine.

— Asta-i „Bășica", îl lămuri Farcy, mîngîind în bătaie de joc marele bloc de piatră, fixat în zid cu o șină de fier, cu lanțuri grele și încununate pe deasupra cu frunze. Bășica și Pîrțul Dracului ! Minunat ! Nu ?

François zîmbi.

— Firme, reluă Farcy, avem destule pretutindeni, prin pivnițele unde le-am îngrămădit în vederea zilei în care le vom cununa. În ziua aceea, François, va trebui să vii să petreci cu noi și-ți făgăduiesc că vei lua parte la un chef îndrăcit. Ți-o jur ! Vom petrece minunat !

— Cînd ?

— După ce vom fi luat „Papagalul“, „Cerbul“ și „Ursul“, zise Farcy, pentru că dacă nu vor fi reprezentate cele mai vestite circiumi, petrecerea n-ar avea haz.

În acest moment un tinerel se apropie de François și după ce-l salută îi spuse că voia să-i vorbească.

— Eram gata să mă duc la dumneata acasă, pentru a-ți aduce o scrisoare.

— Ce scrisoare ? Ia dă-o-ncoa !

— Iat-o.

— Cine ești tu ?

— Noël Jolis, răspunse tînărul.

François deschise scrisoarea și după ce o citi îl cuprinse o mare tulburare.

— Chiar Caterina te-a rugat să-mi aduci acest bilet ?

— Da. Ea.

— O cunoști ?

— Locuiesc într-o casă alături de a ei și o văd ori de cîte ori pleacă. Ieri dimineață, cînd am trecut pe lîngă ea, mi-a făcut semn...

François reciti pe îndelete biletul Caterinei, se uită lung la Nöel Jolis, apoi, stăpînindu-se, grăi :

— Bine. Spune-i că voi veni.

Și dînd mîna cu Farcy, se depărtă uitînd să mai salute piatra, înaintea căreia, un biet om, tîrît de mai mulți dieci, îngenunchia și cînta cît îl ținea gura.

François se întoarse acasă, își curăță hainele, se spălă, se pieptănă și nebun de bucurie nu mai știa ce să facă pentru ca să treacă vremea mai repede.

Mai avea mult de așteptat pînă la ora cînd trebuia s-o întîlnească pe Caterina și ceasurile i se

păreau atît de lungi, că nemaiputînd sta locului, ieși din casă și porni în fugă spre strada Sfîntului Ilariu, ca să-l ia pe Noël Jolis și să-l poftească la băutură.

— Ți-a vorbit despre mine? întrebă el ținîndu-l de braț pe acest plăcut tovarăș. Hai, povestește! Ce-i cu ea? Ce mai face?

Luară loc la o masă, în cîrciuma „Mărul", și flecărind ca doi prieteni vechi, cu zîmbetul pe buze, își povestiră o mulțime de nimicuri referitoare la Caterina, vorbe care-l făcură pe François să piardă orice îndoială, orice teamă. Pînă atunci nu mai simțise niciodată asemenea mulțumire, nici bucurie care să se poată compara cu cea care-l stăpînea acum. Caterina îi dăduse întîlnire chiar la ea acasă! Era mai mult decît nădăjduise. Era ceva de neînchipuit! Noël Jolis încerca să-l mai domolească, spunîndu-i că din partea femeilor te poți aștepta la orice și că cel mai înțelept lucru era să le accepți așa cum sînt.

— Așa și sînt hotărît să fac, zise François. M-am chinuit destul la început, pentru ca apoi ea să fie cea care să-mi facă ochi dulci. E destul de caraghios, zău așa!

— E firesc.

— Hm! Poate.

În seara aceea mîncă cu o poftă neobișnuită, apoi așteptă cu înfrigurare ca clopotul de la Sorbona să sune stingerea, ca să se furișeze din odăița lui și să alerge la locul întîlnirii.

Caterina îi pîndea sosirea pe pragul porții. Cînd îl zări, întredeschise poarta, îi făcu semn să tacă și conducîndu-l spre camera ei, fără să priceapă despre ce era vorba, îi spuse:

— Știi cine e acolo ?
— Unde acolo ?
— În camera mea, zise Caterina dîndu-se la o parte. Privește !
— Marta ! exclamă François surprins.
Marta începu să rîdă. Schimbă repede cu Caterina o privire de înțelegere complice, apoi cu o nuanță de reproș în glas, grăi :
— Așadar trebuia să vin aici ca să te întîlnesc !
— Chiar așa ! afirmă Caterina.
François era uluit. Ca să-și ascundă necazul, zise :
— Sînt fericit că buna noastră prietenă ne-a dat această ocazie !
— Nu e așa că fără ea cu n-aș mai fi existat pentru dumneata ? întrebă Marta.
— Nu. Ești singura mea prietenă, răspunse François
— Și eu ? se fandosi Caterina.
François o privi fără să-i răspundă, apoi întorcîndu-și privirea de la ea, oftînd, se așeză lîngă Marta, care se sculă imediat.
— Nu te deranja, magistre François. Acum, după ce te-am văzut, plec mulțumită.
Îi zîmbi, o sărută pe Caterina și pentru că François, insinuant, îi propunea s-o întovărășească, îi zise :
— Să te răpesc Caterinei ? Nu mi-ar ierta-o niciodată !
După aceste cuvinte Marta plecă și-i lăsă singuri, în cameră, privindu-se pe furiș, fără a îndrăzni să-și vorbească.
— Îți sînt îndatorată că ai venit și că nu mai ești supărat pe mine, zise Caterina. François nu se clinti. Caterina reluă : „Eram sigură că vei veni.

De aceea ți-am scris biletul pe care ți l-a dus Nöel Jolis. Apropie-te ! Ești mut ?"

— Încetează cu jocul acesta ! mormăi François.

— Care joc ?

— Să mă tot hărțuiești așa cum faci. Te previn, încetează, pentru că altfel. ...

— Altfel ce ?

Întristat, François o respinse, apoi luîndu-și boneta de pe scaun, șopti grăbit :

— Adio Caterina !

Era hotărît să termine cît mai iute. Deși Caterina îl împiedeca să plece, el se și găsea lîngă ușa pe care o și deschisese, cînd în poarta de la intrare începură să răsune bătăi pripite...

— Auzi ? zise Caterina. Acum nu mai poți să pleci.

— Cine e ?

— Bate într-una, răspunse Caterina.

François nu mai insistă. Se uită în jur ca să vadă dacă avea pe unde să fugă, dar tînăra femeie îl împinse spre fundul sălii, unde întunericul era complet și unde-l făcu să se ghemuiască, în timp ce ea se grăbea să coboare pentru a-l primi pe furiosul musafir, care, din stradă, începuse să strige.

— Bine, acceptă François, du-te și deschide-i. Grăbește-te.

Din locul unde era ascuns auzi ușa de la intrare scîrțîind, apoi o voce bărbătească care o bruftuia pe Caterina, și pe aceasta scuzîndu-se că adormise. I se păru că recunoaște vocea aceea aspră și în momentul în care bărbatul, ajuns la capătul de sus al scării, pe sală, întrebă dacă nu cumva era cineva ascuns în casă, François se ghemui cît putu mai bine în ascunzătoarea lui.

— Vrei să vezi ? propuse Caterina noului venit.

Urmă o clipă de tăcere, după care cearta celor doi se auzi și mai puternică, fapt care-l făcu pe François să înghețe de frică, pentru că de data aceasta își dete seama că acela care venise era Sermoise.

„Dacă mă vede, gîndea poetul în ascunzătoarea lui, o să-mi plătească afrontul pe care l-a suferit și pe care, fără îndoială că nu l-a uitat. Oh ! Ce înfuriat este și cum mai înjură ! Și proasta de Caterina în loc să-l potolească, îl provoacă ! Se strică treaba..."

Aștepta încordat, gata s-o ia la fugă, dar pentru că ușa camerii, prin dreptul căreia trebuia să treacă, nu era închisă de tot, șovăi și rămase în ascunzătoare privind dîra de lumină care venea din camera în care se găsea Sermoise. Se părea că omul se mai îmblînzise. Vorbea în șoaptă și-n timp ce-o mîngîia pe Caterina, îi spunea cuvinte de dragoste, și o săruta, o împingea pe nesimțite, spre pat, iar aceasta rîdea ușurel, un rîs nesuferit.

O clipă poetul crezu că o făcea dinadins, ca să-i facă rău și fu cît pe-aci să se năpustească asupra lor, dar din fericire prudența îl ținu pe loc și chiar în același moment Sermoise trînti ușa, așa că François se simți eliberat. Atunci, cu pași de lup, ieși din ascunzătoare, o luă pe sala întunecoasă ascultînd, atent, vorbele lui Sermoise și ale Caterinei, ajunse la scara ce dădea în stradă, o coborî încet și fugi ca un hoț.

Ce întîmplare ! A doua zi amintirea ei îl făcu să se simtă cumplit de netrebnic și să regrete că nu știuse să profite de ocazie, ca să-și cotonogească rivalul și să-i arate cine era el. Din păcate, fugind,

îi arătase îndeajuns. Din cauza aceasta se dispreţuia şi mai mult. Orice-ar fi făcut de-acum înainte, n-ar mai fi putut-o împiedeca pe Caterina să-l judece cît se poate de prost şi mai ales să nu se bucure că-şi bătuse joc de el a doua oară. Pentru că în adevăr îşi bătuse joc de el. Simţea el bine asta. Toate o dovedeau : prezenţa Martei, sosirea lui Sermoise, strădania Caterinei de a-l reţine. Fusese o păcăleală în genul ei şi poate că era dezamăgită că nu se sfîrşise aşa cum dorise.

— Bun ! Acum e rîndul meu ! hotărî François.

Dezgustat de femei, se întreba mereu cum ar putea să se răzbune pe Caterina, care-i rănise atît de rău orgoliul, încît o lună întreagă nu mai simţise dorinţa s-o revadă.

Era pe la începutul lui decembrie, se apropia vremea sărbătorilor, cînd într-o dimineaţă, hoinărind prin mahalaua Sfîntul Iacov, François observă o vînzoleală neobişnuită. Diecii alergau în toate părţile, se strigau, se adunau în cete pentru ca apoi, înarmaţi cu ciomege să se îndrepte în grabă spre şcoli, unde părea că şi începuse păruiala. Era chiar în ziua de şase decembrie, ziua Sfîntului Nicolae. Din toate părţile răsunau chiote. Villon opri un diac, îi spuse cine era şi-i ceru să-i explice ce se întîmpla.

Diacul răspunse :

— Robert d'Estouteville, în fruntea sergenţilor, a înhăţat Băşica şi Pîrţul Dracului.

— Şi-acum unde sînt ?

— Adineauri se găseau în dreptul casei profesorului Vaudelar şi încărcau prima piatră s-o ducă cu ei, dar în acelaşi timp am sosit şi noi şi am baricadat strada.

— Haidem repede ! zise François.

Urcară, în fugă, ulița care ducea în strada Sfîntul Ilariu, unde hărmălaia era în toi și căruțele fuseseră răsturnate ca să-i împiedice pe sergenți să treacă. De asemenea, pavelele caldarîmului fuseseră scoase. În cadrul porților stăteau grămădiți curioșii care așteptau să vadă ce se va întîmpla.

— Pe-aici ! strigă deodată un diac. Iute ! Grăbiți-vă ! Sînt în strada Sfîntul Ștefan, la profesorul Andry Bresquier !

Într-un galop furios, huiduindu-l pe d'Estouteville și pe oamenii lui, diecii părăsiră locul pe care-l ocupau și se năpustiră, prin strada Școlilor, în strada Sfîntul Ștefan, unde imediat se luară la harță cu oștenii care-i loveau fără milă.

În mijlocul străzii, pe cal, Robert d'Estouteville pe care François îl recunoscu, își îndemna oamenii cu gura. Iritat de învălmășeala caraghioasă, striga :

— Alungați-i și dacă vreunul se împotrivește, ucideți-l.

Din fericire, neavînd alte arme în afară de ciomege, diecii nu se împotriviră.

Respinși către strada cea mare a Sfîntului Iacov, îl înjurau într-una pe Robert d'Estouteville, în timp ce arcașii acestuia, spărgînd ușa casei magistrului Andry Bresquier, puneau mîna pe vreo douăzeci de tineri și încărcau într-o căruță, tot felul de firme, butuci, cîrlige, cuțite de măcelărie și vestitul tun mititel, de care diecii erau atît de mîndri.

O parte din arcași, care desfundaseră mai multe butoaie cu vin, aruncau în stradă tot ce le cădea în mînă așa că Robert d'Estouteville fu nevoit să le potolească zelul.

La porunca lui jaful încetă, apoi așezîndu-se în fruntea trupei sale, cu brațul drept întins, le făcu semn să înainteze și astfel se îndreptară spre cîrciuma „La icoana Sfîntului Nicolae", unde descoperiră și ridicară o altă sumedenie de firme.

Vociferînd mereu, diecii se țineau după el și scandalul pe care-l făceau astfel alarma pe bieții tîrgoveți. Sergenții fură nevoiți să intervină a doua oară, pentru că la vederea reginei universității, care fusese scoasă din casă, diecii urlau de credeai că sînt înjunghiați, deși proasta aceea nu se împotrivea domnilor de la Châtelet. Cocoțată peste firmele cu care era încărcată căruța, rîdea fără să înțeleagă ceva, ba părea chiar încîntată.

Un diac care se apropiase de căruță și ținea morțiș ca regina să fie dată jos, strigă :

— Cu ce drept o arestați ? E a noastră...

— Na ! zise un sergent, pocnindu-l în cap.

Diacul acesta era un oarecare Boisincourt ; căzu la pămînt și timp de cîteva minute sergenții îl loviră cu sălbăticie.

— Boisincourt ! Boisincourt ! urlară diecii. Dați-i drumul.

Dar d'Estouteville, dînd pinteni calului, îl răsuci în loc în mijlocul celor mai îndrăzneți și-i împrăștie cît te-ai șterge la ochi, liberînd astfel strada.

— Ăsta-i un om și jumătate ! gîndi François.

Privind cum arcașii îl urmau, tîrînd cu ei căruța pe care cele două pietre, Bășica și Pîrțul Dracului stăteau ponosite, se abținu să intervină, sau să-și manifeste în vreun fel sentimentele.

Îi era totuna dacă pietrele erau luate din mahalaua școlilor și erau duse, cu mare alai, la Châtelet.

Rîdea de toate astea, cînd deodată îl văzu pe fratele Baude, dus în ghionturi de sergenți. Acesta, recunoscîndu-l pe François, începu să strige :

— Ajutor ! François ! Ajutor !

François întoarse capul, o luă pe altă stradă şi fără să se mai ocupe de călugăr sau de altcineva, se întoarse acasă unde povesti unchiului său toate întîmplările la care fusese martor.

Se vorbea pretutindeni că în cursul acestei încăierări, un soldat îmbrăcat ca un diac, fapt care constituia o insultă adusă diecilor şi o bătaie de joc la adresa Universității, fusese plimbat pe străzi, în timp ce alți soldați îl loveau și dintr-o parte şi din alta, zicîndu-i :

— Conașule, unde-ți sînt tovarășii ?

Unchiul său era indignat de cele întîmplate. El, care de obicei era foarte calm şi totdeauna foarte prudent, nu se mai recunoştea cînd îi răspunse lui François care încercase să-l liniștească :

— Nu ! Nu ! Să ne insulte chiar la noi acasă şi să ne batjocorească pentru că sînt mai tari ! Asta nu se poate admite ! Lucrurile nu vor rămîne aici ! Ți-o jur ! Trebuie prevenit rectorul.

— Dar mai mult ca sigur că a şi fost prevenit, zise rîzînd François.

— Bine ! Aşteaptă ! Vei vedea...

În adevăr, cîteva zile mai tîrziu, capelanul Guillaume fu chemat la Sorbona unde se ținea un consiliu extraordinar. Seara, la întoarcere, îl informă pe nepotul său că rectorul hotărîse să meargă în persoană la Robert d'Estouteville pentru a cere eliberarea diecilor arestați și că treaba asta o să facă vîlvă mare.

— Se poate, dar e de rîs, răspunse François. Să pui în mişcare atîţia oameni mari, pentru piatra aia blestemată pe care chiar eu am luat-o odinioară... Cine s-ar fi gîndit la una ca asta !

— Ai dreptate, zise unchiul său cu răceală. Şi pentru că vedea după chipul lui François că acesta nu lua în serios intervenţia rectorului, dădu din umeri şi nu mai scoase nici o vorbă.

CAPITOLUL XII

Totuşi, în Paris, circulau de pretutindeni, o mulţime de zvonuri referitoare la această întîmplare şi oricine ştia destule, afară de François, care, hoinărind pe străzi, nu se gîndea decît la Caterina şi nu mai ştia ce hotărîre să ia. Cînd o întîlnea şi ea îi răspundea zîmbind, la salutul lui, se întorcea acasă gînditor şi morocănos. Ar fi vrut s-o înfrunte, s-o umilească, dar nu reuşea deloc. Dacă treceau mai multe zile fără s-o vadă, devenea melancolic, cădea într-o adîncă deznădejde, sau şi mai rău, se plimba noaptea pe sub ferestrele ei şi-i spiona pe trecători, pînă cînd distingea silueta lui Sermoise.

Astea nu-l împiedecau pe François să bage de seamă că în şcoli domnea o vie agitaţie şi că se pregătea o lovitură neobişnuită. Ea se produse spre primăvară, cînd, după numeroase negocieri zadarnice, rectorul se plictisi să tot aştepte pe d'Estouteville să-i elibereze pe diecii aruncaţi în celulele închisorii Châtelet şi hotărî să treacă la fapte.

În dimineaţa zilei de 9 mai 1453, se alcătui un cortegiu care porni spre strada Jouy, la Robert d'Estouteville. Magiştrii, diecii şi profesorii defilară în cea mai desăvîrşită ordine, în rînduri de cîte

opt, fără ciomege, și fără cuțite. Juraseră cu toții ca în timpul acestei manifestații solemne, să nu răspundă la nici o provocare și să-și păstreze calmul. La început totul se petrecu în ordine. Robert d'Estouteville primi cum se cuvine pe rector, aprobă cererea, dădu ordin unui oarecare Nicolas să-i elibereze pe nevinovați și să ia cauțiune pentru cei vinovați, apoi întovărășindu-l pe rector pînă la ușă, anunță el singur, cu voce tare, că se făcuse pace.

Mai mult de opt sute de dieci rînduiți în stradă îl aclamară și după aceea, în frunte cu rectorul, cortegiul se puse în mișcare ca să ajungă pe malul stîng, luînd-o pe strada Sfîntul Anton, unde din nenorocire, pentru că era ora prînzului, diecii se încrucișară cu locotenentul Henri Le Fevre urmat de mai mulți sergenți.

— Ce-i asta? întrebară sergenții văzînd o asemenea mulțime.

Henri Le Fevre le ordonă să-l lase pe rector să treacă, apoi în momentul în care coloana ocolea colțul casei „Ursul", scoțînd sabia, strigă: „Pentru rege! Ucideți!"

Îndată sergenții se năpustiră asupra manifestanților și lovindu-i cu spăngile și sabiile, îi urmăriră cu furie, iar cînd alți sergenți, venind din partea opusă și închizînd strada cu lanțuri, îi atacară și ei, măcelul ajunse la culme. Diecii, care nu aveau arme, fugeau. Încercau să se refugieze prin case și prin grădini, dar erau urmăriți oriunde. Tîrgoveții încuiau ușile și trăgeau obloanele în grabă, îi goneau și bieții tineri erau nevoiți să alerge de colo pînă colo, implorînd îndurare, sau se grămădeau în jurul profesorilor cerînd ajutor.

— Ucide ! Ucide ! Sînt destui ! răspundeau sergenţii la rugăminţile lor.

Unul dintre ei, cu sabia ridicată asupra rectorului îl ameninţa că-l va duce în faţa ispravnicului.

— Ar fi a doua oară în aceeaşi zi, pentru că abia m-am despărţit de el, răspunse rectorul.

— Ce ? Ce tot îndrugă ?

— E o puşlama.

— Hai ! Duceţi-mă o dată ! insistă rectorul.

Un arcaş, îndreptînd vîrful săgeţii spre pieptul rectorului, zise :

— O să-l fac eu să stea liniştit !

Şi era gata să tragă, cînd un grup de tineri dădu năvală peste el, îl trîntiră la pămînt şi încurajaţi de această ispravă îl dezarmară şi-l înghiontiră zdravăn.

— Loveşte ! Loveşte ! se încurajau ei într-un glas.

Dar unul dintre dieci lovit în ceafă de măciuca unui sergent, se prăbuşi grămadă şi odată cu el alţi tovarăşi de-ai săi, tot atît de greu răniţi, se rostogoliră la pămînt, pentru ca apoi să se ridice plini de sînge. Peste tot nu-i vedeai decît pe aceşti tineri nefericiţi, loviţi crunt, cum se tîrau pe la toate porţile caselor rugîndu-se să li se deschidă. Şi de pretutindeni erau alungaţi, căci negustorii, de teamă să nu plătească ei oalele sparte, nu voiau să-i primească.

Un altul, al cărui chip era ciopîrţit îngrozitor gemea şi cerea ajutor, dar sergenţii îşi băteau joc de el. De cîte ori studentul se apropia de ei îl înţepau cu suliţele şi nenorocitul se tînguia de-ţi era mai mare mila.

Sătui de atîta măcel soldații părăsiră în sfîrșit cîmpul de bătaie și de-abia atunci victimele putură fi ridicate. Au fost duși la felceri ca să-i oblojească, apoi au fost transportați la colegii. Doliul pusese stăpînire pe celălalt mal al Senei. Toată lumea se ducea după informații. Rectorul în persoană îi vizita pe răniți și le cerea să spună nume, care erau notate pentru a se putea încheia un raport ce urma să fie înaintat lui Robert d'Estouteville; pînă seara tîrziu circulară tot felul de zvonuri, care cufundară școlile într-o adîncă consternare.

În vremea asta François nu făcea altceva decît să se plimbe, întrebîndu-se ce rost putea să aibă o asemenea tevatură și în sinea lui își bătea joc de tot. Și dacă îl sîcîia ceva, era atitudinea rectorului, care înveninase totul fără nici un rezultat.

„Asta-i! Cînd cauți pe dracu îl găsești!" își spunea el.

Într-o zi, cînd tocmai grăbea pasul spre strada Sfîntul Iacov, către casa Caterinei, cineva îl trase de haină întrebîndu-l:

— Tu ești, François?

— La dracu! exclamă François... Colin! M-ai speriat.

— Știu totul, continuă liniștit Colin. M-am întîlnit cu Régnier, dincolo de zidurile Parisului. Mi-a spus toată povestea. Vino-ți în fire. Unde te duci?

— Undeva, răspunse stînjenit François.

Colin îl zgîlții.

— Hei! N-auzi? Răspunde cînd îți vorbesc! mormăi Colin.

— Dă-mi drumul!

— Nici nu mă gîndesc!

— Ce ți-am făcut de te porți așa ? întrebă poetul.

Fără să țină seamă de cuvintele lui, Colin îl bușea mereu cu capul de ziduri și-i spunea :

— Licheaua dracului, am fost înștiințat de vizitele tale la Ambrosie de Loré ca și de mahării cu care ai făcut cunoștință ! Mă înțelegi ?

— Explică-te...

— Vreau să spun, că de voi da de vreo belea, te voi face răspunzător, șopti Colin.

— Oh !

— Chiar așa cum îți spun ! zise Colin. Te-am prevenit. Oriunde te-ai afla, dacă s-o întîmpla să nu-ți ții gura, uită-te la mine : ai să dai de dracu !

— Ce tot îndrugi ? protestă François. Pe mine să mă tratezi de... Pe mine...

— Acum, șterge-o ! zise Colin. Cară-te ! Știi cam ce înseamnă ceea ce-ți spun !

Apoi săltînd din umeri, se apropie, după cîțiva pași, de un ins misterios, ce aștepta să termine discuția și în care Villon îl recunoscu pe Picior Alb.

*

Ceea ce-l necăjea mai mult pe François, privitor la această întîlnire, sfîrșind chiar prin a-l descuraja, era faptul că Colin îl crezuse pe cuvînt pe Montigny în vreme ce lui nu-i ceruse nici un fel de lămurire.

François i-ar fi dat-o imediat, dar pentru că în vremea aceea avea alte griji, în curînd nici nu se mai gîndi la așa ceva. Totuși, ce putea să însemne prezența lui Colin la Paris ? Și pentru ce toată supărarea, neliniștea, amenințările și nevoia de a-l avertiza să bage de seamă ?

„Eh ! făcu Villon, se aranjează ele lucrurile.“ Şi-şi reluă, de unul singur, plimbările, noaptea pe sub ferestrele Caterinei, neîndoindu-se că tot văzîndu-l bătînd cu regularitate strada, în lung şi-n lat, Caterina va sfîrşi prin a se plictisi. Într-adevăr, curiozitatea ei pentru François o părăsise. Ea făcu loc unei minii care, încetul cu încetul o determină să fie nedreaptă faţă de poet şi-o îndemnă să nu-l mai menajeze deloc.

Acum, cînd il întîlnea, Caterina întorcea capul, sau răspundea, cu răceală, la salutul lui. Dacă se ţinea după ea, se întorcea din drum. Dacă încerca să-i vorbească, nu-l asculta. În sfîrşit, dacă ochii lui o rugau cu umilinţă să aibă milă de el şi de durerea lui, izbucnea într-un rîs răutăcios care-l făcea să se îngălbenească de-ai fi crezut că e gata să leşine.

Neavînd decît pe Marta căreia să-i încredinţeze suferinţele, Villon i se plîngea de Caterina, că n-avea inimă de loc şi că-l făcea să sufere. Marta îi răspundea :

— Doar tu ai vrut să-ncerci jocul ăsta !

— Acum nu mai vreau, spunea François. Am ajuns la capătul puterilor.

— Aşa ? Mă uimeşti !

Uneori, pentru că-şi dădea seama că este sincer şi că suferea îngrozitor, se înduioşa şi-l săruta.

Iarna trecu fără să aducă ceva nou, dar cu toate acestea se răspîndi zvonul caraghios că François ar fi fost amantul Caterinei. În zadar încerca el să nege, să ia de martor pe Marta, pentru că tot i se atribuiau foloase pe care nu le avusese. Ce nu se spunea ? François se mulţumea să dea din umeri

la toate şi dacă cineva insista, felicitîndu-l pentru pretinsul noroc ce dăduse peste el, nu scotea nici un cuvînt şi pleca repede acasă.

Se refugia aici ca o fiară rănită, fără să vorbească cu nimeni, ruşinat şi chinuit. Cei trei mici elevi pe care-i avea erau foarte necăjiţi din cauza asta. Fără să-şi dea seama ce face, cobora în stradă şi neştiind încotro să apuce, se pomenea mereu sub ferestrele Caterinei, pînă în seara în care-l zări Sermoise.

— Ce ai ? îl întrebă François pe preotul care-l acostase şi care-l înjura cu grosolănie. Ce zbieri aşa ?

— Aşa vreau !

— Atunci am să te fac eu să taci ! zise François.

— Şi cum, mă rog ?

— Uite-aşa ! zise poetul năpustindu-se cu furie asupra lui Sermoise şi trîntindu-l la pămînt. Na ! Satură-te !

Şi tot vorbind astfel, îi puse mîna în beregată, îl pocni cu capul de caldarîm, îl înghionti fără milă, în timp ce Sermoise, nebun de furie, încerca să-l muşte şi să scoată jungherul. Villon băgă de seamă ce anume voia să facă. Îi dădu încă o lovitură ţeapănă şi se ridică repede.

— Ce faceţi aici ? grăi Caterina atrasă de zgomotul luptei.

Arătîndu-l pe Sermoise, François zise :

— Uite-l, vezi ? Vrea să scoată jungherul !

— Stai tu ! zise Sermoise înfuriat.

Şi repezindu-se asupra poetului, era gata să-l lovească dacă nu s-ar fi vîrît între ei Caterina.

— Dă-te la o parte ! strigă Sermoise.

— Nu ! Vă interzic...

— Asta-i prea de tot! Dă-te la o parte, îți zic.

Dar François o și zbughise, și ajuns acasă dormi pînă a doua zi un somn fără vise, care-l refăcu complet. De multă vreme nu se mai simțise așa de bine la sculare. Se ridică din pat, căscă, privi pe fereastră cum soarele făcea să strălucească acoperișurile, apoi, cu mult înainte de ora ceaiului, coborî în grădină ca să dea bună dimineața unchiului său, aflat acolo.

— Bună dimineața! Ce s-a întîmplat? zise capelanul Guillaume.

— Nimic. Am venit să mă plimb.

— Te simți mai bine dispus? îl întrebă el luîndu-l, cu blîndețe, după sine. Arăți bine.

— Pentru că e timp frumos, răspunse François încet, aspirînd mireasma pămîntului și parfumul trandafirilor. Îmi place.

Oftă, ridică privirea spre cer și neîndrăznind să-i vorbească despre întîmplarea din ajun, zîmbi. Se gîndea la Caterina pe care și-o evoca o dată cu Sermoise și sufletul i se umplea de o mare mulțumire, cînd își amintea că-l bătuse pe omul acela pe care era gelos. Ce-și închipuise el, ieri seară, cînd îl insultase pe stradă? Las' să știe ce pățești dacă vorbești urît. Idiotul! S-o fi învățat minte să-și vadă de treabă, ca să nu mai fie cotonogit? François nu dorea decît să-i mai ofere vreo cîteva ocazii din astea, dar pe măsură ce-și amintea de cele întîmplate, se gîndi că Sermoise era înarmat și că poate ar fi fost mai bine să nu se mai întîlnească cu el, fără să-și fi luat unele măsuri de prevedere.

Chiar în aceeași zi își cumpără un junghor și-l ascunse sub haină, hotărît să-l întrebuințeze dacă

va fi cazul. Acum nu mai era preocupat de Caterina, ci de Sermoise şi, oricît de curios s-ar părea, poetul era încîntat, căci simţea o destindere pe care nu o prevăzuse.

De-acum încolo, abţinîndu-se să se mai plimbe pe sub ferestrele Caterinei, se mărgini să rătăcească prin împrejurimi, sau să coboare pe malul Senei, de unde, mai înainte de căderea nopţii se întorcea sub ceasul bisericii şi se aşeza pe banca de piatră de unde îi plăcea să privească trecătorii. O vecină, care în fiecare seară lua loc pe bancă lîngă el, îi vorbea ba de una, ba de alta. Era tînără. François o mîngîia pe furiş şi încet, încet, mirîndu-se de înclinarea pe care o avea pentru această fată, îi plăcea s-o vadă cum se tulbură de îndată ce se apropia de ea.

După multe zile, lungi şi nesfîrşit de călduroase, o uşoară adiere de vînt începuse să răcorească strada Sfîntul Iacov. Luna mai se sfîrşise, iunie dogorea sălbatic, nopţile erau aşa de sufocante că bieţii oameni întîrziau, pînă tîrziu, pe la porţile caselor, neputîndu-se hotărî să se ducă la culcare.

Joia Verde a fost neobişnuit de călduroasă. În timpul procesiunii, cînd, după obicei, trupul Domnului fusese purtat prin mahalaua Sfîntul Benedict, sub un baldachin încoronat de trandafiri şi împodobit cu panglici din fir de aur, lui François, care păşea în urma cortegiului slujitorilor bisericeşti, ca şi al purtătorilor baldachinului, i se păru că se înăbuşe. Mirosul greu de frunze, de flori şi de tămîie, amestecat cu pulbere, i se păru că-i astupă gura ; covoarele care împodobeau balcoanele şi ferestrele atîrnau nemişcate, nici o adiere de vînt

nu le deranja cutele. Nimic nu se mişca. Flăcările bulgărilor de tămîie, aprinşi in cădelniţe, se înălţau drept in sus şi străluceau cu putere.

Pînă seara, care in loc să aducă un pic de răcoreală, păru că măreşte zăpuşeala de peste zi, răspîndind un miros linced de plante zdrobite şi de tămîie, François nu mai dori altceva decît să vină clipa cînd avea să se odihnească pe banca de piatră, unde trebuia să se întîlnească cu vecina lui. Cînd se apropie de ea, respiră adînc şi zise :

— Nu vrei să rămîi cu mine toată noaptea, Isabeau ?

— Oh ! Fiţi serios !

— N-am nici cea mai mică dorinţă !

— Dar eu sînt fată cuminte, răspunse Isabeau zîmbind.

François o strînse la piept şi-n şoaptă îi spunea că toate florile pe care lumea le aruncase şi le călcase în picioare, pe tot drumul parcurs de procesiune, împrăştiau o mireasmă care te îmbia la dragoste.

— Aşa e ! recunoscu dulce Isabeau. Dar vor veni să mă cheme.

— Nu-i nimic, ai să te duci şi-ai să te-ntorci, răspunse el.

Era preocupat cu totul de Isabeau şi tocmai îi trecuse braţul peste mijloc, cînd deodată, Sermoise, pe care nu-l văzuse venind, se propti în faţa lui, zicînd :

— Mă lepăd de Dumnezeu, magistre François ! Dar am pus mîna pe tine !

Isabeau se sculă dintr-o săritură.

— Bună seara ! zise cu răceală François.

Se ridică în picioare și privindu-l pe Sermoise drept în ochi, întrebă :

— Ce vrei de la mine ? Îți port eu oare vreo pică ?

Sermoise rînji și pentru că se vedea bine că-și căuta jungherul, Villon îl apucă de braț și șopti :

— Stai jos și să discutăm.

— Nu-i cazul să mai vorbim, ci să te lămuresc, răspunse Sermoise dîndu-se înapoi galben de mînie.

— Zău, într-adevăr ?

Drept orice răspuns, Sermoise, cu jungherul ridicat, se năpusti asupra poetului și-i dădu o lovitură atît de puternică peste gură, încît buza de jos îi fu aproape smulsă iar sîngele îi țîșni cu putere.

Isabeau fugea în timp ce François, urmărit de Sermoise se dădu cîțiva pași înapoi și scoase și el jungherul. Se aplecă și puse mîna pe o pavea, apoi pentru că Sermoise se apropiase iar de el, înjurînd, îi înfipse fierul în burtă, unde-i și rămase înțepenit, în timp ce Sermoise se clătina.

— Eh ! făcu François, tu ai vrut-o !

Cu toate că era plin de sînge, Sermoise se năpusti din nou asupra poetului, care, de data aceasta îl lovi cu paveaua pe care o ținuse în mînă și-l doborî fără milă.

— Săriți ! Puneți mîna pe ucigaș ! strigă un om.

François se întoarse și zise :

— Nu e vina mea !

— L-a ucis ! grăi o cumătră.

— Eu ?

— Repede ! grăi același om, arătîndu-l pe Sermoise. Să-l ducem undeva să-l îngrijească, dacă mai e timp. Cine mă ajută ? Așa... Binișor...

François, care-și ștergea buza de sînge și nu mai știa ce să facă, se uita cum cîțiva trecători îl ridicau

pe Sermoise și-l duceau la biserica Sfîntul Benedict. Era complet zăpăcit și privindu-i pe oamenii care se îngrămădeau în jurul lui, repeta într-una :

— Nu e vina mea ! Vedeți ? M-a rănit ! Eu n-am făcut decît să mă apăr !

— Cară-te ! Și cît mai iute ! îl sfătui careva din mulțime.

— Ah, da ?

— Sigur, hai !

— Și pentru ce ?

— Auzi vorbă ! zise celălalt.

Socotindu-se bine, François porni cu pași înceți pe strada Mathurins. Ceva mai încolo însă o luă la fugă, îndreptîndu-se către un felcer.

Rana îl ardea ; buza spintecată adînc lăsa să i se vadă dinții și gingia care se umflase și se învinețise. Bărbierul îl oblojі, apoi pentru ca să-și poată întocmi raportul, îl întrebă cine era, și pentru ce fusese rănit.

— Mă numesc François Mouton, răspunse poetul.

— Bine ! Bine ! zise bărbierul. Semnează !

— Oh, ce rău îmi e...

— Aici, îi arătă el, după ce notase că semnatarul avusese buza de jos spintecată de un oarecare Sermoise. Haide !...

— Lasă-mă să citesc, zise François.

Și pentru că bărbierul se dusese să închidă ușa, ca măsură de prevedere, poetul puse mîna pe pană, dar în loc să iscălească acolo unde i se spusese, trase o cruce mare, scuzîndu-se că nu știe să scrie.

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL XIII

Încet şi chinuitor, zile după zile, se scurseră din seara aceea de Joia Verde cînd Villon fusese arestat pentru omucidere şi pînă în dimineaţa aceasta de iarnă în care se întorcea la Paris, după şapte luni de viaţă rătăcitoare pe drumuri, prin păduri, prin tîrguri şi prin marea singurătate a cîmpurilor. Era în zdrenţe. Mai slab şi mai negru ca un ţigan, cu ochii duşi în fundul capului, cu gura însemnată de o cicatrice urîtă, în hanţele care atîrnau pe el, avea o înfăţişare neliniştitoare, iar în privire ceva fals şi întunecat care te înspăimînta.

Ah! Cîtă ură adunase în suflet împotriva temnicerilor, paznicilor, judecătorilor şi călăului care-l cetluiseră fără milă şi-l supuseră la cazne! Le dorea moartea! Îşi aducea aminte, cu groază, de suferinţele pe care le îndurase din partea lor, la Châtelet, după uciderea lui Sermoise, ca şi de neliniştea şi de sfîşietoarea agonie atunci cînd făcuse apel la Parlament şi aşteptase, mai mult mort decît viu, ca Robert d'Estouteville să împiedice să fie spînzurat şi să obţină, ca o garanţie pentru el, o sentinţă de surghiun! François trecuse la un lat de palmă pe lîngă spînzu-

rătoare! Știa bine asta! Și acum i se încrîncena carnea pe el, dar în loc să se îndrepte, se înrăise și mai mult, nu mai voia să renunțe la viața pe care o ducea.

Colin, pe care-l văzuse în momentul în care părăsea Parisul și cu care se împăcase, se purtase cu el ca un prinț. La Bourg-la-Reine, îl îndrumase la un oarecare felcer Perrot Girard, care, în urma recomandării lui, îl îngrijise și-i dăduse adăpost, iar la plată se mulțumise să-i răspundă că fiind totul pe socoteala lui Colin, el nu datora nimic. Îl cam pusese în încurcătură acest om cumsecade, dar pentru că primea o mulțime de indivizi îndoielnici, care, în toate nopțile veneau de la Paris, în neorînduială, François nu mai insistă și găsi foarte firesc ca într-o seară, sosind pe neașteptate, Picior Alb să-l caute și să-i transmită porunca lui Colin de a se duce pe drumul Orléans-ului, pînă la o răscruce, unde se despărțiră. Ajunși aici, Picior Alb, care pînă atunci nu-și descleștase gura, îi spuse că, apucînd-o pe drumeagul care-o lua la dreapta, va ajunge la o mănăstire unde-i erau asigurate mîncarea și dormitul, ca și restul. Era vorba de mănăstirea din Pourras. Aici François, nu numai că fu găzduit, dar ceva mai mult stareța petrecu împreună cu el, și-l ținu o lună întreagă ca să se drăgostească amîndoi. După ce trecu această lună, se întoarse singur la Bourg-la-Reine, unde aflase că Colin venea uneori pe neașteptate. Acolo François se întîlni cu Colin și-l rugă să intervină pe lîngă Marta, pentru ca ea să facă tot ce s-o putea ca să anuleze ordinul de surghiun; în mai multe rînduri, Colin, care părea mereu preocupat, îi afirmă că tînăra fată se străduia în acest sens

și că era pe cale să obțină ordinul de încetare a surghiunului. Trebuia însă să mai aștepte și François, care nu avea nici un gologan, era nevoit să împrumute de la Colin, sau de la Perrot Girard, care-l amestecară în afacerile lor.

„Pot eu să aleg ?" își spunea poetul întorcîndu-se în zori, obosit și cu gîndul la tovarășul său. Acesta îl mîna pe drumuri, și-l posta la unele răscruci, ca să stea la pîndă. La Rueil, François își dădu seama că toți vagabonzii conduși de Colin erau nemulțumiți. Prin locurile lor de adăpost, toți acești tîlhari îl huiduiau ori de cîte ori apărea, și-l zoreau să treacă la fapte. Colin stătea de vorbă cu căpitanii lor ceasuri întregi, pentru ca după aceea să pornească de-a dreptul peste ogoare, înjurînd ca un spurcat. Cînd pe jos, cînd călare pe cai puși la dispoziție de Perrot Girard, cei doi prieteni colindau tot ținutul, dar oriunde ajungeau se iscau certuri aprinse. Lucrurile ajunseseră pînă acolo că într-o bună dimineață se pomeniră cu Picior Alb la Bourg-la-Reine, ca să-i spună hotărît, lui Colin, că n-are să-l mai urmeze. Era atît de înfuriat că se pierduse prea multă vreme degeaba, încît convinse și pe alți doi indivizi respingători, care luau parte la discuție și care voiau cu orice preț ca bandele lor, aflate în apropierea Parisului, să pornească la atac.

— Despre ce este vorba ? întrebă cu teamă François.

Colin nici nu catadicsi să-i răspundă. Fără odihnă, ziua și noaptea el era la treabă, acolo unde era graba mai mare, ca să-i împiedice de la aventura pe care o știa pierdută. Știrile care-i veneau de la Dijon îl înfuriau groaznic. Sfărîma totul în preajma

lui, apoi pornea la drum, urmat de François care-l întovărăşea pînă la Paris, se întorcea în aceeaşi zi şi nu mai avea astîmpăr. Cîteodată, întîlnea pe cîmpuri cete de tîlhari, le vorbea în graiul lor şi îi forţa să se întoarcă din drum, sau îi conducea să jefuiască vreun cătun sărăcăcios. În felul acesta reuşea să îndepărteze de Paris bandele acelea îngrozitoare şi să le mîne către Orléans sau Chartres, unde, spunea el, n-aveau decît să apară ca să atace satele şi tîrgurile, să dea foc gospodăriilor şi să se instaleze ca la ei acasă. François era năucit. Acum înţelegea graiul scoicarilor, îl vorbea aproape curgător, făcea progrese serioase.

— Ai început să te obişnuieşti cu viaţa asta, îi spunea uneori tovarăşul său.

— Da, dar mă apasă.

— N-avea grijă, mai tîrziu ai să-ţi revii, riposta celălalt.

Puţin după aceea, prin forţa lucrurilor, Villon luă parte la mai multe atacuri la drumul mare, la diferite furturi cu arma în mînă şi alte mărunte afaceri de soiul ăsta, de pe urma cărora trăgea foloase. Îi lipsea însă Parisul. Zile întregi stătea cocoţat pe o înălţime de unde putea să contemple în voie clopotniţele şi meterezurile oraşului de dorul căruia tînjea. Razele palidului soare de octombrie cădeau pe acoperişurile de ardezie, făcîndu-le să strălucească, şi François se gîndea că numai acolo, sub acoperişurile pe care le zărea, viaţa poate avea farmec, strălucire, poate să-ţi dea o bucurie desăvîrşită ; asemenea gînduri îl cufundau într-o adîncă melancolie, îi reaminteau de Marta, care i se părea că nu se prea grăbea. Totuşi, în dimineaţa aceea de iarnă, în care reintra în Paris, întîi la ea se duse,

ca să-i mulţumească. La început Marta nu-l recunoscu. François era atît de schimbat că o făcu să se înfioare şi să-l roage s-o ierte că îi vorbea astfel.

— Nu-i nimic ! zise François cu o prefăcută nepăsare. E drept că am suferit mult, dar mulţumită ţie, iată-mă din nou aici.

— Robert d'Estouteville m-a ajutat mult, îl informă Marta. Să ştii că în fond e un om cumsecade.

— Ştiu. Tot el m-a scăpat de la moarte.

— Sărmane François !

— Depinde !

— Ah ! Prefer să te aud vorbind astfel ! zise Marta.

— Ce mai face Pernet de la Barre ?

— Bine.

Se priviră cîteva clipe în tăcere, fără ca vreunul din ei să aibă curajul să pomenească de o a treia persoană, de Caterina. Dar în momentul în care François îşi luă rămas-bun de la Marta, aceasta îi şopti :

— A ajuns o nenorocită !

— Aş voi să fie şi mai rău, răspunse François.

— Nu mai este primită nicăieri, reluă Marta, pentru că săvîrşeşte cele mai urîte nesăbuinţe. O mai fi ştiind numărul amanţilor pe care i-a schimbat de la Sermoise încoace ?

François se îngălbeni uşor, vocea îi deveni sălbatică şi batjocoritoare :

— Aşa de jos a căzut ?

— Da, şi ce-i mai rău e că ia parale. Ah ! Dacă n-ar fi fost cearta aceea nefericită...

— Sermoise m-a provocat.

— Sigur că da, răspunse Marta.

Atunci François, privind-o, grăi :

— Nu-mi pare rău de nimic.

Și pentru că Marta, tulburată de accentul cu care pronunțase aceste cuvinte, rămăsese cu ochii ațintiți asupra lui, începu să recite versurile următoare, în care-și striga durerea :

„Falsă frumusețe, ce scump te-am mai plătit,
Rece, vicleană mingiiere,
Amor cumplit, ca fierul mai greu de mistuit..."

— Oh ! îi reproșă blînd Marta.

Dar François continuă :

„Mai bine mi-ar fi fost dac-aș fi căutat
Aiurea ajutor..."

— Unde aiurea ? întrebă Marta ca o zăpăcită.

François voia să continue recitarea versurilor.

— Nu. Spune-mi unde ? insistă ea. De ce nu-mi răspunzi ?

— La tine, zise Villon. Deși asta nu se poate.

Marta tăcu.

— Iartă-mă, continuă el cu amărăciune. Mi-am pierdut mintea.

— Și eu sînt îndurerată că te aud grăind așa, șopti Marta după o tăcere îndelungată, stînd nemișcată în fața lui.

Apoi, clătinînd din cap, se depărtă, gînditoare, și se duse să se așeze într-un colț al camerei, în timp ce el pleca.

În stradă, mergînd cu pași mari, își reproșa mărturisirea pe care nu putuse să și-o înăbușe. Se socotea un nătărău, pentru că încălțămintea înnoroiată, hainele zdrențuite, toate contribuiau să-i dea o înfățișare ce inspira milă, așa că ajunse la concluzia

că alesese rău ziua aceea pentru o declarație de dragoste.

Era iritat de prostia de care dăduse dovadă și din cauza asta era supărat și pe Marta. Nu putea ea înțelege că cedase emoției provocată de revedere? Faptul acesta îl consterna, îl obliga să-și spună că tînăra femeie nu avea pentru el nici un sentiment adevărat, că era la fel cu toate celelalte, sensibilă numai în aparență și cu totul nedemnă de iubirea cuiva. Nici Caterina nu ar fi arătat mai multă răceală decît ea. Cel puțin așa credea el, sau încerca să creadă. Deși Caterina nu fusese niciodată bună cu el, pe măsură ce gîndul i se îndrepta spre ea, poetul îi atribuia sentimentele pe care nu le găsise la Marta și din cauza aceasta era adînc dezamăgit.

În clipa aceasta, ajuns în dreptul cîrciumei „La Catîrca", îl zări pe Régnier de Montigny și tulburat, se opri.

— Régnier! strigă el cu glasul înecat de lacrimi. Mai ești supărat?

Régnier deschise brațele, în care François se aruncă, și-l ținu strîns la piept, ca pe cel mai bun prieten.

— Am aflat de la Colin ce s-a întîmplat cu tine, zise în sfîrșit Régnier.

— Da, trebuia s-o afli, răspunse François.

— Sigur că da, mormăi Régnier. Sîntem mulți în aceeași situație, dar nu putem face nimic.

— Eu nu mă plîng, grăi François. Fără Colin aș fi fost pierdut. Datorită lui am ajuns om.

— Și eu, tot datorită lui am fost nevoit să mă duc la Dijon să fac ucenicie, bolborosi Régnier, al cărui chip se întunecase.

— Îţi pare rău ?

— Treburile merg prost, răspunse el. Acolo stăteam în gazdă la Jacquot de la Mer, printre scoicari şi totul a mers bine în timpul cît am stat la el. Hei ! François ! Jacquot ăsta este dat dracului ! Pentru că-i stăpînul unei cîrciumi, „sticleţii" nu-l bănuiesc că-şi cîştigă gologanii şi în alt fel. Şi cîştigă, nu glumă ! Din toate părţile, cine vrea să vîndă cai furaţi de la Salins, pînzeturi, argintărie, mă rog, orice, lui i se adresează.

— Şi cai ?

— Sigur că da. Frăţiorul ăsta ştie să se descurce. Are cumpărători pretutindeni, ce crezi, şi niciodată n-a avut nici un necaz... Tu-i aduci marfa : te găzduieşte pînă cînd o mărită, apoi îţi dă paraua şi-ţi face vînt.

— Asta e cineva, zise François.

— Pe deasupra, continuă Régnier să explice cu însufleţire ducîndu-l spre poduri, are oamenii lui în mai multe oraşe, chiar şi la Paris, cărora te poţi adresa, după ce-i spui cine eşti. Cristophe Turgis, Leclerc, Jacquet Legrant... Ai mai auzit vreodată numele astea ?

— Niciodată.

— E mai bine. Şi cu toate astea, reluă Régnier, Jacquet Legrant mi-a plătit bine un potir şi două tăviţe de argint, de care voiam să scap. Mi-a făcut un mare serviciu.

— Atunci de ce nu eşti mulţumit ?

— Asta-i altceva, mormăi Régnier.

— Ce ?

Régnier şovăi o clipă, clătină din cap, se uită ponciş la François şi apoi întinzîndu-i mîna, şopti :

— Adio ! Colin poate că te va pune la curent. Eu nu pot să vorbesc. Știi unde să-l găsești ?

— Mi-a dat adresa.

— Vino într-una din serile astea.

După aceste cuvinte îl părăsi pe François, îndreptîndu-se spre celălalt mal al Senei în timp ce François urcă, gînditor, spre strada Sfîntul Benedict.

Această întîlnire îl îmbărbătase atît de mult, că vizita la Marta nu i se mai păru decît o poveste îndepărtată, îl făcu să împingă ușa casei bunului său unchi și să intre strigînd :

— Bună ziua ! Eu sînt !

Huguette care punea masa, exclamă :

— Magistrul François !

— Chiar eu. Unchiul unde este ?

— Trebuie să vină la masă, răspunse femeia. Da ce negru și zdrențăros ești ! Isuse Cristoase ! Urcă-te repede să te schimbi !

— Îndată !

Se apropie de foc să se încălzească, și în picioare, întinzindu-și tălpile spre jeratic, se uită stînjenit în jurul său, la dalele lucitoare ale camerei pe care se aștepta să n-o mai recunoască.

— Dă-mi să beau. Mi-e sete !

Huguette îl servi și se uită la el cum, după ce golise paharul, se șterse la gură cu mîneca hainei, se întinse, urcă încet treptele care duceau la etaj și cînd îl văzu dispărînd, gemu :

— Vai ! Dumnezeule !

În odaia de sus pașii răsunau înăbușit. Pentru un moment Huguette se simți cuprinsă de frică, deoarece nu se așteptase la sosirea lui și nu mai știa ce să

creadă. Stătea cu urechea la pîndă. Auzindu-l sforăind, frica prostească de care fusese cuprinsă, i se mări.

— Ce s-a întîmplat ? o întrebă capelanul Guillaume, surprinzînd-o lîngă cămin, adîncită în gînduri.

Cu prețul unei mari sforțări, ea grăi :

— A venit magistrul François.

— François ?

— Da. A băut, apoi s-a urcat în camera lui... și acum doarme.

— Bietul băiat ! exclamă capelanul. Repede ! Mai pune un tacîm. Mă duc să-l scol.

— După părerea mea, zise femeia, ați face mai bine să-l lăsați în pace. E atît de obosit că-ți face și milă ! Credeți-mă ! Doar ce l-am văzut astfel în fața mea și încă sînt tulburată !

— Și ce-a spus ?

— Nimic.

— Cum nimic ?

— A întrebat de dumneata, așa, într-o doară, fără să insiste, fără să se intereseze de ceva.

— Și asta-i tot ?

— Da, mormăi Huguette.

François dormi pînă la căderea nopții un somn greu și cînd se deșteptă capelanul era la căpătîiul lui.

— Ah ! Unchiule ! zise el stingherit.

Dar capelanul Guillaume, îmbrățișîndu-l, răspunse :

— Stai liniștit dragul meu... Dragul meu... Nu vorbi... Huguette îți va aduce mîncarea. Nu. Nu. Stai în pat. Odihnește-te. Ești mulțumit că te regăsești în camera ta ? Așteaptă... Am să-ți fac chiar eu focul. Nu te mișca. Îți interzic să te scoli din pat.

— Pentru ce ?
— Eşti aşa de slab ! oftă capelanul care-şi simţea ochii umezindu-se.
— Aşa e.
— Rana de la gură te mai doare ?
— Deloc.
Se aşeză mai bine pe pat şi mai mişcat decît lăsa să se vadă, şopti încetişor :
— Nici tu, unchiule, nu mai eşti ca altădată.
— Ce tot spui ?
— Văd eu bine...
— Haide ! Lasă...
— Măicuţa ce face ?
— Am să mă duc s-o vestesc, răspunse repede capelanul, încîntat că poate schimba vorba, pentru că văzîndu-te, ar putea suferi un atac care s-o dea gata. A îmbătrînit, dar se ţine bine, are destul curaj.
— Îţi mulţumesc, zise Villon.
Închise pleoapele, apoi cînd flăcările începură să pîlpîie în vatră le ridică, privi lung la unchiul său şi se porni pe plîns.
— Fii cuminte, François ! îl dojeni capelanul. Dragul meu copil !
François nu-şi mai putea opri lacrimile, care se prelingeau pe chipul său ofilit fără să şi le şteargă. Îşi plîngea toate necazurile şi toate umilirile, se lăsa pradă durerii mai rău ca o femeie. Nici el nu ştia cum îl cuprinsese o asemenea caraghioasă înduioşare. N-o căutase. Dar după atîtea necazuri îndurate fără să se plîngă, lacrimile acestea îl linişteau, îi făceau bine ; ca să nu se simtă jenat, capelanul Guillaume părăsi camera.

— Pe urmă are să se simtă mai bine, gîndea minunatul om.

După un sfert de ceas, cînd de-abia coborise treptele și tocmai o striga pe Huguette, se pomeni cu François îmbrăcat :

— Huguette să nu se mai deranjeze. Voi mînca aici, jos.

Capelanul Guillaume nu insistă. Se uită la François cum se așază la masă și așteaptă, în tăcere, ca să termine și să se scoale, pentru ca să-l întrebe :

— Unde te duci pe vremea asta ? Nu vrei să stai cu mine ?

— Trebuie să plec, răspunse neînduplecat François.

Afară sufla un vînt înghețat, dar François nu se sinchisi. Trecu Sena, merse în susul străzii Sfîntul Denis, apucă la dreapta și după cîțiva pași bătu la o ușă, îi strigă pe Colin și pe Régnier care-l așteptau și porniră împreună.

— Unde mergem ? întrebă Régnier.

Strada Michel-le-Comte, cu cele cinci sau șase taverne rău famate și cu tractirurile ei, îi ispitea.

— Aici ! zise François.

Trecu pragul scund și umed al unei taverne, pătrunse împreună cu cei doi prieteni în sala în care fetele îi întîmpinară cu grabă, se așezară la o masă și cerură vin. Una din fete izbucni :

— Să mor de nu mă cunoaște !

— Cine-i asta ?

— Dar e Marion ! zise Colin.

— Da, e Marion ! trebui să recunoască și François. Să mă ia dracu dacă știam că ești aici.

— Au trecut doi ani, completă ea așezîndu-se lîngă el. Ai slăbit.

— Tu ?

— Pipăie, zise veselă Marion. Nițel cam grasă, dar solidă.

— Și tot așa de vîrtos bei ?

— Tot.

— Ai dreptate, o aprobă el și umplu paharele, în timp ce Colin și Régnier, mîngîindu-și tovarășele, propuneau să petreacă seara acolo.

Timp de mai multe săptămîni Villon trăi fără să se lipsească de nimic. Noaptea dormea în strada Michel-le-Comte, iar ziua se ducea și juca barbut la circiuma „Mărul". Veselia îi reveni. Pentru că norocul era de partea lui și cîștiga mereu, își făcuse o mulțime de prieteni pretutindeni ; adesea, cînd trecea pe stradă și se uita după precupețe, acestea rîdeau de el că nu era prea arătos, dar în spatele lui șopteau :

— Bagă de seamă cumătră, François Villon a pus ochii pe tine.

— Ba pe tine, nu pe mine !

Și el, care uneori auzea cuvintele lor, se întorcea și le spunea ștrengărește :

— Ba pe amîndouă !

Niciodată pînă atunci, pofta de femei nu-l stăpînise atît de puternic. Marion știa ceva în această privință. Ca și altele. Brune, blonde, roșcate, le aștepta seara prin pivnițe și le mulțumea fără rușine și fără să se simtă obosit. Fără să iubească pe vreuna, toate îi ațîțau pofta și cînd Marion se mira că, deși o înșela, era în stare să se poarte strălucit și cu ea, își bătea joc de uimirea ei și o poseda din nou.

Cu toate aceste succese, ideea că iubita sa Caterina se vindea, îl obseda. Se putea una ca asta ? Nu-i venea să creadă şi se întreba dacă Marta nu minţise, apoi alungînd aceste gînduri îşi spunea :

— Eu am plătit şi încă foarte scump.

Îl obosea gîndul că era atît de stricată şi obsesia asta îl contraria. Gîndul acesta îl trezea cîteodată, noaptea, în pat, lîngă Marion. Totuşi n-o mai iubea pe Caterina. Nu mai putea s-o sufere. Farmecele ei, care odinioară îl subjugaseră atît de puternic, le enumera unul cîte unul, cu sînge rece, le aprecia la valoarea lor şi în sinea lui îşi bătea joc de ele. Cum ! El, François Villon, putuse să se lase sedus de o asemenea frumuseţe cu nasul cîrn, uscată şi pretenţioasă ! Aiurea ! Se sfîrşise povestea ! Îşi făcuse ucenicia şi nu mai era dispus să reînceapă. Nu. Nu. Ba dimpotrivă, dacă din întîmplare ar întîlni-o pe Caterina, ar face-o să-şi dea ea singură seama de realitate. Avea să vadă că murise iubirea aceea caraghioasă, pe care i-o inspirase, o batjocorise şi o respinsese. Trebuia să-l întîlnească şi pînă la urmă să constate că rolurile se schimbaseră. Însă François nu putuse să prevadă perfidia acestei femei. Cîteva luni mai tîrziu o întîlni la cimitirul Inocenţilor şi rămase năuc cînd constată că nu era deloc tulburată. O întovărăşea Noël Jolis. Acesta îl salută pe François, care răspunse, fără ca totuşi Caterina să fi părut că-l observă. Jignit, se opri în loc, urmărind perechea din ochi şi deodată se simţi cuprins de mînie.

— Asta-i prea de tot ! şopti el.

Din cîteva salturi o ajunse din urmă pe Caterina, o depăşi, se întoarse în loc şi proptindu-se în calea ei o privi cum se-apropie :

— De ce te temi ? zise el cu răutate, în timp ce ea se dădu cîțiva pași înapoi și se sprijini de Nöel Jolis.

Caterina îngălbeni.

François continuă.

— Mă cunoști prea puțin !

— Pleacă ! zise Caterina.

Și pentru că François se apropiase de ea, izbucni într-un rîs de-o obrăznicie fără seamăn, apoi, împingîndu-l, grăi, accentuînd fiecare cuvînt :

— Sermoise nu-ți este de ajuns ?

— Oh ! Au mai fost și alții după Sermoise !

— Adevărat ?

— Așa se pare ! răspunse el înfuriindu-se. Șase inși fac mai mult decît unul. Fără îndoială — și-n același timp il arătă pe Nöel Jolis — că domnișorul acesta drăguț este de prisos, nu-i așa ?

— De ce te amesteci unde nu-ți fierbe oala ? zise tînărul.

— Primo, pentru că așa-mi place. Secundo, din cauza unor zvonuri care circulă pe socoteala preanobilei Caterina de Vausselles și a negoțului...

— Destul ! îi tăie vorba Caterina. Asta nu te privește.

— Terțio...

— N-ai de gînd să taci ? Am să fac să fii bătut.

— De cine ?

— Ai să afli ! izbucni Caterina, care în același timp chemă un sergent pe care-l zărise în mulțimea adunată în jurul lor. Continuă ! Unde-ai ajuns ?

— La asta, grăi fără socoteală François, că ai fi putut să mă previi încă de pe cînd trăia Ser-

moise. Aş fi găsit banii pe care-i ceri drept plată şi acel popă cumsecade ar fi încă în viaţă.

— Auziţi-l ! se adresă Caterina sergentului care se apropiase. Nu mai termină cu insultele. Luaţi-l. Voi depune plîngere.

François rînji.

— Haide ! zise sergentul.

— Bine ! Te urmez. Ne vom lămuri noi.

Noel Jolis găsi ocazia să-şi plaseze cuvîntul.

— Vei fi bătut, afirmă el. Vei fi bătut pe pielea goală. E pedeapsa cea mai mică.

— Cum ? Bătut ?

— Cu nuielele.

François se întoarse furios ca să pună mîna în beregata celui care-i supăra auzul, dar sergentul îl împiedică.

— Mişcă-te !

Şi-n acelaşi timp îl împinse cu violenţă pe François, pentru că-şi pierduse răbdarea şi pentru că observase, în mulţime, o duşmănie abia ascunsă.

CAPITOLUL XIV

În orice altă situaţie, povestea aceasta caraghioasă ar fi făcut vîlvă printre prietenii lui şi i-ar fi micşorat prestigiul, dar Colin şi Régnier nici nu se sinchiseau că fusese bătut la spate, sub ferestrele Caterinei. Aveau alte necazuri mult mai mari.

— La Dijon, începu Colin de îndată ce sosi Régnier, omul ducelui de Burgundia, Regnault Daubourg, care făcea parte dintre scoicari, a fost pus la caznă.

— Şi a vorbit ?

— A mărturisit totul, zise Régnier.

— Pe urmă Perronnet, la care se juca în timpul nopţii, a destăinuit numele tovarăşilor săi...

Régnier gemu :

— Cînd se rupe un ochi la plasă...

— Îl înnozi şi ţine, îi luă vorba din gură Colin, cu vocea lui aspră.

— Cîtă vreme ?

— Taci ! îi strigă el. Dacă ţi-e frică, poţi să pleci.

— Să plec !

François părea foarte zdruncinat.

— Dar Jacquot de la Mer ? întrebă el.

— Jacquot ? Nu ! Nu încă...
— Deci nu e totul pierdut.
— Cred şi eu ! zise Colin. E de ajuns ca noi trei — şi insistă asupra cuvîntului trei — să ne ţinem bine. Eşti de acord ?
— Da, zise Villon.
Atunci Colin îl făcu să înţeleagă că pentru un moment nu aveau de ce se teme şi că, probabil, procesul scoicarilor nu va izbucni. Jean Rabustel, procurorul oraşului Dijon, era prea ocupat la el în oraş, pentru ca să poată extinde ancheta şi la Paris. Trecuse un an de cînd făcea cercetări. Se puteau trage concluzii.
— Asta depinde, îl întrerupse Régnier. Poate că vrea să se informeze temeinic.
În adevăr, unul după altul, printr-o blestemată potrivire cu diferite arestări făcute la Saumur, Langres şi Orléans, tăinuitorii despre care Montigny vorbise cu François fuseseră înhăţaţi şi vîrîţi în temniţă. Numai Cristophe Turgis scăpase. Acasă la el s-a găsit un bogat material de falsificator de monede şi anumite documente care au ajutat justiţia să pună mîna pe nişte indivizi pe care Colin îi cunoştea, dar care nu l-au trădat. Personal, Colin nu a avut nimic de suferit, cu toate că, pe baza unor simple denunţuri, oameni care nici nu puteau fi bănuiţi că fac parte din Frăţia Scoicarilor, fuseseră arestaţi şi puşi la cazne. Prostituatele, închise în mare număr în carcerele de la Châtelet, mărturisiseră tot ce ştiau, fără nici o împotrivire. Au fost crezute pe cuvînt, li s-au luat declaraţii şi apoi au fost eliberate cu condiţia ca să informeze justiţia despre tot ce vor afla şi nici unul din prietenii lui

François, ca și el însuși, nu s-au mai simțit în siguranță.

Acesta era rezultatul procesului de la Dijon, pe care Rabustel îl anunța cu falä ; unul fusese spînzurat, alți trei aruncați de vii într-un cazan cu apă clocotită, iar ultimii fuseseră zvîrliți într-un puț. Nici Jacquot de la Mer nu scăpase de această soartă. A fost dus la spînzurătoare și dat pe mîna călăului. Cînd Régnier află știrea morții lui, fu cuprins de o spaimă cumplită și se simți atît de mult amenințat, încît schimbă imediat gazda.

— Păzește-te ! îi spuse el lui François. Dacă Jacquot de la Mer a plătit, nimic nu se mai poate salva. Să părăsească Parisul ar fi fost în zadar. Cristophe Turgis, care se credea în afară de orice pericol, nu fusese prins la Sens ? Era îngrozitor ! Va fi înhățat și el, François, ca și ceilalți și va fi pus la cazne. Trebuia să se aștepte la așa ceva și uneori, cînd Colin încerca să-l contrazică, îi răspundea cuprins de spaimă :

— La ce bun să ne amăgim ? Știu eu care va fi sfîrșitul nostru.

Pe urmă recita în șoaptă aceste versuri pe care chiar el le scrisese :

„O, fraților ce după noi o să trăiți
In contra noastră nu vă împietriți,
Căci milă dacă veți avea de noi
Mai repede și Domnul s-o îndura de voi.
Vreo cinci ori șase-n furci ne-au atîrnat
Și carnea ce cu-atîta sîrg ne-am îmbuibat,
De viermi i-acuma roasă, e putredă și hîdă,
Ciolanele ni-s pulberi și-or deveni ulcioare.
De soarta noastră nimeni să nu rîdă
Rugați pe Domnul să ne dea iertare."

— O să fie destulă vreme și pentru asta, răspundea Colin. Mi-e scîrbă de tine :

— Vezi-ți de treabă ! spunea Régnier.

— Versurile astea nu mă privesc decît pe mine, Régnier, spunea François. Și vezi că nu m-au dus la Montfauçon...

— Poate !

— Cine știe !

Cu toate acestea François nu era liniștit deloc. Întunecata siluetă a justiției de la Montfauçon unde, așa cum își descrisese el tovarășii de funie, care se bălăbăneau „cînd la dreapta, cînd la stînga, după cum bate vîntul", îi inspira gînduri funebre. Deși încerca să-l încurajeze pe Régnier, adesea își spunea că nu poți scăpa de două ori de soarta care-ți este scrisă. Era înfricoșat. Se simțea învăluit de o atmosferă dușmănoasă, mohorîtă, ce nu se putea defini și-n fiecare zi se străduia s-o înlăture, după cum în vis încerci să gonești vedeniile fără formă și chip deslușit, care se mișcă o dată cu tine. Era oare o înștiințare ? Nu îndrăznea să se întrebe. Adesecori în timpul nopții se trezea scăldat în sudori, striga, voia să fugă, tremura, clănțănea din dinți și cînd, spre ziuă, adormea din nou, somnul întunecat în care se cufunda îi lăsa o amintire groaznică, puternică și nelămurită, persistentă, din care cauză era mereu neliniștit.

Totuși, spre iarnă procesul scoicarilor părea că s-a mai domolit și în timp ce se făceau cercetările și instrucția, nimeni nu mai fu tulburat. Era un dosar uriaș pe care-l complicau și mai mult indicațiile primite de la Dijon, în privința limbajului, funcțiilor și crimelor de care trebuia să răspundă fiecare

deţinut, în faţa judecătorilor anchetatori. Numai datorită acestor grămezi de hîrţoage, registre, acte, rapoarte în care grefierii erau îngropaţi pînă peste cap, Régnier de Montigny putu să se creadă scăpat pentru o vreme ; deşi numele lui figura pe o foarte mare parte din aceste terfeloage, pe care chiar procurorul cu mîna lui scrisese chinul în care pieriseră cei în cauză, el a fost lăsat în pace. Nici nu-şi dădea seama cît de bine era identificat şi de aceea începînd să nădăjduiască în nu se ştie ce fel de providenţă, fu văzut din nou prin cîrciumi, împreună cu François şi cu Colin de Cayeux, jucînd zaruri ca şi altădată, înşelînd, rîzînd şi îmbătîndu-se.

Într-o seară, cînd venise mai tîrziu la întîlnire, Colin, cu un aer misterios, îl luă deoparte şi-l întrebă ce avea.

— Să ieşim, îi zise Régnier.

Colin îl chemă pe François şi ajunşi în stradă zăriră o stîrpitură de om care-i aştepta şi pe care Régnier li-l prezentă. Era un anume Petit Jehan, un foarte dibaci spărgător, cu toată înfăţişarea lui păcătoasă, haina-i prea largă şi părul de un blond spălăcit care-i încadra figura şi atîrna ţeapăn, ca firele de paie. Régnier îl cunoscuse odinioară la Dijon, la Jacquot de la Mer.

— Bun ! zise Colin.

Porniră încet, toţi patru, şi se îndreptară, fără întîrziere, către un han, unde Petit Jehan scoase la iveală o serie de şperacluri de toate felurile, groase, scurte, lungi şi subţiri pe care Régnier, Colin şi François şi le trecură din mînă în mînă, ca să le cerceteze.

— Ei bine ! întrebă Régnier. Ne învoim ?

— Depinde ! răspunse Colin. Mai întîi e de ştiut unde dăm lovitura.

Petit Jehan zîmbi descoperindu-şi dinţii stricaţi şi întrebă :

— E adevărat că în capela Colegiului Navarei se află, plin, scrinul comunităţii ?

— Da, zise François, în fundul sacristiei.

— Este de asemena adevărat, urmă el, că în afară de intrarea din strada Montagne, mai sînt şi alte intrări care se pot folosi ?

— După ora zece, confirmă poetul, pe oricare din ele vrei. Dar dacă vreţi să mă ascultaţi pe mine, cel mai bine ar fi să sărim zidurile. În partea dinspre casa lui Robert de Saint-Simon, care se mărgineşte cu Colegiul, aceste ziduri sînt mai puţin înalte.

Petit Jehan îl bătu pe umeri, zicînd :

— Eşti un om şi jumătate !

— Sigur că da, zise Colin. Ori cît de meşter spărgător ai fi tu, François te întrece în pricepere.

— Văd şi eu !

— Lasă-l pe el să aranjeze lucrurile. În mai puţin de cinci zile totul va fi gata.

— Fără îndoială, zise încet François, dar numai cu condiţia să-mi daţi pe cineva care să mă ajute.

— Pe cine ?

— Pe Tabary.

— Păpuşoiul ăla borţos ?

Régnier luă cuvîntul :

— Noi sîntem patru. Prin urmare prada se va împărţi în patru. Ce vom da celui de-al cincilea ?

— Un picior în spate ! glumi Colin.

Régnier zise : .

— Dacă primeşte, de ce nu ?

Apoi revenind la ideea lui :
— Trebuie să-i stabilim un preţ.
— Hm ! Sînt şi eu de părere, zise Colin, că Tabary ne poate ajuta la pregătiri, dar după aceea nu mai e bun de nimic.
— Aşa că partea lui va fi aceea pe care o vom hotărî noi, continuă François. Douăzeci de scuzi ?
— Visezi ? Cinci !
— N-o să primească.
— Zece scuzi, propuse Régnier. Dar cu condiţia să ne slujească cum trebuie. Voi cum ziceţi ?
— Putem făgădui orice.
— Ajung zece ?
— Între noi fie vorba, ce riscăm ? zise Colin. Dacă treburile merg bine îi vom plăti.
— Şi altminteri ?
— Altminteri vom vedea, încheie băiatul lăcătuşului.

În seara convenită mîncară la „Catîrca", în strada Sfîntul Iacov şi aşteptară să bată ora zece, fără să bea prea mult şi fără să atragă atenţia asupra lor, apoi pentru că era chiar ajunul Crăciunului, ieşiră din cîrciumă spunînd că se duc să se culce, în vederea sărbătorii de a doua zi. În stradă, gerul uscat le biciui obrajii şi pămîntul îngheţat făcea ca paşii să le răsune zgomotos, fapt care-i necăjea oarecum, dar în curînd nici nu se mai gîndiră la asta. De pe creasta zidului unde urcase şi de unde conducea operaţiile, Colin dădu drumul unei funii, pe care o fixase cu un piron gros, ajută celor trei complici să coboare unul după altul şi apoi îi ajunse din urmă.

Funia rămase atîrnată în curtea colegiului, iar de cealaltă parte, scara de care se serviseră ca să se cocoațe pe creasta zidului trebuia să rămînă așa cum fusese așezată și păzită de Tabary.

— Felinarul ? întrebă Colin.

— E la mine, zise Régnier în șoaptă.

— Atunci înainte !

— Pe aici, zise François.

Teama să nu fie văzuți, străbătînd curtea, din clădirile ocupate de elevi, îi făcu să meargă pe sub streașina unui zid și să se apropie astfel de ușa de la intrare, pe care o deschise Petit Jehan.

În interior, pe sub arcadele grosolane, domnea o lumină slabă. În fața altarului, Colin puse mîna pe felinar și-l aprinse de la candela care ardea ziua și noaptea, apoi pătrunse repede în sacristie și inspectă locul din ochi.

— La stînga, îi indică François.

Acolo, lîngă un stîlp, se găsea un scrin mare, legat cu mai multe cercuri de fier. Petit Jehan scoase un cinghel și, ca să-i fie mai la îndemînă, îngenunchie și examină broasca.

— Bagă de seamă ! îl povățui François.

Petit Jehan își înălță capul, rînji și zise :

— Nu-ți fie frică, băiete !

După aceste cuvinte începu să lucreze, în timp ce Colin, François și Régnier, adăpostind flacăra micului felinar cu mîinile, îi urmăreau cu atenție toate mișcările.

— Gata ! grăi dibaciul spărgător.

Fără nici o sforțare răsuci o dată șperaclul, îl mai răsuci încă o dată și ridicînd capacul în tăcere, păru nemulțumit.

— Ce este ? întrebă Colin aplecîndu-se. Ah ! Da !... un al doilea scrin...

— Cu trei broaște, mormăi Petit Jehan. Asta va cere timp.

— Cît ?

— Cel puțin pînă la miezul nopții.

În acest moment orologiul bătu afară ora zece și jumătate, făcîndu-l pe François să se cutremure, deoarece zgomotul mecanismului orologiului îl zguduia pînă în măduva oaselor.

— Du-te în capelă, îi porunci Colin. Stai la pîndă pînă ce te va schimba Montigny.

— Și dacă vine cineva ?

— Lasă-l să intre și ucide-l, zise Colin.

François nu discută porunca. Din moment ce i se comanda, asculta, se supunea. De altfel, la ora aceea era foarte puțin probabil că va fi nevoit să acționeze, pentru că domnea o tăcere desăvîrșită și nimic nu trăda prezența lui Colin și a tovarășilor săi în fundul sacristiei. I se părea că nici el nu se găsește acolo, în dosul ușii. Abia putea distinge băncile, treptele, vitraliile, grilele aurite și-n lungul șirului de stîlpi diferitele imagini ale unui măreț drum al crucii.

— Orologiul va bate iar, gîndi François.

Într-adevăr bătu unsprezece lovituri, pe care François le numără și care răsunară puternic în curtea colegiului. În sfîrșit, se ivi Régnier.

— Mai au mult ? întrebă Villon. L-au deschis ?

— Încă nu, răspunse Régnier. Broaştele sînt rezistente.

— Şi Colin ?

— S-a apucat şi el de lucru.

Cînd François se apropie de cei doi oameni, îi găsi ocupaţi, Colin să ţină capacul şi Petit Jehan străduindu-se să deschidă a treia broască, ce-i dăduse de lucru mai mult decît celelalte.

— Vino ! Ţine !... zise Colin lui François.

Luînd locul lui Petit Jehan, Colin vîrî un şperaclu foarte mic, îl scoase şi-l aruncă, încercă un altul şi deodată chipul i se lumină.

— Nu merge ? întrebă Petit Jehan.

Colin clipi din ochi, zîmbi, în timp ce François, care simţea că limba broaştei se deplasează, îl înştiinţă pe Jehan.

— Dă-i înainte ! se adresă acesta lui Colin, pe care-l treceau toate sudorile. Haide ! Curaj !

— S-a sfîrşit ! exclamă Colin cu vocea lui spartă.

Îl îndepărtă pe François, vîrî amîndouă mîinile în scrin, scoase mai întîi un teanc de hîrtii, apoi un sac de pînză groasă.

— Am pus mîna pe el ! rosti vesel Colin.

François îl chemă pe Régnier şi toţi trei, ghemuiţi pe lespezile pardoselii, începură să numere banii. Fiecăruia îi veneau cîte o sută douăzeci de scuzi de aur. Era minunat ! Îşi adunară banii şi hotărîră ca din ei să-l plătească pe Tabary şi să pună, la un loc, o sumă cu care să petreacă a doua zi.

— Dar scrinul ? zise François.

Petit Jehan adună hîrtiile împrăştiate, le puse la loc, închise scrinul şi apoi toţi patru spălară putina, pentru ca după cîteva minute să se găsească de partea cealaltă a zidului unde-i aştepta Tabary.

— Ce-aţi făcut ? întrebă el.

Colin îi zise :

— Dulamele ? Unde sînt dulamele ? Mişcă-te repede. Şi scara asta de lîngă zid, cînd ai de gînd s-o iei ?

— Dar... îndată...

— Nătărăule ! mormăi Colin.

Grăbindu-se să asculte, Tabary luă scara de lîngă zid, o duse în curtea de unde o luase, se întoarse cu dulamele şi întrebă cu teamă :

— N-aţi găsit nimic ?

— Asta nu te priveşte, îi răspunse Colin.

— Cum aşa ?

— Uite aşa...

— Dar am dreptul să întreb, protestă Tabary care se temea că nu-şi va primi partea.

Colin trase jungherul.

— Dreptul ! Ce drept ?

Şi apropiindu-se de Tabary, gata să lovească, îl povăţui răstit, să tacă şi să-i urmeze, dacă ţinea la pielea lui.

— Bine ! Bine ! zise acesta.

Totuşi, pe drum, Colin îi înmînă suma făgăduită şi poftindu-l a doua zi la masă, se despărţi repede de ceilalţi, poruncindu-le, ca măsură de prevedere, să facă la fel şi fiecare să se ducă acasă.

A doua zi era vreme frumoasă. François luă masa împreună cu unchiul său, iar după-amiază alergă într-un suflet la Cordelieri, unde-l aştepta mama lui. Se arătă bine dispus, voios şi fără să dea alte lămuriri vorbi de o lungă călătorie pe care avea de gînd s-o facă, timp de două sau trei luni. Bătrîna se împotrivea, dar François numai cu gîndul la proiectul său o lăsă să zică ce voia şi chiar în

aceeaşi seară aduse la cunoştinţa unchiului său că va părăsi Parisul.

— Asta e bună ! îi zise capelanul. Ai făcut vreo prostie ?

— Eu ?

— Da. Altcum pentru ce-ai pleca ?

— Uite-aşa !

— Atunci eşti nebun !

— Ha ! Ha ! Ha ! hohotea François.

Se urcă să se îmbrace cu haine mai groase, plecă de acasă, mîncă cu poftă, apoi îi destăinui lui Régnier hotărîrea luată.

Colin pleacă şi el, îi răspunse Régnier. Nu cumva plecaţi împreună ?

— Eu mă duc spre Orléans zise Colin.

— Atunci vom merge împreună.

— Şi tu unde te duci ?

— La Angers, grăi misterios poetul. Am acolo un alt unchi, stareţ, care are un pic de avere. Colin, mă veţi ajuta dacă va fi nevoie ?

— Fie ! acceptă Colin.

Pe străzi, prin cîrciumi, prin casele în care pîlpîiau lumini, ca şi în bisericile prin ale căror vitralii ţişneau snopuri de lumină, toată lumea era trează ; uneori se auzeau clopotele sunînd. Cu puţin înainte de miezul nopţii îşi începură iar dangătul, cu lovituri repezi. Începuse să ningă. Era noapte de Crăciun. François şi prietenii săi se îndreptară spre „Mărul" cîntînd, pentru că băuseră zdravăn şi luîndu-le de mijloc, în glumă, pe fetele care se duceau la biserică şi care se fereau de ei. Cîntecele, muzica bisericească, zumzetul orgilor dădeau cetăţii un aer de sărbătoare şi peste toate aceste zgomote se

înălța dangătul sonor al clopotului cel mare de la catedrală.

— Adio ! Adio ! îi răspundea François.

Niciodată nu se simțise mai bine dispus ca atunci. Vorbea cu toți oamenii, cu lucrurile, îi saluta, improviza frînturi de versuri, le relua, le făcea să rimeze și cînd cineva se mira că rămăsese tot așa de glumeț, răspundea :

— Cum ? Oare nu-i destul de firesc ca în ajunul plecării să-mi scriu testamentul ?

— Oho ! zise Petit Jehan. Testamentul tău... Ai grijă să nu mă uiți...

— Ascultați !

„Leat patru sute cincizecișișase,
Io, Villon François, învățăcel,
Considerînd, întreg la minte,
Dedat la ham, dar nestrunit de fel
Că ești dator să iei aminte..."

— Pe urmă ? întrebă Colin, deoarece François se oprise pe neașteptate. *„Că ești dator să iei aminte..."*

Apoi reluă, lăsînd strofa neterminată :

„În zilele ce pomenite sînt,
Pe la Crăciun, cînd vremea-i rea,
Cînd lupii se hrănesc cu vînt,
Și-n casă omul vrea să stea
La vatră, să se-ndoape și să bea,
Grozavă poftă m-a cuprins
Să sfarm cătușa dragostei cea grea
Ce-mi chinuia biet sufletu-mi încins."

Petit Jehan deschise ochii mari.

— Ce tot îndrugi să stai în casă ? zise el. Nu vezi că ești afară ?... Și cînd e vorba de sufletul tău...

— Cum ?

— Ei, la dracu ! mormăi spărgătorul. Mai bine hai să intrăm aici şi să bem.

Rigiind, împinse cu umărul uşa cîrciumei „Mărul" şi pătrunzînd primul în sală, cum era niţel cherchelit, începu să danseze din buric în faţa unei slujnice şi să ceară vin.

Socotind pe degete, visînd, meditînd toată noaptea François nu se gîndi decît la testamentul său. Aceasta nu-l împiedica să bea vîrtos şi atunci, întors spre Régnier, recita cinci sau şase versuri, rîdea, se cufunda din nou în gînduri, socotea iar pe degete şi se uita la Petit Jehan.

— Mie ce-mi laşi ? întrebă acesta la urmă.

— Nimic.

— Şi mie ?

— Întîi, recită poetul adresîndu-se prietenului său Régnier :

„În numele cerescului Părinte,
Al Fiului şi-al Duhului cel Sfînt
Şi al Slăvitei Sale Mume Sfinte,
Ce ţine toate pe acest pămînt,
Din mila Domnului, bunu-mi renume
Îl las magistrului Guillaume Villon,
Că-n cinstea sa şi-ntr-al său nume,
Fîlfîie-n vînt al meu pavilion.
Aşijderi, las prea nobilului domn
Régnier de Montigny, trei cîini..."

— Ce să fac cu ei ? întrebă Régnier.

Îngrămădiţi în jurul lor, din curiozitate, obişnuiţii cîrciumei se prăpădeau de rîs din cauza acestor danii caraghioase şi cînd unul, cînd altul, îi cereau lui François să le spună ce le va lăsa.

Sergentul, Jehan Lupul şi tovarăşul său de ciordeală, Casin Cholet, care-l ajuta să fure găini, seara, cînd făceau de rond, îi strigară :

— Sîntem şi noi aici ! François ! Haide ! Nouă ce ne laşi ?

— Ah ! Aşa e ! Idem, rosti poetul cu glas tare :

„Iar lui Cholet şi lui Le Loup,
Le las la amîndoi o raţă
Ce prinsă lîngă ziduri fu
Sau poate-n şanţ pe timp de ceaţă...
Şi cîte-un şorţ la fiecare
Să cadă pîn-la glezne-n cute,
Cărbuni, butuc şi cele necesare.
Ca şi ciubotele-mi făr-de căpute..."

A urmat un hohot de rîs general.

— O raţă ! Da ! Da ! Trăiască François Villon. Nu pot spune că nu e aşa ! Chiar aşa... o raţă...

— Ba nu ! grăi Lupul. O raţă nu-i de-ajuns. Pînă şi-acum eşti cîrpănos. Mai bine, ia te uită...

Şi scoţînd de sub haină o gîscă jumulită gata, o aruncă pe masă rîzînd şi spunînd :

— Trecea pe lîngă mine şi-am înhăţat-o. Ia-o, François ! Ţi-o dăruiesc...

Gîsca trebuia udată. Patronul însuşi scoase din pivniţă o mulţime de ulcele cu vin şi le oferi cu bucurie. Le goliră cît ai bate din palme. Altele fură umplute şi pe măsură ce François, înconjurat şi sărbătorit de toţi, împărţea nebuneşte, tot felul de bogăţii pe care le însoţea cu glume, zorile gălbui luminau geamurile.

— Hai ! strigă deodată un muşteriu. S-a sunat schimbarea gărzii la Luvru. Se face ziuă !

— Şi preacinstiţii tîrgoveţi se-ntorc acasă, grăi o slujnică, pe jumătate adormită.

Pe străzi, printre casele întunecate, cu acoperişurile pline de zăpadă, plutea o ceaţă albăstrie şi rece. Primele clopote îşi împrăştiau chemarea în aer. François se sculă.

— Ia gîsca, zise Colin. Du-te şi te pregăteşte. Voi trece să te iau înainte de prînz.

— Bine, zise François.

Porni, cu paşi sprinteni, urmat de Petit Jehan care umbla pe două cărări, de Tabary care nu deschisese gura toată seara şi care nu făcea altceva decît să-l observe şi de alţi cinci, şase inşi, de la care îşi luă rămas-bun, pentru ca imediat să se urce în camera lui, iar acolo, amintindu-şi de daniile făcute, să se aşeze la masă ; luă pana şi timp de trei ceasuri încheiate înnegri pagini după pagini, cu scrisul lui mărunt, rotund şi înghesuit, apoi reciti totul, cu capul în mîini. Poemul însă nu avea sfîrşit. N-avea sub ochi decît vreo treizeci de strofe, în care, din glumă, figurau cele mai ciudate nume, legate de danii caraghioase, cînd deodată, ca să termine cu o trăsătură comică această înşiruire hazlie, adăugă aceste versuri :

„În seara asta, singur şi cu voie bună
Dictînd *Lăsata* rînd cu rînd,
Scriind mereu, aud într-un tîrziu,
De la Sorbona, clopotul sglobiu
Ce regulat la ora nouă sună..."

— Aşa ! îşi zise el înveselit. Se vor înşela... Şi e bine...

Apoi zărindu-şi cărţile groase şi prăfuite, rînduite pe policioară, continuă să scrie, rîzînd :

„Aşa făcînd, niţel m-am tulburat,
Nu că vin mult m-a scos din fire
Şi mintea mi s-ar fi întunecat,
Ci pentru că madama Amintire
Se apucă din nou să-mi dea de ştire,
De toate spiţele-i colaterale,
De-Opinativa falsă, şi mai cu osebire,
De-atîtea alte intelectuale..."

Foarte demn, încheie asemenea unui grefier nătărău :

„Făcut în vremea pomenitei date,
De preavestitul ins François Villon."

Copie totul pe curat, pînă cînd, jos, sub fereastră, Colin, care venise să-l caute, începu să-l strige, păşind prin zăpadă :

— Hei ! François ! François !... François !...

CAPITOLUL XV

Régnier îi întovărăşi cîteva sute de metri dincolo de zidurile Parisului şi cînd le ură călătorie bună, François îi înmînă copia testamentului, ca să-l pună pe Tabary s-o transcrie în mai multe exemplare, îl îmbrăţişă şi fugi să-l ajungă pe Colin. Bătea un vînt îngheţat care spulbera zăpada în vîrtejuri şi cînd se oprea nu se mai vedea altceva decît o întindere scînteietoare, sub un cer mohorît, unde corbii zburau în stoluri fîlfîietoare. În lungul drumului, marchidani, oameni sărmani, cu căciuli mari pe cap, mergeau în cete de cîte opt sau zece, unii mînînd cîte un măgar care le ducea calabalîcul, alţii încovoiaţi sub poveri, alunecau aproape la fiecare pas. Colin mergea fără să scoată o vorbă. Se sprijinea într-o bîtă, în timp ce François, vesel, lovea pămîntul cu ciomagul şi fluiera într-una.

La Bourg-la-Reine făcură o cotitură la dreapta, peste cîmpuri, pentru a ocoli casa lui Perrot Girard, care, de cînd cu procesul scoicarilor, ajunsese o capcană şi reluară drumul numai după ce înotaseră multă vreme prin zăpadă. Spre seară, fără să fi

mîncat şi fără să fi schimbat mai mult de douăzeci de vorbe, Colin şi François intrară într-un han, unde dădură gîsca pentru o masă şi pentru un loc în grajd.

— Unde ţi-ai pus banii? îl întrebă Colin pe François.

François îi arătă chimirul pe care-l purta pe piele şi-n care cususe o sută de scuzi, chiar din noaptea furtului. Ceilalţi se aflau în punga lui; Colin îl aprobă.

— La Orléans, zise Colin, să nu te-apuci să te lauzi că eşti bogat.

François zîmbi.

— Bine, zise Colin. Şi mai ales dacă cineva intră în vorbă cu tine, răspunde fără prea multă flecăreală. Nu e nevoie să se ştie unde te duci. Gîndeşte-te! Cu toţi palavragiii aceia care mişună prin oraş, o să fii repede încolţit.

— Ce palavragii?

— Ai episcopului, răspunse Colin. Sînt pline străzile şi cîrciumile. Episcopul Thibault d'Aussigny este un porc, dacă nu şi mai rău, după cîte se spune...

— Am fost informat, zise François.

— Că-i sînt dragi oamenii?

— Chiar aşa!

Colin izbucni într-un hohot de rîs.

— În sfîrşit, zise tot el, ar fi mai bine să nu te prea ocupi de el, pentru că mai curînd sau mai tîrziu tot va afla şi atunci n-ai să-i mai scapi din gheare...

După două zile sosiră în oraş, noaptea, şi traseră la un han pe care Colin îl cunoştea şi unde Picior

Alb, care venea uneori aici, își avea camera lui pe care o plătea cu trei livre.

— Ce nu poți cumpăra cu prețul ăsta? zise François.

— Sticleții, răspunse Colin. Din cele trei livre, una e a lor, așa că n-ai de ce te teme. Face!

— Și fetele nu sînt cuprinse în acest preț?

— Fetele? zise Colin. Nu cumva ai de gînd să-ți cheltuiești gologanii?

— Crezi?

— Așteaptă mai întîi să dăm ochi cu Picior Alb. O să-ți facă el rost de femei și pe deasupra, cu ajutorul lui, vei putea găsi marfa de care ai nevoie, la preț mic, ca să-ți poți continua drumul. *By Good!* Fii prudent!

Într-adevăr, Picior Alb se afla în Orléans și-l întîlniră chiar în același han, dar îmbrăcat așa de bogat că François rămase cu gura căscată. Au luat masa toți trei, au băut, s-au distrat și spre seară au pornit acolo unde dorea François. Era o casă cu înfățișare plăcută și liniștită în aparență, unde fiecare fată avea odaia ei frumos aranjată și caldă, ca acelea ale tîrgovețelor bogate, cînd bărbații lor nu sînt acasă.

„E foarte plăcut" gîndi François. Tovarășa lui era o femeie blondă, puțin cam grasă și-n patul ei François petrecu toată noaptea și întreaga dimineață, pentru ca apoi să mănînce și să plece încîntat. Era pentru prima dată cînd i se întîmpla așa ceva și totuși nu-l costase decît o jumătate de livră, prețul camerei. În stradă, o luă repede la picior, vizită cîteva cîrciumi, se plimbă și la căderea serii

se întîlni cu Colin, care, de astă dată îl duse într-o magherniță, unde cumpărară mătăsuri, stofe, dantele și poze, pe care le vîrî într-un dulăpior de lemn, ca acelea cu care umblă marchidanii.

Afară, Colin îi zise :

— Arată-te că știi să vinzi !

— Voi încerca ! răspunse François. Voi fi luat drept negustor. Ai dreptate. Ca negustor pot merge oriunde...

— Ai grijă să te tocmești ! În privința costului mărfii, vorbește de vremurile grele... Poartă-te ca un om sărman, dar nu și cu mușteriii.

— Nu-i nevoie să mă înveți, relua poetul. Sărac am fost destulă vreme !

Și luîndu-l pe Colin de braț, se îndreptă spre han, fără să știe bine dacă era trist ori vesel, dacă viața care-l chinuise atît, nu-i rezerva și alte dezamăgiri.

Ce putea gîndi el în clipele acelea ? În jurul lor, fetițe, bărbați, femei, copii, slujnice, treceau încoace și încolo ca și la Paris, seara, în lungul uliții evreiești și poetul îi zise lui Colin :

— Nu-ți pare rău ?

— Nu.

— Vei rămîne mult timp aici ?

— Am vorbit cu Picior Alb, răspunse el, și în trei zile voi pleca cu el.

— Unde ?

— Pe drumuri. Nu te nelinişti. Am jucat partida și am pierdut-o. Cu atît mai rău ! Capra paște acolo unde e legată... Mi-e tot una ! Numai să am punga plină... Restul... Și Colin izbucni în rîs Dar tu ? întrebă el după o mică tăcere.

— Poate că de la Angers, voi fi nevoit să te chem.

— Pentru unchiul tău ?

— Da, zise François.

În noaptea care urmă ieşi singur în oraş, rătăcind la întîmplare, furişîndu-se pe lîngă ziduri şi întorcînd capul după toate femeile care treceau. Îl chinuia o dorinţă întunecată, care-l împingea din stradă în stradă, în căutarea a ceva ce nu ştia nici el. Poate că era acea desfăşurare a viciului, în acelaşi decor de nesfîrşită ticăloşenie, cu mese şi scaune grosolane, pe care-l îndrăgise atît de mult la Paris, pentru că-l ajuta să-şi potolească cele mai josnice pofte. Poate că regreta Parisul, regret pe care-l manifestase şi mai înainte cînd vorbise cu Colin, căruia puţin îi păsa de asta, dar el, care nu era decît un simplu trecător prin acest oraş, se agăţa de tot ce-i mai amintea de gusturile sale. Din această cauză inima i se strîngea, gura-i era uscată, rătăcea pe străzi murdare, adulmecînd un miros bine cunoscut, după care se ducea cu patima tuturor desfrînaţilor. De douăzeci de ori ocoli aceeaşi îngrămădire de case, spunîndu-şi mereu că dăduse peste ce căuta, pentru ca tot de atîtea ori să se pomenească la aceleaşi răspîntii pustii, unde zăpada care se topea şiroia de pe acoperişuri. Pînă la urmă, nemaiputînd răbda, ruşinat, se adresă unui beţiv şi acesta îi arătă, la stînga, în apropiere, nişte pereţi tencuiţi de curînd ale căror ferestre aruncau fîşii de lumină.

Dintr-un salt François pătrunse într-o odaie boltită, cu pămînt pe jos, unde, printre cîţiva bărbaţi,

se aflau trei amărîte de femei, care nici nu se mişcară la ivirea lui.

— Le fac eu să se trezească ! zise patroana. Hei ! Berta ! Perette ! Catault ! Ce aşteptaţi ? Nu e ora de culcare ! Catault, nu vrei să mergi tu ?

Catault se apropie de François, se aşeză lîngă el şi neştiind ce să spună, îi luă mîna şi-l întrebă dacă avea de gînd să rămînă toată noaptea.

— Şi de băut ? întrebă patroana.

François comandă vin de Anjou, pe care Catault ceru să-l servească în camera ei. Cu toate că nu mai simţea nici o dorinţă, François se sculă în picioare, se duse după Catault, plăti şi deodată, simţindu-se complet străin de tot ce-l înconjura, se opri în faţa unui tablou mare, fixat în perete şi se uită la el, prosteşte.

— Asta-i Loreana, zise Catault.

François se îndepărtă de tabloul în care Ioana d'Arc, călare, într-o armură foarte frumoasă, arăta cu spada către Orléans.

— Sînt unii pe aici, reluă Catault, care-şi amintesc de ea. Şi bărbaţi şi femei. Nu-i prea mult timp de atunci : zece, ori poate şapte ani.

— E adevărat.

— Pînă şi pe patroană poţi s-o auzi vorbind de asediul pe care încă nu l-a uitat. Dacă ar fi s-o crezi ce spune, pe vremea aceea era fată mare şi englezii au înhăţat-o şi au dus-o în tabăra lor.

François tăcu. Nu mai asculta ce îndruga muierea care, tot vorbind, vărsa apă într-un lighean. Tocmai voia să plece, cînd Catault se apropie de el şi începu să-l mîngîie.

Goli, în neștire, paharul pe care i-l întindea Catault și se lăsă tras de ea în patul pe care se tolănise.

Ce ciudat părea omul ăsta cu îmbufnarea lui! Era supărat pe ea? Da? Nu? N-avea importanță. Era obișnuită cu felul de a se purta al tuturora, și asta de multă vreme! Dar, cu toate astea François o uimea. Nu era la fel ca ceilalți bărbați din partea locului. Nu. Așa de oacheș și așa de slab! Poate că venea de la Paris, sau de mai departe, din Flandra? Din Spania? Cum? Nu voia să răspundă? Ce om!

— Încetează! zise François. Nu spun nimic.

Atunci Catault izbucni într-un rîs răgușit, se răsturnă pe spate și cu toate că François începu să dea înapoi, trebui să se supună pentru că muierea era pricepută în meserie și, sub fustă, avea o carne tare și catifelată așa cum îi plăcea lui.

— Acuma poate spui de unde vii, îl luă ea la vale, în timp ce se dădea jos din pat.

Dar François, fără să scoată o vorbă, se îmbrăcă, se pieptănă, apoi se repezi la ușă, o deschise, străbătu camera cea mare a tractirului și ajuns în stradă o luă la sănătoasa.

Părăsi Orléans-ul a doua zi pe la prînz, după ce se aprovizionă din belșug cu imaginea Ioanei d'Arc, tăiată în lemn și zugrăvită în culori.

Pe acestea și pe acelea pe care le avea în dulăpior, le agăță cu ace pe haină și le arăta țăranilor, cînd trecea prin sate.

— Admirați *Judecata din urmă*, unde Isus ține în dreapta o sabie de flăcări și-n stînga floarea de

crin. Am adus-o din Germania. Cum ? Vă place mai mult Sfîntul Christoph, regina Bianca, sau Heloisa ?

Şi pe măsură ce arăta personagiile de care era vorba, cu o voce plîngătoare declama :

„Unde-i prea înţeleapta Hellois,
Pentru care-a fost scopit, călugărit,
Pierre Esbaillart la Saint-Denis ?"

— Aici. O vedem cu ochii noştri, răspundeau bieţii oameni, năuciţi de felul în care spunea versurile. Însă François continua, întrebînd pe fiecare dacă ştia ce deveniseră :

„Regina Bianca, floare de crin,
Care cînta cu voce de sirenă,
Şi Jeana, buna, blînda lorenă
De englezi arsă la Rouen."

şi adăuga strigînd, cît il ţinea gura :

„Unde-s, unde, Stăpînă Fecioară,
Unde-s zăpezile de-odinioară ?"

Ţinînd cursul Loarei cu ape verzi, se opri la Blois, Tours şi Saumur, pentru ca să ajungă la Ponts-de-Cé fără să fi vîndut altceva decît două, trei bucăţi de mătase, deoarece gravurile pe care le oferea, declamîndu-şi balada, nu i le cumpăra nimeni.

— Nu cumva ştii dumneata unde-s zăpezile alea ? îl întrebau unii.

— Cum să nu ! răspundea el. Au intrat în veşnicie.

Oamenii îşi făceau cruce, iar el, deznădăjduit că nimeni nu înţelegea sensul în care vorbea, se uita la ţăranii aceia proşti şi se simţea atît de singur pe lume, că-i venea să se întoarcă din drum.

Cu toate acestea se apropiase de țintă. Distanța de la Ponts-de-Cé la Angers o străbătu în două ceasuri; curînd, în zare se iviră puternicele turnuri ale castelului și vîrfurile clopotnițelor. Începînd chiar de la temelia zidurilor de apărare, toată cîmpia era o pînză de apă, pentru că Maine se revărsase. Grăbind pașii, auzi deodată doi drumeți care vorbeau în graiul scoicarilor, îi observă cu atenție cîteva minute, apoi întrebuințînd același grai, îi întrebă dacă locuiau la Angers.

— Mai întîi cine ești ? întrebară ei.

François rosti un nume la nimereală și spunîndu-le că și el făcea parte din Frăția Scoicarilor, nădăjduia ca ei să-i slujească de călăuză.

Noii tovarăși l-au dus într-un fel de tavernă, în apropierea masivului și amenințătorului turn al regelui René; la ivirea lui, mai mulți indivizi încetară să mai arunce zarurile și cerură lămuriri. François îi satisfăcu fără să se dea prea mult de gol, bău și mîncă cu ei, dar chiar a doua zi schimbă gazda, pentru că în timpul nopții i se fură dulăpiorul cu marfă, punga și dulama.

— Am nimerit în cel mai păcătos loc, se gîndea el cu tristețe.

Dar pentru că era încă bogat, socotind că nu mai avea nici o obligație față de prietenii care-l jefuiseră, se mută în alt han și se pregăti să-și viziteze unchiul pentru care venise.

„Angers, căsuțe scunde, turnuri semețite
Dieci săraci și tîrfe-navuțite...

spunea proverbul. François nu se mai îndoia. Rătăcind pe străduțele orașului, zări cîteva tractiruri și-și recăpătă buna dispoziție. Puțin mai departe, din

vreo două, sau trei case de acest fel, femeile îl chemau bătînd în geamuri.

„Acum știu încotro s-o apuc“, se gîndea el bucuros. Însă mai tîrziu. Am destul timp...

Ca să scape de ispită și-l evocă pe Colin și sfaturile lui, își cumpără altă dulamă și apoi se îndreptă către mănăstirea unde se afla unchiul său, se prezentă, schimbă cîteva cuvinte cu el și datorită preafrumoaselor lui apucături, reuși să-i facă o atît de proastă impresie, că nu primi nici o invitație.

„Ah ! Să procedăm în alt fel ! se gîndi el. Sînt un prost !“

Timp de o lună trăi după pofta inimii, descusînd scuzii din chimir, ca să-i zvîrle în vînt. Un diac chefliu îl ușură de optsprezece livre, iar femeile de o sumă de trei ori mai mare. La urmă se mai îndrăgosti și de o negustorească care-l costă așa de scump, că trebui să fie foarte atent și să socotească bine banii ce-i mai rămăseseră. Mulțumită lui Dumnezeu, mai avea destui ca să poată duce vreme îndelungată aceeași viață, așa că se apucă să scrie versuri, dînd frîu liber fanteziei, fără grijă de ziua de mîine.

Îi plăcea orașul, foarte însuflețit din cauza prezenței regelui René, care venise să se așeze aici, după pierderea regatului Neapolului. François nu mai număra nici ceasurile, nici scuzii. Se înhăitase, prin circiumi, cu alți dieci care scriau versuri în genul celor compuse de prinț și aceștia îl puneau să-și recite poeziile. În curînd faptul acesta deveni public. Ca urmare poetul fu chemat la castel și acolo, în odăile cu tocurile ușilor sculptate, pline de covoare, instrumente muzicale, orologii, tăvi de aramă, stofe scumpe și galerii frumoase, se înfățișă șambelanului regal, care-l duse înaintea stăpînului său.

Regele era un om voinic, cu fața mare, rasă, nasul scurt, bărbia puternică și ochii mici, vioi. Primi pe Villon, îl ascultă recitînd și-i aduse laude. Dar Villon protestă, spunînd că versurile lui nu aveau strălucirea versurilor regale, rugîndu-l să creadă că le știe pe dinafară. Ca să-și dovedească afirmațiile, recită mica și plăcuta poezioară intitulată *Regnault și Jehanneton*, în care regele, stăpînit cu totul de iubirea pentru cea de a doua soție, pe care-o numea „ciobăniță", cînta primăvara, iarba verde și florile, iar pe el însuși se descria sub înfățișarea plăcută a unui păstor.

— Nu fi prea isteț, îi zise într-o zi Jean de Beauveau, care-i arăta prietenie și care, datorită înaltei lui funcții episcopale, îl menținea la curte. Nu ți se va ierta.

— Am fost sincer, răspunse François.

— Atunci să fii mai puțin. *„Alt mijloc nu-i..."*

Villon se înroși. Cum ar fi putut pretinde că-i plăceau cu adevărat pastoralele acelea dulcege, cînd, drept răspuns, chiar îi scrisese :

„Lăfăindu-se în perini, sta un popă burduhos
În chilia lui, cu scoarțe căptușită pînă jos.
Lîngă dînsul, voluptuoasă, e culcată
Sidonia, cu pielea albă și catifelată...
De cu ziuă pîn-n noapte-i trag cu mied,
Se răsfață, se iubesc și se desmierd.
Și-s despuiați, spre-a se desmăța mai bine...
Eu, i-am văzut prin gaura unui canat.
Așa aflai că s-alungi dorul de la tine
Alt mijloc nu-i, ca traiu-mbelșugat..."

Jean de Beauveau cunoştea aceste versuri? Fără îndoială. Se părea că mai ştie şi altceva, pentru că zîmbi şi şopti :

— Haide! Haide! Magistre François Villon, cine poate mult, poate şi puţin.

— Vă voi asculta, răspunse simplu François.

Cîteva zile mai tîrziu, pe cînd juca barbut într-o cîrciumă, se pomeni chemat de un om venit din partea lui Colin.

— Îndată, zise Villon sculîndu-se şi ieşind cu el. Ce este?

— Este că afacerea de la Colegiul Navarei a fost vîndută, grăi el în jargonul scoicarilor.

— De cînd?

— De săptămîna trecută. Colin a aflat de la Régnier.

— Şi Régnier?

— Nu ştiu nimic. Colin m-a însărcinat să-ţi spun că se găseşte la Montpipeau, lîngă Meung, continuă omul. Pentru cazul cînd vei avea nevoie de el.

— Mulţumesc, şopti François.

Se întoarse nemulţumit, la joc, pierdu, cîştigă, pierdu iar şi hotărîndu-se brusc, pe neaşteptate, o şterse binişor, trecu pe poarta Saint Michel, fără să lase să se bănuiască ceva, pînă ce ajunse pe cîmpuri.

Ştirea îl tulbura. Cum? Vorbise cineva? Fusese denunţat furtul? Nu mai ştia ce să creadă. Încerca să înţeleagă, îşi punea tot felul de întrebări. Tabary? Nici gînd. Şi cu toate acestea, dacă cineva vorbise despre furtul de la Colegiul Navarei, acesta nu putea fi decît el, afurisitul de Tabary. Ce întîmplare! Acum ce-i de făcut? Unde să se ducă? La Montpipeau? La început se gîndi să se ducă, dar

apoi renunță. Se simțea rătăcit pe cîmpurile acelea. La dreapta se întindeau viile, la stînga, ogoare nesfîrșite, păduri, un drum... Se îndreptă spre el, ajunse... era doar un drumeag care, după ce ocolea cîteva căpițe de fîn, se desfăcea în mai multe poteci, care nu duceau nicăieri. Să se întoarcă ? Poate c-ar fi trebuit, dar se lăsase noaptea și burnița rece care cădea îl înghețase, sfîrșind prin a-l descumpăni de tot. Totuși nu se oprea din mers, îndreptîndu-se spre dreapta de data aceasta, către viile care se aflau pe un deal, de unde ar fi putut să se orienteze.

Era oare dobitoc de nu se gîndise mai înainte ? Dobitoc bun să mănînce fîn. Așa de dobitoc ca să se lase prins ca și celălalt, ca Tabary, chiar mai rău...

— Încă nu ! bodogăni el. Nu așa de repede. Din moment ce sînt înștiințat...

Și pentru că se înnoptase de-a binelea, se opri, pîndind să vadă dacă în depărtare nu se aprind lumini, care să-i arate încotro să pornească.

CAPITOLUL XVI

François ar fi stat mai mult timp la Saumur, dar amintindu-şi că aici, cu doi ani mai înainte, fuseseră arestaţi mai mulţi scoicari, îşi luă picioarele la spinare. Merse drept înainte, cumpără de la o fermă brînză şi pîine neagră, le înfulecă lacom, bău o gură de apă, porni iar la drum şi neştiind bine încotro s-o apuce, se aşeză pe marginea şanţului. Un soare cald strălucea pe cer. Din pămînt se înălţau aburi, care dincolo de capătul ogoarelor, tremurau în văzduh. Era cald. În unele locuri, prin iarba umedă, alergau tot felul de gîngănii, corbii ţupăiau pe cîmp, sau nemişcaţi, îşi lustruiau penele.

„Să mă duc la Colin ?" se întreba el.

Şovăi o vreme, apoi socoti că era mai bine să joace totul pe o carte şi să se despartă pentru totdeauna de vechii lui prieteni. Unde ajunsese dacă se luase după vorbele lor şi-i ajutase la tîlhăriile lor ? Să rătăcească pe drumuri, ca şi azi, să fugă mereu şi să nu găsească linişte nicăieri. Îmbrăcămintea-i umedă şi înnoroiată îl făcea să se ruşineze. Îl durea tot trupul. Se simţea obosit, zdrobit şi sin-

gurătatea în care prevedea, cu tristețe, că va trebui să trăiască, îi devenise nesuferită și-l deznădăjduia.

O ceată de marchidani care trecea, îl făcu să se hotărască. Căpătă încuviințarea să meargă cu ei, apoi la popas aflînd că se duceau la Niort, le destăinui că și el mergea tot acolo, dar că fusese jefuit, cu o noapte mai înainte, de toată marfa. Oamenii aceștia îl lăsară să vorbească și pierzîndu-și încrederea, se despărțiră de el. François nu se sinchisi de asta. În zilele care urmară, se luă după grupuri de pelerini, călugări, negustori, care nu-l opreau să meargă în urma lor, dar care, a doua zi se sculau cu noaptea-n cap și o porneau la drum înaintea lui. Nu mai inspira încredere nimănui. Înfățișarea, privirile, tăcerea lui, sau cînd încerca să intre în vorbă, accentul său de parizian, îi făceau pe toți să grăbească pasul imediat și dacă insista îl rugau să se depărteze. Orice ar fi încercat, ajungea tot la același rezultat neplăcut. De ce le tot îndruga că e „magistru în arte"? Treaba lui... Nu-l contraziceau. Cît despre rest... „Dumnezeu să te apere"... Și-și lungeau pașii.

Pînă la urmă, toți țopîrlanii ăștia datorită cărora François voia să i se pară drumul mai scurt și călătoria mai plăcută, reușiră să-l plictisească, să-l facă să se închidă în el, să rămînă cu gîndurile lui.

Din cauza asta era atît de abătut, că nemaiștiind ce să facă, se porni să îndruge de unul singur, în jargonul scoicarilor, mici poezioare :

„Manglitori,
Ce pînă-n zori,
Dați de dușcă pe gîtlej
Vin de soi,
Iar apoi,

Noaptea să puteți pili,
Jumuliți pe bieții fraieri,
Le tăiați punga din baieri,
Pe tăcute
Pe nevrute,
Că-s destui, cît goz, nătîngi.
Pentru fanți cu labe lungi."

— Oleo! izbucni în spatele lui un călugăr, care auzindu-l bolborosind ultimele versuri ale poeziei, îl întrebă: „Care-s fanții cu labe lungi?"

— Vezi-ți de drum și nu mă întrerupe, mormăi Villon.

Și deoarece călugărul boldea ochii la el, reluă, dar ceva mai tare:

„Prin taverne,
De femei,
Sînt cam jecmăniți și ei"

— Pe curînd! zise călugărul. O să mă înveți și pe mine cîntecul ăsta!

Villon nu-i dădu atenție. Nu băgă de seamă nici că celălalt i-o luă înainte, dar seara, în apropiere de Saint Generou îl văzu proțăpit în mijlocul drumului, împreună cu un oștean și o mulțime de oameni îngrămădiți în fața porților orașului.

— La dracu! bombăni François. Nu cumva e pentru mine?

Se dădu înapoi, sări sprinten în tufișuri, se ghemui și ascultă, apoi pentru că toată lumea venea spre el strigînd, porni în fugă peste cîmp, cu toată iuțeala. Pentru că grăsimea nu-l împiedeca de loc, ocoli Saint Generou pe departe, alergînd aplecat, ca

să nu fie văzut și pînă la căderea nopții goni ca o fiară hăituită.

Întîmplarea asta prostească de la Niort îl împiedică să admire orașul și să rămînă mai mult timp acolo. Cu toate acestea orașul era plin de saltimbanci, panglicari, marchidani și negustori, care, fie călare, fie pe jos, soseau zgomotoși la bîlci. François nu mai insistă. Cumpără din nou poze și mărunțișuri, ca și la Orléans și de aici, pe alte drumuri, continuă să rătăcească, fie ici, fie colo, străbătînd regiunea în toate direcțiile și negustorind așa de bine, că la venirea iernii nu mai avu nici un gologan.

— Cine mi i-o fi luat? se întreba el consternat.

Îi prăpădise el însuși, pentru că nu știa să vîndă, nu ținea la preț, pentru că dantela o dăruia fetișcanelor și pozele copiilor, pentru că ce-i mai rămînea ducea la cîrciumi. Ce putea face? Banii nu stăteau la el. Chiar cusuți și tot îi cheltuise. Frumos rezultat!

Ca să trăiască, a fost nevoit să-și vîndă dulama, care totuși îi trebuia, pe un preț de nimic, pentru ca pînă la urmă, nemaiștiind de ce să se apuce, să se îndrepte spre Blois, în cursul unor zile scurte și posomorîte, cînd vîntul zdrențuia norii și încrețea apa liniștită a fluviului.

Mai avea doar o singură speranță: să ajungă la Blois, la ducele Charles d'Orléans și să-i cîștige bunăvoința cu ajutorul unor poezii. Numai nădejdea aceasta îi mai dădea putere, pentru că ducelui Charles îi plăcea poezia și chiar el compunea versuri așa de minunate, că pe bună dreptate era socotit cel dintîi poet al Franței. La castelul său, în mijlocul

curtenilor cărora le plătea simbrie, omul acesta de şaizeci şi trei de ani, încărunţit şi tare de urechi, îmbrăcat totdeauna cu aceeaşi haină de casă, din catifea îmblănită, trăia liniştit, împărţindu-şi zilele între vînătoare, lectură, joc de şah şi acele plăcute întreceri poetice, la care fiecare trebuia să se sacrifice muzelor şi apoi să primească laude, sau critici, după cum merita.

De ce n-ar fi participat şi François? Doar nu era mai nepriceput ca alţii! Despre purtarea pe care trebuia s-o aibă într-o asemenea adunare nobilă, nici nu mai putea fi vorba, pentru că dăduse dovadă la Angers şi pentru că nu se îndoia că, o dată introdus la curtea ducelui, nu va căpăta ce-i trebuie ca să facă faţă nevoilor celor mai grabnice.

Sosirea lui la Blois tocmai în ziua în care ducele era cuprins de fericire, pentru că i se născuse o fetiţă, îl încurajă în planul său. Compuse deci un lung poem de circumstanţă, îl trimise la castel, aşteptă răspunsul şi primi trei scuzi, o dată cu invitaţia ca a doua zi să se înfăţişeze ducelui, care dorea să-l vadă.

„Îmi pun la încercare norocul", îşi zise François.

Norocul însă îi zîmbea. François fu primit de duce, care-l trată cu foarte multă atenţie, se informă de lucrările lui, de viaţa lui, de poeziile lui, de motivele care-l aduseseră la Blois şi îi propuse, pentru că tot se găsea în oraş, să locuiască la castel. François se feri să refuze. I se înscrise numele într-un registru, pe marginea căruia, chiar ducele, cu mîna lui, notă suma care trebuia să i se plătească.

— Nu-mi mulţumi şi consideră-te în casa mea, ca la tine acasă, zise el încet poetului. E destul de puţin...

— Dar în același timp, mai mult decît nădăjduiam, izbucni François.

După ce se înclină pînă la pămînt în fața protectorului său, acesta îl conduse într-o cameră mare, unde-l așteptau curtenii și li-l prezentă așa cum nu mai făcuse cu nimeni, recomandîndu-l în așa fel că toți îl înconjurară imediat.

— Adevărat că veniți de la Paris ? întrebă unul din ei.

Era Fredet, un omuleț flecar și gras, care-și ascundea perfidia sub vorbe frumoase.

— Da, răspunse François.

— Și, ia spune-mi, cloncăni magistrul Astesan care, cu cîteva clipe mai înainte îi scrisese numele în registrul de lefuri. Îl cunoști pe duce ?

— Îl cunosc din versurile pe care le admir, răspunse sincer François. Omul...

— Omul este tot așa ca și poetul, răspunse cu demnitate Astesan. Apoi reluă :

— Spune-mi...

Dar François care era hărțuit de toți, nu mai auzi noua întrebare pe care i-o pusese.

— Mă vei ajuta să mă descurc, nu e așa ? crezu el nimerit să-i șoptească lui Fredet, cînd sună clopotul care anunța masa. Mă las în seama dumitale.

Fredet îl luă de braț.

— Veniți ! șopti el. Vă voi da toate lămuririle... pentru că vedeți — și continuă mai încet — ne găsim aici printre monștri...

— Cum ?

— Da, printre monștri și oameni de nimic, zise Fredet. Ducele are mania de a primi, sub acoperișul lui, pe primul poetastru venit, să-l impună tuturor

și la început să nu mai gîndească decît ca el. Veți vedea ! Se plictisește repede !

Ofensat, François răspunse :

— De ce te plîngi ? A fost și · rîndul dumitale !

Fredet îl privi lung.

— Îmi dai voie ? zise el lăsîndu-i brațul. Sînt chemat... Da ! Trebuie să mă duc...

— Du-te la dracu ! mormăi François.

Și pentru că Astesan se apropie de el, se înclină și el grav, imitîndu-i gestul prostesc și pretențios :

— Spune-mi... începu el.

— Tinere, nu ai dreptate, îl opri Astesan văzînd că-și bătea joc de el. Așteaptă cîteva zile și pe urmă vom vorbi.

Cele cîteva zile petrecute la castel i-au fost de ajuns ca să-l năucească de-a binelea pe François, care niciodată pînă atunci nu mai văzuse atîția poeți, pe care să aibă prilejul să-i cunoască.

Toți erau invidioși, bănuitori, plini de fiere și îngîmfați ca niște păuni, deși voiau să pară rafinați. Mai ales Fredet, nu avea pereche cînd era vorba să atragă atenția ducelui asupra lui, iar cînd ducele se interesa de alt confrate, ca să-și ascundă necazul, vorbea cu glas tare, sau părăsea camera cu tot felul de schimonoseli. Totuși nu era lipsit de talent și François rămase surprins cînd îl auzi cum își declama versurile, ca și de forma pe care le-o dădea. Omulețul acesta dolofan, un încurcă-lume, bănuitor și flecar, avea o delicatețe de spirit care te impresiona, un fel de a se exprima foarte plăcut, avea vioiciune, ritm și culoare. François nu se putu opri să nu-și spună părerea. Însă chiar în aceeași dimineață, datorită lui Fredet, care-i făgăduise să-l trezească și nu se ținuse de cuvînt, François lipsise

de la slujba religioasă care se oficia în capelă și ducele băgase de seamă absența lui. Fredet nici nu se sinchisi ! Uitase. Iar cînd la rîndul său, François trebui să se scoale și să recite una din baladele lui, Fredet nu arătă nici un fel de plăcere. Cu atît mai rău ! Ce-i păsa lui ? Era liber să nu-i aprecieze versurile, ba chiar și mai mult, să i le socotească proaste, vulgare, grosolane.

Chiar aceasta era și părerea lui Fredet, pe care era gata s-o împărtășească vecinilor lui, în șoaptă, cînd ducele se sculă, îl luă de braț pe Villon și ieșiră împreună. Ce ocară ! Nu numai Fredet, ci toți murmurau. Astesan bombănea și el mereu. Cum ? Ce ? Nu mai înțelegeau nimic. Asta depășea orice limită.

— Domnul duce este prea bun, prea politicos, pentru că nu se poate să-i placă aceste versuri, zise Fredet cu acreală în glas.

— Nu e așa ? Nu e așa ? Nu sînteți de părerea mea ? șopti Astesan.

— Nu au rimă, le lipsește muzicalitatea, continuă Fredet.

— Și ce expresii !

— Așa e !

— Ce ton vulgar și neplăcut !

— Spuneți-mi, unde găsiți în balada lui... reluă Astesan și mai îndîrjit.

Tocmai în acest moment François se întorcea. Observă că se vorbea despre el și prefăcîndu-se că nu bagă de seamă, se îndreptă spre Fredet. Acesta îi întoarse spatele.

— Oh ! Voia dumitale ! zise vesel poetul.

Apoi văzînd că și ceilalți se fereau de el, se așeză, îi privi un minut în tăcere și deodată, înveselit de mutrele lor, se sculă și plecă rîzînd.

Dacă nu s-ar fi găsit într-o atît de proastă situaţie bănească, fără îndoială că Villon i-ar fi dat dracului, cu cea mai mare plăcere, pe duce cu castelul lui cu tot, pe Fredet ca şi pe Astesan, pentru că el nu era făcut pe calapodul lor. Însă unde să se ducă? N-avea de ales. Pe vremea aceea de iarnă cînd crivăţul sufla pe sub uşi, făcea să îngheţe apa fîntînilor şi acoperise cîmpul c-un strat gros de zăpadă, ar fi fost curată nebunie să părăsească locuinţa caldă de la Blois.

Aici trăiai fără grija vremurilor grele. Ţi se dădea mîncare, îmbrăcăminte şi simbrie. Nu! François nu mai era prost! Nu mai era tînăr. Încă de pe acum, la douăzeci şi şase de ani, nu mai avea neastîmpărul acela care te împinge să faci cum te taie capul, chiar dacă trebuie apoi să regreţi. O zînă vicleană, vreo stea, sau poate chiar vreo planetă cu influienţe nefaste, îşi luaseră sarcina să-l înveţe că e mai bine să nu dai vrabia din mînă pe cioara din par şi s-o porneşti hai-hui. Experienţa pe care o făcuse îi era de ajuns.

Totuşi, la gîndul că Colin bătea drumurile şi că Régnier, de la descoperirea furtului de la colegiul Navarei, era nevoit să se ascundă la Paris, François era cuprins deseori de doruri nelămurite. Oare vechii săi tovarăşi ar fi acceptat robia lui? Chiar ajunşi la ananghie şi fără nici o leţcaie s-ar fi putut ei constrînge să trăiască între un bătrîn care avea mania versurilor şi cincisprezece poetaştri caraghioşi şi pretenţioşi? François nu ştia ce să spună. Uneori admitea că un asemenea lucru n-ar fi fost cu putinţă, respingînd o astfel de idee caraghioasă, deoarece Colin şi Régnier, cu vremea, ajunseseră în ochii lui modele de curaj de îndrăzneală şi de re-

zistență, iar alteori se gîndea că, dacă și ei ar fi avut darul poeziei, poate că l-ar fi imitat.

Gîndul acesta, revenea tot mai des, făcînd să i se pară că viața pe care o ducea la Blois, era atît de lipsită de farmec, încît, în loc să se facă binevăzut de duce, luînd parte la concursurile poetice, petrecea zile întregi în bucătărie, la gura vetrei, dînd de dușcă stacane pline cu vin. Asta, cel puțin, avea un sens. Cînd i se spunea că locul lui nu era printre servitori și că i se va tăia simbria, răspundea că, la drept vorbind, prefera slujitorimea burții, în locul celei a minții.

— Ce nerușinare ! exclamă Fredet.

În felul acesta au ajuns în primele zile ale lui Martie. După atîtea ploi, soarele părea mai strălucitor, primăvara făcuse să înmugurească toți copacii din parc și să crească o iarbă deasă și proaspătă.

„Vremea și-a lepădat mantia
De nea, de ploaie și de vînt
Și s-a-mbrăcat cu broderia..."

își spuneau, cînd ducele putea să-i audă, curtenii săi care se prefăceau că se prăpădesc după versurile stăpînului lor, dînd ochii peste cap.

— Da, drumurile vor fi mai bune, zise François.

Ducele Charles îl întrebă :

— Ce tot vorbești de drumuri, prietene Villon ? Nu cumva le duci dorul ?

— Domnule duce, și eu am așteptat multă vreme ca să aflu, răspunse el.

— Și ce-ai hotărît ?

— Să plec, zise încet François.

Ducele se uită la el întristat, iar seara cînd îl primi în bibliotecă, îl întrebă care erau motivele pentru care se gîndea la plecare.

— Nici unul, răspunse François. Oriunde m-aş afla nu am astîmpăr. Mă duc, vin... Iertaţi-mă.

— Poate din cauza simbriei care nu ţi s-a plătit ? întrebă ducele.

François tăcu. Se uită la bătrînul acela care dîrdîia în fotoliul său, cu picioarele aşezate pe o încălzitoare şi zîmbea. François oftă, apoi făcu un gest nelămurit.

— Te înţeleg, zise cu dragoste ducele Charles. Viaţa mea s-a sfîrşit...

— Domnule duce !

— Nu. Nu protesta. S-a sfîrşit de multă vreme şi tu trebuie să-ţi urmezi soarta, pînă unde te-o duce. De altfel e un lucru firesc. Toţi oamenii aceştia din jurul meu, care mă ajută să mă distrez, nu trăiesc. Tu valorezi mai mult decît ei... Totuşi, reluă el cu o nuanţă de tristeţe în glas, fereşte-te de tine însuţi.

— Da, ştiu, şopti François.

— Firea ta aprigă te va duce atît de departe şi vei coborî atît de jos, încît nu vei mai putea să te ridici, continuă ducele. După cum vezi, sînt bine informat...

A doua zi avu loc, în sala de concursuri, o mare serbare în cinstea lui François şi ducele, ca să-i dea ocazia să se evidenţieze, propuse acest vers :

„De sete mor lîngă fîntînă",

pe care fiecare să scrie o baladă.

François se aşeză în colţul unei ferestre de unde se zărea, dincolo de copacii şi aleile parcului, ori-

zontul albastru, apa Loarei, cîmpul înverzit, cerul și se gîndea la versurile acestea care ar fi putut să fie deviza vieții lui. În tăcerea care domnea se auzeau penele cum scîrțîie pe hîrtie. Fredet, cu capul încins, repeta bătînd măsura cu piciorul :

„Eu-mor — de — sete —... eu-mor..."

„Cum se mai frămîntă ! se miră François în sinea lui. Poate pentru că nu-i lipsește nimic, săracul ! E gras ca un porc ! Și ca să moară de sete... Nici gînd... Doar știe unde e vinul !"

Astesan, care-și rodea unghiile, întrebă dacă trebuia să respecte ideea dată, sau printr-o alegorie să facă un tablou al propriilor dorințe.

— Faceți cum vreți, i se răspunse.

Villon se reculese. Printre toți acești versificatori, încerca o impresie ciudată, care-l stînjenea, dar, după puțin timp, începu să scrie și prima strofă o compuse cu mare ușurință. Se gîndea la viața lui stricată, la nenorocirile lui, la soarta crudă care totdeauna, tocmai în momentul în care se credea scăpat, îi plăcea să-și bată joc de el și toate astea îl luminau, îl călăuzeau, îl inspirau. A doua strofă :

„Nesiguranța mi-e soră foarte bună."

o puse la punct cu repeziciune, apoi continuă urmărind ideea propusă de duce, pînă la strofa finală, în care, adresîndu-se ducelui Charles prinse ocazia să-i ceară din nou simbria, preciză unele versuri, modifică altele și așteptă să termine și ceilalți, ca să dea poezia.

Abia atunci ducele începu lectura și fiecare își ascultă neroziile. Din toate părțile se auzea numai : „Ah ! Foarte bine ! Foarte bine ! Este destul de delicat ! Fin ! Grațios ! Ce drăguț !“ Aplaudau și nu mai puteau de plăcere. Voiau ca ducele să recitească fiecare baladă. François era năucit. Toată pologhia aceea îi întorcea sufletul pe dos, îl dezgusta, îl plictisea, i se părea grețoasă și-l făcea să se teamă că balada lui, lăsată la urmă, nu va avea nici un succes. Balada lui Astesan făcu asistența să fie cuprinsă de o atît de mare emoție, încît bietul François se simți rușinat că prostia omenească poate ajunge la asemenea grad, apoi pentru că ducele cerea să se facă tăcere ciuli urechea și rămase înmărmurit.

— Hm ! bombăni el. Nu ! Nu se poate !

Fredet nu-și mai încăpea în piele : închisese ochii pe jumătate și se lăsă legănat de ritmul versurilor sale, pe care le gusta ca pe o băutură dumnezeiască.

„Mi-a venit rîndul, zise Villon, în timp ce-n jurul său ceilalți nu mai încetau să-l tămîieze pe burtosul de Fredet. Păzea ! Se schimbă roata !“

— Ascultați ! strigă cineva.

„De sete mor alături de fîntînă,
Încins ca focul, dinții-mi clănțănesc ;
În țara mea, mă aflu-n ocină străină :
La vatră dîrdîi, în friguri mă prăjesc ;
Gol ca un vierme-n straiul boieresc ;
Cu lacrimi rîd...

Se auzeau șoapte de aprobare ; toți se întorceau să-l privească pe François.

...și-adăst făr'de nădejde ;
Căminu-mi regăsesc cuprins de deznădejde ;

Mă veselesc și n-am nici o plăcere :
Puternic sînt și n-am nici o putere,
De toți bine primit, gonit de fiecare...

— Versurile acestea sînt minunate, zise ducele răspicat.

Fredet tuși. Ducele reluă lectura, oprindu-se după fiecare strofă ca să privească în sală și să-și dea seama de efectul produs, apoi continuă ; mirat că nimeni nu rîdea, nu-și bătea joc, François oftă ușurat.

— Priviți-l cum se umflă în pene ! zise Fredet în șoaptă.

Între timp ducele ajunsese la strofa din urmă, la versul :

„Mai știu eu ce ? Simbria poate-aș cere..."

pe care François îl aștepta cu neliniște, și pe bună dreptate, pentru că Fredet exclamă prefăcîndu-se indignat :

— Auzi colo ! Asta strică totul !

— Nu sînt de aceeași părere, răspunse ducele cu răceală. François Villon ți-o va dovedi.

Și pronunțînd aceste cuvinte, se îndreptă spre poet și luîndu-l de mînă, adăugă :

— Lasă-l pe Fredet cu necazul lui. E destul de îndreptățit.

— Vai ! Domnule duce nu sînteți supărat ? încercă să protesteze Fredet.

— Deloc.

— Dar simbria...

— O vei primi, răspunse ducele. Astesan i-o vei plăti îndoit.

CAPITOLUL XVII

Villon nu păstră decît o singură amintire plăcută despre șederea lui la Blois : aceea a dimineții de mai, în care părăsea orașul, vesel și cu punga plină. Era tare încîntat. Nu mai avea să dea socoteală nimănui de poftele, de fantezia, tristețea și slăbiciunile lui. Se simțea eliberat de toți poeții ca Fredet și Astesan, ba și de duce, a cărui meteahnă de a face versuri era cît pe-aci să-l dezguste că era poet și sminteala lui, pe care o ținuse în frîu atîta vreme, îl umplea de mulțumire. Nu ! Dacă era vorba să aibă un ciolan de ros, ca o javră legată în lanț, mai bine să nu-l aibă și să-și strîngă cureaua. Ce importanță avea asta ! Era obișnuit, și pe deasupra nici scrupulele, nici grăsimea nu-l prea incomodau.

Trecu Loara, urcă în susul ei, pe celălalt mal, o luă la dreapta, se depărtă de fluviu și merse drept înainte, pînă cînd, în cea de a patra dimineață zări, la orizont, profilate pe cerul lăptos, vîrfurile înaltei catedrale din Bourges. Drumul șerpuia printre lanuri de grîu, pe cîmpii udate de șănțulețe cu apă, își desfășura panglica printre lăstare înverzite, nu se mai vedea, pentru ca apoi să urce spre metere-

zurile orașului, cu turnuri groase și să dispară definitiv în el.

François se opri aici doar cinci zile, cheltui cu băgare de seamă cîțiva gologani, cîștigă alții recitîndu-și versurile prin cîrciumi și cu sufletul împăcat, își văzu de drum. Vara îl găsi la Nevers, vînzînd codanelor poze, stofe, mătăsuri, pe care de data asta nu le mai dădu pe degeaba, sau recitîndu-și poeziile. Le copia pentru doi gologani bucata, îi învăța pe oameni să le spună și apoi, pentru că nu avea o țintă precisă, pornea din nou la drum. Purta în spate o torbă de marchidan, pe care o deschidea prin hanuri, arăta marfa și uneori, cînd băga de seamă că nimeni nu era cu ochii pe el, profita de ocazie și șterpelea cîte ceva.

După ce trecu vara, pe la culesul viilor, o ținu de-a lungul Saônei pînă la Lyon, apoi al Ronului pînă la Vienne și mulțumit de cîștig se întoarse pe unde venise, o luă la stînga peste dealuri, se rătăci, bătu cale lungă și la urmă se pomeni iar pe malul Loarei, mai sus de Sully. Ținutul îi plăcea. Colindă toate bîlciurile în tovărășia unor presupuși negustori, a unor panglicari, pușlamale, felceri și tot felul de indivizi, mai mult sau mai puțin pitorești, care-l tîrau cu ei să-i asculte poeziile.

Toată iarna și-o petrecu pe drumuri, adeseori obosit și înfometat, alteori bine dispus și gata de glumă, dacă băuse destul.

Torba lui nu mai conținea stofe, mătăsuri sau dantele, ci găinile și rațele pe care le fura și le jumulea noaptea, șunci și chiar blănuri de iepuri.

Ce ciudat marchidan a mai fost și Villon și cum se mai ferea seara, prin sate, cînd oamenii cinstiți

îl rugau să le arate marfa! Răspundea tuturor că e vîndută toată unui nobil bogat, sau izbucnea în rîs cînd vreunul din muşterii îl lua deoparte şi-l întreba, în ascuns, cît costă găinile şi raţele, pentru ca apoi, în grajd, să se înţeleagă asupra preţului.

Viaţa pe care o ducea îi devenise nesuferită, dispreţuia pe haimanalele care la început îl încîntaseră şi care acum nu-l mai interesau. Pînă cînd avea să umble cu ei din bîlci în bîlci, ca să se distreze, dar să se şi compromită? Era o treabă caraghioasă! El, care fugea de Paris de teama temniţei, se expunea aici la primejdii şi mai mari. Era nebun? Un fleac, o neatenţie, un cuvînt de prisos şi uşile închisorii i s-ar fi deschis în grabă. Doamne Sfinte! Îl cuprinse frica. În ţinutul acesta unde nu cunoştea pe nimeni căruia să-i poată cere ajutor, se şi simţea sortit călăului şi orice ar fi făcut se vedea tîrît la spînzurătoare, desculţ şi cu ştreangul de gît. Gîndul acesta îl îngrozi. Îşi părăsi prietenii, jocurile, obiceiurile lor, se feri de hanuri, rătăci în stînga şi în dreapta şi, în sfîrşit, nemaiavînd nici un alt bun decît o scrisoare de recomandaţie din partea ducelui Charles d'Orléans către ducele Jean de Bourbon, nu mai avu pic de răgaz pînă ce nu intră, ca şi cum ar fi fost hăituit, la sfîrşitul anului 1459, în oraşul Moulins.

„Hei, drace, îşi zise el, parcă mă simt mai liniştit."

Ajunse la castel spunînd oricui voia să-l asculte, că venea de la Blois şi că era foarte mulţumit să vadă o cetate aşa de plăcută şi de frumoasă, cu ziduri înalte şi crenelate, cu porţi grele legate în fier şi cu case de piatră. Totul era frumos, totul îi dădea încredere,

pînă și deviza ducelui, care era „Speranță“, îl umplea de bucurie. După ce Jean de Bourbon îl primi și-i dărui o pungă cu șase scuzi, bucuria lui François nu mai cunoscu margini: se proclamă supusul unui om atît de nobil și milos, amintind că, după tată, era originar din Bourbonnais și convins poate că aici n-avea altceva de făcut decît să trăiască liniștit, nu neglijă nimic din ce-ar fi putut să-i schimbe hotărîrea.

Însă oriunde s-ar fi aflat, la Blois sau la Moulins, viața printre cei mari impunea anumite îndatoriri, cu care Villon se împăca anevoie și în curînd constată că în locul lui Fredet, trebuia să-l rabde pe Jean Robert, sfetnicul intim al ducelui, pe d'Usson, majordomul, pe Guillaume Cadier, vistiernicul, și alte minți luminate care-l tratau de sus.

— Dumneata ești autorul baladei pe care stăpînul nostru a primit-o de la ducele Charlos d'Orléans? întrebau ei într-o doară.

— Da, răspundea François.

Jean de Bourbon îi adresă cuvinte de laudă, dar pentru că era tînăr și nu se prăpădea după poezii, pentru că François avea o înfățișare păcătoasă și vicleană și fiindcă-i displăcea prefăcătoria lui Villon nu se mai preocupă de el.

„Va trebui să mă gîndesc la simbria mea“, cugetă poetul cu amărăciune.

Vai! Ar fi dorit să nu se gîndească numai el, căci după o lună de gînduri posomorîte, se găsea în aceeași tristă situație.

Din cei șase scuzi primiți de la duce nu-i mai rămăsese nimic. Un croitor îi luase trei ca să-l îmbrace, doi îi dăduse pe la cîrciumi, iar unul îl dăruise unei pramatii de muieri de care se îndrăgostise.

Cum ar fi putut trăi la Moulins fără bani ? Nenorocitul nici nu îndrăznea să se gîndească. Petrecu zile întregi închis în camera lui, măsurînd-o cu pașii în lung și-n lat, visînd, bătîndu-și capul cu un poem.

Toate astea erau distracții meschine, chiar după părerea lui Villon însuși, care, tot așteptînd să se desfete ca și la Blois, ducea o viață păcătoasă, străduindu-se în fiecare seară să atragă atenția ducelui asupra sa. Purta în buzunar o jalbă în versuri, adresată acestuia și pîndea mereu momentul prielnic ca să i-o citească :

„Al meu stăpîn..."

începea el în șoaptă, cu ochii ațintiți asupra ducelui Jean de Bourbon :

„„Al meu stăpîn și prinț temut...

Dar acesta vorbea de dragoste, de vînătoare, de călătorii, de întreceri cavalerești, și curtenii săi nu mai știau ce să inventeze, cum să-i răspundă, cum să-l lingușească, să-l distreze, să-l facă să rîdă, cînd François, ajuns la capătul răbdării, înaintă și grăi cu îndrăzneală :

— Dacă îngăduiți vă voi recita o baladă.

— Privitoare la ce ? întrebă ducele.

— La un anume Villon care vrea să vă explice situația lui. Și citi :

„Al meu stăpîn și prinț temut,
Boboc de crin, regal vlăstar,
François Villon, de soarta lui bătut
Fără de milă, și chinuit de-atît amar,
Vă roagă prin această prea umilă jalbă
Să-i dați ceva parale cu-mprumut.

— Înţeleg ! zise ducele.
După o scurtă şovăire François reluă :

„De la alt prinţ nici o leţcae n-am împrumutat..."

şi-n timp ce, încet, încet, vocea-i devenea mai sigură, iar Jean de Bourbon găsea foarte spirituală ciudata lui cerere de bani, recită întreaga-i baladă, se înclină şi se retrase.

— Unde e ? A fugit ? întrebară doamnele.

Ducele trimise să-l cheme.

— Magistre François Villon, pentru o cerere aşa de dibaci ticluită, îmi face plăcere să-ţi vin în ajutor.

— Mi-e ruşine, îngăimă François.

— Haide ! Ţine-ţi firea ! zise ducele. Sînt surd doar pentru versuri proaste.

A doua zi poetul primi zece scuzi. Nici nu-i venea să-şi creadă ochilor ; îi numără de mai multe ori, îi vîrî în pungă şi răsucindu-se pe călcîie, alergă să-şi plece genunchii în faţa stăpînului său şi să-i mulţumească. Jean de Bourbon îl ridică şi pentru că François îi luase mîna şi i-o săruta, îl ciupi de obraz şi zise :

— Îţi place aici ?

— Domnule duce, crucile cu care sînt însemnate drumurile nu au valoarea celor de pe monede.

— Poate.

— Nu. Nu. Puneţi-mă la încercare, zise el.

— Vom vedea, răspunse ducele. Şi adăugă : — Ştiu de la vărul meu Charles d'Orléans, că pe timp de iarnă se poate conta pe tine, dar că o dată cu venirea primăverii nimic nu te mai poate ţine în loc...

— Depinde.

— Ia gîndeşte-te. Peste trei luni...

— E adevărat, ! vom fi în aprilie, răspunse François.

— Şi vei pleca ?

— Sînt sigur că nu.

— Să zicem patru luni, zise ducele.

În adevăr, cînd se făcu vreme frumoasă, François, care se plictisea la Moulins, plecă spre Orléans. Nădăjduia să-l întîlnească acolo pe Picior Alb, să capete ştiri despre Colin, poate chiar să-l şi vadă şi să afle din gura lui dacă se va putea întoarce la Paris. După patru ani, furtul de la Colegiul Navarei trebuia să fi fost uitat. Dorea din tot sufletul. Nu mai avea răbdare deloc şi socotea că timpul care trecuse era de ajuns ca să-şi poată regăsi prietenii fără primejdie şi să nu-i mai părăsească.

Nu cumva el era de vină că se despărţise de ei ? Nesiguranţa în care se găsea îl făcea să neglijeze orice prudenţă. Slăbea văzînd cu ochii, îi era dor să se simtă din nou alături de tovarăşii lui, să li se încredinţeze şi să împărtăşească soarta lor. Ce făcuse el în aceşti patru ani ? Era sătul. Îşi vedea viaţa irosită în zadar şi-l cuprindea un dezgust fără margini. De teama Frăţiei Scoicarilor ajunsese un biet golan, o haimana oarecare, ba ceva şi mai rău, un fel de curtean, de versificator plătit, pentru că dacă Colin l-ar fi întrebat cu ce se ocupase în acest timp n-ar fi putut să-i spună nimic demn de laudă.

Totuşi, la Orléans, cînd trecu pe poarta cetăţii, Villon îşi recăpătă curajul. Poposi la hanul lui Picior Alb, ceru o cameră, îşi dădu un nume de împrumut şi cînd văzu că hanul nu mai avea acelaşi patron de altădată nu mai ştiu ce hotărîre să ia. În oraş îl cuprinse, pe neaşteptate, frica din cauza felului în care era privit. De mai multe ori se crezu urmă-

rit, dar nu întoarse capul și spre seară, necăjit că era atît de lipsit de curaj, porni spre casa femeii unde odinioară își petrecuse noaptea.

Îi deschise un bărbat.

— Ce doriți ? întrebă acesta politicos.

Villon dădu să iasă, dar celălalt îl opri.

— Stai ! Nu pleca ! Ce s-a întîmplat ?

— Mi se pare că m-am înșelat, bolborosi François.

— Pe cine voiai să vezi ?

— Pe nimeni...

— Nu cumva e vorba de Jacqueline, aceea care locuia aici iarna trecută ?

— Nu știu.

— O blondă, zise omul rîzînd. Așa e ? Blondă și drăguță... Nițel cam voinică... Stai să-ți explic. A murit.

— Și celelalte ? întrebă François fără voie.

— Celelalte ?

— Au plecat ?

— La închisoare.

— Cum la închisoare ? Rîzi de mine ?

— Ei, drace ! Aveau legături cu oameni ciudați, nu-i așa ? Pușlamale. Bandiți. Bandiți de seamă... Au fost arestate cu toatele...

Villon se uită lung la omul din fața lui, dădu din cap în semn de îndoială, apoi, în tăcere, coborî scările în fugă și nu se mai opri pînă în stradă.

— Doamne-ajută ! oftă el, furișîndu-se pe lîngă zidurile prăvăliilor, fără să observe că de data asta era urmărit pe față. Am căzut într-un viespar și-acum trebuie să ies !

La han mîncă fără poftă, se culcă devreme, dormi rău și hotărî s-o tulească de cum s-o face ziuă, plăti ce datora și o întinse cu toată iuțeala. I se părea

că merge pe marginea unei prăpăstii. Picioarele îi tremurau. Nu îndrăznea să se uite la nimeni și urechile îi vîjîiau.

„Ar fi mai bine să mă duc la Montpipeau", socoti el.

Cunoștea drumul și, fără să șovăie, ajunsese aproape de poarta cetății, cînd, ca din întîmplare îi ieși înainte omul care în ajun îl informase că Jacqueline murise. Îl recunoscu pe François, se îndreptă spre el, cu mîna întinsă, dar François se feri de el așa de prostește că celălalt, fără nici o vorbă, se luă pe urmele lui.

„Ah ! De data aceasta e o minune dacă mai scap", gîndi înfuriat poetul.

Omul care-l urmărea se ținea după el ca o umbră. Villon îl simțea în spatele lui și o groază ticăloasă puse stăpînire pe el. Cu toate acestea, dincolo de pod și de bolta umedă a turnului, se vedea cîmpia și mai ales drumul care se desfășura pînă departe, în lumina puternică a soarelui. Mai înainte însă trebuia să treacă pe sub această boltă și peste pod. François se înfioră. Se strecură printre femeile care duceau coșurile pe cap, printre meșteșugari și printre țăranii care conduceau carele, cînd un sergent, căruia cineva îi făcuse semn, îl opri și-l întrebă unde se duce.

— La Blois, zise el.

— Așteaptă puțin, se auzi o voce care-l îngheță de spaimă pe François.

Se întoarse. Era omul care-l urmărise și care-i porunci sergentului să-l înhațe pe François și să-l urmeze.

— Nu vreau, protestă nefericitul. N-aveţi dreptul... Nu... Nu... Ce v-am făcut ?... Răspundeţi-mi... N-am făcut nimic... Unde mă duceţi ?

Îndată apăru Piaţa de Păsări cu forfoteala şi tarabele ei, şi cu zidurile sinistre ale înaltei clădiri ce ocupa o întreagă latură. Villon înţelese. Se zbătu, se rugă de sergent, strigă, se trînti la pămînt. Îl tîrîră pînă la poarta temniţei, îl băgară într-o celulă scundă şi pentru că nu înceta să strige, fu înhăţat de doi temniceri care-l snopiră în bătaie.

— S-a potolit ? Veni să întrebe un alt zdrahon.

— Fie-vă milă ! se rugă François.

— Milă ! De ce ? Nici nu l-am atins. Face pe prostul ! Haide ! Acu mişcă-te !

Temnicerul îl conduse în altă celulă subterană, îl sili să intre cu forţa şi, din dosul uşii, îi strigă să se liniştească, dacă nu voia să mai capete o porţie.

— Fie-vă milă ! gemu poetul. Fie-vă milă ! Spuneţi-mi de ce m-aţi adus aici ? De ce ? Ce-aveţi cu mine ? Ce vreţi să faceţi cu mine ?

François se tîngui timp de trei zile ; nu cunoştea motivul pentru care-l închiseseră, dar după ce-l puseră de faţă cu tovarăşele Jacquelinei, care-l recunoscură de îndată şi care declarară că l-au primit împreună cu Picior Alb şi cu un alt bărbat, îl cuprinse o atît de mare deznădejde, încît crezu că i-a sunat ceasul din urmă.

Era în ziua de 19 iunie 1460. A doua zi i s-a luat interogatoriul în privinţa declaraţiilor celor două femei ; l-au confruntat din nou cu ele şi amîndouă şi-au menţinut declaraţiile, tăcînd la toate tăgăduielile lui. Şi pentru că nu voia să recunoscă nimic, l-au supus la tortura apei şi a mărturisit. Era adevărat : petrecuse noaptea în casa lor, dar după aceea s-a

despărţit şi de Picior Alb şi de celălalt pe care nu-l cunoştea. În timp ce făcea aceste mărturisiri, plîngea cu lacrimi fierbinţi. Îşi cerea mereu iertare şi grefierul, care scria la lumina unui opaiţ păcătos, trebuia să se oprească în fiecare clipă, pentru ca să poată redacta declaraţia după dictarea lui. I-au citit actul şi François a fost nevoit să-l semneze. Dar în zilele de 23 iunie şi 2 iulie l-au torturat din nou, în privinţa lui Picior Alb pînă cînd a povestit tot ce ştia despre el. „Sînt pierdut, cugeta îndurerat poetul. Dumnezeu m-a părăsit. Mă vor spînzura, orice aş face. Ah ! Ei, micul meu François, n-ai să atîrni prea greu de funie. Mort sau viu... niţel mai greu... un pic mai înţelept..."

Uneori era cuprins de spaime grozave care-l scăldau în sudori reci, frigurile îl scuturau nopţi de-a rîndul, iar alteori începea să strige, să se tîrască pe jos ; gemea, vorbea cu persoane nevăzute, era cuprins de exaltare, aştepta sosirea călăului. În unele momente se ruga Fecioarei să-l ajute în ceasul morţii şi atunci i se cobora în suflet o pace nemărginită. În alte clipe se pornea pe înjurături şi cînd auzea zgomotul înăbuşit al paşilor care răsunau în strîmtul gang ce ducea la carcere, înspăimîntat, striga :

— Mi-a venit rîndul ?

— Da, răspunse într-o bună zi temnicerul. Hai, François Villon, vino. O să fii mulţumit.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu-ţi bate joc de mine ! zise François.

— Hai ! Vino încoace !

— Cum ?

— Eşti liber, îl lămuri temnicerul. Ducele Charles d'Orléans, ducesa şi mica prinţesă Maria au sosit ieri aici şi i-au graţiat pe toţi cei din închisori.

Atît de mult îl tulbură această știre, că fu nevoit să se sprijine de zid ca să nu cadă ; porni, în tăcere, după temnicer și în tot timpul cît durară formalitățile de eliberare, stînd în picioare, foarte palid, i se păru că visează. Ajuns afară, văzu orașul împodobit, auzi dangătul clopotelor, se lăsă dus de mulțimea care striga în cor, în cinstea ducelui Charles : „Ura ! Ura !" Rebegit de frigul temniței, se pomeni într-o piață unde fete tinere aruncau flori, arcașii rînduiau oamenii care veneau din toate părțile, se înghesuiau cu nădejdea că vor putea vedea cortegiul. François se lăsă tîrît de mulțime pînă seara și de cîteva ori o zări pe mica prințesă Maria, care, foarte serioasă, îmbrăcată într-o rochie de mătase cu fir de aur, trimitea sărutări mulțimii. Era un copil de trei ani. François își aduse aminte că se născuse chiar în ziua în care sosise el la Blois și cugeta că era a doua oară cînd îi scăpa viața. La acest gînd, fu năpădit de veselie, începu să joace și să strige și el „ura", ca toată lumea și pentru că acum era sigur că Providența i se arăta prin chipul acestei copile, compuse în cinstea ei un poem în care arăta ce știa și-i cerea s-o slujească.

— Vouă și domnului duce, prea nobilul vostru tată, vă datorez fericirea de a mai vedea lumina zilei, bolborosi el a doua zi, prosternîndu-se în fața ei. Vă rog deci să mă luați în slujba voastră și vă asigur că nu veți avea slujitor mai devotat ca mine.

— Dar, prietene Villon, te-aș fi ținut cu plăcere, zise ducele.

François se ridică și zise :

— Am fost nebun, domnule duce. Nu puteam să stau pe loc.

— Și acum ?

— Vedeți în ce hal am ajuns, răspunse el cu amărăciune.

Charles d'Orleans se uită la el, clătină din cap și luîndu-l deoparte îi dărui cinci scuzi ; apoi, pentru că François îi mulțumea și-l întreba respectuos ce hotărîse, grăi domol :

— Du-te la Blois. Într-o săptămînă vom fi și noi acolo și de s-o mai putea, jur că te voi ajuta, pentru că nu mai e timp de pierdut.

CAPITOLUL XVIII

Din păcate, două luni mai tîrziu, nu la Blois printre curtenii ducelui, în bogatul palat, aprecia Villon plăcerile vieții, ci la Meung, în fiare, pe lespezile unei celule. Nu-și putuse înfrînge ispita și se dusese la Montpipeau, unde Colin, care stăpînea ținutul, îl recunoscuse cel dintîi. François își aducea aminte că omul acesta atît de neînduplecat, văzîndu-l, se repezise să-l întîmpine, apoi îl informase de moartea lui Régnier, care fusese prins, judecat, spînzurat acum trei ani deși surorile lui se străduiseră să obțină ordinul de grațiere.

La venirea lor, Régnier se și legăna în spînzurătoare ; se grăbiseră să-l dea pe mîna călăului și a doua zi, cînd nenorocitele reveniră, aducînd ordinul de grațiere, li se răspunse că ar face bine să se ducă să vadă dacă acel care se bălăbănea în noua spînzurătoare de la Montigny nu era cumva fratele lor.

— Ah ! izbucnise cu ură Colin. Nu-i mare lucru să crăpi, dar cînd ai putea să scapi, să fii trimis pe lumea cealaltă, cu lașitate, ucis pe la spate... *By Good !*

François își aminti de modul în care își rînduia Colin oamenii, seara, ca să-i atace pe călători. Luase

parte la mai multe atacuri şi chiar el însuşi într-o noapte îşi luase sarcina de a tîrî două cadavre într-un mic hăţiş. Apoi rătăcind de colo pînă colo, prin ţinutul acela, la Baccon, pe drumul Parisului, dăduse peste o biserică, intrase în ea... Doamne Sfinte ! Cum mai blestema François această biserică ! Dacă nu l-ar fi momit potirele, vasele de aur, sfitele şi scrinurile pline, n-ar fi fost aruncat în gropniţa asta de la Meung şi fără îndoială că nici Colin n-ar fi fost înhăţat. Spre nefericirea lor au spart uşa bisericii şi chiar dacă el scăpase atunci cu fuga, era încredinţat că pînă la urmă tot va fi prins. Opt zile de-a rîndul fugise, fără să ştie unde să se ascundă, în ţinutul acela pe care nu-l cunoştea. Hăituit din toate părţile, se năpustise în păduri, nemaiîndrăznind să iasă din ele, pînă în seara în care, întîlnindu-l pe unul din cei cu care dăduse lovitura, la Baccon, îl opri şi-i ceru să-i arate pe unde s-o apuce.

— Pe-acolo te poţi duce la Meung, zise omul.

— Şi pe urmă ?

— Stai niţel... Podul e păzit.

— Şi dincolo de Meung ?

— Dai de Orléans...

François se strîmbă.

— După ce-ai trecut de oraş, reluă omul cu care vorbea, dacă priveşti în lungul drumului ce coboară spre Loara, ai să vezi spînzurătoarea...

— Cum ? Ce spînzurătoare ?

— Colin !

— Ce vrei să spui ?

— Ah ! El e, sînt sigur. Poţi să te duci să-l vezi. Dar dacă ţii la pielea ta, fii cu băgare de seamă. Nu te opri...

Villon porni, în goană, spre Meung și la căderea nopții îl recunoscu, în spînzurătoare, pe Colin, țeapăn, învinețit, cu junghietura gîtului ruptă. Atîrna în ștreang, printre alți cinci-șase, cu ochii ieșiți din orbite, putreziți, cu gura plină de muște, cu nările dilatate și pîntecele, acoperit de cămașă, umflat să crape. François se apropiase de el ; îi vorbise ca și cum ar fi putut să-l audă, îl pipăise, apoi pe neașteptate, deoarece nu-i văzuse pe cei doi oșteni care se apropiaseră, se simțise înhățat, trîntit la pămînt, legat cobză și tîrît la castel.

Ah ! De cîte ori, în ceasul acela tragic, Villon nu retrăise în minte clipa în care-l zărise pe Colin ! Se gîndea la el fără încetare. Era mereu în prada unei emoții groaznice ! Colin spînzurat, Régnier spînzurat, mai rămăsese doar el, al treilea, căruia trebuia să-i vină rîndul să piară în ștreang.

De cîte ori se deschidea ușa celulei, și apărea călugărul care, din două în două zile, îi aducea un dumicat de pîine și un ulcior cu apă, François întreba :

— Mai e mult ?

Dar călugărul nu răspundea. Pleca fără să scoată un cuvînt, închidea o a doua ușă, la capătul de sus al scărilor și raza de lumină care pătrundea un moment între zidurile temniței se stingea. Villon se apuca să mănînce. Ghemuit peste fiarele care-i înlănțuiau picioarele, mesteca domol pîinea și se gîndea.

Nu se mai temea de moarte. Era pregătit. Se gîndea la cei doi prieteni. Și cu toate astea... Nu. Nu. Nu frica, ci viața pe care o ducea, nesiguranța, îl făcea uneori să se zbuciume, să-și piardă curajul, să strige călugărului că, dacă episcopul d'Aussigny voia să-l istovească, n-avea să izbutească. Ah ! Știa

el ce fel de om era ! I se spusese : o ființă mîrșavă, un monstru, un laș și cînd călugărul, în astfel de momente, îl poftea să se roage lui Dumnezeu ca să aibă milă de el, răspundea :

— Pleacă ! Dacă Dumnezeu ar face dreptate, ar începe cu episcopul tău. Nenorocirea mea e că depind de el...

Într-o dimineață l-au dus într-o sală mare, pentru ca judecătorul să-i ia interogatoriul în privința furtului de la biserica din Baccon și să stabilească partea lui de vină la acest furt. François mărturisi cinstit adevărul. Dar cînd fu întrebat dacă face parte din tagma scoicarilor, tăgădui cu atîta înverșunare, încît judecătorul îl somă să spună adevărul, dacă nu voia să-și înrăutățească situația. Villon declară că habar n-avea despre ce era vorba.

— Gîndește-te bine, zise încet judecătorul. În situația în care te găsești asta nu mai are importanță. Așadar ?

— Nu, zise François.

— Greșești, reluă judecătorul Étienne Plaisance, pe același ton. Poți fi făcut să vorbești...

— Vă jur...

— Nu jura !

Apoi schimbînd tonul :

— Te-ai hotărît, da ori ba ?

François își plecă ochii în pămînt.

— Dacă trebuie, șopti el, să mărturisesc pentru că așa vă place, sînt gata. Dar, fie-vă milă, mai întîi spuneți-mi despre ce este vorba ?

— În sfîrșit, ți-a venit mintea la cap, zise judecătorul, scoțînd dintr-un dosar o anumită declarație făcută în iulie trecut, la Orléans, și semnată de Villon. Vrem să știm unde-l putem găsi pe acest

Picior Alb, pomenit aici de tine — și-n același timp făcu semn călăilor să se apropie.

— Domnule judecător! bolborosi François.

— Nu știi?

— Ah! Fie-vă milă, gemu nenorocitul, nu veți face una ca asta!... Pe Picior Alb l-am întîlnit doar o singură dată, într-o seară, la Orléans, împreună cu Colin. Ne-am întîlnit la un han, arătat în declarație și apoi ne-am dus la un tractir, de asemenea arătat în declarație... Asta-i totul! Ah! Ah! Vă implor... Pentru numele lui Dumnezeu, spuneți oamenilor ăstora să se depărteze... nu știu nimic... n-aș putea să vă dau nici o informație...

Era atît de înspăimîntat de ce-l aștepta, încît voi să se arunce la picioarele judecătorului Étienne Plaisance, dar la un gest al acestuia, călăii se și năpustiseră asupra lui, cît ai clipi din ochi, îl trîntiră jos, îl cetluiră de miini și de picioare cu funia scripetelui.

— Pentru Dumnezeu! implora el. Domnule judecător...

Încheieturile începură să-i pîrîie, trupul i se întinse, i se lungi, făcîndu-l să scoată strigăte de durere. Era îngrozitor! Pe măsură ce se ridica de la pămînt, avea senzația că se rupe, că se sfărîmă. Și mușchii și oasele. De picioare avea legată o greutate care-l ținea și totuși această greutate se înălța încet, odată cu el.

— Mă doare... mă doare... suspină el. Mă doare... atît de rău... Ajutor!

Mîinile, legate la încheieturi cu funia care-l ridica încet, îl ardeau ca și cum le-ar fi ținut în foc; i se părea că degetele îi stăteau gata să-i plesnească. Capul, de asemenea. Avea impresia că sîngele îi va

țîșni prin pori. Se înăbușea : pe ochi i se pusese un fel de pînză ; în urechi îi răsuna un ciocănit surd care se întețea, iar în gură parcă avea pămînt. Își mai dădea oare seama de ceva ? Suferea, îi venea să urle, necontenit, din tot trupul întins de scripete, dislocat fibră cu fibră, nerv cu nerv. Nu mai era decît chin, carne sfîșiată, torturată pînă în adîncul ființei sale, năpraznic, cu migală ; din gîtlej izbucni un ultim țipăt cumplit, își pierdu cunoștința, își veni în fire în celulă, cu cineva alăturea.

— Cine ești ?

Era călugărul.

— Mi-e sete, abia șopti François.

Nevoit să bea din ulcior, își aduse aminte de cele întîmplate, se uită lung la mîini, și le pipăi, închise ochii și recăzu pe paie.

— Dacă ai fi răspuns la întrebarea judecătorului Étienne Plaisance, grăi liniștit călugărul, nu te-ai afla în halul ăsta.

— Lasă-mă...

— Ce era dacă spuneai ? Vezi în ce hal ai ajuns ? Te-au supus la tortura scripetelui și vor reîncepe, pentru că n-ai vrut să mărturisești nimic...

— E frig, se plînse François.

— Bine, bine, mormăi călugărul. Fă cum vrei. Săptămîna asta te vor lăsa în pace, dar pe urmă ai să te urci iar sus.

— Pleacă ! zise François. Pleacă odată ! Du-te !

A doua zi, cînd călugărul îi aduse pîinea și apa, îl întrebă, pe neașteptate, dacă vremea era frumoasă.

— Mai bine gîndește-te la judecătorul Étienne Plaisance, îl sfătui călugărul.

— Ah ! Fără îndoială că iar mă vor chinui, zise François.

— Ai putea să scapi.

Drept orice răspuns François se întoarse cu fața la perete și socotind că mai avea patru zile pînă cînd trebuia să se înfățișeze judecătorului, își zise că, cel puțin, pînă atunci va trăi. După atîta suferință se produsese în el o schimbare completă. Nu se mai gîndea la moarte. Dimpotrivă. Îl susținea o speranță nelămurită. Se gîndea că fiind mereu supus la tortură, va ajunge poate, de la o săptămînă la alta, să scape de ștreang, dacă judecătorii se vor mai încăpățîna. Ar fi fost de ajuns să nu cedeze cu una cu două pentru ca apoi judecătorii nemaiavînd ce-i face, să-l pună în libertate ca să afle unde se ascundea Picior Alb. Tot felul de idei ciudate îi treceau prin minte, îl obsedau, dar cînd îl duseră a doua oară la cazna, îi dădu sîngele pe gură, pe nas și pe urechi și crezu că e gata să-și dea duhul. A treia oară, rămase mai mult de nouă ceasuri fără cunoștință, singur, în bezna groaznicei lui celule, scuturat de friguri, cu trupul zdrobit, mai mult mort decît viu. Era de nerecunoscut. Întins pe lespezi, plînse toată noaptea, cuprins de ură și deznădejde; după aceea nu l-au mai chinuit zadarnic, se părea că l-au uitat, l-au lăsat în pace cinci zile, fără hrană, fără un cuvînt și el, care numai printr-o minune mai era în viață, mulțumea Cerului că-i dăduse putere să reziste. În curînd ajunse o umbră, dar umbra aceasta se mișca, se tîra, respira. Umbra aceasta nu voia să moară; se lupta, se agăța de viață și în anumite momente, cînd era stăpînit de o speranță nebună, spunea în poemul său:

„Fie-vă milă, fie-vă milă de mine."

Niciodată pînă atunci, nici la Orléans unde cunoscuse cele mai fioroase spaime, nu se simţise mai nefericit ca acum. Cu toate acestea, aici, în beciul în care era pus la popreală de judecătorul Étienne Plaisance, cu scopul de a-i smulge într-o bună zi, preţioasa informaţie pe care se bănuia că o putea da, Villon începea să învingă. Delirul provocat de foame, frigurile, lipsurile îi inspirau versuri pe care le recita cu glas tare, de zece, de douăzeci de ori, unul după altul, ca să şi le amintească mai uşor. Şi acest delir se manifesta printr-o înclinare spre zeflemea, fără frîu, capricioasă, care-i dicta, la această neplăcută întrebare :

„— De unde vine acest rău ?"

următorul răspuns plin de fantezie :

„— De la ursita-mi rea
Saturn, atunci cînd zodia mi-a întocmit
Şi-aceste rele cred că mi le-a sorocit.
— Aiurea !"

Sufletul i se răzvrătea în această curioasă discuţie, pe care poetul o imaginase între spirit şi materie, sub forma unei balade :

„Îi eşti stăpîn şi slugă-i eşti oricui
Vezi Solomon ce scrie-n cartea lui,
Că înţeleptul, peste oştii-i mare,
Puterea sa e făr-de asemănare
— Nu cred nimic, voi fi cum m-au zidit ;
— Ce spui ?
— E crezu-mi, pe cît pare...
— Atîta-ţi zic...
— De asta, precum vezi, m-aş fi lipsit !"

Ironia mușcătoare, cuvîntul care trebuie, vioiciunea răspunsului, ritm, caracter, găseai totul în aceste versuri. Ele purtau pecetea lui Villon și uneori în clipele în care era mai chinuit, datorită lor, simțea că i se răspîndește în vine o căldură vie, care-l smulgea din realitate. Da, în versurile astea era el, întreg, fără prefăcătorie sau fățărnicie, cu replica potrivită pe buze, rîzînd de sfaturile care i se dădeau și răspunzînd totdeauna la fel, la sfîrșitul fiecărei strofe :

„De asta, precum vezi, m-aș fi lipsit..."

Să fi fost sigur de ceva ? Spînzurătoarea își aștepta prada și orice-ar fi făcut, nu se putea împiedica să nu cugete cu amărăciune, că într-o zi tot va trebui să-și vîre gîtul în groaznicul zbilț pentru ca apoi, dintr-o lovitură dată de călău să fie aruncat în gol, să zvîcnească și să se zgîrcească la fel ca și ceilalți înainte de ultima zvîrcolire. Dumnezeule atotputernic ! Mai ales de asta s-ar fi lipsit el ! Nu se mai temea de nimic altceva, cînd într-o dimineață fu trezit de zgomotul unor pași. Înfiorat de spaimă, stătea cu urechea la pîndă. Se auzea cum se deschid ușile celulelor vecine, cum zornăiau lanțurile care se desfăceau și înlemnit de groază căzu în genunchi, ascultînd cum răsunau pașii călugărului, care le striga să înainteze :

— Grăbiți-vă ! bombănea el strigîndu-i pe nume pe deținuții pe care-i îndrepta spre ieșire. Firmin Mahaut ! Antoine și Nicolas Camuse ! Lemercier !

— Haide și tu ! îi zise călugărul pătrunzînd în celulă. Ridică-te ! Dumnezeu s-a îndurat de tine !

— Cum ?

— A călăuzit la Meung pe regele Franței.
— Cum ?
— A călăuzit la Meung pe regele Franței.
— Pe regele Charles ?
— Ba nu ! Regele Ludovic al unsprezecelea, grăi călugărul, pentru că regele Charles a murit și Ludovic îi urmează la tron. Haide ! Vino ! Mulțumește cerului !

Francois ajunse în curtea temniței, unde sergenții îi rînduiau într-un colț pe nenorociții readuși la lumina zilei și care, neîndrăznind să se bucure prea mult, se uitau unii la alții, fără să-și vorbească.

— Dumnezeu este milostiv ! grăi atunci unul dintre deținuți.

Toți împreună repetară mașinalicește această frază, apoi, cum călugărul, după ce golise toate celulele, veni lîngă ei și recitea lista pe care o ținea în mînă, se aranjară în rînduri, așteptînd să fie eliberați.

Villon stătea în mijlocul curții. Se înăbușea. Privea năuc la cele două turnuri scurte și rotunde, la clopotnița ascuțită și cu turle în cele patru colțuri, la zidurile groase ale temniței, la poarta ei, la podul mișcător lăsat pe tălpile lui și trebui ca un sergent mirat că-l mai vedea acolo să se apropie de el și să-i spună :

— Hei ! Omule ! Ce mai aștepți ?

CAPITOLUL XIX

François ieşi din închisoare înfricoşat. Era adevărat. Era liber. I se dăduse o dovadă de eliberare care-i îngăduia, fără teamă de judecător, să meargă domol, ca un bătrîn, pe drum, să geamă încetişor şi să se oprească pentru a privi cerul, crîngul şi păsările. Vremea era frumoasă. Un strălucitor soare de toamnă aurea ramurile şi vîrfurile copacilor pe jumătate desfrunziţi şi-n aer plutea o puternică mireasmă de muşchi, de licheni şi de pămînt reavăn. Uneori, cîte o frunză se desprindea de pe ramuri şi cădea agale, legănîndu-se; castanele cădeau ca nişte pietre, se loveau de pămînt, săreau în sus şi se rostogoleau apoi pînă departe...

Villon trecu prin marginea unei păduri, o lăsă în urmă şi pe cîmpuri văzu ţăranii care începeau să lucreze pămîntul. Dumnezeule! Ce rău îi era! Bietele lui picioare, înfăşurate în zdrenţe murdare, găsite în gunoaie, abia îl mai duceau. Încheieturile ţepene, îi trosneau. În sfîrşit! Au pus capăt chinurilor sale! Cîtă generozitate! Îl înhăţaseră acum trei luni, în plină putere şi-i dădeau drumul distrus, sfîrşit, ruinat, scuturat de friguri. Mai era oare bun de ceva? Tu-

șea. Il lua cînd cu cald, cînd cu frig. Trupul îi era scăldat în sudori. Clănțănea din dinți și dorul de Paris, care ar fi trebuit să-l însuflețească, nu-i mai provoca nici plăcere, nici necaz, îl frămînta numai gîndul depărtării la care se găsea.

Totuși spre Paris îl călăuzeau pașii ; toate sforțările dureroase, care după fiecare zi de mers, seara, îl lăsau sfîrșit de oboseală și de foame, erau făcute cu același scop unic. Ar fi murit pe drum, dacă oamenii n-ar fi fost milostivi. Toți îi dădeau de pomană. Se găsea într-o asemenea stare de mizerie, încît chiar înainte de a întinde mîna, prin sate, femeile îi dădeau, fie o bucată de pîine, fie cîte un gologan și după ce-l întrebau încotro merge, clătinau din cap cu milă.

— Încă n-ai ajuns ! socoteau ele.

Unele, cărora François le cerea să-i arate drumul, i-l arătau c-un gest larg, în tăcere, apoi îl priveau cum se depărtează, împietrite, pentru că le îngrozea.

Seara se culca fie prin hambare, sau pe prispele caselor, fie prin culcușurile făcute de vagabonzi în clăile de fîn. Acolo era cald și bine. François dormea împărătește și dimineața, cînd se trezea în cîntecul ciocîrliilor, pornea iar la drum și se mira că nu mai era atît de abătut.

Credea că asta se datora influenței Parisului, la care se gîndea în fiecare clipă, ca la singurul său refugiu ; în adevăr, pe nesimțite își recăpăta puterea. În șapte zile străbătuse o distanță la care nu s-ar fi așteptat. Isprava aceasta îi dădu curaj. Le zîmbea oamenilor de pe cîmp, le dădea binețe și după ce primea pomana, le mulțumea și striga :

— Să vă ferească Dumnezeu să aveţi de-a face cu episcopul d'Aussigny. Credeţi-mă ! Nu l-aţi mai uita niciodată !

Şi fără să mai dea alte lămuriri, îşi vedea de drum, vorbind singur, oftînd şi gemînd, pentru ca, pe neaşteptate, să uite de necazuri şi să constate că, mulţumită lui Dumnezeu, aceste necazuri luaseră sfîrşit.

„Hei ! François ! François ! îşi spunea el. Ai treizeci de ani şi ştii mai multe despre nebuniile şi păcatele oamenilor, decît aceia care au citit prin cărţi. Eşti bogat în experienţă. Umblă încet, prietene ! Umblă cu grijă !"

Într-o seară, tot vorbind aşa cu el însuşi, îl cuprinse necazul la gîndul că nu realizase nimic, nu avea nimic, că Régnier şi Colin erau morţi. Gîndul acesta îl deznădăjduia. Fără prieteni, la ce plăceri mai putea nădăjdui de acum înainte ? Pentru ce să mai trăiască ? Îşi aminti de spînzurătoarea de la Meung, de Colin şi de pîntecele lui umflat, de celula din turn, de judecător, de chinurile pe care le îndurase şi-n loc să se socotească fericit că era în viaţă, căzu pradă descurajării. La ce bun să se mai întoarcă la Paris, unde viaţa care-l aştepta îl întrista de pe acum ? Ce mai putea să spere ? Unchiul său îl va primi fără plăcere. Mama lui avea să-l mustre pentru tot ce făcuse. Îl vor plictisi. La ce bun să se mai grăbească ? Începu să se tînguie. Ce aducea după cinci ani de absenţă ? Nimic. Doar pielea şi oasele. Şi pielea nu mai făcea multe parale. El, căruia i-ar fi plăcut să se întoarcă cel puţin c-un prestigiu oarecare, nu avea nici unul nici măcar în ochii lui. Vai ! Acesta era blestemul vieţii sale. Toate păcatele, toate greşelile, slăbiciunile se ridicau îm-

potriva lui, îl acuzau ca în fața unui tribunal, îl zdrobeau sub greutatea probelor, îl mustrau că se lăsase tîrît de firea sa rea și în sinea lui le dădea dreptate. În clipele acelea îi veni ideea să scrie un lung poem, prin care să-și justifice viața, să dovedească cum că nu degeaba bătuse drumurile, că nu în zadar suferise, iubise, gemuse și poate că merita se iertarea de ștreangul de care se apropiase. *Testamentul* nu era decît o fantezie și pe bună dreptate nimeni nu-și mai amintea de el.

— Voi face ceva mai bun, își luă Villon angajamentul. Cu sîngele și carnea mea. Așa cum mă aflu, amintindu-mi de toate...

Și imediat începu să caute cuvintele și cadența :

„Cînd ani treizeci am împlinit
Și tot amarul vieții l-am băut,
Nu prea-nțelept, nu prea smintit,
Deși destule cazne-am cunoscut,
Și toate de la el le-am suferit,
De la d'Aussigny, și neamul lui popesc
De e vlădică, și de toți recunoscut,
C-ar fi și-al meu, eu îl tăgăduiesc."

Versurile cîntau, îi veneau pe buze, își găseau rima și forma într-un zbor neașteptat, măsurat, calculat, ca și cum ar fi așteptat această clipă minunată, pentru a se chema unul pe altul, ca să trăiască în vis și de foarte departe să-și facă semn că se recunoșteau.

— Ah ! Ticălosul ăsta d'Aussigny ! continuă François.

„Stăpîn nu-mi este mie, nici vlădică
Și de la el n-am nici o moșioară,

Nu-i datorez credinţă, supunere adică,
Nu-i sînt nici şerb, nici căprioară,
Cu pîine mucedă şi apă chioară,
O vară-ntreagă m-a ţinut neîncetat.
Zgîrcit ori darnic, fosta ca o fiară.
Să-i deie Domnul precum şi el mi-a dat...

Poemul se modela, căpăta fiinţă. Era străbătut de un fior nebănuit, ca tălăzuirea mării în ghioc, fior care-l însufleţea, îi dădea viaţă şi François nu făcea decît să-i imprime mişcarea subtilă de care fremăta sufletul său, s-o accentueze, s-o strunească, pentru ca apoi, dus de versuri, din strofă în strofă, ca şi de concepţia de ansamblu, să-i stabilească mărimea.

În timp ce-şi vedea de drum, prin contrast cu Thibault d'Aussigny care-l adăpase cu apă chioară în celula de la Meung, îi veni în minte chipul unui adevărat beţiv, acela al răposatului Jean Cotard. François îl evocă, îl ridică în slavă, numai ca să opună vinul apei şi deodată se simţi înveselit. Dar unde naiba se afla ? Cît vedeai cu ochii, de jur împrejur, numai crînguri, livezi şi cîmpuri de bucate. Se făcea seară. Prin scorburi ceaţa ţesea scînteietoare pînze de păianjen şi pe cer strălucea o stea, cea dintîi în frumoasele nopţi de toamnă. Villon grăbi pasul. Era vesel. Simţea în suflet o uşurare binefăcătoare, mintea îi era niţel înflăcărată.

— Numaidecît am să scriu acest început ! Nu e rău.

„Cînd ani treizeci am împlinit
Şi tot amarul vieţii l-am băut...

Îl băuse zău fără sete, în cămaşa chinurilor... „Dar nu... Nu... Să lăsăm astea. Mi-e foame."

Cînd se întunecase de-a binelea, ajunse la un han păcătos, unde trebui să stea în picioare, la ușă, pentru că masa era ocupată de un nobil de seamă, care mînca împreună cu oamenii săi.

— Fiecare după punga lui, fu nevoit să constate François, privind cu poftă la mîncăruri și sorbindu-le mirosul. Dacă mai rămîne ceva, o să-mi vină și mie rîndul...

Așteptă așa, mai mult de-o oră, fără să se plîngă, apoi hangiul adună într-o strachină un pic de pîine, slănină și brînză, i le zvîrli, ca la cîini, ceru banii și-l lăsă pe poet să mănînce.

— Pot căpăta picătura asta de vin ? întrebă el văzînd că unul din comeseni nu-și terminase de băut paharul.

I se întinse paharul fără nici o vorbă.

— Oh ! Vă mulțumesc, vă mulțumesc mult ! zise François.

Ce noroc ! Era mai mult decît nădăjduise. Și vin ! Strachina plină de resturi ! Primise atît cît plătise. Dumnezeu nu-l părăsise cu totul. Oare nu-i datora tot Lui începutul poemului la care medita, cu coatele pe masă, acum cînd se săturase și cînd în vatra uriașă pîlpîiau flăcări care luminau tavanul ca un incendiu ? Poet fiind trebuia să simtă cea mai desăvîrșită mulțumire numai compunînd versuri. Și-n adevăr, gusta din plin această mulțumire. Părea că-i beat de poezie, cu toate că, gîndindu-se la nobilul de la masa căruia căpătase fărîmiturile pe care abia le terminase de înfulecat, în sinea lui își spunea că dacă cei mari nu ar pune o distanță atît de mare între prețioasele lor persoane și cei flămînzi, poate că aceștia din urmă nu ar fi nevoiți, de multe ori,

să ia cu forța ceea ce le era necesar ca să aibă ce mînca.

O mică poveste pe care o auzise cîndva despre Alexandru Cel Mare, care ajutase pe un pirat să ajungă om cumsecade, dăruindu-i tot ce-i trebuia ca să poată trăi, îl cufundă în gînduri. O comentă în trei strofe, apoi cu ochii închiși din cauza flăcărilor din vatră, începu să șopocăiască.

„De-ar fi vrut Domnul să-ntîlnesc
Vreun Alexandru nou, cu sufletul milos
Și m-ar fi ajutat pe-o cale bună să pornesc.
De m-aș fi dat la rele și ponos,
Să ard ca cel din urmă păcătos !
Astfel eu singur m-aș fi judecat ;
Pe orice om nevoia-l face ticălos,
Foamea, pe lup, să iasă la prădat..."

Era adevărat. În fond nu era om rău, dar el ținuse seamă totdeauna numai de noroc și-l silise adesea să-l ajute. Oftă. Își aminti de tinerețea lui, de timpul pierdut, de prietenii stricați care-l îndemnaseră la rele și reluă cu melancolie :

„Jelesc amarnic vremea tinereții,
Ce-am risipit mai rău ca orișicare
Chiar pînă-n pragul bătrîneții
Ce mi-a ascuns a ei plecare.
Și n-a plecat nici de-a călare,
Dar nici pe jos. Cum? N-am habar...
A șters-o așa deodată, mi se pare,
Fără să-mi lase-n locu-i nici un dar."
Dusă-i pe veci și m-a lăsat sărman
Îmbătrînit și făr-de-învățătură,
Calic și trist, mai negru ca o mură..."

Da. Şi din vina cui ? se întreba el. Nu putea face altceva decît să constate sfîşietorul rezultat al nenumăratelor lui nebunii şi să se pocăiască. François nu uitase nimic şi nici inimă împietrită nu avea, pentru că după o lungă pauză, continuă :

„Ah ! Doamne dac-aş fi învăţat
În tinereţea mea nebună
Şi însuşiri alese de-aş fi căpătat,
Aş fi avut acum culcuş şi casă bună.
La şcoală însă, dam o zi pe lună,
Ca cel mai deşuchiat şcolar.
Scriind acum voroava asta bună,
Simt inima-mi topindu-se de-amar..."

Ceru hîrtie şi cerneală şi — singur la masa pe care o curăţise o slujnică — lăsă pana să alerge scîrţîind.

— Destul ! Ce scrii ? zise hangiul.

— Nimic, răspunse François.

— Atunci du-te în altă parte.

Poetul băgă în buzunar foile pe care le înnegrise, se sculă, ieşi din han, porni pe drumul care şerpuia printre cîmpuri şi stăpînit de o nestăvilită dorinţă de a se destinde şi de a respira aerul curat, pînă-n adîncul plămînilor, merse necontenit o parte din noapte, ca o umbră fericită, imaterială, inspirată.

Toate îi vorbeau : întinderile întunecoase, arborii răzleţi care-şi înălţau, spre cer, crengi desfrunzite, tufişurile care străluceau în lumina palidă, blîndă şi rece a lunii — şi acolo sus — furnicarul de stele ce umplea bolta cerească în care privirea ţi se pierdea. François nu-şi mai dădea seama de nimic. Asculta toate aceste glasuri, care veneau de dincolo de orizontul întunecos, cufundîndu-l în ireal şi-n

timp ce asculta glasul lăuntric ce răspundea suavei și profundei armonii universale, revedea anii trecuți pe care-i plîngea și multe alte mii de ani, dispăruți în neant pentru totdeauna. Atunci își aminti de balada pe care o compusese ca să vîndă poze țăranilor și fără voie, înfiorat, porni s-o recite ; o striga pietrelor, cum o strigase oamenilor, altădată, și, ca și atunci, nu primi nici un răspuns...

Cu toate acestea, din adîncul sufletului, din toată ființa lui chinuită pornea întrebarea :

„Spuneți-mi unde,-n care țară,
Se află Flora, frumoasa doamnă
Arhipiada, ca și Thaïs
Din neam cu ea, și vară bună,
Sau Echo, al cărui glas răsună
Și peste iazuri și pîraie zboară,
Cu frumusețea ei nepămînteană.
Unde-s zăpezile de-odinioară ?"

Unde ? În ce locuri ? I se părea că cunoștea acele locuri dar glasul lăuntric îi spunea „NU" cînd îl întreba și toate cele care-l înconjurau și care cu o clipă mai înainte i se păruseră că-i dezvăluie taina existenței lor, acum tăceau, erau surde, neatente, de nepătruns. Ah ! Îl apucau frigurile ! Pentru ce nu răspundeau ? Pentru ce ? Se opri, plecă fruntea, aștepta, apoi la urmă, obosit, deznădăjduit se așeză la adăpostul unui hățiș și adormi, pe o grămadă de frunze moarte, gîndindu-se că și ele, a doua zi, după un răstimp de odihnă, vor fi duse de vînt departe, după capriciul acestuia, în fantastice și jalnice vîrtejuri.

Asta era soarta tuturor. El însuși, pornind din nou la drum în zori, nu era alungat cînd ici, cînd colo,

de acelaşi neastîmpăr care fusese nenorocirea vieţii lui ? Sigur că da ! Nu putea face nimic. Trebuia să se supună celor mai fantastice fantezii, să sară, să alerge, să cadă, să se scoale şi adesea Dumnezeu ştie în ce hal. Să sară iar, iar să alerge şi iar să cadă, să cadă mereu. Ce nenorocire ! Gîndurile astea îl consternau, dar pe urmă îi păru rău că se frămînta aşa, zîmbi, sări într-un picior şi izbucni într-un puternic hohot de rîs : ajunsese la Chartres.

„Sînt pe drumul cel bun !" îşi spuse el.

Aici fu nevoit să intre în slujba unui notar pontifical ca să cîştige cîţiva gologani şi pentru asta trebui să rămînă o săptămînă în acest oraş în care, din nefericire, seara, prostituatele îi făceau semne de pe pragul casei. În zadar încerca Villon să li se împotrivească. Îl rodea un rău ascuns care-l silea să-şi încetinească paşii şi să răspundă, ruşinat, chemărilor care se adresau celui dintîi venit, pentru ca apoi să-şi spună că poate nu era atît de respingător. La ce se gîndea ? Era nebun ? Neamaiputînd rezista ispitei se opri şi întrebă pe una din ele dacă voia să-l primească.

— Vino ! răspunse ea în zeflemea.

Intră. Femeia închise uşa şi Villon privind în jurul său, ca şi cum într-o singură clipă înfăţişarea odăii l-ar fi transportat în trecut, pe vremea nebuniilor de altădată, îi spuse că era din Paris, că acolo fusese cineva, că era cunoscut...

— Se poate. Ai parale ? răspunse femeia.

— La urmă, bombăni François.

Se apropie de ea, o cuprinse în braţe şi încercă s-o împingă spre pat, dar ea se zbătu şi-i ceru să plătească înainte, pentru că aşa zdrenţuit cum era, nu-i inspira nici o încredere.

— Ce ? S-o spui altora ! zise François.

Apoi pentru că nenorocita amenința să strige după ajutor dacă nu-i dădea drumul, o strînse și mai tare, îi astupă gura cu mîna și nemaițiind seama nici de Dumnezeu, nici de dracu, se căzni s-o trîntească pe pat pînă cînd, mușcat la sînge, țipă de durere.

— N-ai de gînd să te astîmperi ? Bădărane ! Golane ! Ajutor ! Săriți ! Mă omoară !

François ridică brațul s-o lovească.

— O să te fac eu să urli ! grăi el scrîșnind din dinți. Stai tu, muiere ! Ți-arăt eu cine sînt !

Dar femeia porni să strige și mai tare, îi alunecă din brațe, deschise ușa, fugi afară și alarmă toată lumea. François se luă după ea. Era înfuriat la culme, respira greu, gîfîia, înjura și era gata să pună mîna pe ea, cînd se pomeni față-n față cu un bărbat.

— Tu ce vrei ? se răsti François. Putoarea asta...

— E a mea, zise omul.

Și înghesuindu-l fără milă, într-un colț, îi trase cîțiva ghionți zdraveni ; Villon începu să se clatine, încercă să se țină pe picioare, dar se prăbuși la pămînt aproape mort.

— Na ! zise omul. Și să nu mai dai pe-aci ! Ascultă ce-ți spun ! O să fie mai bine pentru tine !

François se lăsă păgubaș. Se sculă în picioare cum putu și în rîsetele tuturor se depărtă cu capul plecat, învins, umilit ; a doua zi, după ce ceru socoteala notarului la care slujise și după ce primi modesta sumă care i se cuvenea, o șterse fără nici o altă explicație.

„Te-a pedepsit Dumnezeu ! își spuse el. Ah ! François ești nebun ! Ticăloșit cum ești, îmbătrînit, nenorocit, să te mai zbînțui cu muierile ! Mai întîi, ar

fi trebuit să te vezi cum arăţi. S-a sfîrşit ! Ţi-a trecut vremea !"

Cu spinarea încovoiată, tîrîndu-şi picioarele, merse toată ziua, iritat, bombănind cuvinte de neînţeles şi amintindu-şi că din partea femeilor, în afară de Margot, nu primise decît batjocuri şi vorbe de ocară. Pe vremuri, Marion îşi bătuse joc de el. Caterina pusese să-l bată la spate, iar Marta, l-a întoarcerea de la Bourg-la-Reine, se purtase în aşa fel ca să-l îndepărteze de ea, încît şi astăzi îşi mai simţea inima zdrobită. Ce putea face ? Asta era viciul lui, din cauza căruia nu avusese decît dezămăgiri. Îi plăceau prea mult femeile. Întotdeauna avuseseră asupra lui o putere pe care nu şi-o explica. Le dorea chiar şi pe cele mai josnice, pe cele mai urîte. Avea nevoie de ele. Nu se putea lipsi de ele.

— Doamne ! Cine sînt ? se rugă el. Nu mă mai cunosc. Sufăr şi mi-e ruşine, dar trebuie să păcătuiesc...

Însă tînguielile acestea nu-l liniştau, se vedea mereu înconjurat de viciile, care, orice-ar fi făcut, îl seduceau, îl îngenuncheau. Şi viciile astea erau : lăcomia, minciuna, violenţa, desfrîul şi lenea. În zadar încerca să scape de ele. Lăcomia îi spunea : „Pe mine m-ai îndrăgit totdeauna cum se cuvine. Să bei şi să mănînci. Adică mai mult să bei. Să te îmbeţi. Adu-ţi aminte !" Şi minciuna : „François ! Eu te ajutam cînd unchiul tău te întreba unde-ţi petreci nopţile şi cînd îi răspundeai mamei tale ! Pentru ce ne reproşezi astăzi serviciile pe care ţi le-am făcut ?"

— Vezi că... Nu mai ştiu... Eram copil... Nu... Nu... Fie-vă milă !..

„Şi eu? întreba violenţa. Trăiam în inima ta mereu şi alergam la cea mai mică chemare. Nu-i adevărat? Cînd îl pîndeai pe Sermoise seara, cînd îi urmăreai pe Caterina şi pe Nöel Jolis, nu eram eu prietena ta?"

Villon îşi astupa ochii şi urechile. Tăcea. Îşi măsura adîncimea păcatelor şi deodată, venind în fruntea tuturor viciilor, apărea desfrîul, pe un divan moale, întrupat în cea dintîi amantă, trupul acela gol care se oferea fremătînd de dorinţă, cald şi încordat.

„Te-ai bucurat de mine, îi spunea cu o nuanţă de tristeţe şi de satisfacţie. Ce plăceri ai gustat sub fustele mele! Ce fericire ai cules de pe buzele mele! Nu mă poţi renega! Eu sînt mereu aceeaşi. Priveşte!"

Şi-i arăta sînii rotunzi, care se ridicau odată cu răsuflarea, mijlocul puternic şi elastic, pîntecele cu acel cuib tainic, coapsele largi, gata să-l primească, braţele albe, tari, a căror strînsoare o dorea.

„François, eu sînt aleasa poftelor tale, cea mai sărbătorită şi cea mai gingaşă. Întoarce-te la mine! Lasă-mă să te uşurez de toate măruntele tale necazuri; toate dispar, toate cînd apar eu... Doar ştii bine! Tu eşti al meu!"

Nefericitul se dădea înapoi. Îi era frică de acest monstru cu ochii sticloşi, cu nări fine şi crispate, cu chipul palid şi tragic, care-l tulbura mai rău ca orice spaimă. Luptînd cu el însuşi, i se părea că e gata să moară, cînd lenea începu să-i şoptească:

„Nu erai tu acela care toată ziua, în loc să înveţi, dormeai, care hoinăreai pe străzi, care mîngîiai fetele şi te trezeai căscînd, în odaia lor? Lasă-i pe nebuni să se frămînte. Ai destulă vreme. Mă fac

să rîd aceia care nu mi-au cerut ajutor, sau mă dispreţuiesc. Ce vînt ţi mînă? Crede-mă, nimic nu valorează cît tolăneala, visurile nelămurite ale dimineţii, sau cît sfîrşeala aceea plăcută, atît de căutată, dar niciodată găsită!"

Toate aceste vicii, aidoma fetelor din tractirul lui Margot, care dădeau năvală pe cîte un muşteriu, îl chemau, îl linguşeau, dar el nu voia să le vadă, nici să le audă. Fugea din faţa lor. Se străduia să le ţină la distanţă şi pe măsură ce-i creştea tulburarea, se ruga Fecioarei să-l ajute să se învingă, pentru că, lăsat în prada viciilor, se simţea pierdut.

Cu cît îşi iuţea paşii — acum aproape alerga — simţea tot mai mult cum îl părăseau puterile şi atunci îşi spunea că trebuie să reziste cu orice preţ; gîndul i se îndreptă, cu înflăcărare, către bătrîna lui mamă şi asta îl mai linişti puţin. Şi-o aminti cum stătea, singurică, la Cordelieri, aşteptîndu-l cu ochii scăldaţi în lacrimi. Îşi aduse apoi aminte de copilăria lui, de odăiţa tristă şi scundă în care se făcuse mărişor, de biserica unde se ruga Fecioarei şi inima i se strînse. Se vedea copilaş, alături de biata femeie care-l crescuse, îl legănase, îl păzise de lupi în iarna aceea, a anului 1438, cînd toţi copilaşii din Paris aveau aceeaşi înfăţişare bolnăvicioasă, din cauza cumplitei sărăcii care stăpînea oraşul. Gîndul acesta îl făcu să se înduioşeze. Ar fi vrut să crape acolo, pe pămînt, deznădăjduit, cu aceste imagini în gînd. Să crape ca un blestemat care păcătuise şi care avea să mai păcătuiască, din cauza unei fatalităţi de care nu putea scăpa. Era prea mult. Da, să crape singur, părăsit de toţi, urît şi dispreţuit chiar de el însuşi; în acelaşi timp,

soarta i se părea atît de mîrşavă, încît plîngea cu lacrimi care-i ardeau obrajii.

Şi era sincer. În amurgul rece care se lăsa încet, încet, peste cîmpuri, adresa mulţumiri, în gura mare, şi celor buni şi celor răi, cînd deodată, simţindu-se parcă eliberat de toate necazurile, înălţă către Sfînta Fecioară această rugăciune în care maică-sa, tînguindu-se, îi împrumuta glasul :

„Crăiasă-n cer şi pe pămînt stăpînă,
Împărăteasa iadului întunecat,
Primeşte-o pe-umilita ta creştină
Printre aleşii tăi făr-de păcat,
Chiar dacă mila ta n-a meritat.
Stăpîna mea şi Doamnă,-a ta-ndurare
Decît păcatu-mi greu — e mult mai mare.
Şi nimenea, făr-de cerescu-ţi ajutor
Nu va intra în raiul făr-de asemănare...
În astă lege voi să trăiesc şi voi să mor...

Că sînt a lui, tu Fiului tău spune-i
Şi milostiv, să-mi ierte-orice păcat ;
Iertare dă-mi cum egiptencei-ai dat...
Cum El pe Teofil monahul l-a iertat...
Care deşi se juruise celui necurat
Prin tine, de cumplitul iad a fost scăpat.
Fereşte-mă să nu păcătuiesc atît de-amar,
Tu, ce făr-de prihană ai zămislit odor
Ce-i pomenit la liturghie în altar...
În astă lege voi să trăiesc şi voi să mor...

Biată bătrînă sînt, muiere nevoiaşă,
Nu ştiu nimic şi slova nicicînd n-am buchisit ;
Cu harfe şi-alăute văd raiul zugrăvit,
În schitul vechi în care-s de mult enoriaşă

Şi văd şi iadu-n care se sbat cei ce-au greşit.
Mă bucură întîiul, cel'lalt-mă-ntristează ;
Dar tu, Prealuminată, mă binecuvintează...
La tine păcătoşii s-alerge-jalea lor
Şi-n slavă să te-nalţe în rugi făr-de sfîrşit...
În astă lege voi să trăiesc şi voi să mor...

Absorbit cu totul de nesfîrşita evlavie care-l cuprinsese, îşi isprăvi balada, poate cea mai frumoasă din cîte scrisese vreodată, alcătuind ultima strofă pe acrostihul numelui său :

Virgină-n trupul cărei cîndva s-a zămislit
Isus cel făr-de moarte şi fără de sfîrşit ;
Lumească-ntruchipare cerescu-ţi Fiu şi-a luat
La oameni să le vină cîndva-ntr-ajutor
Ofrandă morţii dîndu-şi un trup neprihănit...
Numai aşa e Domnul şi-aşa-i mărturisit...
In astă lege voi să trăiesc şi voi să mor...

EPILOG

Reîntors la Paris, Villon locui la mama lui, mai bine zis se ascunse, pentru că procesul furtului de la Colegiul Navarei nu se terminase. Capelanul Guillaume veni într-o dimineață să-l informeze. François îl ascultă, dar deodată la numele lui Tabary izbucni :

— Ah ! Ăluia ar merita să i se smulgă limba !

— Sigur, dar pentru numele lui Dumnezeu, fereș-ște-te s-o faci tu ! răspunse capelanul.

— Bine, am zis că ar merita să i se smulgă limba, nu că am să i-o smulg eu.

— Înțeleg, zise capelanul Guillaume.

— El ne-a vîndut pe toți, pe Régnier și pe Colin.

— Pe toți !

— Ticălosul ! strigă François,

— Cum ai fi vrut să nu vă trădeze ? De două ori a fost pus la cazne. În zădar ar fi tăgăduit. Se știa că va vorbi. Tu însuți, în poemul după care el a făcut mai multe copii, ai declarat :

„Adio, mă duc la Angers !"

— Ei ! Unchiule, să nu confundăm...

— Copilul meu, nu vreau să te chinui, reluă blînd capelanul Guillaume. Ce s-a întîmplat, s-a întîmplat şi din păcate nu se mai poate schimba nimic. Declaraţia pe care Tabary a trebuit s-o dicteze în faţa judecătorului Estienne de Montigny şi pe care mi-a adus-o François Ferrebouc şi alte persoane respectabile, constituie o acuzaţie zdrobitoare împotriva ta.

— Cu toate acestea, Tabary a ştiut să se descurce, protestă poetul.

Capelanul înălţă fruntea.

— A scăpat plătind.

— El ?

— Familia lui a trebuit să achite suma de cincizeci de scuzi de aur, la două soroace, răspunse capelanul Guillaume. Cincizeci de scuzi ! Noi nu avem de unde să-i plătim !

— E adevărat ! Făceam mai bine dacă rămîneam pe unde am fost ! Atîţia bani !

— Şi închisoarea, nu uita închisoarea... Tu ştii ce înseamnă ? Gîndeşte-te, dragul meu : ar fi de ajuns să te întîlnească cineva, să te recunoască şi să te denunţe, că nimeni n-ar mai putea să te ajute.

Pronunţînd aceste cuvinte unchiul se sculă, îl îmbrăţişă cu drag pe nepot, care grăi în şoaptă :

— Fii liniştit, va trece multă vreme pînă să mă întîlnească cineva pe străzi. Îţi jur. Dacă e vorba să fiu închis, prefer să fiu închis aici.

Stătu două luni de zile la Cordelieri, culcîndu-se pe un mindir aşezat pe jos, fără să iasă din casă şi petrecîndu-şi timpul cu corectarea poemului, în vreme ce mama lui se ducea să spele rufe la oamenii care o angajau. Scria tot timpul la o măsuţă, cu spatele la foc, cu faţa spre ferestruica ce dădea în stradă şi soarta i se părea mulţumitoare. Se străduia

să se simtă cît mai bine în situația asta și adesea, cînd tusea pe care o căpătase în temnița de la Meung îl forța să lase pana, se gîndea că afară plouă cu găleata și gîndul ăsta îl consola.

— Hei ! Am înghițit destulă apă ! Thibault d'Aussigny a făcut să-mi treacă pofta de ea...

Dar tusea îl zdruncina, îl sfîrșea, era nevoit să facă sforțări să se apuce de lucru. Se vedea atît de ticăloșit în odăița scundă, cu pămînt pe jos și cu pereții goi, că pe nesimțite îl cuprinse o indispoziție ciudată. Cu toate acestea François se ținu bine și într-o zi, ca să-și înșele necazul, își închipui că era bogat și că-și dicta poemul unui secretar, cum văzuse că făcea ducele Charles, la Blois. Înșelăciunea aceasta îl distră. Se apucă de lucru cu sîrguință :

„Fremin, eu simt că inima-mi slăbește
Și că mai mult nu pot să scriu.
Alăturea de patul meu poftește..."

Fremin era el însuși, propriul său secretar care aștepta, ascultător, să-i spună versuri, cu glas tare, ca să le copieze, să le recitească, să le corecteze și s-o ia de la capăt pînă ce avea să se simtă mulțumit.

— Haide, Fremin ! Nu te lenevi ! Mai scrie un pic, hotărî el.

Și puțin cîte puțin, recăpătîndu-și buna dispoziție, ajunse să dea un fel de replică *Testamentului*, pentru că i se păruse că ar fi neglijat o mare parte din prieteni.

„Întîi sărmanu-mi suflet dăruiesc
Treimei Celei Binecuvîntate..."

șopti el, servindu-se cel dintîi.

— Urmează, Fremin. Ești gata ? Asta pentru suflet. Cît despre trup așteaptă nițel... Pentru că tot trebuie să-l las cuiva iată :

„Așijderi, trupul meu îl las
Bătrînei noastre mume, glia,
Nu-l vor găsi viermii prea gras,
Cu foamea, cruntă-i fuse bătălia."

Ah ! Știi și tu. Ai putut s-o constați singur, Fremin. Vezi, te cuprinde și mila... Nu spun minciuni...

„Pămînt ești și-n pămînt te-ntorci..."

Asta e... În pămînt ! O groapă în pămînt e tot ce ne mai trebuie. Orice ai face, sfîrșitul tuturor este același. Mari, mici, frumoși sau urîți, pe toți îi înghite pămîntul... Dar să trecem la altceva. ...

Tot vorbind așa, însuflețindu-se, își dădu deodată seama cam ce-ar trebui să fie poemul său și-l intitulă : *Testamentul*. De ce nu ? Îl văzu tipărit cu litere mari și redactat după regulile timpului. Titlul acesta avea alt sens. *Testamentul lui François Villon*, sau poate *Marele testament*. El, care nu avea nimic pe lumea asta, afară de experiența pe care o plătise destul de scump, de pe urma nebuniilor sale, putea să îmbogățească pe cine voia. Era dreptul lui. Izbucni în rîs, se scutură, apoi chemîndu-și amintirile, apucă pana și transcrise, după ce făcu o danie unchiului său, *Balada Fecioarei*, sub acest titlu : *Balada pe care a făcut-o Villon, la cererea mamei sale, pentru a se ruga Preasfintei Fecioare.*

Dar în momentul acesta, aducîndu-și aminte de Caterina și de versurile pe care le scrisese odinioară pentru ea, cînd era la Bourg-la Reine, buna dispoziție îl părăsi. Cum s-o neglijeze ? Nu putea. Femeia asta

ocupase un loc prea însemnat în viaţa lui, ca să nu facă măcar o aluzie la ea. Totuşi, dus pe gînduri, François şovăia. Nu ştia ce să facă, dar hotărîndu-se subit, scrise :

„Idem, iubitei și preascumpei mele
Nu-i las credinţă, nici inimă nu-i las,
Căci i-ar plăcea cu totul alte cele..."

şi continuă, pînă cînd, eliberat de amintirea acestei creaturi făţarnice şi crude, ajunse la tovarăşii săi, îşi regăsi buna dispoziţie, inspiraţia şi se lăsă în voia ei. Slavă Domnului, aici era în elementul său şi nu se putea teme de întristare. Sigur că nu. Fiecare căpătă cîte ceva : Régnier, Turgis, sergenţii de la temniţă, Casin Cholet, fratele Baude, Margot, îi pomeni, cu veselie, pe toţi şi le făcu danii caraghioase. „Asta o să le placă, îşi spunea el scriind. Tot ce am e al lor.. Ba chiar şi ce n-am. Le dau din toată inima. Luaţi-le, sînt ale voastre. Vi le dăruiesc..."

În seara aceea, cînd mamă-sa veni acasă, François era încă la lucru, însă într-o asemenea stare de agitaţie încît biata femeie fu cuprinsă de grijă.

— Nu-i nimic ! o linişti el. Am lucrat mult astăzi. Priveşte ! Sînt mulţumit...

— Vai de mine ! exclamă buna femeie.

François o cuprinse în braţe, o sărută, apoi, după ce-şi aranjă hîrtiile, o ajută să pună masa. Mîncă cu poftă, povesti o mulţime de fleacuri şi pe la ora opt, cînd clopotele sunau stingerea, în loc să se culce începu să se plimbe prin cameră, de colo pînă colo.

— Ce ai ? întrebă bătrîna.

— Simt că mă înăbuş aici !

— François !

— Da, mă înăbuş. Noapte bună !

Ieşi trîntind uşa, mai înainte ca mama lui, uluită, să-l fi putut împiedica. Nu mai putea răbda şi pe bună dreptate să trăiască fără să iasă din casă. Şi ce? La o asemenea oră nu i se putea întîmpla nimic. Cine să-l vadă? Cine să-l recunoască? Nimeni. Nu era el prost să se vîre aiurea, în foc. Aşa de tont îl credea unchiu-său? François chicoti. „Bietul om!" îşi spuse el înălţînd din umeri. „Ce prostie să tremure mereu de frică pentru mine!"

Poetul trecu apa, o luă la stînga şi se îndreptă spre biserica Notre-Dame, unde-l atrăgea tractirul lui Margot. Îl mîna o putere tainică. Mergea cu paşi mari, fără să ştie de ce se grăbeşte, dar şi fără să încerce s-o afle. Era ceva mai presus de puterile lui. Trebuia să se ducă la această femeie, să afle ce devenise şi imediat ce zări faţada şi scările de la intrare se simţi atît de puternic îmboldit de această dorinţă, încît nici o clipă nu-i trecu prin minte că se purta ca un zăpăcit.

— Hei! Margot! strigă el din parg.

— Se închide! Ai sosit prea tîrziu! zise Anton.

— Cum tîrziu? Eu sînt François Villon. Nu mă recunoşti?

— Ba da.

— Atunci?

Margot veni din fundul camerei şi întrebă, fără pic de prietenie:

— Pentru ce atîta gălăgie?

— Aşa va să zică! Vă bateţi joc de mine? ripostă François.

— Domol! zise Anton. Nu striga. Ce mutre face! Dă buzna, crede că-i este îngăduit orice. Ce vrei?

— Nimic.

— Auzi colo!

— Nu, nimic, spuse François. Venisem cu gîndul că mă veţi primi cu plăcere, dar văd că m-am înşelat.

Margot, care-l observase cu atenţie, îi zise :

— Asta nu-i un motiv să faci atîta gălăgie. Fii cuminte ! Dacă făgăduieşti să fii de treabă, Anton o să te servească..

— Şi dacă nu ?

— Dacă nu, vei avea de-a face cu mine şi te previn că vei fi servit cum trebuie, grăi un individ pămîntiu la faţă, apropiindu-se de el.

Întîlnirea aceasta îl dezamăgi profund, dar nu se mai putu abţine să nu iasă seara din casă şi să rătăcească pe străzi. Totuşi se întorcea devreme acasă şi mama lui, care-i pîndea sosirea, nu mai îndrăznea să-i vorbească. Villon o auzea cum plîngea şi cum se răsucea în pat toată noaptea. Îi era milă de ea. Îi părea rău că se purta astfel. Mai tîrziu căpătă obiceiul să nu mai dea pe acasă toată noaptea. La cîrciuma „Carul" din strada Harpei, unde nu-l cunoştea nimeni, se înhăitase cu mai mulţi tineri care, fie că pierdeau sau cîştigau la joc, plăteau ulcelele cu vin fără să se tocmească. Unul din aceştia era Robin Dogis, care locuia în strada Percheminerie, altul Hutin du Moustier şi mai ales un oarecare Pichart, a cărui forţă, viclenie şi curaj îl făcuseră vestit.

Acest Pichart îi plăcea foarte mult lui François. Nu se temea de nimeni, se ţinea după muieri, le zăpăcea cu vorba şi la urmă le fura gologanii.

Pe flăcăul acesta uimitor, care era muşteriu obişnuit al cîrciumei din strada Michel le Comte, ca şi în alte părţi, Villon îl întovărăşea pretutindeni, luînd exemplu de la el. Numai că lui îi lipsea îndrăzneala.

Cînd șterpelea și el cîte o băncuță, rostogolită pe sub mese, sau uitată de vreun bețiv, Pichart îi spunea în batjocură :

— Pune mîna pe ea !

Mărunțișurile acestea nu erau pe pofta lui și de aceea concepu un plan foarte simplu : să pună ochii pe una din tîrfe, pentru o noapte și apoi să-i fure banii. Noaptea aceasta veni. Villon, care-și făcuse alegerea după ce se informase cu de-amănuntul, rămase în strada Michel le Comte și urcă să se culce. Era hotărît să acționeze fără nici un scrupul și-n adevăr, spre ziuă, se sculă, scotoci prin cameră și dădu peste patrusprezece scuzi de aur, rînduiți pe fundul unei lăzi ; puse mîna pe ei și fără să mai cotrobăiască prin cameră, coborî în curte. În momentul în care ajunse la poarta care dădea în stradă, cîinele începu să latre și François fu nevoit să se întoarcă în grabă.

— Ce s-a întîmplat ? bodogăni hangiul care apăruse ca din pămînt și se uita la François. Unde te duceai ?

— Voiam să plec, bolborosi poetul.

În clipa aceasta femeia dădu buzna peste ei, țipînd cît o ținea gura, pentru că, trezindu-se, băgase de seamă că i se descuiase lada și i se furaseră banii.

— Puneți mîna pe el ! țipă ea, arătîndu-l pe François. Să-mi dea banii înapoi.

— Cine ? Eu ?

— Trebuie să mi-i dea !

François se smuci. Îl ținură cu forța și doi sergenți, chemați în grabă, îl tîrîră la Châtelet, pentru că îi găsiseră banii în buzunar.

Acolo François se simţi pierdut. În zadar îşi ascundea numele adevărat, pentru că îl înfundară repede şi judecătorul Laurens Poutrel îi luă interogatoriul. După ce termină cu afacerea din strada Michel le Comte în mai puţin de douăzeci de minute, îi citi declaraţia semnată de Tabary şi-i ceru să răspundă dacă cele consemnate acolo erau adevărate sau nu.

— Da, recunoscu nefericitul. Dar fie-vă milă... Tabary se înşală în privinţa sumei... Eu n-am luat...

— Destul ! îi tăie vorba judecătorul Laurens Poutrel. Şi afară de asta, minţi.

Porunci ca Villon să fie băgat la răcoare şi să fie înştiinţat unchiul său ; după care îl interogă a doua oară făcîndu-l să mărturisească totul şi hotărî să-l elibereze dacă-şi lua angajamentul să restituie în trei ani, suma de o sută douăzeci de scuzi. partea lui în seara furtului de la Colegiul Navarei.

— Cum am să pot plăti ? se tînguia poetul. Patruzeci de scuzi pe an !

— Cel puţin ia-ţi angajamentul, zise judecătorul Laurens Poutrel. Unchiul tău are ceva avere...

Şi pentru că François nu voia să iscălească, îl chemară pe capelanul Guillaume care primi să plătească în locul lui suma care se cerea.

— Ah ! Unchiule ! suspina François. Ajută-mă ! Ia-mă la tine ! Altfel nu ştiu ce se va întîmpla cu mine ! Mi-e frică ! Apără-mă !

Vai ! Era prea tîrziu. În zadar vîndu capelanul Guillaume un petec de vie pe care o avea la Notre Dame des Champs şi o maghernită din Paris, nu departe de Sfîntul Benedict, pentru că nimic nu-l mai putea salva pe François.

Se lăsă din nou antrenat de Pichart ; îşi pierdea nopţile, se îmbăta, colinda toate cîrciumile. Pernet

de la Barre, singurul dintre prietenii lui care nu făcuse nimic, veni să-l caute și-i vorbi de Marta în termeni de batjocură. Ca și Caterina căzuse în destrăbălare și Pernet, care se gîndise s-o ia de soție, fusese nevoit să rupă legătura cu ea. Așa era viața. François fu foarte întristat.

Într-o după-amiază, o întîlni pe Marta, se luă după ea și văzu cum o acosta un bărbat și cum se ducea cu el. Ce ticăloșie ! Villon rămase singur. Rătăci printre mormintele din cimitir pînă la căderea nopții. Se simțea împovărat, rușinat, descurajat. De atunci căpătă obiceiul ca în fiecare zi să vină la cimitirul Inocenților cu nădejdea că o va întîlni pe Marta. Aștepta însă în zadar și ca să-și omoare vremea se plimba pe sub arcadele bisericii, unde *Dansul Morților* îi inspira cele mai negre gînduri. Se uita la personajele zugrăvite pe perete, prinse în hora infernală pe care o învîrteau scheletele cu coasa pe umăr, rîzînd și sărind. Așa dar moartea era pretutindeni ! O vedea, o simțea dîndu-i tîrcoale ca și cîinii pe drumuri, adulmecîndu-l, ademenindu-l și, nu i se mai putea împotrivi. La ce bun ? Scrise aceste versuri :

„Odihnă veșnică dă-i lui,
Doamne, și somn de veci..."

ca și cum i-ar fi venit ceasul din urmă și le trecu în poem, după epitaful acesta :

„În glia asta-i îngropat,
De-amor ucis și chinuit,
Un biet diac neînsemnat,
François Villon numit..."

Uneori avea momente cînd era stăpînit de nebunia de altădată și-n aceste momente îl înmărmurea pe Pichart cu ce povestea despre Colin de Cayeux, care ar fi putut să-i dădăcească și pe ei și pe alții. Însă această veselie nu dura mult, pentru că Villon, năpădit de amintiri, recita cui voia să-l asculte, strofa aceasta în care-l evoca pe nefericitul său prieten :

„Chipeși flăcăi, pierdeți și voi
Cea mai aleasă floare de la pălărie ;
Diecii mei cei cu lipici, dieci de soi,
La Montpipeau, sau la Rueil, de-o să vă vie
Să mai călcați, prea bine n-are să vă fie,
Căci dacă prin aceste locuri a pășit,
Cu toată jalba lui, ce-n van a întocmit,
Colin, sărmanu-n ștreang s-a prăpădit..."

Ca să poată fi suportat trebuia să i se dea de băut. Cu cît trecea timpul, cu atît mai dese îi erau momentele de proastă dispoziție. Tușea într-una. Era de o slăbiciune groaznică și cînd recita vreuna din baladele lui, la cîrciuma „Carul", vocea-i era așa de slabă, că abia i se mai auzea.

— Ar trebui să stai în casă, îi zise într-o seară Robin Dogis care-l invitase la masă. Crede-mă. Vom veni să te vedem și ne vei citi *Testamentul.*

— Aș ! răspundea François.

Dar Pichart și Hutin Moustier susținură că Dogis avea dreptate și că-l vor întovărăși să se culce devreme în seara aceea, chiar dacă n-ar fi vrut.

— Chiar eu te voi culca și voi sta de veghe, grăi Pichart. La nevoie, vom merge toți trei...

— Da. Așa vom face. Haidem ! zise imediat Dogis.

Porniră spre strada Sfîntului Iacov, urcară în susul ei, sosiră în dreptul cîrciumei „La catîrca" și văzînd

că la notarul pontifical Ferrebouc era lumină, Pichart se apropie de fereastră ca să rîdă de dieci.

— Uitați-vă la ei ! se adresă el prietenilor săi. Săracii ! Își strică ochii de pomană !

Apoi bătu în geam de mai multe ori, pînă cînd unul din dieci, ridicînd capul, întredeschise fereastra și întrebă ce voiau.

— Să vă vindem niscaiva fluiere, zise Pichart izbucnind în rîs.

— Așteaptă ! O să ți le plătesc ! răspunse diacul.

— Cu ce ?

— Hai să plecăm, mormăi François.

Însă Pichart se distra prea bine ca să plece și-n timp ce François se depărta, scuipă pe fereastră.

— Unde te duci ? Stai puțin, François ! îl certă Robin Dogis.

Se încăierară. Diecii se năpustiră cu toți asupra lui Pichart, încercînd să-l lege, dar el le ținea piept, cu jungherul ridicat, cînd interveni Moustier, care fu înhățat și tîrît spre casă, cu țipete asurzitoare.

Atunci se ivi și notarul Ferrebouc și-l pocni de cîteva ori așa de crîncen, că nenorocitul se rostogoli la pămînt.

— Oh ! Asta-i prea mult ! zise Pichart.

Și se repezi urlînd : „Ucide !" În acest timp Hutin du Moustier se ridică furios și apropiindu-se de Ferrebouc, îl izbi de cîteva ori cu jungherul. După asta, luîndu-și picioarele la spinare, dispărură și el și Pichart, în timp ce Robin Dogis, înnebunit, o luă la goană pe ulicioara Mathurins.

— Urîtă treabă ! Și sînt și eu amestecat ! oftă poetul. Ce vor face cu mine ? Voi fi arestat...

Fireşte. Arestat şi dus la Châtelet, unde, de data asta îndură chinuri îngrozitoare ; ajuns în fața judecătorului Pierre de la Dehors, acesta, fără nici o explicație, îl supuse la tortura apei. Villon fu condamnat pentru o crimă pe care de data asta n-o făptuise. I se citi sentința din care el ținea minte doar că trebuie „să fie spînzurat în spînzurătoarea Parisului" şi faptul acesta nu-l tulbură deloc.

„Trebuie să mă resemnez, gîndi el cu stoicism. Era de prevăzut că aşa se va întîmpla într-o bună zi..."

Şi pentru că temnicerul îl privea surprins, el îi recită aceste versuri pe care le compusese în chip de discurs funebru :

„Eu sînt François şi asta e cusurul...
[. . . . .]
Cînd sus, în ştreang, m-o atîrna călăul,
Gîtul va şti cît cîntăreşte c...

— Amin ! încheie temnicerul.

Dar François îşi schimbă părerea. Făcu apel împotriva sentinței în fața Parlamentului şi la 5 ianuarie 1463 Curtea casă judecata în ce priveşte spînzurarea, însă menținu hotărîrea de a fi surghiunit pe timp de zece ani, din cauza „vieții lui ticăloase".

— *By Good !* înjură Villon. Asta înseamnă să te dai înapoi ca să-ți iei vînt şi să sări mai bine !

François sărea de bucurie că scăpase cu viață. Unchiul şi mama lui, la care alerga să-i îmbrățişeze, erau deznădăjduiți. Îi îmbărbătă, le ceru cîțiva bani şi plecă chiar a doua zi, pe acelaşi drum pe care plecase odinioară cu Colin.

Era cam în acelaşi anotimp, doar că nu ningea. Cădea o ploaie măruntă şi rece, biciuită de vînt, ploaie care se oprea uneori, ca să pornească iar ;

norii alergau pe cer ca nişte uriaşi cai albi, sau ca nişte valuri puternice şi înspumate, care se retrăgeau cu repeziciune. Din pămînt se înălţau aburi reci. Vîntul zgîlţîia crengile goale ale copacilor care şiroiau de apă ; cînd treceau, căruţele cu coviltirul umflat şi pocnind stropeau cu noroi lăptos oamenii.

Villon înainta încet, cu căciula înfundată bine pe cap, cu poalele dulamei ridicate în cingătoare, mergea singur, împotriva vîntului, fără să se uite la nici unul din drumeţii ce se îndreptau spre Bourg-la-Reine şi care uneori îl întreceau. Mergea la întîmplare, socotind că poate va fi primit de stareţa de la Pourras, sau că ducele Charles nu va refuza să-l asculte şi să-i dea adăpost. Nu-i mai avea decît pe ei în lumea asta, care ar fi putut să-l ajute. Dar ce s-o fi făcut oare cu stareţa de la Pourras ? Nu ştia şi nici nu-l preocupa treaba asta, cînd în spatele lui cineva îl strigă pe nume.

Întorcîndu-se, François răspunse :

— Tu eşti, Perrot Girard ?

— Chiar eu ! zise bărbierul.

— Te întorci la Bourg-la-Reine ?

— Da.

Îşi văzu de drum fără să mai scoată o vorbă, însă bărbierul, care se uita curios la Villon, îl întrebă unde se ducea.

— Am căpătat zece ani de surghiun. Pentru un fleac. Pentru că am fost de faţă la o încăierare între Ferrebouc şi nişte prieteni. Mi-au pus un greu samar în spinare.

— Ştiu, murmură bărbierul.

François tăcu. Îşi aminti că omul acesta îşi datora scăparea numai serviciilor pe care le aduseseră justiţiei în procesul scoicarilor şi îl cuprinse scîrba.

„Dacă Colin ar fi fost aici, laşul acesta nu m-ar mai fi strigat“ se gîndi, cu dezgust, François.

Bărbierul ghici gîndul poetului, căci îi răspunse numaidecît :

— Ce vrei ? Fiecare trăieşte cum poate. Bine sau rău...

— Domnul să ne judece, răspunse François.

— Domnul ? Ehei ! exclamă celălalt.

— Ce ?

— Da ! Ai dreptate, zise bărbierul.

Ajunşi la Bourg-la Reine, pentru că François nu se oprea, bărbierul îl apucă de mînecă, îl trase spre casa lui, propunîndu-i să intre cel puţin ca să-şi usuce hainele şi să dea de duşcă o bărdacă cu vin.

— De ce te temi ? întrebă el. Stai numai cît mă duc s-aduc lemne şi să scot o oală cu vin, apoi n-ai decît să pleci. Ţi-e frică ?

— Oh, nu ! Sînt în regulă !

— Atunci vino, reluă bărbierul. La mine ai să dai cu ochii de cineva pe care l-ai cunoscut destul de bine şi care, săracul de el, nu mai e ce-a fost...

— Cine ?

— Intră o dată ! zise Perrot Girard împingîndu-l. Du-te în bucătărie...

— Ce surpriză ! exclamă poetul.

Era Picior Alb care stătea la foc, înnoroiat de sus pînă jos. El îşi întoarse privirea spre noul venit, îl examină, şi fără să arate vre-o umbră de mirare, cu vocea răguşită, zise :

— Villon ! Ce-i cu tine ?

— Sînt puţine de spus.

— Eu n-am nici atît, răspunse Picior Alb.

Fugise din Orléans şi oamenii săi, care ştiau că în căptuşeala hainei avea cusute multe monezi de aur,

îl forţaseră să se refugieze la cel mai înverşunat duşman al său. De patruzeci şi opt de ceasuri îl pîndeau afară, păzeau drumurile satului, hotărîţi să-l jefuiască, viu sau mort. Dar el, în bucătăria aceasta, învins, dar încă de temut, se păzea de toţi, cu jungherul în mînă, jungher cu care uneori se scobea în dinţi, sau îşi curăţa încălţămintea de noroi, c-un aer de nemulţumire.

Îi explică :

— Nu mai pot... Vezi şi tu. De cînd sînt urmărit, din porunca episcopului d'Aussigny, pe pămînturile sale, am rezistat cum am putut, dar acum am pierdut partida...

— Da, unul după altul, zise François.

— Vor trebui să-mi pună capul la preţ, ca să mă prindă, bombăni Picior Alb.

Perrot Girard, care tocmai venea din pivniţă, aruncă un braţ de vreascuri pe foc, apoi ca un om cumsecade, rîzînd fals, grăi :

— Iacă şi vinul...

François nu se mişcă. Se uită la flăcările din vatră cum se înălţau şi se răsuceau, în timp ce o jale amară îi sfîşie inima. Vestmintele-i ude fumegau. Tuşi, apucă întristat ulcica pe care i-o întindea Perrot Girard, bău şi se şterse la gură.

— Am să plec. Se face seară, zise el.

— Ai destulă vreme. Poţi pleca mîine. Am unde să te culc.

— Nu, răspunse François.

Se apropie de Picior Alb, dădu mîna cu el şi-n mintea lui Picior Alb răsări deodată gîndul că cerul i-l trimisese pe poet, ca scape el. Se ridică de la vatră, îi vorbi îndelung despre Régnier şi Colin, de drumul cel mai scurt pe care putea să apuce ca să ajungă

la mănăstirea din Pourras și pe urmă, pentru că se întunecase de-a binelea, își scoase dulama și grăi :

— Ia-o. Ți-o dăruiesc. Nu mă poți refuza...

— Și tu ?

— Eu ? N-avea nici o grijă. N-am nevoie de ea

— Dar vezi că... plouă...

— Hai, pleacă ! îi porunci Picior Alb. Pleacă repede ! Du-te o dată ! Dumnezeu să te apere !

Și, în pragul ușii, aștептă ca în noapte să răsune un strigăt de groază, urmat de zgomotul unei încăierări scurte și cumplite, care să-l înștiințeze că putea s-o tulească, numai că la treizeci de pași de casă el însuși fu înhățat, dezarmat și legat de trei sergenți pe care bărbierul Girard îi adusese în mare taină de la Paris.

Lector : TEODORA POPA
Tehnoredactor : IONEL GHEORGHIU

*Format 700×1000/32. Coli ed. 11,65. Coli tipar 9.
A. nr. 24 362/1970. C.Z. pentru bibliotecile mari
și mici 33—330.*

Tiparul executat sub comanda nr.
1 072 la Combinatul Poligrafic „Casa
Scînteii", Piața Scînteii nr. 1,
București
Republica Socialistă România

Editura Eminescu

În colecția „Clepsidra"

au apărut:

Liviu Rebreanu CIULEANDRA • Petre Sălcudeanu UN BIET BUNIC ȘI O BIATĂ CRIMĂ • Victor Eftimiu KIMONOUL ÎNSTELAT • Liviu Rebreanu AMÎNDOI • Gheorghe Buzoianu AGENDA CENUȘIE • Rodica Ojog-Brașoveanu ENIGMĂ LA MANSARDĂ • Petre Sălcudeanu BUNICUL ȘI PĂCATELE LUMII • Nicolae-Paul Mihail POTIRUL SFÎNTULUI PANCRAȚIU • Ștefan Berciu IPOTEZE JUDICIARE • Florin Andrei Ionescu UNCHIUL DUMNEAVOASTRĂ E BRUNET? • Theodor Constantin ASTĂ-SEARĂ, RELACHE • Francis Carco ROMANUL LUI FRANCOIS VILLON.

Lei 6